Mevlânâ Celâleddin Rumî (?1207-1273):
Harezm başkenti Belh'te doğdu. Saygın bir âlim olan babasının siyasi anlaşmazlıklar ve yaklaşan Moğol istilası yüzünden göç etmesiyle Selçuklu Anadolusu'na geldi. Alaaddin Keykubat'ın davetiyle başkent Konya'ya yerleşti. Babasının vefatıyla, onun makamını ve görevlerini devraldı. Dokuz yıl Tırmızlı Seyid Burhanettin'e öğrencilik yaptı. 1240'lı yıllarda Tebrizli Şems ile tanıştı.
Hocası Seyid Burhanettin'in öngörmüş olduğu gibi, Şems'in etkisiyle kal (söz) adamlığından hal (gönül ve ruh) adamlığına yol aldı. Hayatının son dönemlerinde Mesnevi*'sini yazdı.* Divan-ı Kebir *ise, yıllar boyunca söylediği, çoğunluğu Farsça, yer yer Arapça, Türkçe ve Rumca şiirlerin katibü'l-esrar denen yazıcılar tarafından kayda geçirilmesiyle ortaya çıkmıştır.*

Abdülbâki Gölpınarlı (1900-1982); 20. yüzyılda ülkemizin yetiştirdiği en önemli edebiyat tarihçilerinden ve (şarkiyat) doğubilimcilerindendir. Hasan Âli Yücel'in MEB Klasikleri'nden 1980'lere, dîvan, tasavvuf ve halk edebiyatımızdan yaptığı temel yapıt çevirileri ve incelemeleriyle de kültür hayatımızda unutulmaz bir iz bırakan Gölpınarlı'nın sayısız eseri arasında, Mevlâna Külliyatı, Fuzulî, Nedim ve Yunus Emre dîvanları da vardır.

9 789944 882231

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
III

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
III

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

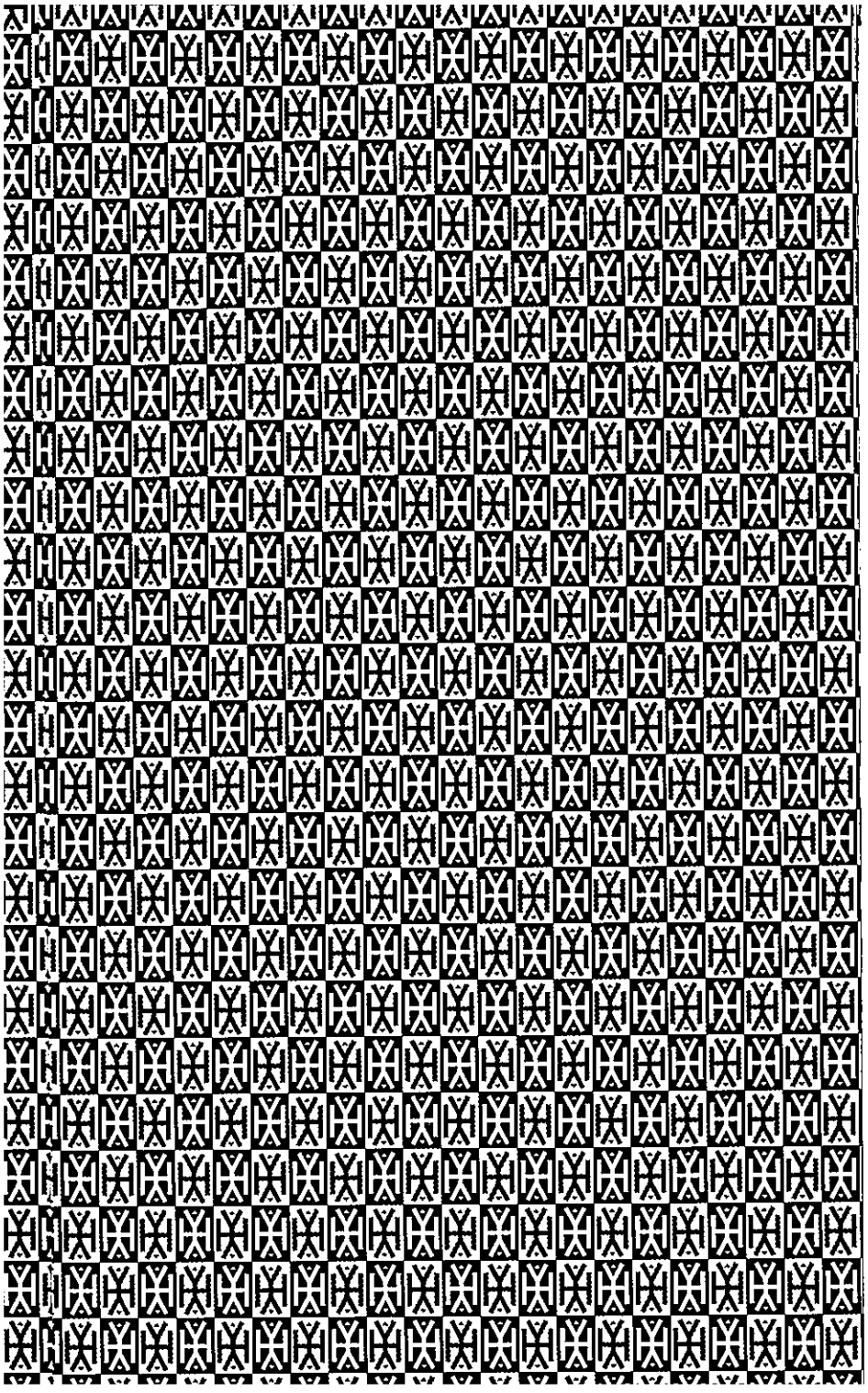

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ
DÎVÂN-I KEBÎR

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007

EDİTÖR
EMRE YALÇIN

DANIŞMAN
NURİ ŞİMŞEKLER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTMEN
ALİ ALKAN İNAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI ARALIK 2007, İSTANBUL

TAKIM ISBN 978-9944-88-223-1 (CİLTLİ)
TAKIM ISBN 978-9944-88-231-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
EUROMAT ENTEGRE MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ
(0212) 451 70 70
SANAYİ CAD. NO: 17
ÇOBANÇEŞME-YENİBOSNA 34510 İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ
DÎVÂN-I KEBÎR
III

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

ÜÇÜNCÜ CİLTTEKİ ŞİİRLER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ vii
DÎVÂN-I KEBÎR 1
BAHR-İ HAFÎF 3
BAHR-İ HEZEC –MEKFÛF– 31
BAHR-İ MÜCTES 55
BAHR-İ REMEL 429
AÇILAMA 555
BU CİLTTE GEÇEN ÂYETLER 575
BU CİLTTE GEÇEN HADİSLER, ATASÖZLERİ VE ÖRF MECAZLARI 579
AÇILAMADA GEÇEN KELİMELERİN ALFABETİK FİHRİSTİ 581
İNDEKS 583

Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Bu ciltle en önemli şiir, Mevlânâ'nın hayatının en mühim bir safhasını aydınlatan Bahr-i Hezec Mekfûf'taki XIII. şiirdir. Mevlânâ, bu şiirin beşinci beytinde, "Kırk yıllık akıl beni düşüncelere gark etti; altmış iki yaşımda av oldum, avlandım da tedbirlerden, düşüncelerden kurtuldum" diyor. Bu şiirin dokuzuncu beytinde, ana karnında kanla, doğunca sütle beslendiğini, dişleri çıkınca sütten kesildiğini, onuncu beytinde, hayatında bir müddet ekmek peşinde gezdiğini, fakat sonra Tanrı'nın kendisine ekmek peşinde koşmadan da vazgeçirecek bir gıda verdiğini söylüyor.

Bâzı sözler vardır, deyiş sırasında mübalağa için söylenir; kırk yıldır aynı yoldasın, bin kere söyledim, duymadın gibi. Fakat altmış sayısının, hele altmış ikinin böyle bir özelliği yoktur. Altmış iki; dört, beş, altı gibi dört unsuru, beş duyguyu, altı yönü hatırlatan, yahut on gibi kâmil sayılan, on sekiz gibi on sekiz bin âlemi îmâ eden, yetmiş gibi yetmiş bin hicabı andıran, yahut ebced hesabıyla "Hay" adını tutan, yahut da meselâ altmış altı gibi gene ebcedde "Allah" adına müsavi olan bir sayı da değildir. Mevlânâ, bu şiirle âdeta hayatının en büyük hadisesinden önceki haliyle sonraki halini kıyaslamadadır. Altmış iki yaşında bir avcıya av olduğunu; ondan sonra düşüncelerden, tedbirlerden kurtulduğunu apa-

çık söylememedir. Yaşını kaydettirecek kadar mühim bir olay olan bu olay nedir, hangi alıcı doğan Mevlânâ'yı altmış iki yaşında avlamıştır?

Bu şiiri okuyup bu soruları sorduğum Mevlânâ âşıklarının, yahut şark edebiyatıyla uğraşanların hepsi de tereddütsüz şu cevabı verdiler:

— Şems'le buluştuğunu söylüyor.

Evet, Şems'le buluştuğunu söylüyor. Şems Konya'ya 1244 Ekim ayının yirmi üçüncü Cumartesi sabahı gelmiştir ve Mevlânâ bu tarihte altmış iki yaşındadır; şu halde doğumu 1182'dir.

*

Evvelce Mevlânâ'nın *Fîhi mâ-Fîh*'teki şu sözleri üzerinde durmuştuk:

"*Semerkand'daydık; Harezmşah Semerkand'a asker çekmiş, şehri kuşatmıştı. O mahallede pek güzel bir kız vardı. Öylesine güzeldi ki o şehirde eşi yoktu. Duyuyordum, her solukta yarabbi diyordu, revâ görür müsün beni bu zalimlerin ellerine vermeyi? Biliyorum ki asla revâ görmezsin. Sana dayanmışım ben. Şehri yağma ettiler; bütün halkı tutsak edip götürdüler. O kızın cariyeciklerini bile esir edip götürdüler de ona hiçbir elem erişmedi; o kadar güzel olduğu halde kimsecik ona bakmadı bile...*" (Bedî'uz zaman Firûzanfer basımı; Tehran Üniv. yayın. Tehran - 1330 şemsî hicrî, s. 173). Bu sözler birisinden nakil ve rivayet olamaz. "Semerkand'daydık; mahallede pek güzel bir kız vardı; duyuyordum" diye bizzat bir hâtırasını nakletmekte. Semerkand, İbnü'l-Esîr'e göre 1207'de (Mısır, 1290, c. XII. s. 112), *Cihan-guşâ*'ya göre 1212'de (E. J. W. Gibb Memorial, 1916, s. 125) Muhammed Harezmşah tarafından zapt edilmiştir. Sultan Veled, Mevlânâ'nın doğum tarihi hakkında hiçbir şey söylemiyor. İlk olarak onun 6 Rebiülevvel 604'te, yâni 30 Ekim 1207'de doğduğunu söyleyen Sipeh-sâlâr'dır. Fakat 1207'de Semerkand zapt edil-

miştir ve Mevlânâ Semerkand şehrindedir, o tarihte olan bir olayı, sonradan nakletmededir. Bir insanın doğduğu, yahut beş yaşında bulunduğu yıla ait bir olayı hatırlamasına, hem de bütün teferruatıyla birisinden rivayet yollu değil, bizzat nakletmesine imkân yoktur. İşte biz, bu mülâhazaya dayanarak Mevlânâ'nın bu tarihten hiç olmazsa beş on sene önce doğmuş olması icap edeceğini söylemiştik (*Mevlânâ Celâleddin*, II. basım, İnkılâp Kitabevi, İst. 1952, s, 43). Halbuki 1182'de doğduğuna göre Semerkand'ın zaptında Mevlânâ yirmi beş, yahut otuz yaşındadır.

Mevlânâ'nın, "Semerkand'daydık" dediğine göre bu tarihte bütün aile ordadır. Bu gidiş ne yüzden olmuştur, bunu bilemiyoruz. Günün birinde belki bu da aydınlanır. Ancak göç, İran yoluyla olduğundan, Belh'le Semerkand'ın yerleri düşünülürse göç sırasında olmadığı kanaatindeyiz.

Mevlânâ, bir başka gazelinde de "*Kul kocayınca sahibi azat eder onu; bense kocaldım, yeni baştan kul etti beni. Kıyametin şiddetinden çocukların bile saçları ağarır da mezarlarından saçları ak pak kalkmazlar mı? Halbuki senin kıyametin ihtiyarların bile saçlarını karartır, gençleştirir onları*" beyitleriyle âdeta aynı şeyi tekrar ediyor. Sipeh-sâlâr'ın yılı doğru olmayan rivayetindeki Ay tarihi doğruysa Mevlânâ, 10.VII.1182'de doğmuştur.

Mevlânâ, gene bir gazelinde, candan ayrılalı otuz yıl olduğunu söyler ve bu yıl sayısının kırka çıkmamasını ister (*Dîvân-ı Kebîr* tercemesi, c. II, Bahr-i Muzâri Ahrab-ı Mekfûf – LXXVIII; "*Dîvân-ı Kebîr*'in İkinci Cildindeki Şiirler Hakkında Birkaç Söz"). Şems'in şahâdeti 1247'dedir. Mevlânâ, ölümsüzlük âlemine 17 Aralık 1273'te göçmüştür. Ay yılına göre arada yirmi yedi küsur yıl var: Herhalde Mevlânâ, toparlak hesap olarak bu ayrılık müddetini otuz yıl olarak söylüyor. Bütün bunlardan sonra Mevlânâ'nın, babasının vefatında kırk dokuz yaşında bulunduğunu, ebedîlik âlemine de doksan bir yaşında göçtüğünü söyleyebiliriz.

Şems, Konya'ya geldiği vakit kaç yaşındaydı?

Gene bu ciltte, Bahr-i Remel'de LII. gazeli okuyun. Mevlânâ, ihtiyar bir adamdan bahsediyor. Saçı sakalı süt gibi bembeyaz. Gökler birbirinden ayrılıyor, kavgadan gürültüden Güneş kâsesi de kırılıyor, Ay kâsesi de. Sarhoşların sağrakları adamakıllı dolu. Kutlu cana bu haller nedir diye soruyor. Can, kendimde değilim diyor, ben de bilmiyorum, fakat hep o ihtiyarın fitnesi bunlar. Mevlânâ, gazeli şu beyitle bitiriyor:

"*A Tebrizli Şems, sarhoşlarının halini gene sen bilirsin; a efendim, bir kusur ettiysem bağışla; ne gönlüm var, ne elim.*"

Görülüyor ki burdaki ihtiyar, Şems'tir. Gerçekten de 1210'da ölen Fahr-i Râzî'den, *Makaalât*'ında, zamanını idrâk etmiş, onu görmüş gibi bahseden, 1237'de ölen Evhadeddin-i Kirmânî ile Bağdat'da görüşen, 1191'de şehit edilen Şihâbeddin Sühreverdî-i Maktûl'den, onunla görüşmüş gibi söz açan, 1241'de Şam'da vefat eden İbni Arabî ile buluşan ve onunla tartışan Şems'in de aşağı yukarı aynı yaşlarda olması gerekir.

*

Bahr-i Müctes'te XXIX. gazel, rebâba söylenmiş çok güzel bir gazel.

XXXII. gazel, Nizâmî'ye nazîre; son beyitte de adını anarak onu tazmîn ediyor.

XXXV. gazel, hicrî 650 yılında yazılmış (1252). İkinci beyitten anlıyoruz.

XXXVII. gazelin son beytinde Şems'in şahâdetine îmâ var.

XLVII. gazeli bir berat günü söylediği anlaşılıyor; LIV. gazel de bir bayram günü söylenmiş.

LXIII. gazelin son beytiyle ölümsüzlüğünü, şiirlerinin yüzyıllar boyunca okunup duracağını ne güzel anlatıyor.

LXX. gazel, Şems gelmeden önceki haliyle sonraki halini kıyaslayan bir gazel.

LXXVI. ve LXXVIII. gazeller söze ait.

LXXX. gazeli Şems'in gidişinden sonra Şam'da bulunduğunu haber alınca söylemiş, XC. gazeli de onun şahâdetine tam inanmadan ve bulmak umusuyla Şam'a gittiği zaman söylemiş olacak.

C. gazel, sandukasına oyulmuştur.

CVII. gazeli gece söylemiş.

CXXIV. gazelde Şems'ten ayrıldığını anlatıyor ve saçlarının kâfur gibi ağardığını da bu gazelde bildiriyor.

CXXVI. gazel, Şems'in gidişinden sonra söylenmiş.

CXXXII. gazel, cedele dayanan, mübahaseyi seven birisine hiciv gibi bir şey.

CLI. gazel, Moğol akınından ve bu akının sonucu hakkında bir tahminden söz açıyor.

CLIV. gazel, Şems'e bir mektup olsa gerek.

CLXV. gazel, son beytinden de anlaşıldığı gibi Şems'in şahâdetine inandıktan sonra söylenmiş olacak.

CLXXI. gazeli Şam'a gitmeyi kurarken söylemiş olacak.

CLXXXI. gazel semâ' hakkında.

CXC. gazel, ihtimal Şems'e bir mektup.

CCXXIII. gazel bir mersiye.

Bahr-i Remel'deki XXXVI. gazel, bir taşlama.

LXXII. gazel, Şems'in Konya'dan gitmeyi tasarladığı, kurduğu sıralarda söylenmiş olacak.

LXXXII. gazel, Şems'in gidişinden sonra yazılmış.

LXXXVIII. gazel, realizme âdeta bir örnek.

*

Şimdi Eflâkî'nin rivayetlerine gelelim:

Bahr-i Hezec Mekfûf'ta V. gazeli bir gün çarşıda sohbet ederken dostlar başına üşüşünce söylüyor (İst. Üniv. K. 31 b, *Menâkib-ül Ârifîn* terc. Tahsin Yazıcı: *Ariflerin Menkıbeleri*, c. I, Ankara 1953, Millî Eğitim Basımevi, s. 173).

Bahr-i Müctes'te XVIII. gazeli 656 yılında (1258), Dânişmendiye eyaletinin kadısı Kemâleddin Kâbî'nin Konya'ya

geldiği zaman, bir semâ' meclisinde ve semâ' ederken okuyor. (3, 5 b, s. 196).

XXVII. gazeli Salâhaddin Zer-kûb-i Konevî'nin kızı Fâtıma Hatun'la Sultan Veled'in düğün gecesi söylüyor (39 a; T. Yazıcı terc. c. II, Ankara, 1954, s. 165).

LII. gazeli Rükneddin Kılıçarslan'ın şehit edilmesi dolayısıyla okuyor (29 a, I, s. 159).

LXXIX. gazeli Sadreddin-i Konevî'nin Muineddin Pervane'ye miracını anlatması üzerine, rüyası doğru amma biz şeyhi orda görmedik deyip inşâd ediyor (79 a-b; I, s. 451).

CLXX. gazeli (s. 250), gene Rükneddin Kılıçarslan'ın Moğollar tarafından öldürülmesi üzerine söylüyor (29 a; I, s. 159).

CLXXXIII. gazelin on birinci beytini bir kere Sirâceddin-i Tatarî'ye (56 a; I, s. 317), bir kere de bir sûfînin, şeyhine hizmetlerde bulunduğunu söylemesi üzerine, peki, o sana ne yaptı diye sorup o sûfîye okuyor (90 b, s. 515).

CCLIX. gazel Hacı Bektaş, Baba İshak adlı bir dervişini, ne iştesin, meramın ne, âleme ne diye velvele saldın diye sormak üzere Konya'ya gönderiyor. Baba İshak gelince, Mevlânâ semâ' etmede ve bu gazeli okumadadır. Baba İshak, gazeli duyunca, bu benim soracağım soruya cevap diyor ve bir şey sormadan dönüp gidiyor (73 b: I, s. 411-414).

Bahr-i Remel'deki X. gazeli Salâhaddin'in hastalığında yazıyor ve mektup olarak ona yolluyor (141 a; II, s. 175-176).

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

DÎVÂN-I KEBÎR

(s. 131)

BAHR-İ HAFÎF

failâtün mefâilün failâtün mefâilün

— A —

I

Ne olurdu a yiğit, sen de benim gibi âşık olsaydın. Bütün gününü o çılgınlıkla, bütün geceni ağlayışla geçirseydin.

İki gözünden bir an bile hayali gitmeseydi sevgilinin; iki göze de iki yüz nur erişir o yüzden, yüzlerce nura kavuşur gözler o ışıktan.

Ne olurdu eşlerden, dostlardan kesilseydin, iki dünyadan da el yusaydın da kendimden bile sıyrıldım, çıktım, sana bir uğurdan teslim oldum deseydin.

Şu halkla konuşursam, şunlarla kaynaşmaya çalışırsam suyum sanki, onlarsa yağ; dış yüzden beraberim, bir aradayım onlarla, fakat içyüzden ayrıyım onlardan.

Heveslerden geçseydin, deli divane olsaydın, bağlansaydın; fakat mizacın karışmasından, kanın oynamasından meydana gelen, hekim tarafından ilaçlarla tedavi edilen delilik değil.

Hekimler bir an şu derdi tatsalardı bağlarından boşanırlardı, kitaplarını yırtarlardı.

Hele şunların hepsinden bir geç de şeker madenini ara, işte; bul o şeker madenini de sütün, fasulyenin içinde eriyip mahvoluşu gibi sen de o şekere gark ol, eri, geç kendinden.

II

Aç kapıyı, gir içeriye; çünkü vefa kaynağısın sen, sarhoş gözlerinin hakkı için bu böyle; haramdır, haram olsun sensiz yaşamak bize.

* Sözüm, boğum boğum düğümlenip bağlanıyor, bir kerecik olsun aç saçlarını, and olsun güneşe, and olsun kuşluk çağına ki aşk, sevgi, öldürdü gitti beni.

Aşka bir delilim, bir âyetim ben, okuyun halka beni; ey aşk ümmeti, merdiven emrinize âmâde, ağın yücelere.*

Onu gördüm, sarhoş bir halde geçip gidiyordu, a ay yüzlü dedim, nereye gidiyorsun? Böyle iş etme dedi, böylece gel peşimden.

Peşine düşüp yürümeye başladım, tez tez adım atmaya koyuldu, öylesine tez adım atmadaydı ki nerden yel yetişecek ona, nerden şimşek kavuşacak.

* Onu gördüm göreli kendimden geçtim, varlığımdan soyundum, bensiz bir ben kaldı ortada; sanki sırça kandildeki bir ışık ki yeryüzünü de ışıtmış, gökyüzünü de.**

Gönlü nuru kapladı, kalb cilâlandı, arındı, seçkin bir hale geldi; ışığıyla ışıklanan her şey onun gibi ışıdı, ışıttı her yanı.***

Ona ondan başka kim kavuşabilir, ondan başka ne varsa zaten yoktur, yokluktur; sensiz gel benim yanıma, sensin sana nâmahrem olan.

Överek yalvarmaya başladım da a cana canlar katan dedim; bir an olsun dedi, övmeyi bırak, çünkü övüş ikiliktir.

* Bu beyit Arapçadır.
** Bu beyit Arapçadır.
*** Bu beyit Arapçadır.

İkilikten yum iki dudağını, varlık gözünü aç; yumulu dudaklardan bir söz çıkarsa eğer, söyleyedur, söyleyedur.

* "Onu anlatıp bildirmek de şüphesiz bize düşer"; sen girme bizim aramıza; insan, evin kapısını dar gördü mü girmek için elbiselerini soyar.

Her gece canın bedeninden ayrılıp gitmiyor mu? Canında lâyık olmayan bir sıfat var mı?

Ağır kum tanesi değilsin ki sabahleyin gene uçup gelmeyesin; geceleyin gide gide ta o arılık ummanına varmadın mı?

Kul, kul oldukça, Tanrı da Tanrı bulundukça can gene gelir, kalp altın, gümüş gibi beden kesesinde kalır.

Canını istek avcuna koy, çünkü istek kimyadır; iste, arada can bedenden ayrılınca cana can olandan ayrı kalma.

Kamışı boşaltırlar, bomboş bir hale getirirler amma sessiz bırakmazlar; yürü, arslanın peşine düş, arslan avla, çünkü Ali'sin, Murtazâ'sın sen.

* Yoktun, yüzyıllar boyunca hakkında, "Gerçekten de insana zamanın bir çağı gelmişti ki, anılır bir şey bile değildi insan" âyetini okudular; gönüldeki yazı, Tanrı yazısıdır, Tanrı yazısına yanlış deme.

* Elifsin, ikiye bükül, lâm ol; elifin lâm olunca da hele artık, elini, ağzını yıka, çünkü haydin, gelin diye davete başladın.

Tanrı'yla meşgul oldun mu sudan da geçtin, topraktan da; elsiz, gönülsüz kaldın mı artık uzat elini şu hırkaya.

— D —

III

Ay yüzün gizlendi mi göğün gönlü karmakarışık bir hale gelir; fakat dünyaya sen gönül bağışladın mı bütün gönüller genişler, cihan kesilir.

Sen gönül aldın, cilveler ettin mi iki dünyada gönül kesilir, gönlümüz dünyaya döner, bütün gönüller oynamaya, bütün yürekler atmaya, çırpınmaya başlar.

Şu gök kubbeye öylesine bir ateş düşer ki melekler bile bu yüzden feryada başlar; çünkü âşıkların derdi, dumanı, göklere ağar, göklere yücelir.

Aşkındaki kıskançlık değil midir ki âşıkların kanlarını damarlarından fışkırtır da tanyerinde akşam kızıllığı gibi belirir o kan, bütün gökyüzü kana boyanır gider.

Ne zaman gelecek o zaman ki senin yüzünden yer tir tir titriyecek? Ne tuhaf olacak o mekân ki, mekânsızlık mekânına dönecek.

Sevgilimin hayaliyle baharım gülmeye başladı mı yüzü güller saçacak, gözüm, gönlüm, gül bahçesi kesilecek.

Güller saç, gül bahçesisin sen, herkesin apaydın gözüsün sen; lûtfeder, kerem buyurur da bir bakarsan bana ne olur, ne ziyan edersin ki?

Ağaçlar gibi yele baş versem bile hoşum; çünkü bakışım, görüşüm, güzellik bahçene bahçıvan olur.

Senin sarhoşun olur da kendimden geçer, saçma sapan işlere girişirsem, başımı tutamaz bir hale gelirsem şaşılır mı buna? Meyvesi olan, olgunlaşan ağacın da başı yerlere eğilir; ona dönerim ben de.

Menekşe gibi iki büklüm oldum, yasemin gibi vefasızlaştım; lâlelerin yürekleri de erguvanın derdiyle yanar, kararır.

Sevgilimin yüzü gül bahçesine benziyor, benim yüzümse ağlayıp inlemekten sapsarı, tıpkı safran; onun yüzü öyle olunca elbette âşıkın yüzü de böyle olur.

Bütün nerkisler gül bahçesini görmek için göz kesilir, terütaze gül onu öpmek için ağız şekline girer.

Çayırın çimenin gönlü, ona, onun baharına kavuştuğundan dolayı gülmeye başladı mı ırmaklar ayrılış gamıyla gözyaşlarım gibi akıp çağlamaya başlar.

O boşluk âleminin gönlü, sevgilisiyle öylesine doludur ki ağacı bile sevgiliye şükretmek için baştan başa dil kesilir.

Ağaçlar yerden baş çıkardılar mı onlara ses gelir, gizlediğiniz ne varsa bir gün açığa çıkacak denir onlara.

Reyhan, katmerli güle inat olsun diye yüzünü açar; katmerli gül de, hele der, sınanma çağı gelsin, gösteririm sana.

Tohumlar yer dibinden çıkarlar, yücelmeye başlarlar; inayete ulaşan, yücelere çıkmaya merdiven bulur elbet.

Şu canlar yiyen, kanlar emen yeryüzüne bak, hem tohumu yer, hem besler, geliştirir onu, ne tuhaf, şu aç kurt, sürüye çobanlık eder durur.

Bütün kurtlar çoban kesilmiş, bütün hırsızlar bekçi olmuş; zaten Tanrı bekçi olduktan sonra hırsız, âşıkların nesini alıp götürebilir ki?

Acele etme, bahçeye sofra kuruldu, keremler edildi de yeşerdi o sofra, fakat bir ancağız otur, bekle, şimdicek yemek vakti gelir, çağırırlar seni.

Diken yarası yüzünden gül bahçesindeki arkadaşlardan kaçma, silah kulanan arkadaş, kervana yardım eder.

Sus a gönül, gerçekten de dileyen, isteyen kişi susar; isteyenlerin gerçekten de istekli olduğunu susmaları anlatır.

— R —

IV

Siz güneşsiniz, aysınız; sizdendir duyuş, görüş. Gönül size bakmada, görüş sizinle arınmada, aydınlanmada.

Sabır, daha da iyidir, daha da güzel dediniz, fakat sabra imkân yok; biz vaktimizin oğullarıyız, geçip gidene Allah acısın.

Aşk erleri geldi, ey kavim dedim, ne haber? Fitneyle korkuttular beni, çekinmemi buyurdular.

Sevgiyle öldürülmekte hayırlar vardır, bereketler vardır, hiçbir zararı yoktur bunun dedim; aşk, kılıcını çekti, a aklı fikri başında olan ümmet, tez olun, haydi.

Bundan sonra yaşayan, abes yere yaşar, ömrünü, zamanını zâyi etmiş sayılır, başkalarının da, kendinin de ziyanına ömür sürmüş demektir. Zaten gençlik bir yeldir, geçip gitti; bir yeldir kıvılcımları sürdü, götürdü.

Ateşle yel, bir araya geldi mi ne durur kalır, ne anlaşılır; adamı sarhoş eden, kendinden geçiren seher yelinin esintilerinden bir esintiyle beni gençleştirdiler şimdi.*

* Bu beytin sonuna dek Arapçadır.

O güzel bakışlı padişaha hiçbir şey söyleme, hiçbir şeyden haber verme; haber bile mahrem değil ona, onun yanında hiçbir şeyden haberdar olma.

Gönlüm, gönlüme perde kesildi, bakışım, görüşüm, görüşüme örtü oldu; a dost dedim, senden başka kimsem varsa canım, başım meydanda;

Aşkla vur boynumu, bir arpaya bile alma beni; dedi ki: Ben bambaşka bir şeyim, şu insan şeklinden bambaşka bir şey.

Can sen misin yoksa dedim, peki o bambaşka şey dediğin ne? Hele ey güzel sesli ney, hele ey perdeleri yırtan yel, es, nağmelen;

(s. 132) Kulaktan gönüle doğru git de bak, gör bakalım, kim daha fazla sarhoş? Kese dikenin inadına yırt şu keselerimizi.

Altınım bitti, tükendiyse ne gam? Altın gibi bir şarabım var; Arapça da hoş amma ay oğul, sen Farsça söylemeye bak.

— N —

V

Mihnetlere düştüğün geceyi an, hani hekim yanındaydı da gönlünün ayağından bunca dikenleri çekip çıkarmıştı; an o geceyi.

Kuyuya düştüğün zaman kim yeni bir can bağışladı sana, söyle; gitme, onun yanına gel, inkâr etme, an onun lûtuflarını.

Etme, eyleme; o lûtuflar az değildi, and olsun Tanrı'ya, lûtfunda hiçbir şüphe yoktu, birazcık olsun kendine gelmiyorsun; çok an o lûtufları, çok an.

Fırsat eldeyken, zaman geçmeden an; zaman geçti mi ister güle ait söz yonmaya kalkış, ister dikeni söyle, faydası yok.

O, yücelerde bir güneştir, kadrini, kıymetini bil onun, dolunaya benzer yüzünü gördün mü o yüzden bahset, bu buluşmayı an.

Bakışının kadrini bil, gene gelir çatar onun günü; buna eminsen var ağyardan bahset.

A hekim, hastayı an diye ağlayıp inleyince gelip can bağışlayan hekim, adama iki somun verirse şükrün yeri mi yâni?

Gönlün, hekimi küçük, değersiz gösterdi mi sana, bil ki ölmüştür o zaman gönlün, ondan sonra istediğin kadar şu ölüyü, şu leşi an diye bağıradur.

Ama bu hale gelsen bile ümit kesme, güzün yeraltındaki tohum gibi Husâmeddin'in baharını, gül bahçesini an.

70 İşin altına dönmüş, ayarı tam altın kesilmişse, kumaşın bez yıkayana rehin verilmemişse, bu yılın inciyse, geçen yılı anma artık.

Gülün geçip gittiğini gördüğün halde ona kapılman, meyletmen, aşağılık bir iş değildir de nedir? Acıklanacak bir şey değil mi bu hal? Sakın anma onu.

— V —

VI

Tanrı zevkinizi tertemiz, neşenizi daimî etsin, bizi de sizden uzak düşürmesin; o haline Tanrı tanık; a amca, yüzünü bize dön.

* Ca'fer'in eli, yüce dağ başına iz etti; vuslattan ayrı düşmüş âşıka döndü dağ.

O el izinin ağzı olsaydı derdini anlatırdı; dinleyin a nazlılar, nazeninler diye dilsiz-dudaksız söylerdi derdini.

Aynı Ca'fer'in elinin iziyiz biz de, ayrılmışız o elden, acıyın bize; bir de iyice bilin ki ne yapıyor, ne ediyorsa bütün hareketlerimiz görünüşte bize aittir ancak.

Çünkü sedef, inciye eş olunca oynar. Sus artık, yeter, uzadı gitti şu kovculuğa benzer sözler.*

* Bu gazelin ilk mısra'ı, ikinci beytinin ikinci mısra'ı, üçüncü beytinin ikinci mısra'ının sonu, dördüncü beytinin her iki mısra'ının sonları, son beytin ikinci mısra'ının sonu Arapçadır.

VII

Senin yüzünden sabrı, kararı kalmayan sana ulaşır, seninle karar eder. Dikeninle gönlü yaralanan kişi varır, erişir senin gül bahçene.

Gül de senindir, süsen de, bütün gül bahçesi de. Senin güzünden harap olurlar, baharından zevke dalarlar, çalıp çağırırlar.

Yerden göğe dek ne varsa hepsi de hem söylemededir, hem susmada; âşıkların gönülleri gibi, canları gibi senin yüzünden içleri kararsız bir hale gelmiş onların.

80 Her şey sevgine tapıyor, bütün âlem elinde senin; bir solukta tapında alçalıyor, sarhoş oluyor, bir solukta mahmurluğuna düşüyor senin.

Her varlık senin yüzünden altüst olmuş, gene de her varlığın senden haberi bile yok; ne tuhaftır sana bakmak, seninle görmek, ne hoştur seni beklemek, seni özlemek.

Karganın gözü, görüşü olmadıktan sonra servi ne yapsın, bahçe ne etsin? Sen bülbülün feryadını işit, irâdesini sana veren, ihtiyârını sana tapşıran o.

İşten güçten kalanım ben, alıcıdan, satıcıdan vazgeçenim ben, her şeye boş verenim, senin işine gücüne dalıp gidenim ben.

Denizden de geçerim, köprüden de; cüzden de kaçarım, külden de; ne yapayım gülün yüzünü, senin gül yüzün yok ki onda.

Ölüp gitmiş ömrü, donup buz kesmiş bedeni, canı, şu iki üç günlük sayılı zamanı ne yapayım? Senin sayına dalmış gitmişim.

Gönül de, göz de, kulak da senin balını yer, şerbetini içer; hepsi de her an sana saçmak için çiçekler açar durur.

Bundan böyle şu bedendeki canı susmaya vereceğim artık, fakat canlar veren, gönüller alan hevesin yok mu? Nerden susturacak, söyletmeyecek beni?

Sükût âleminde gizlenmeme, av gibi susarak kendimi gizlememe imkân yok; çünkü av da sana avlanmaktan kaçmaz, avcılar da.

Her varlık, kokunla gelişmede, ayrılığınla arıklaşmada; her şeyin, herkesin gülüşü de senin eserin, senin armağanın, ağlayışı da.

VIII

Kalem, senin vasfını yazarken aşka düşer de kırılır; aklım pek şiddetli bir elem olan ayrılığından yolunu yitirir gider.

Kim seninle düşüp kalkabilir? Kim senin seçkin dostun olabilir? Kimdir ki pusundan kurtulur? Kimdir o ki katı yayını çekebilir?

Yüzüm aşkınla altına döndü, senden binlerce iz var, eser var bende; a güzel, canın için olsun, bir kerecik bak da gör beni, bak ne haldeyim?

Halil gibi ateşler içindeyim, ateşinin ısısıyla iyiyim, hoşum; aman vermeyen gamından baş çekip kaçacak adam değilim ben.

Müşkül yolumu aç, gönülsüzüm, ver bana gönlümü; dostum, sevgilim, gül bahçenden başka bir yerde konaklatma beni.

Güzelim, kokundan başka kim gelebilir senin yanına? Seni aramanın, sana güller saçmaktan başka ne sebebi olabilir?

Melek de, insan da, peri de; bey de, paşa da, ordu da; gök de, Güneş de, Müşteri de senin eşiğinde, sana karşı utanıp kalmış.

Sen can Zümrüdüanka'sını belâlara çektin mi, sınamanda sinek gibi yoğurdun içine düşüverir.

Yüce buyruklarınla, şifalar bağışlayan müjdelerinle sana terceman kesildi mi, her yoksul bir padişah kesilir gider.

Bütün yaratıklar, karıncalar gibi senin harmanına koşmada; bütün âlem senin sofranın bağışlarıyla nevâle elde etmede.

Bir âfet kesilen can, nevâleyle kanaat etmez, bir gün sana konuk olmayı umar, bu tamaha düşmüştür, kaderin bu cilvesini bekler.

Her bir illete, her bir zahmete ne devâlar ihsan eder o bitmez tükenmez hazinen; mekân âlemine ne lûtuflarda, ne bağışlarda bulunur mekânsızlık âlemin.

Bedenin umduğu lûtufların, nimetlerin; gönlün umduğu güzelliğin, alımın. Beden vereceğin ekmeğe bakmada; gönül kendisini avcuna almanı, parmaklarınla okşamanı beklemede, ona heves etmede.

Gökyüzü damına dayadığın merdivenin gizli oluşu, ne nekesliğinden, ne düzeninden; öyle icap ediyor da ondan gizledin o merdiveni.

Emniyetli kişilere, iyi erlere o merdiveni gösterdin, gökyüzüne kervan gitmede dedin...

Sus a gönül, artık söyleme, artık sırlarını araştırma onun, çünkü sen onun sırlarını bilmezsin, fakat o bilir senin gizlediğin her şeyini.

İçten içe bundan daha tatlı bir şekerkamışı arama; çünkü zaten bu şekerkamışının kabuğundan bile dudakların bala döndü, şeker kesildi.

Ey Tebriz Padişahı Şemseddin, Tanrı tapısından, her an senin o kıranı hoş mu hoş, güzel mi güzel ay yüzüne her an aferinler gelmede.

— M —

IX

Hele bir davran ey yücelikler dileyen, derdinden, gamından yağdan kıl çeker gibi çek kendini, aç onun sırlarını bize, esenlikler size.

Ne diye bizimle kaynaşmıyorsun? Ne diye suyla yağsın âdeta bizimle? Bir selâm bile vermiyorsun, ne olur yâni bir esenlikler size desen.

110 Hele davran ey deli divane şuh, gel düğünümüze; aç o şeker dudaklarını da esenlikler size de.

Esirge bizi, lûtfet, kerem buyur, başını salla, sakalını oynat da esenlikler size de, bir selâm ver.

Evin kapısını açtı mı baştan geçenleri söylemeye kalkışma, gir kapıdan içeriye, esenlikler size de de gir eve.

Yüzünü ekşitirse sus, hiçbir şeycikler söyleme, yalnız esenlikler size de, gir içeriye de öfkesi yatışsın.

Bir hayal yol keserse bakma sakın ona, yürü, ta tapısına kadar var da esenlikler size de.

Bu mahallede ne hırsızlardan biri var, ne bekçilerden biri; sen yalnız şu sözü söyle, yalnız şu sözü, bu kâfidir: Esenlikler size.

Tuzaktan da sıçra, kurtul, yemden de; insanı mat eden şu bucaklardan geç, göklerden gelen sesi duy: Esenlikler size.

Seni esirgedikçe esirgerse lûtfeder, bir kılavuz verir, kendine yol gösterir, derken gönlünden baş çıkarır da seslenir: Esenlikler size.

Şekilden, sûretten çıktın, mânevî duraklara vardın mı altı yandan da esenlikler size sözünü duyarsın.

O hücreye sığamazsan kaçma, çarpınıp çırpınmaya kalkışma; yoklar-yoksullar gibi yere baş koy da esenlikler size de.

Padişah, iyide, kötüde bana yardım etmese bile dudağından şu sözler çıkar ya: Esenlikler size.

Hileyi, hüneri bırak, keleğin bundan haberi bile yoktur, biz ancak bu kadarını yeriz onun; esenlikler size.

Ey ay yüzlü güzel, hele bir davran, öyle her akrebin gönlünü elde etmeye bakma, sen gazelini söylemeye bak, esenlikler size.

* Hele ey ümmetlerin acınmışı, hele ey himmet sahibi, suçunu günahını bağışladık, giderdik; esenlikler size.

Zahitlerin beyisin, ibadet edenlerin Ay'ı, övüncü; onun için şimdi güzellerden duy: Esenlikler size.

(s. 133) Zehrinizi şeker ederim, taşınızı inci haline getiririm, işinizi altın yaparım; esenlik size.

Bedeninizi can haline korum, gönlünüzü gençleştiririm, ayıplarınızı örterim; esenlikler size.

Yokluktan koşup gelmişsin, gönüle doğru bir hayli koşmuşsun, göklerden çok defa duymuşsun: Esenlikler size.

Mademki ümidin bizde, kuzgunu tutsan devlet kuşu kesilir; bütün özürlerin vefa sayılır; esenlikler size.

Yeşillikte kızıl güle dönersin, yanağın, çenen, betin benzin kızarır, parıl parıl yanar, yaseminlere bakar, seyrana dalar da esenlikler size dersin.

Bağlar bahçeler yeşil elbiseler giyince damlardan gelen sesleri duy: Esenlikler size.

Fidanlar, reyhanların, lâlelerin yüzünden gülmeye başlayınca kuşların feryatlarını dinle: Esenlikler size.

Sarhoşlukla söze başladım mı gam bile hasedinden kaçar, görünmez olur; böyle olmasaydı zaten, esenlikler size demezdim.

Dudağın kimden, söz kimden geliyor? Ol emrini veren padişahlar padişahından; sen de ona yüz çevir de esenlikler size de.

Ey Şemseddin, hele gel de hay-huylarımızı duy; candan, gönülden arılıkla, esenlikler size dememizi işit.

— V —

X

Hele davran, çağın geldi, vefa davulunu çal. Erguvan çiçeklerin açıldı, erguvan renkli şarabı sun.

Bahçendeki şeker gibi üzümün cibresini sıkalım; terütaze ağacından meyveler saçalım.

Canı, aklı, lûtuf, kerem sofrandan sürme; iki sinek sofrandan ne yiyebilir, onların yemeleriyle sofrandan ne eksilir?

Bütün umanların umusu, harmanından bir arpadır ancak; senin cihanına nispetle iki âlem de iki köyceğizden ibaret.

Güneş, bütün gün ışık kılıcını vursa gene de senin kılıcının korkusundan erir, zerreden de daha küçük bir hale gelir, daha görünmez olur.

Göğün canı yere kapanıp da izinin tozunu öptü mü, yer havalanır, fakat hangi kanatla göğüne uçar gider ki?

Kanadı kırık, oturakalır, oracıkta kendisine senden armağan bir kanat gelsin de uçmasına yardım etsin diye senin civarına bakar durur.

Feryadım ne geceleri sana ulaştı, ne seher çağları; senin bekçindeki ululuk yüzünden feryadım ateşli bir hale gelemedi gitti.

Halbuki bana vaad etmemiş miydin, and içmemiş miydin, yücelme çağında merdivenin gelmeyecek miydi?

O nerkis gözlerle kuluna bir baktın mı canı, mekân âleminden uçar da senin mekânsızlık âlemine varır.

Sen de onu okşarsın, a hüzünlere batan dersin, bundan böyle gam yeme; gökler bile senin coşkunluğundan, feryadından coştu, feryada geldi;

Esirgemede, okşamada anadan, babadan daha ileriyim, onlardan fazla acırım sana; fakat pişmen, olgunlaşman için sınarım seni;

Sana bağ bahçe, cennet kurarım, derdine devâlar veririm, şundan, şu duman gökyüzünden daha güzel, yepyeni bir gökyüzü hazırlarım sana.

Hepsini söyledik a güzelim, sözün aslını söylemedik; çünkü senin sırrını senin ağzından duyup işitmeleri daha iyi.

XI

Nağmeler tutturmuş iki üç sarhoş bir bucağa oturmuş; gönülden de lâtif, candan da; ona konuk olmuşlar.

Neşeyle haşır neşir oldular mı başları daha da fazla döner, daha da fazla sarhoş olurlar; savaştan, kavgadan başları meydana düşer âdeta.

Canlarının buyruğundan, seher çağlarından, seherlerde içtikleri şarap yüzünden sağda solda ırmak ırmak bal nehirleri, şarap nehirleri coşar, akar.

Bir solukta kucaklaşırlar sevgiliyle, bir solukta sevişirler; bir solukta neşeden secdeye kapanırlar, bir nefeste de savaşa girişirler, dedikoduya düşerler.

Bir an gelir ki o şeker dudaklı, şeker soyundan, şeker boyundan gelme, şeker mi şeker sevgili onlarla beraberdir, böyle şaşılası bir hale geldiler mi artık edep arama onlarda.

And olsun Tanrı'ya, güzel bir sâkîsin, vefalı bir bâki; öylesine halimsin ki bağışlayacak suç ararsın; öylesine bir huyun var ki neşe, zevk araştırırsın.

Canım benim, elinle senin sarhoşuna iki kadeh şarap sun da göklerin sırrını kıldan kıla duy ondan.

Onun kadehine dök şarabı, utanmadadır o, utanmada; dök şarabı da kutluluğunla utançtan kurtulsun o, kurtulsun utançtan o, kurtulsun utançtan o.

* Akıl şaraba gark oldu mu devlet kapısı açılır; her kerem kesesi "Doyurun" emriyle çözülür.

Bırak o kabuğu da özü, içi gör, özü güzel güzeli seyret; hele bir şu ay yüzünü örten kat kat buluta benzer örtüleri aç.

Bundan sonra artık bütün sular bizim deremizden başka bir yerde akmaz; ben de sarhoş bir halde, ayrılığıyla testi testi içer dururum.

Nazenin dilberle hoş, böylesine sarhoş bir halde renk, koku gül bahçesinden can gül bahçesine giderim.

Bir bak gözlerine, bir bak yüzüne, güzelliğine, edasına, işvesine; sohbet hakkı için olsun amca, bir bak haline onun.

Gönlün ferah değilse, kadehe eş olmamışsan, şaraba düşkün değilsen ne yapayım ben? Leblebiyle sarhoş olan çocuk, onun dudaklarından ne anlar, ne duyar?*

Feleğin mahremi olmuşsan çabuk ey alımlı dost, bak da seyret, her zerrenin koltuğunda bir kabak var.

Güneş ışığı, sayısız zerrelerin yolunu vurdu mu perdelerini öylesine bir yırtar ki bir daha dikilip yamanmasına imkân kalmaz.

Dudaklarına and olsun, elden çıktı gitti, gene sarhoş oldu o, gene güvercin gibi dem çekmeye, bakra-baku demeye başladı.

Sen uyuyorsun, fakat aşkla gönül, yeryüzünden göğe doğru, hoş, sarhoş bir halde elemsiz, kedersiz yan yana yürüyüp gittiler.

Can hurmalığından, insanların da, perilerin de görmediği güzelim, eşsiz yaş, kuru hurmaları, şu boğaza sığmayan hurmaları yerler artık.

* Gönlümle, efendime konuk oldum, bu şerefe erdim; artık bu kıyamet anında Tanrı yemeğinden yerim, Tanrı şarabını içerim.

Hele bu gece eve git, sarhoş gönül rehin verildi gitti; sabah olunca bir hoşça gel de bunun tamamını dinle.

Gazelin kalan kısmını sen söyle, söyle de herkese tesir etsin; sen aşksın, aşka hiç kimsecikler düşman olmaz.

Sen söyle, Kevser suyusun sen, hoşsun, tatlısın, ne de güzel kokuyorsun; herkesi, her şeyi yeşert, tazeleştir, solgunluğu, perişanlığı yıka, arıt.

---

* Beyitteki "leblebi" kelimesi, kafiyeye uyularak "leblebu" tarzında ve Türkçe kullanılmıştır.

— Y —

XII

Tanrı zevkinizi tertemiz, neşenizi daimî etsin, bizi de sizden uzak düşürmesin; dostlarımı unutmam ben, cefa etmek, mezhebim, yolum yordamım değil benim.

Kullarına sal gölgeni, çünkü her gecenin ay ışığı sensin; bir söz söyle, susma, dudakların pek şeker.

Sizden ayrıldım ayrılalı bir teselli bulamadım, haklarınızı unutmadım; hayaliniz hep gözümde, güzelliğiniz gizlenecek, unutulacak şey değil ki zaten.

Can bir süvaridir, beden bineğine binmiş, beden eşeği, baldırlarının altında onun; fakat şu canın, eşeğin altına girip bineklik yapması, çirkin bir şey.

Tanrı gözlerimizi aydın etsin, açsın, ışıtsın, Rabbim bizi size kavuştursun; ah, bir ahdinizde dursanız da o alımla, o güzellikle, o yüzle gerdan kırarak gelseniz bize.

Hele şundan da geç de o muteber kadehi sun; gönül de o şarapla şu dağınıklıktan kurtulur, can da.

Doldur kadehi, sun; hele sabredin deme; sabır da tükendi a benim sevgilim, efendim, takvâ da.

Yeryüzü senin yüzünden yörük bir hale geldi, gökyüzü sana kul köle kesildi; iki dünya da senin yüzünden dirildi, canlandı; ne de gönüller alıcı meşrebin varmış, ne de canlar bağışlar bir içkiymişsin.

180 Dönmeye başladığı günden beri yerin ağzı göğe doğrudur, göğe açılmıştır; tıpkı onun gibi benim de maksadım, isteğim sensin, hatırımdan çıkmana imkân yok.

Gönül, şu dünyanın sebeplerine senin ümidinle düşmede; çünkü bütün sebepler senin elinde, sensin onları meydana getiren, sebep haline sokan.

* Gönüller senin yüzünden sebeplerle oyalanmada, halbuki haberleri yok ki sen o gönüllere yakından da daha yakınsın.

Efendim, kadehi rahibin oğlunun küplerinden doldur; a büyük er, a ikram, ihsan sahibi sâkî, güzelleş, neşelen, çal, çağır.

Hele sus artık, haydin deme, şarabın var, doldur, iç; mademki şu devletin gölgesindesin, ne diye kıvranıp durursun?

Kavim sarhoş oldu, susun da artık can nağmelerini dinleyin; ulaşın, kavuşun dosta, üst olmak, üstün gelmek için kavgaya, savaşa düşmeyin.

XIII

Güzelim, sen bütün dünyaya bir güneşsin, ulusun; a ay, öyle görünüyor ki güneşe bakmıyorsun sen.

Yeryüzünden bir geçtin mi bütün dünya can olur, her taraf gül bahçesi kesilir, yerin altı maden haline gelir.

Bedenim inceldi, ipe döndü; gönlüme sevgi ekildi; başa yazılan buymuş, elbette abes iş değil bu.

Seher çağı perdeyi yırttı mı, sen perde ardına girersin; gece perde saldı mı, sen tutar, perdeyi yırtarsın.

Güzelim, ayağını bastığın toprağı borç olarak ver bana sürme diye, çünkü sen güneşsin, gözlerim kamaştı, o toprağı gözlerime çekeyim de aydınlansın şu gözler.

Şu dünyadaki güzellerin hepsi de buluttur, sen aysın; şu dünya padişahlarının hepsi de ayaktır, sen başsın.

(s. 134) Hayalin belirdi de yeniay karardı, hayaline dedi ki: Bu kadar aydınsın, bu kadar parlaksın, fakat şaşılacak ne var bunda; o kaynaktan su içiyorsun sen.

XIV

Sevgili, senin otağınım ben, kurarsın, söker, yıkarsın. Elinde bir kalemim ben, yonarsın, kırarsın.

Bayrak başlığıyım ben, gâh baş aşağı edersin beni, gâh dağın başına çıkarsın, oraya dikersin beni.

Havadaki o zerreyim ben ki pencereden vuran ışığın içindeyim; pencereye doğru onun için giderim ki pencerenin üstünde sen varsın.

Hele hele zerre deme bana, bir dünya say beni, sen güneşsin, sen olmasan iki âlem de nerden ışıklanır, nerden aydın olur?

Hepimiz de deriden ibaretiz amma gene de sen öz gör, iç say bizi; fakat özler de, içler de tamamıyla kurudur, sen onlara bir yağ bağışlamazsan.

Padişah olsam da sensiz bulunsam, varlığım ne de yalan, ne de yalan. Toprak olsam da seninle bulunsam o varlık, ne de lâtiftir, ne de lâtif.

Sana feryat ediyorum, sen, ben seni uzaklaştırdım kendimden, bakayım a zerre, şu havada ne yapacaksın diyorsun.

Güneş bir tek zerreyle ne diye görüşür, danışır? Sen öldür, sen dirilt, ne yapmak gerekse a dostum, sen yap.

Nasıl bir şarap sundun gönüle ki sağa sola yalpalayıp gitmede; bâzı bâzı da ne sağa gidiyor, ne sola, ne korkudan haberi var, ne eminlikten.

BAHR-İ HEZEC
–MEKFÛF–

— A —

I

mefâîlü fâilün mefâîlü fâilün

(s. 135) Bizdeki bu aşk, ne aşk, ne aşk Tanrım? Ne eşsiz, ne öz, ne güzel bu aşk, Tanrım.

İçinde çark urup döndüğümüz abıhayattan geliyor bu aşk; ne el çırpmadan geliyor, ne ney sesinden, ne de teflerden Tanrım.

İyiden iyiye anlaşıldı ki o padişah bu tahtta gizli; çünkü şekerler damlatmanın bütün sebepleri hazırlanmış Tanrım.

Kimin aklına fikrine, kimin gönlüne, hatırına o sevgilinin hayali düştüyse o akıl fikir, o hatır gönül, ne de özden özdür, ne de eşsiz, örneksizdir, ne de görüş biliş sahibidir Tanrım.

Beden, kâr ziyan derdinden feryada geldiyse o feryat da senin üflemendendir, zurnanın kendiliğinden çıkardığı sesten değil Tanrım.

Beden kamışını sen delik deşik ettin, senin elin açtı şu delikleri, bu yüzden gece gündüz şu feryada düşmüş, şu kavgaya girişmiş a Tanrım.

Çaresiz, zavallı ney, perdenin yolu nerde; ne bilsin; gören de neyzenin soluğudur, bilen de Tanrım.

Bağda da, gül bahçesinde de sarhoşların yüceliği yüzünden ne ışık var, ne coşkunluk, ne sevda Tanrım.

Mûsa'nın o güzelim çölüne inen, İsa'ya gökten gelen nimetlerden ne lezzetli yemekler var, ne gıdalar, ne tatlılar Tanrım.

Şu lezzetli yemeklerden, şu canım gıdalardan nasıl da sarhoşuz, nasıl da şaşırmışız; bunlar yerden bitme değil, yerin ilişiği bile yok bunlarla, gökten geliyor bunlar Tanrım.

Sevgilinin yüzünün ışığı vurmuş da şu güllük gülistanlıkta her yanda bir Ay var, bir Güneş, bir Ülker yıldızı Tanrım.

İster sel olalım, ister ırmak; hepimiz de sana akıp gelmedeyiz; her akarsuyun karar ettiği yer denizdir Tanrım.

Çok and içtim susmaya, fakat olmadı bir türlü, yoksa senin denizindeki her inci söyleyip durur mu Tanrım.

Sus ey gönül, sarhoşsun sen, sıçrama sakın; şu kopup tozan âfetten sen onu koru Tanrım.

Tebrizli Tanrı Şems'inden gönül de aşkla sersem, perişan, iki göz de Tanrım.

II

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Ne bağ, ne bahçe; yücelerden gelmiş, açılıp saçılmış. Ne kadir gecesi, ne dolunay, ne değer, ne olgunluk, kutlu olsun, yüceldikçe yücelsin.

Ne parlaklık, ne ışık, ne köpürüş, ne coşuş; saçılıp dökülmüş ne değerli inciler, ne dayanç, ne sevgi.

Ne mülk, ne mal, ne söz, ne hal, tecelli göklerine ulaştıran ne kol, ne kanat.

* Can, bir coştu da zincirlerini kopardı, zincirlerinden boşandı mı Zün-Nûn da kim oluyor, Mecnun da kim? Leylî de kim oluyor, Leylâ da kim?

İlâhî bayraklar, dağ ardından belirdi; ne sultan bu, ne hakan; ne çeşit vali, ne büyük er.

Canlar, ne elde ettiler ki dünyayı artlarına attılar; bu bir tesellidir, bir avunma diyenin vur boynunu.

Sınıkları onaran Tanrı, dünyayı vasıtasız besledi, geliştirdi; ne can sesi bu, ne sır sesi, ne de güzel hoş geldiniz, safâlar getirdiniz âvâzı.

İster yeryüzünün parçası ol, ister Rûhü'l-Emin, şu hali gördün mü, ululuğu daimî olsun, ululandıkça ululansın de.

Gökler olmasa, yer yok olup gitse gene bir korku yok sana; bağırıp çağırma, gürültü etme.

Ağır davran, ağır ol; ne coş, ne kendini satmaya kalk; kendinden geçmiş şarapsın sen, bir an olsun süzül, tortun kalmasın.

Sen bezcisin, bez yıkayıcısın; üzümsün sen, üzüm sıkıcı; süz, sık, fakat elini bulaştırma.

Sus, sus şu olur olmaz, şu külhani, hoyrat kişilerin topluluğunda; kula, Tanrı'ya ait sözleri, apaçık söyleme, söyleme apaçık.

III

Düşünme, kaygılanma; düşünceye, kaygıya dalış neft yağıdır âdeta, her taze kökü yakar, yandırır.

Sarhoşluktan, şaşkınlıktan kendinden geç, buna âdeta; buna da bütün kamışlıklar şeker görünsün sana.

Yiğitlik deliliktir, düşünme, saldır, at kendini ileriye; arslanlar gibi, erler gibi geç ululanmadan, böbürlenmeden.

Düşünce, kaygı, tuzağa benzer, üstüne düşmek haramdır; lokma kapmak için düzene başvurmana ne hacet var?

Lokmanın yolunu bağladın mı her çeşit hileden, düzenden geçtin, kurtuldun demektir; fakat hırsa düştük mü ağlamaya koyulur gideriz.

IV

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Bizdeki bu aşk, ne aşk, ne aşk Tanrım? Ne eşsiz, ne öz, ne güzel bu aşk, Tanrım.

Ne de hararetliyiz bu aşkla, ne de hararetli, güneş gibi tıpkı. Ne de gizli, ne de gizli, ne de apaçık bu aşk, Tanrım.

Ne Ay bu, ne Ay, ne güzel yol arkadaşı şarap; canı da bezedi, cihanı da Tanrım.

Dünyadan kopup tozan şu coşkunluk ne coşkunluk, ne coşkunluk; ordaki iş güçse, ordaki ululuksa kim bilir ne iş güç, ne ululuk Tanrım.

Padişahlar padişahı atlıları döktükçe döktü; ne tozdur bu, ne tozdur ki tozudu, kalktı Tanrım.

Düştük, düştük, öylesine düştük ki kalkamayız artık; bilmiyoruz, bilmiyoruz ne kavgadır, ne gürültüdür bu Tanrım.

Ne mahalle, ne mahalle; bir toz dumandır kalkmış, fakat bambaşka bir toz, bir başka çeşit tozmada, gene kalkmış, gene tozumuş, ne sevdadır bu Tanrım.

Ne tuzak var, ne zincir, neden hepimiz de bağlıyız öyleyse? Ne bağdır, ne zincirdir ayaklarımızdaki Tanrım.

Şu gönül tavalarındaki nakış, resim, ne nakış, ne biçim resim; görülmemiş bir şey, görülmemiş; yücelerde nakşedilmiş Tanrım.

Susun, susun da yayılmasın sır; çünkü sağı da ağyar tutmuş, solu da Tanrım.

— T —

V

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Gelin, gelin, gül bahçesi yeşerdi, güller açıldı. Gelin, gelin, sevgili geldi çattı.

Gelin, bir uğurdan bütün canları da güneşe teslim edin, cihanı da; kılıcını bir hoş, bir güzel çekti o.

O çirkine gülün ki nazlanmadadır; o dosta ağlayın ki sevgiliden ayrılmıştır.

Deli bir kere daha zincirden boşandı diye şehre bir sestir düştü, bütün şehir birbirine girdi.

Ne gündür, ne gündür, ne biçim kıyamet günüdür bugün? Yoksa insanların günah-sevap defterleri mi göklerden uça uça geldi?

Davulları dövün, başka hiçbir şeycikler söylemeyin; gönlün, canın da yeri mi, zaten can da kaçıp gitmiş.

— D —

VI

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

250 Sürün, sürün, kovun varlığınızı da kalmayın artık; bilin, bilin ki mutlak varlıkta apaçık görünmedesiniz.

At sürün, at sürün; çevik süvarilersiniz; nazlanın, nazlanın, dünya güzellerisiniz siz.

Neyiniz var, neyiniz var ki o sevgilide olmasın; bir şeyiniz varsa getirin, getirin de söyleyin kulağıma.

Akşamdan kalma sarhoşsanız söyleyin, söyleyin; dün gece meyhane nasıldı, nasıldı dün gece meyhane?

Bir şarabı var, bir şarabı var Tanrı'nın ki dünyada, siz de onun bir yudumusunuz ancak.

Bir ikinci defa, bir ikinci defa bir yudum daha dökerse dünyadan da olursunuz, âhiretten de, kendinizden de.

Açmıştır şarap küpünün ağzını bugün, açmıştır, taşıyın meyhaneye kapları, testileri.

Sabahları ışıtan, karanlıkları yarıp gideren çağrıyor, çağrıyor; sarhoşsanız, ağırcanlıysanız şarap tez canlı eder sizi.

(s. 136) Geldiler Tanrı elçileri, geldiler; girin içeriye, girin, ayrılmayın onlardan, kalmayın dışarda.

Yazıklar olsun, yazıklar olsun, bu eve sığmaz onlar, onların hepsi de maden, sizse mekân bağındasınız.

Olmaya ki kendi başınızın derdine düşesiniz, olmaya ki onlardan gaflet edesiniz; çünkü onların hepsi de candır, sizse ekmek kaydındasınız.

Çalışın, çalışın da can olsun şu ten; insansanız buna çalışın, ekmeğin yenip beden olmasına değil.

Ne de aşk bu, ne de aşk bu, pek katı yaylı; o elde, o yüksükte siz de oksunuz, yaysınız.

Bir çalgı sesidir gelmede, bir çalgı çağanak sesi, ciheti olmayan yerden geliyor bu ses; düğün dernek orda, sizse davul çalmadasınız sadece.

Susun, susun, susun da için kana kana; örtün, örtün, gizli definesiniz siz zaten.

Yüzleriniz görünmüyor, gizlisiniz, eserler görünüyor, eserlerinizle apaçık meydandasınız; görünüp duruyorsunuz da gene de görünmüyorsunuz, belirmiyorsunuz, canın özüsünüz tıpkı.

Akıl oldunuz mu, akıl kesildiniz mi binlerce kişi olsanız birsiniz gene; tıpkı güneş gibi her eve girer, yayılırsınız.

Şu denize her şey sığar, şu deniz her şeyi kabul eder; korkmayın, korkmayın, yakalarınızı yırtmayın.

Gönlüm, şu anlatışı bırak, ağzını yum; ağzını yum da hazine haline gelmeyin, şaşırıp kalmayın.

VII

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Ölün, ölün, bu aşkla ölün; bu aşkla öldünüz mü hepiniz de can bulursunuz.

Ölün, ölün, korkmayın şu ölümden, ağın bu gökyüzünden, gökleri tutun.

Ölün, ölün, bu nefisten ayrılın; çünkü bu nefis bağa benzer, siz de onunla bağlanmış tutsaklarsınız sanki.

Zindanı delmek için bir külüng alın; zindanı deldiniz, yıktınız mı hepiniz de padişahsınız, beysiniz.

Ölün, ölün güzelim padişahın huzurunda; padişahın huzurunda öldünüz mü hepiniz de padişah kesilirsiniz, şöhret bulursunuz.

Ölün, ölün, şu bulutun altından çıkın; bulutun altından çıktınız mı hepiniz de dolunay haline gelirsiniz.

Susun, susun; susmak, ölümün konuşmasıdır; şu susmaktan kaçışınız yok mu, hep diriliktendir.

VIII

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Usanıp bezenlerin hepsi de gitti; kapayın evin kapısını; o usanmış, bezmiş, hüzünlere dalmış akla hepiniz de gülün.

Miraca ağın, hepiniz de peygamber soyusunuz; öpün Ay'ın yanağını, çünkü dama çıkmışsınız, yücelmişsiniz.

Peygamber, Ay'ı yardı; siz ne diye bulut oluyorsunuz? O çevik, zarif, siz ne diye kendinizi koyuvermişsiniz?

* Usananlar, gama dalanlar, kuyuya düştüler; sizse ercesine şu yolda Ferhad gibi, Şeddad gibi bir ancağız olsun dağ delmediniz.

Ay yüzlü olmayın amma Ay'dan da yüz çevirmeyin; hastaya dönmeyin, başınızı çatmayın.

Öyle oldu, böyle oldu kayıtlarına düşmek doğru değil, ne arıyorlar, bilmeyin; ne devşiriyorsunuz, anlamayın.

Mademki o kaynağı gördünüz, ne diye su kesilmediniz; mademki o hısımı, o bildik eri gördünüz, ne diye kendinizi beğendiniz?

Mademki şeker madenindesiniz, niçin yüzünüz ekşi; mademki abıhayata dalmışsınız, neden kupkurusunuz, neden solgunsunuz, perişansınız?

Bu çeşit inat etmeyin, ayak diremeyin, devletten kaçmayın, zaten kaçmanıza da imkân yok ya, çünkü tuzağa düşmüşsünüz, kement boynunuzda.

Bir kere kement atılmış boynunuza, tutulmuşsunuz, aman bulmaya imkân yok; çırpınmayın, çarpınmayın, inada kalkışmayın.

Pervane gibi canınızla oynayın, atılın şu muma, ne diye yol arkadaşına uyuyor, onu bekliyorsunuz, ne diye bağlara düşüyor, bağlanıyorsunuz?

Atılın şu muma da yanın yakılın, gönlünüzü, canınızı aydınlatın, yeni bir beden giyin, şu beden eskimiş, atın onu.

Tilkiden ne diye korkuyorsunuz? Arslan tabiatı var sizde; neden topal eşek kesiliyorsunuz? Kula ata binmişsiniz siz.

Şimdicek sevgili gelir, devlet kapısını açar; o sevgili, anahtardır, hepiniz kilitsiniz.

Susun, söylemek hor, hakir etti, yordu sizi; alıcı dudu kuşu olduktan sonra siz şekersiniz, balsınız.

— R —

IX

faûlün failâtün faûlün failâtün

Yapma sevgili, etme sevgili, gitme düzenbaz sevgili; bir kerecik olsun örtme kutlu yüzünü.

Sen Tanrı denizisin, bütün yaratıklar balık; onları kendinden mahrum ettin, karaya attın mı hepsi de bir uğurdan ölür gider.

Deli gönüle bir daha yarın diye vaadde bulunma; senin yarınından gökleri aştı feryatlar.

Elinde olduk mu başımızı ayağımızdan fark edemeyiz; senin sarhoşun olduk mu baş da düşer, sarık da.

Senin bağışların peşindir, şikâyet edilemez; fakat ağyarın da gönlü olsun diye şikâyet etmeye giriştik.

Bana aşk sordu, a hoca dedi, ne istiyorsun? Mahmurun başı meyhanecinin kapısından başka nereyi ister?

Baştan başa bütün ayıplarımızı gördün, gene de aldın bizi; ne de ayıplarla dopdolu kumaş, ne de lûtuf sahibi alıcı.

Padişahların hepsi de altın bağışlarlar, sense öyle bir padişahlar padişahısın ki can bağışlarsın; yıllarca önce ölmüş, çürümüş ölü bile senin yüzünden dirilir, mezardan baş çıkarır.

Sevgilinin hevesi, gönlümde ne elem bırakır, ne keder; can bile yolumu kesse candan bezerim ben.

300 Bulutundan yağmur yağdı mı kumdan yaseminler biter; güneşin belirdi, parladı mı güllük gülistanlık kesilir her yer.

Hayaline düştük de o sevdadan hayale döndük; seninle buluşursak ne hale geliriz, ne oluruz, kim bilir?

Hepimiz de şişeleri kırdık, ayaklarımız kesildi; bütün arkadaşlar sarhoş, hepimiz sarhoşuz, düz yoldan başka bir yola sapma.

— M —

X

faûlün failâtün faûlün failâtün

Hekimiz, hikmet sahibiyiz, önümüze ön olmayan doktorlarız biz. Şarabız, kebabız, Süheyl yıldızıyız, yeryüzüyüz biz.

Beden hastası gelince ona şifalar veren macuna döneriz, gönül hastası gelince güzel bir sevgili, güzel bir dost oluruz.

Hasta ölünce hekimler kaçar, fakat biz kaçmayız, kerem sahibi dostuz biz.

Koşun koşun, yol başında bekliyoruz; dünya lâyık değil bize, nazız, nimetiz biz.

Şu şekilde görünüyoruz amma yanlıştır bu, yanlış; çünkü beden ağacın dalına benzer, bizse seher yeliyiz.

Ancak şu dalın oynayışı da yelin işi; sus sus; hem buyuz biz, hem o.

XI

faûlün faûlün faûlün faûlün

Gelin gelin, gül bahçesine gidelim; şu devlet, şu ikbal noktasının çevresinde pergel gibi dönelim.

310 Gelin, bugün devletle, kutlulukla, yeni aşka düşenler gibi o sevgilinin çevresinde dönüp dolaşalım.

Çok tohum ektik, çok döndük dolaştık şu çorak yerde, biraz da o ambarlara sığmayan tohumu araştıralım.

Art olan, arka kesilen her yüz, önünde sonunda çirkindir; biz o güzel yüzlü, vefalı sevgiliyi arayıp aktaralım.

Kendimizden incindik mi beş duygunun, altı cihetin zebunu olduk gitti; bir kerecik de meyhanecinin meyhanesine varalım.

Mademki şu gama düştük, eridik bittik, o tuzağa avız artık; başka bir işimiz gücümüz yok, bu işe koyulmuş gitmişiz.

Başımız-ayağımız yok, zerreler gibi havadayız, Ay gibi biz de o örülmemiş, o eşsiz güneşin çevresinde dönüp duralım.

Su dolabı gibi feryatlarla dolduk; düşünce gibi şikâyetsiz, sözsüz dönüp duralım.

XII

faûlün faûlün faûlün faûlün

Hikmet sahibiyiz, hekimiz, Bağdat'tan geldik; birçok illetlileri dertlerinden, illetlerinden kurtardık.

Eski yolları yordamları, başı, dibi bulunmaz dertleri, gamları pençemizle tutar, damarlarından, sinirlerinden çeker, söküp atarız.

Güzel, üslûplu söz söyleyenleriz, Mesîh'in talebesiyiz biz, nice ölülere tuttuk da can üfürdük biz.

Sorun izimizi bulanlara, yüzümüzü görenlere, sorun da şükrederek söylesinler size; kuyudan kurtulduk biz.

Hekimler uzak bir yoldan geldiler, gurbete düştüler de eriştiler buraya; öylesine eşsiz, örneksiz ilaçlar yaptılar ki görmedik hiç.

Derdin başını ezeriz ayağımızla, gamı süpürür atarız evden; hepimiz de güzel dilberleriz, hepimiz de bayram ayına benziyoruz.

Tanrı hekimleriyiz, kimseden tedavi ücreti almayız; çünkü içimiz temiz, tamaha düşmemişiz, pis değiliz biz.

(s. 137) Bu ilacı helîle-melîle sanma; bu meşhur kökleri, ilaçları cennetten getirdik biz.

Her şeyden haberi olan hekimleriz, idrara bakmayız, çünkü düşünce gibi hastanın bedeninde yürür, koşarız biz.

Ağzını açma hiç, dinleyenlerin çoğu kuzgundur; artık lâfa girişme; zaten biz de uçtuk gittik.

XIII

faûlün faûlün faûlün failâtün

Coşun coşun, biz de coşkun deniziz zaten, aşktan başka hiçbir işimiz gücümüz yok, aşktan başka bir iş görmüyoruz.

Şu toprağa sevgiden başka, aşktan başka hiçbir tohum ekmeyiz, şu toprağa, şu tertemiz tarlaya başka bir tohum ekmeyiz biz.

Padişahımızın yüzünden ne sarhoşuz, ne sarhoş; gelin, gelin de elimizi uzatalım size.

Ne bilelim, ne bilelim dün nasıl bir şarap içtik ki, bugün gün boyunca sarhoşuz, mahmuruz.

Gerçek hallerinden sormayın, sormayın; çünkü biz şaraba tapıyoruz, kadeh saymıyoruz.

Sarhoş olmadınız, o şarabı içmediniz siz; ne bilirsiniz, ne bilirsiniz, hangi avın peşindeyiz biz?

Şu toprağa düşmeyiz, döşenmeyiz biz, hasır değiliz ki; kale erleriyiz, şu göklere yücelelim biz.

XIV

faûlün faûlün faûlün faûlün

Bir kere daha zincirden boşandım, bir kere daha; âcizleri tutan şu bağdan, şu tuzaktan sıçrayıp kurtuldum.

Felek iki büklüm bir ihtiyâr; büyülerle, hainliklerle dopdolu. Genç, taze devletine sığındım da kaçtım, kurtuldum o ihtiyârdan.

Gece gündüz koştum, gece gündüz uçtum; sorun şu göğe de anlayın, ok gibi nasıl fırladım gittim.

Dertten, elemden ne diye korkayım, ölümle eşim, dostum; çavuştan neden ürkeyim, beyden bile kaçtım kurtuldum ben.

Kırk yıllık akıl beni düşüncelere gark etti; altmış iki yaşımda av oldum, avlandım da tedbirlerden, düşüncelerden kurtuldum.

Tanrı takdiriyle bütün halk sağır oldu, kör kesildi; takdirin ululuğuyla takdirden de kurtuldum ben.

Meyve, dıştan kabuğa giriftâr olmuştur, içten çekirdeğe; bense incir gibi o deriden de kurtuldum, o çekirdekten de.

Bir işi geciktirmede zarar vardır, bir işte acele etme şeytandandır; gönlüm acele etmekten kurtuldu, geciktirmeden de kaçtım, vazgeçtim.

Önce kanla beslendim, sonra kan yerine süt gıda oldu bana; fakat akıl dişim çıkınca o sütten de kesildim ben.

Yalanla dolanla bir zaman ekmek peşinde koştum, fakat Tanrı bir gıda verdi bana ki yalandan dolandan da kurtuldum gitti.

Sus, sus, bundan fazla uzun, etraflı anlatma; tefsirden bahsedeyim, çünkü sarmısağın hararetinden kurtuldum ben.

— N —

XV

faûlün failâtün faûlün failâtün

Bizim kafamızdaysan başını oynat, sakalını titret; padişaha âşıksan yürü meydana.

Haydin, kavuşma, buluşma günü, her taraf güzellik, her yan alım; dünya lûtuftan, keremden, olgunluktan ibaret; hey gidi hey, ne de görülmemiş padişah.

Nerdesin sen, nerdesin, bizim halkamızdan, bizden değil misin yoksa? Cennette bile olsan cansız olduktan sonra ne güzelliği, ne değeri kalır ki?

Bir tatlı dilli dilber, bir can, bir cihan ki cana karşılık öpücük vermede; ne de ucuz kumaş bu.

İster fil olsun, ister arslan; aşk böyle yapar tutulanı; aşka tutulmuş kişiyi gördün mü işte dersin, heybede kedi.

Acı mı acı, tatlı mı tatlı; sevgilerle, esirgemelerle doludur, kinle dolu; ne de lezzetlidir, ne de dişe dokunacak lokmadır o.

Gel beri, çekinme; kaçma şu fitneden, inat etme, inat etme, davran ey erlerin padişahı.

Ne de gün, ne de gün, ne de gönüller aydınlatan bayram; o gözler boyuna işvelenmede, nazla gülümseyerek bakmada, o dudaklardan ballar, şekerler saçılıp dökülmede.

O usûl boylu, o endamı düzgün güzelden gül renkli şarap iste; çünkü şu anda gökteki Ay, Mîzân burcuna girdi, her şey düzeninde.

Yüceler, yücelikler şarabını iç, fakat dudağını, sakalını bulaştırma; Zühal yıldızından da, her yıldızdan da gürültüyü patırtıyı dinle.

Düşün de sus, böyle bir sırrı yayma, söyleme apaçık; hoyrat, kadir bilmez kişilere böyle inciyi, böyle mercanı saçmak yazıktır.

XVI

faûlün failâtün faûlün failâtün

Gel, o değerli mi değerli dudaklardan bir öpücük kaça? Bir can karşılığı bile olsa almak farz.

O öpüş temiz mi temizdir, şu toprağa lâyık değildir; onun için tenden sıyrılayım da sâfi can kesileyim.

Temizlik denizi bana dedi ki: Öyle bedavaca adım atmaya imkân yok; o inci sendeyse hele bir sedefi kır bakalım.

Dünya bile şaraba parlaklık bağışlayan o gülü öpmek için süsen gibi baştan başa dil kesildi.

Yok, yanlış söylediysem, hepiniz padişahsanız, Mirrîh'e, Ay'a benziyorsanız kendinize gelin de o serkeş dilberden öpücük istemeye kalkışmayın.

A her yanı Ay gibi ışıtan güzel, pencereyi açtım, vur içeriye, bir gececik olsun yüzüme vur, parlat yüzümü, yanağını yanağıma koy.

Söz kapısını kapat, gönül penceresini aç; zaten pencereden başka bir yerden öpemezsiniz o ay yüzlüyü.

BAHR-İ MÜCTES

mefâilün feilâtün mefâilün failün

— A —

I

(s. 138) Kardeşim, yüzünü gördük, gönüller tutsak oldu, tutsak; akılları arıtıp cilâlandıran bir söz duymadın mı sen?

Ebedî bir zevkle, ebedî bir neşeyle yaşamayı isteyen biri değil miyim? Kendine gel, uyan, uyanık ol; işte sana geldim, sana.

Gözlerin aydın olsun, yüzü tam bir dolunay; alnında kutluluk, istek, yücelik, nur ışımada.

Boyunu bosunu, yüzünü gözünü görünce gönlüm öylesine sarhoş oluyor ki, sanki kadehi doldurmuş da sunmuş, yıkmış, harap etmiş beni.

Yeniaya benzeyen tertemiz yüzünde öylesine tuhaf, öylesine görülmemiş güzellikler belirmede ki nuru gönlümü pırıl pırıl aydınlatmada, ışıl ışıl arıtmada.

II

O akıllı fikirli cinleri tut, şişeye koy, hapset; o sarhoş olmuş kanlı kaatil kişilere gönül kanını doldur, sun.

Betimize benzimize kızıl renkli bir elbise giydirenler yok mu? Onlar binlerce yüce padişahın tacını, külâhını kapıp gitmişler.

Cilvelenmeye başladılar mı âşıkların gönülleri gibi renk renk kanatlarını açmışlar da güzellikleriyle tavus kuşuna dönmüşler, görenlerin akılları başlarından gitmiş.

Işıkları vurunca yeşile çalar gök bile kızıl bir renge boyanır; var kıyas et artık, gönülleri ne hale getirirler.

Bir yudumcuk şarapla binlerce arık, kötürüm ihtiyârı neşeye gark ederler, ayaklandırıp oyuna sokarlar.*

İhtiyarın da sözü mü olur burda? Onlar abıhayat yaratırlar; bir bakışta her şeye can verirler.

Böyle çevik, böyle tezcanlı şekerciyi kim görmüş; şeker yiyen dudu kuşuna bir anda söz anlama, söz söyleme kabiliyeti veriyor.

Ne de lâtif, ne de nazlı, edalı, ne de büyük, ne de yüce; yücelikler yolculuğuna da böylesine bir yol arkadaşı gerek.

Bütün istekli âşıklara seslendiler; haydin dediler, seyir için meydana gidin.

Karun'un hazinelerini, definelerini önümüze dökseler gene başımızdan bu sevdayı alamazlar bizim.

* Bu beytin aslı şudur:
Derâverend be raks o tarab be yek cur'a
Hezâr pîr-i za'îf-i bi monde ber câ
Konya nüshasında yok, fakat anlam bakımından sonraki beyti tamamlaması, hattâ açıklaması dolayısıyla mutlaka bu gazeldendir, İst. Üniv. nüshasından yazdık.

Getir ey ebedî sâkî, canların canısın sen, getir de dök başına sevdanın o kızıl şarabını.

Hiçbir sevgilinin öğüdünü tutmayan gönüle o kapıp alan, tutup saran şarabı bir an için olsun musallat et.

Ne şarap bu; onun aşkı kendi eliyle kıvama getirmiş bu şarabı. Ne inci bu; hiçbir denizde yok bu çeşit inci.

O şarabın bir kadehceğizi Zühre'nin eliyle Mirrîh'e sunulsa, bir yudumunu içse Mirrîh kızgınlığını da bırakır, safrası da yatışır.

Bir sen kaldın, bir şarap kaldı, hepimiz de yok olup gittik, yüzünü ne diye kendinden gizlersin?

Bir sen varsın amma lalanın kıskançlığı da var, o da görüp gözetmede seni; lalanın hatırı için binlerce âşık öldürdün sen.

Lalasının olmadığını bildirmek için her an yok yok der durur; varlığın hatırı için yokluğun da vur boynunu gitsin.

Hani binlerce bilgin kişinin bilgisini de, aklını da kapıp götüren o şarap yok mu? O bildiğin şaraptan bir kadehçik sun lalaya;

Yahut da şuh gözlerinle bir bakıver bana; çünkü senin bakışın, dirilere bir ikinci hayattır.

Gam, keder tozunu sula, yatıştır; o savaşı, kavgayı uykuya yatır, uyut artık.

Ona yapışalım, sarılalım diye aşk Tanrısı yolladı onu bize; çünkü o yüceler yücesine sarılmaya lâyık kimsecikler yok.

Gazel yarım kaldı, söylenemedi; fakat ne yazık, ben başımı da kaybettim, ayağımı da.

Gel ey Tebrizli Şems, doğ göklere, parlat her yanı; güzelim özünle İkizler burcunu beze.

III

Aşka âşıksan, aşkı arıyorsan çek keskin hançeri, kes utanıp arlanmanın boğazını.

Bil ki bu yolda, bir yolculukta utanıp arlanmak, pek büyük bir settir, pek büyük bir engel; bu söz, garezsiz bir söz, tertemiz bir inançla kabul et bu sözü.

Mecnun neden binlerce delilikler etti; o seçkin deli divane, neden binlerce delilik icat etti?

Gâh elbisesini yırttı, gâh dağlara koştu, gâh zehir tattı, gâh yokluğu seçti.

Örümcek gibi nice büyük, nice güzel avlar tuttu; fakat bir de bak da seyret, yüceler yücesi Rabbimin tuzağı ne çeşit av tutar.

Bil ki Leylâ'nın yüzü her şeye değer, her şeye bedeldir o yüz; nasıl götürür kulunu Tanrı, geceleyin, nasıl miraç eder kul?

Sen Vîse'yle Râmîn'in dîvânlarını görmemişsin; Vâmık'la Azrâ'nın hikâyelerini okumamışsın.

Sen elbisenin eteğini, suya batmasın, ıslanmasın diye çekip devşiriyorsun; halbuki denizde binlerce dalga yutman gerek.

Aşk yolu tamamıyla sarhoşluktur, aşağılanmadır. Çünkü sel alçağa akar, selin hiç yücelere doğru aktığı var mıdır?

A efendim, sen kulağı küpeli bir kul olursan, âşıklar halkasına yüzük taşı kesilirsin.

Nitekim şu yeryüzü de göğün kulağı küpeli bir kuludur, uzuvlar da cana kulağı küpeli kul kesilmişlerdir.

Gel de söyle; toprak şu bağlılıktan ne ziyan etmiştir? Akıl uzuvlara ne lûtuflarda bulunmamıştır ki?

Oğul, kilim altında davul çalmak doğru bir şey değildir, yaraşmaz; erler, yiğitler gibi meydana çık da ovaya bayrak dik.

Can kulağını aç da iştiyak çekenlerin feryatlarından şu gök kubbe boşluğuna vuran binlerce uğultuyu, gürültüyü duy.

Aşk, sarhoşlukla elbisenin düğmesini çözdü mü meleklerin hay-huylarını işit, hurilerin şaşkınlığını seyret.

Aşağıdan, yukarıdan münezzeh olan aşk, âlemin yukarısına da, aşağısına da ne ıztırablar salmış.

Güneş doğunca gece nerde kalır? Yardım ordusu gelip çatınca dert mi kalır, meşakkat mı?

A benim canımın canına can olan, sustum ben, sen söyle; zaten bütün zerreler yüzünün aşkıyla dile geldi.

IV

Tanrı, sûfilere helva pişirmiş; hepsi de halka halka oturmuşlar, helva ortalarında.

O kazandan ağza bir lokma helva düştü mü binlerce kafatası kâsesi, gökyüzünde kurulan o sofraya çekilip gider.

Doğuya da bir uğultu, bir gürültüdür düştü, batıya da; padişahlar padişahı helva verince hal böyle olur zaten.

Mutfaktan, melekler gökyüzünde helva pişirdiler diye birbiri ardınca elçiler gelmede.

Beden helva yiyince abdesthaneye gider; fakat can helva yedi mi Arş'a yükselir.

Ey can, gönül kazanının çevresinde başını ayak yap da kepçe gibi dön dolaş. Dön dolaş da ağzına bir kepçe dolusu helva girsin, ağzın helvayla dolsun.

Helva hevesiyle kazan gibi yanıp kararan gönül, lûtfa, kereme uğrar, ona ekmek yerine helva bağışlarlar.

Sus, Tanrı ver demedikçe yüzlerce alıcıya bir arpa kadar bile helva sunulmaz.

V

Sevgilim gitti, armağan olarak bana sapsarı bir yüz, yaşlarla dolu gözler, vah yazıklar olsun demeler kaldı.

İki gözüm de yaşlar içinde; çünkü Fırat ırmağı da o gözleri yurt edindi, Kevser havuzu da, cana canlar katan abıhayat da.

(s. 139) Ucu bucağı bulunmayan defineye, güzellik, alım madenine ulaşmışken yüzüm neden kuyumculuk etmez, bilmem ki?

Neden yazıklar olsun diyor? Çünkü Yakub'dur o, ay yüzlü güzelim Yusuf'undan ayrılmıştır.

Naza kalkışır da yıldızlar yağdıracağım diye göklere yücelirse güneş ona, var ol, yaşa dese değer.

Beni can yayım yerinden sürüp çıkarmış amma neden ettin bu işi demek haddim mi, gücüm kuvvetim mi var?

* Aşkın elestüsüne belâ diyene tanık, evet demiştir, aşkta yüz binlerce belâ var.

Belâ incidir, inci, seni daha da çevikleştirir, daha da tezcanlı eder; hele o denizin bulunmaz, eşsiz incisi olursa.

Onun güverciniyim ben; beni sürse, kovsa bile evinin damının çevresinden başka nereye uçabilirim?

Onun gölgesine sığındım da dünyaları ışıtan güneş kesildim; devlet kuşunun gölgesi kimin başına düşse o, padişah olur, saltanat bulur.

Davet yeter, bırak daveti de duaya başla; Mesîh bile dördüncü kat göğe dua kanadıyla ağdı.

VI

Tertemiz canına and olsun ey cömertlik, ihsan, vefa madeni, sensiz sabredemiyorum, a aziz dost, gel.

Sabrın da yeri mi? Sabır Kafdağı da olsa ayrılık güneşiyle kar gibi erir yok olur.

* Âdem devrinden tek gözlü Deccâl'ın zamanına dek, sana benim gibi can vermiş, gönül vermiş bir kul bulamazsın.

İster inan, ister inanma, böyle değil de; vefanın tertemiz toprağına and olsun ki aşkında vefalıyım ben.

Uzun söylüyorsam, sözüm uzayıp gidiyorsa kınamayın beni, belki diyorum halimi anlarsınız, onun için söyleyip duruyorum.

Öyle bir ateş var bende ki tenceremi kaynatıp duruyor, o ateş gök tavanına sarsa orayı bile yakıp deler.

Gök tavanına güneşten, güneşin ateşinden bir zarar gelmemiştir, güneşin ateşi, dumanı onu karartmamıştır amma gök bile benim ateşime dayanamaz.

Varlığımdan öyle bir kan ırmağı akıp gitmiş ki nerden nereye gidiyor, benim bile haberim yok.

Irmağa, a ırmak, akma mı diyeyim? Ne diyeyim, nasıl savaşayım onunla? Hadi, git de denize coşma a deniz de.

Bana üfürüp durduğun o tatlı dudakların aşkına söylüyorum, ihtiyârı elinde değil bu neyin, sen üfledikçe feryat eder, inler durur.

Sus da şu ormana ateş salma; sabredemiyorsan bâri yalnızca git, yalnızca onun tapısında feryat et.

VII

Al da dostu dosta çekeni, melekleri gökyüzünden yeryüzüne indireni getir.

Her gece Muhammed gibi miraca ağmak için aşk Burâk'ına eyer vuranı getir.

Yürü, pervaneden canla oynama huyunu al, çünkü o, seni din mumunun nuruna çağırmada.

Tanrı vahyi geldi, can kulağınızı açın da duyun; çünkü keskin kulak, adama Tanrı'yı görür göz bağışlar.

Canla düş kalk, onun huzurunda otur; çünkü her oturuşunda biraz daha onun huylarını, sıfatlarını elde edersin.

Sâkîsi can olan aşk şarabını alır, çekersin, çekince de öylesine bir çekersin ki.

Dostun hayali vuslat müjdesini verir; o hayal, o zan seni yakıyne çeker, ulaştırır.

Bu kuyuda sen Yusuf'sun sanki, dostun hayali de ip; ip seni en yüce göklere çeker, çıkarır.

Vuslat günü aklın başında kalırsa sana der ki: Sana demedim miydi, şöyle hareket et, çünkü o, sonucu bu hale çekecektir seni.

Sıçra, sıçra, ceylanların arslandan kaçması gibi kaç şu dünyadan; tutalım, baştan başa define olsun, maden kesilsin dünya; o define, o maden, gene de kine çeker seni.

Can doğrulukla vuslat eşiğine varır ancak; eğriysen seni atlasa, ipeğe, giyime kuşama çeker, onlara düşürür.

Cefa dikenlerine dayan, çünkü sonucu dikenden, dikenlikten alır da çayırlığa çimenliğe götürür, güllük gülistanlık alanına, reyhanların, yaseminlerin bulunduğu bahçeye çeker seni.

Dost için düşmanların lanetini, sövüşünü şerbet gibi iç; çünkü bu lanetler, küfürler, lûtuflara ulaştırır, övüşlere, aferinlere kavuşturur seni.

Ağzını yum, söz söyleme de emin ol; çünkü padişah hazinenin anahtarını emin kişiye verir.

VIII

Sevgilim gelse, kapıdan girse, beni kucaklasa Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Arslanın yaralı ceylana pençe attığı gibi oda a benim aziz avım diye bana el atsa Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Geçtiği yolda, ayağının bastığı topraklara kaçıp sığınanları çeke sürüye dördüncü kat göğe çıkarsalar Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

O iki sarhoş nerkis yüzünden pek sarhoşum, pek sarhoş; şarap sunsalar da mahmurluğu söksem Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Belâlar görmüş, ağlayıp inlemeye koyulmuş can, Allah'a, senden başka kimsem yok dese Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

O yandan, bundan böyle seni kimseciklere bırakmam diye cevap gelse cana, Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Vuslat gecesi çıkageldi mi gecem gündüze döner, artık geceyi gündüzü saymaz olurum; Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

460 Gül yüzlü sevgilimin vuslatıyla gül gibi açılır, saçılırım, bahar yelleri eser, gelir bana, Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Sabrımı, kararımı alan o sonsuz şekerkamışlığını bulurum, Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

* Dokuz göğe bile sığmayan emaneti müstahak olana, hak edene veririm; Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Sarhoş olup yerlere döşensem, tamamıyla kendimden geçsem de ne eksem, ne biçsem Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

IX

Vuslat bayramı geldi çattı sana; dertlenme, hüzünler tatma artık; hayırlı, güzel bahçelere kavuştun, ne mutlu oralarda oturanlara.

Sabırdan da acı olan ayrılıktan kurtuldun, sınandığımız mihnetlerden, uğrayanları mahrumiyetlere düşüren sıkıntılardan halâs oldun.

* Kutluluk dalını oynat, ağacın meyvelerinden ye, bu yüzden aydın olsun gözün, ne de güzel meyvedir bunlar.

* Güzelleş, esenleş, hâlkı zalim olan köyden kurtuldun; onların yüzünden yüreğin sıkıntılara uğramıştı; geçti gitti o günler.*

* Dört beyitten ibaret olan bu gazel Arapçadır.

X

Ağaç bir yerden bir yere gidebilseydi ne testere eziyetini çekerdi, ne cefa yaralarıyla yaralanır, berelenirdi.

Sağır kaya gibi oldukları yerde kalakalsalardı ne Güneş ışık verirdi, ne Ay ışığı âlemi ışıtırdı.

Deniz gibi durdukları yerde dursalardı Fırat da acırdı, Dicle de, Ceyhun da.

Hava bir kuyuda hapis kalsa zehir olur, bak da gör, hava bile duruştan ne ziyana uğradı.

Deniz suyu, yolculuğa çıktı, havaya ağdı da bulut oldu mu acılıktan kurtuldu, helvaya döndü.

Ateşin yalımı, alevi yatıştı mı üstünü kül kapladı, öldü, yok oldu gitti.

Bak hele, Yusuf-ı Ken'an babasının kucağından ayrıldı, yolculuğa düştü, ta Mısır'a kadar gitti de eşsiz bir makama ulaştı.

Bak hele, İmranoğlu Mûsa, anasının kucağından ayrıldı, Medyen'e gitti de o yol yüzünden ulu kesildi.

* Muhammed, miraç gecesi Burâk'a bindi de yola düştü, "yaklaştı, yakınlaştı, aralarında iki yay kadar bir yakınlık kaldı, hattâ daha da yakına vardı" makamını buldu.

* Bak hele şeriat sahibi Ahmed'e, Mekke'yi bıraktı da ordu çekti, gelip çattı, Mekke'ye sahip oldu.

Bak Meryemoğlu İsa'ya, boyuna yolculuk etti de ölüleri dirilten abıhayata döndü.

Usanmasaydın, sıkılmasaydın dünyadaki konukları, yola düşmüş, yolculuğa çıkmış erleri, birer birer, ikişer ikişer, üçer üçer sayar dökerdim.

Birazını gösterdim, geri kalanını sen bil, sen öğren; kendi huyundan Tanrı huyuna ulaşmaya bak, yola düş.

XI

Tanrı bana şarap verdi, sana sirke; kısmet buymuş, ne benim çekişmeme lüzum var, ne senin çekişmene.

Şarap gülün nasibi, mahmurluk dikenin payı; o herkesi tanır, kim neye lâyıksa onu verir ona.

Şeker, senin gönlün olsun diye ekşi olmaz ya; şekerin yeri yurdu, helvanın gönlüdür.

Sana feryat etmeyi vermiş, feryat ededur. Beni de kendisine çalgı yapmış, üfleyip duruyor bana.

Sevgili yüzüme şeker şeker bakmada, ben de onun yüzüne dalayım da görünüşten, gösterişten kurtulayım.

Âlemde ekşi şeker varsa benden de ekşi bir surat um; böyle bir şey yoksa, olmayacak şeyi arzulama, olmayacak şeyin üstüne düşüp durma.

(s. 140) Âlemde ağlayan gül de varsa hadi, ben de o güller gibi ağlayayım, feryatlar edeyim.

Tanrı, bana gam olarak şiire kafiye aramayı verdi ancak; fakat ondan da kurtardı beni artık.

Şu şiiri al da eski şiir gibi yırtıver gitsin; anlamlar zaten harfe, havaya, yele aldırış bile etmiyor.

XII

490 Kutluluk, seher çağı geldi de üç öpücük verdi bana, kutlu olsun yardıma erdiğim sabah, kutlu olsun.

A gönül, hatırla bakalım, dün gece ne rüya görmüştün ki bu sabah kutluluk bir kapı açtı bana.

Yoksa rüyamda şunu mu görmüştüm? Ay gelmiş, beni almış da göklere götürmüş, göklerin üstüne çıkarıp bırakmış.

Gönlü, onun yoluna düşmüş, yıkılmış gördüm, işte şu an, bu hal geldi başıma diye nağmelenmedeydi, ezgiler yakmadaydı.

Aşkla gönlümün arasında çok işler var, azar azar hepsi de geliyor hatırıma şimdi.

Görünüşte aşk benden doğmuş gibi görünüyorsa da inanma, sen gerçek olarak şunu bil ki aşk beni doğurmuştur.

Ey sıfatları beliren, zatı can gibi gizli olan, zatına and olsun ki bütün dileğim, bütün isteğim ancak sensin benim;

Daima senden öpücükler gelmede, fakat tabiat perdelerinin ardındayım, kim öpüyor beni, kim öptürüyor bana kendini, göremiyorum ki bunu.

Bana acımaktan vazgeçme, yoksa yokluğa düşerim, orda amanın, amanın, yardım edin bana diye feryada başlarım.

Öpücük vereceğine sövse beni gene memnunum, bir iştir düşmüş ustayla arama; elden ne gelir?

XIII

Kulağımı tutmuşsun, çekip götürüyorsun beni, fakat nereye, nereye dek? Hele söyle, gönlündeki ne, nereye götürmek istiyorsun beni?

Dün gece ne pişirdin bana azizim benim? Allah bilir, gene aşkın başında ne sevdalar var.

Göğün de, yerin de, yıldızların da kulakları elinde; nereye gidiyorlar? Gel dediğin yere ancak.

Her varlığın bir kulağını tutmuşsun, benimse iki kulağımı; ben de kulaklarımı çınlatacak kadar yüce bir sesle var ol, yaşadıkça yaşa diye bağırıyorum.

Kul kocayınca sahibi azat eder onu; bense kocaldım, yeni baştan kul ettin kendine beni.

Kıyametin şiddetinden çocukların bile saçları ağarır da mezarlarından saçları bembeyaz olarak kalkmazlar mı? Halbuki senin kıyametin ihtiyârların bile saçlarını karartır, gençleştirir onları.

Ölüyü diriltirsin, ihtiyârı gençleştirirsin; ben de sustum işte, duaya koyulayım bâri.

XIV

Tanrı, kıskançlığından Âdem'e her şeyin adını öğretti de Âdem, Tanrı yüzüne perde olan bütün kâinat cüzlerini varlığın tümü olarak gördü.

Halbuki kıskançlık bir başkasına karşı duyulur, başka bir var, başka bir varlık yokken o biricik Tanrı, ne diye biri iki gösterdi?

Şu susup duran kâinatın ağzı sırlarla dopdoludur; böyle olduğu halde harfleri ölçüp biçen, sözleri örüp düzen, güzel sözler söyleyenlere ne mâni var ki susuyorlar?

Gerçekleri söyleyen şeker dudaklılar, birbiri ardınca ağızlarımızı öpüp duruyorlar da ağızlarımız kapanıyor, söz söylememize imkân yok.

Gâh sevgilinin öpüşü, gâh şarap kadehini sunuş; söz söyleme şöyle dursun, işarete bile mecal yok.

Öpüş yarasıyla sözü ne de güzel yaralıyorlar, öpücükle sözü ne de güzel kesiyorlar; âdeta fitneyle, fitnenin, kavganın yolunu kesiyorlar.

Güzeller, fitne gibi sarhoş oldular mı coşup köpürüyorlar; korkusu, pervası kalmayan sarhoşu ne bağlayabilir ki?

Dağlar, dalgaların yatışması gibi düzleşip her taraf deniz kesilse granit kayaların sudan ne korkusu olacak?

Fakat taşlar su kesildi, su taş gibi dondu kaldı mı artık seyret her şeyi gören, tuttuğunu koparan padişahın her şeyi kaplayışını.

Savaş barış oldu, barış savaş kesildi mi seyret her şeyi bilen tek yaratıcının; dilediği gibi işleyen ustanın elinin sanatını.

Ört yüzünü, ört, zaten güzellerin işidir yüz örtmek, gizlenmek; bizi zebun buldun, âciz buldun, her şeyine râm olmadayız zaten.

Şu işe bak, arslan tavşanla karşı karşıya gelmiş; fakat etme, uzlaşma yolunu tamamıyla kapama.

Şu tamaha bak ki etme, yapma diye sana öğüt veren benim; sanki yarı canlı bir sinek Zümrüdüanka'ya öğüt veriyor.

Sanki sapsarı yüz safrayla savaşmada, sanki bir saman çöpü denizin yolunu kesmede.

Sevgili, bir yıldırım değil misin, yahut bir ateş değil misin sen? Ne bir konak yerinde yalnız kodun, bıraktın bizi, ne bir evde.

Seninle övünebilirim amma sarhoşluğu men ettin; fakat ben kendime ait ne övünç bilir, anlarım, ne utanç.

Ne vakit, nasıl tövbe edeyim günahlarıma? Tövbe etmek suçum günahım benim; nasıl aşkı bırakayım da başka bir şeye yapışayım? Aşk konum komşum benim.

Aklım, doğru yolu bırakma, kötülüğe sapma diyor amma helâkime ne gerekse onları sen takdir etmedin mi?*

* Bu gazelin son dört beyti Arapçadır.

XV

İştiyak ateşiyle gönlüm feryatlar etmede; böylece buluşma kapısından haydi gel sesini duyacağını umuyor.

Gönlüm Huseyn sanki, ayrılık da tıpkı Yezîd, yüzlerce defa Kerbelâ çölünde şehit olmuş şu gönül.

Görünüşte şehit olmuş amma gayb âleminde diri; düşmanın gözünde tutsak, halbuki kendi âleminde padişahlar padişahı.

Dostun vuslat cennetinde oturmada; açlık, kıtlık, pahalılık zindanından tamamıyla kurtulmuş.

Onun ağacının kökü gayb âleminde değilse, neden vuslat çiçeği açılıp saçılmış, apaçık meydanda?

Sus da can diliyle konuş, çünkü konuşup duran tüm nefis, yetmedi mi diyor sana.

XVI

Ben nerdeyim, şu cihanın gamına, neşesine kalmak nerde? Ben nerdeyim, yağmur, oluk gamına düşmek nerde?

Ne diye asıl âlemime gitmeyeyim ben? Gönül nerde, şu toprak yurdun seyrine dalmak nerde?

Ne eşeğim, ne eşeğe bakan kulum a canım; ben nerdeyim, eyer, palan derdini yemek nerde?

Akıldan öte de binlerce yıl geçtin, vehimden de, şüpheden de; sen nerdesin, kötü düşüncelilerin sıkıştırmaları nerde?

Dört ayaklı kuşsun sen, ta göğe dek uçar gidersin; sen nerdesin, damın, merdivenin yolu nerde?

Âdem'sin âdeta, bir yılan için cennetten çıkmışsın; akreplerin, yılanların bulunduğu yerde aman mı bulabilirsin, nerde aman?

Adamsın, hiç kimseyi de keçi yerine komuyorsun; sen nerdesin, her çobanın hay-huyu nerde?

Gökyüzünün yücelerinden binlerce naralar geliyor da susuyorsun, bu feryat nerden geliyor, aramıyorsun bile.

Gönül, gönül, işin aslına var, atasözünü dinle: Gök nerde, ip nerde?

Ham şarabı getir de olgun, pişkin erlere sun; ben nerdeyim, her ham kaltabanın, gamını çekmek nerde?

Meyhaneye gel, gir kapıdan da kapıyı içerden sür; sen nerdesin, adamların iyisi, kötüsü nerde?

Ömrünün bir sonu, ucu bulunacağını umma; Tanrı sıfatlarısın sen, Tanrı'ya ne uç vardır, ne son.

Ecel, kafesini kırar, kuşu incitmez, ecel nerde, ebedî kuşun kanatları nerde?

Sus ki çok söyledin, kimsecikler duymadı, işitmedi; bu davul hangi damda çalınıyor, bu anlatış nerden? Kimse anlamadı gitti.

XVII

Sevgili, sen seher yeliyle esip gelen nefesten de çeviksin, çabuksun; hiç kimse yoktur ki nefes almaya doysun, nefes almayı boşlasın kalsın.

* Kim nefes almaktan vazgeçer, kim nefes almaya doyar? Halbuki sen o nefessin ki Tanrı, ölüleri diriltir dedi senin hakkında.

Bedenin ağzı, insanı dirilten nefese kapandı mı mezarın ağzı açılır, o bedeni bir lokma eder de yutuverir.

Bana fazla üfür, fazla üfür de tulumum şişsin, dolsun havayla; dolsun da senin nefesinle denizlere bineyim, denizlerin üstünden akıp gideyim.

Dünyada öyle bir gün olmasın, görmeyeyim o günü ki sen üfürmeyesin şu dünyaya; o gün ovada yazıda bir tek ot bile bitmez, yeşermez.

Yatıştır, üfleme bu nefesi, çünkü bir başka nefesin var senin, öylesine bir nefes o ki dudaktan çıkan şu yel durdu mu o kalır ancak.

XVIII

Sen aşkı bilmiyorsan gecelere sor, sor aşkı sapsarı yüzlere, kupkuru dudaklara.

Su nasıl yıldızı, Ay'ı gösterirse bedenler de aklı gösterir, belirtir, canı gösterir, belirtir.

(s. 141) Can aşktan binlerce öylesine edep erkân öğrenir ki onları mekteplerde öğrenmeye imkân yoktur.

Gökyüzünde aydın Ay, yıldızların arasında nasıl belirir, görünürse âşık da yüzlerce kişi arasında öyle belirir, öyle görünür.

Akıl bütün yolları yordamları bilir de aşkın yolunu yordamını bilemez, şaşırır kalır.

Aşk abıhayatından tadan kişi, Hızır'ın gönlüne sahiptir; arı duru sular, güzelim kaynaklar hiç olur, hiçe sayılır onca.

Kendine eziyet edip de bahçeye gitme; gel de Şam'ı da seyret âşıkın gönlünde, dalgaları da, gül bahçelerini de, Medineleri de.

Şam da nedir ki? Öylesine bir cennettir âşıkın gönlü ki meleklerle, hurilerle doludur; akıllar, o yüzlere, o çene topaklarına hayrandır.

Ne lezzetli şarabı gasyan verir, mahmurluk verir, ne helvasının tadı çıban çıkarır, hararet arttırır.

Padişahtan yoksula dek herkes tamahın, ümidin pençesine düşmüştür, çekişip durmadadır, can yalnız aşkla tamahlardan, isteklerden kurtulur.

Alıcılardan ne övünç gelebilir aşka? Arslanlara ne dayanç olabilir tilkilerden?

Dünya fidanında bir tek olmuş meyve bulamıyorum; şu ham meyvelerden dişlerim kesmez oldu artık.

Güneş gibi bütün bineklere boş vererek aşk kanadıyla havalarda, göklerde uçadur.

Âşıkların gönlüne ne yapayalnız kalanlar gibi bir yalnızlık, bir yabancılık duygusu gelir, ne birçok parçalardan meydana gelmişler gibi tümden ayrılma, eksilme korkusu.

Onun yardımı, canlara yardım etsin diye seçmiştir onu, sebepler yaratan, sebepler yaratsın diye almıştır onu.

Kâb kadısını avlamak, gönlünü kazadan, kaderden, olur olmaz mânasız lâflardan avlamak için aşk vekili geldi çattı, girdi kapıdan içeriye.

Ne de acayip bir âlem, ne de acayip bir şiir, düzeni görülmemiş mi görülmemiş; düzülüp koşulan şiirlere binlerce coşkunluklar salmada.

Terütaze ne varsa şu âlemde, hepsini de aşkın yoksulu bil; çünkü aşk altın madenidir, hepsini de altınla bezeyen odur.

Ah ey aşk, hileyle, düzenle aldın aklımı; hâşâ, yanlış söyledim, yalan söyledim; güzelliğinle, alımınla aldın aklımı.

A aşk, sana şükrederek anmak isterim seni; fakat aklım şaştı, fikrim karıştı gitti sende, senin künhünde.

Aşkı yüz binlerce dille övsem gene de onun güzelliği, alımı, bütün bu güzeliklerden, bütün bu alımlardan üstündür, bu övüşlere sığmaz.

XIX

Gidelim, denizin yanı başında bir ev tutalım; çünkü inciler onun vergisidir, huyu cömertliktir.

Birisiyle konuşup görüşme, canı onun rengine boyar; gökyüzüyle konuşup görüştükleri için yıldızlar güzelleştiler, güzel bir yüze sahip oldular.

Beden de canla düşüp kalktığı, konuşup görüştüğü için güzel yüzlü, hoş huylu değil mi? Yoksul beden candan ayrıldı mı ne oluyor?

El, bedeninle bulundukça hünerlidir; bedenden ayrıldı mı yere düşer gider.

Hani hünerin a el, o el değil misin sen? Hayır; bu zaman ayrılık zamanı, o zamansa buluşma çağıydı.

Öyleyse Allah aşkına olsun, Allah aşkına sevgilinin nazını çek; çünkü sevgilinin nazı yüz bin batman helvadan da iyidir, tatlıdır.

Ayrılık nedir görmedin, Tanrı da göstermesin sana; bir duadır bu ki bundan daha iyi dua olamaz.

* Küllî nefisten, cüzî nefsimiz ayrıldı, "inin" emriyle yücelerden indi;

Kesik ele döndü, işinden gücünden kaldı; kediye lokma kesildi; bu ne aşağılık iştir, ne belâdır bu.

Onun elinden bütün arslanların pençeleri kırılmıştı; şimdiyse kaza, kader onu kediye giriftâr etmiş, o yana bu yana çekip duruyor.

Bir damarı oynuyorsa tekrar kavuşma, buluşma ümidiyle oynar; çünkü nice binlerce kesik el, tekrar kavuşma, buluşma devletini bulmuştur.

Ayrı ayrı parçaları bir güzelce birleştiren padişaha çok görme bunu; parça parça dumanlar bile onun elinde gökyüzü haline gelmiştir.

Öyle bir dünya padişahıdır o ki parçaları dikip birleştirmede ustadır; bedenimizin parça parça cüzlerine bir baksana.

Mademki çengimizi kırdın, kırdığını da onar; şu neyimizin yalvarışına bak, üfle ona.

Çünkü elimizdeki şu kamış parçası bile yüzlerce can vermede; ne vakit bana üfürecek de hoş bir ses vereceğim diye beklemede.

XX

Nerde sâkîmiz? Gelsin de bizi kırsın geçirsin; gönlümüzden düne ait düşünceyi de silsin süpürsün, yarına ait düşünceyi de.

Kuşlar onun gibi yuva kurulacak, sığınılacak ağacı az bulurlar; sevda ordusuna onun gibi bir kumandan lâzımdır.

Küpe diriltme afsununu okuyup üfledi mi gönül yolundan yüzlerce peri kalkar, yola düşer.

590 Nerde o avlanan arslan, nerde onun o güzelim saldırışları ki ova misk ceylanlarıyla dolsun.

Âleme ışık doğudan, güneşten gelmede; dünyada insan soyu Âdem'den, Havva'dan türemiş.

Nerde gerçekler denizi, nerde kerem bulutu? Hani kayalardan bile kaynaklar coşturup akıtmış.

Nerde o padişahımız? Görünmüyor amma olsa olsa o olacak büyüleriyle görür gözleri bağlayan.

Gözünü öylesine bağlar ki güpegündüz zerreyi görürsün de koskoca güneşi görmezsin.

Onun gözbağcılığındandır, kayığı görürsün de denizin dalgalarını görmezsin.

Kayığın çalkalanması denizi bildirir sana, hani kör de insanların hareketlerini duyar da insanları anlar ya.

* "Tanrı mühürlemiştir" âyetini okumadın mı? O mühürler, fakat gene de mührü o açar, perdeleri o kaldırır, o yırtar.

İki gözün kapalı, rüyada bir şeyler görürsün; iki gözünden perde kalkar da o vakit seyre dalarsın asıl.

Şaşma buna, can, sevgilinin perdesidir; riyazata dal, vazgeç şu nefse uyup kavgalara düşmeden.

600 Daha da şaşılacak şey şu: Yaratıklar pervane gibi uçup duruyorlar da sen gönül mumlarını görmüyorsun.

A gözümüz bizim, ne suç işledin de seni kapadı, bağladı? Ağla, tövbe et, hataları bırak.

Böyle bir can için bedenlerin yıpranması değer; böyle bir iş başarmak için başı ayak yapıp yürümek yerindedir.

Sus da Tanrı vahiylerini işit; söyleyip anlatan vahiy, yüz binlerce candır çünkü.

XXI

Can çalgıcısı nerde ki haydin seslerinden binlerce baş sevdalarla dolsun.

Söylemeyeyim demiştim amma söyleyeceğim; ben nerdeyim, ahitlerine vefa etmek nerde?

Yeryüzünden tövbe bitse, baştan başa her yanı kaplasa gene de aşk, ot gibi bir anda biçiverir hepsini.

Çünkü tövbe öğüde benzer, dağ gibi coşan dalgalar, köpürüp kabaran deniz öğüt dinlemez.

A aşk, şimdi kaşların çatılmış, o güzel yüze yaraşmıyor bu, vazgeç öfkeden, gülümse.

Dünyada hiç kimsenin işi gücü hoş gelmiyor bana; çünkü senin uygun, düzgün işlerini gördüm, seyrettim.

610 Güneş yüzün doğudan doğdu da zerre zerre her şeyden, ne de güzel efendimiz sesini duydum.

O coşkun denizde öylesine bir tatlılık var ki o tattan suyun ciğerinde bile susama illeti peydahlandı.

Tanrı, sonradan meydana gelen her derde bir derman vermiştir; fakat aşk derdinin evveline evvel yok, o dermansız kaldı gitti.

Tutalım dermanı var bu derdin de; lâyık görür müsün gök kubbenin balçıkla sıvanmasını?

* Canı, yokluk övüncümdür nöbetini çalan kişinin taca, tahta, bayrağa ne iltifatı olur ki?

Bütün dünyayı gerçekler bağı, gerçekler bahçesi kaplamışken ne diye zehirli otlar arasında yayılır dururlar, ne diye?

Ağız, sözle dolu, fakat söylemeye imkân yok; bütün erlerin canı için olsun, geri kalanını sen söyle.

XXII

Yarın olsun da, sırtımda şu upuzun elbise, binlerce arşın sevgiyle kalkayım, âşıklar terzisinin dükkânına gideyim.

Öyle bir terzidir o ki seni Yezîd'den keser, Zeyd'e diker; şu birisine eş eder seni, öbüründen ayırır.

(s. 142) O yiğide yamar, diker seni, ömrünce gönül verirsin ona; ne de ibrişimi, teyeli var, ne de apaydın, usta eli.*

620 * Tam gönül verdin mi de o görülmemiş makasla keser, "inin ordan" emriyle ayırır, ayrılıkla biçer atar seni.

Onun toplayışına, ayırışına şaştım kaldım; deli gönlün halden hale girişi gibi o da dilediğini sağlamlaştırır, bırakır, dilediğini söker, mahveder.

Gönül, toprakla dolu bir tahta, o da gönlün mühendisi; o toprağa ne şekiller çizer, ne rakamlar döker, ne gerçekler yazar, ne adlar kaydeder.

Sayı gibi tutar, seni bir başkasına çarpar, bu çarpıdan ne sonuçlar peydahlar.

Çarpıyı gördün ya, şimdi de bir pay edişi seyret; bak, denize katreleri nasıl bağışlamada.

Zorla bütün zıt şeyleri karşılaştırmış, hepsini birbirine karmış, katıştırmış; sus, şu şaşılacak şeyler aklı fikri dağıttı gitti.

---

* Yiğit kelimesi Türkçedir.

XXIII

Şaşkın şaşkın ne bakıyorsun yüzüme a genç? Yüzümde o sevginin delili var; dikkat et de asıl onu gör.

* Yoksa yüzümde aşkın dağladığı yeri mi görüyorsun? O dağda, "biz indirdik", biz takdir ettik yazısı da yazılı.

Hızır'ın suyu tatlı mı tatlı, ben de susuzluk illetine uğramışım, binlerce tulum su istiyorum, binlerce karın.

Gönülsüz kalandan ne diye vefa istersin? Gönül gitti mi ardından vefa da gider, cefa da.

630 And olsun şu yıkık gönüle, o mamûr güzelliğe; hayalin şu yıkık yurdumuza pek hoş yaraşıyor.

Dün gece mekânsızlık yurdundan gelen can feryatları, dua çağında uykumdan uyandırdı beni.

Feryadı mı söyleyeyim, feryat edenleri mi? Kulak o feryatlarla dolu, gözlerimdeyse feryat edenlerin güzellikleri.

A kardeşim, ne bizde karar var, ne sende; bak da gör; dertler, istekler seni her yana çekip sürümede.

Yüzlerce çevgenin ortasında bir topsun sanki, baştan başa dağda, ovada yuvarlanıp duruyorsun.

Padişahın niyeti nerde, topun niyeti nerde? Sevgilinin boyu bosu nerde, haydin, gelin diye bağrış sesi nerde?

İştiyakının verdiği coşkunlukla deniz gibi köpürdüm, coştum; ey bilen padişah, ey söyleyen inci, sen söyle artık.

XXIV

Ne bahtiyar kişisin ki Tanrı çağırdı seni; gir kapıdan kutlulukla, gir kapıdan, Tanrı açtı bu kapıyı sana.

* Kapalı kapıları kim açar? Kapıları açan. Kim sofralar döşer, yurtlar verir? Rızıkları indirdik diyen.

Kim yarar meyveleri de ağaca, boy at, baş çek de hurmalarını saç der?

640 Yeraltında bulunan neye üfüren kimdir; tatlıya analık eden, tada padişahlık edip buyruk yürüten kimdir?

Kimdir madenin avcunda toprağı altın, gümüş haline sokan? Kimdir sedefin içinde suyu inci eden?

* Sevginin çekişiyle candan da kurtuldun, bedenden de; daha da yakınlaştı âyetinin cezbesiyle iki yay kadar kaldı araları makamını da aştın.

Gönül Zümrüdüanka'sı neden bu kadar yücelere uçmada? Yüceler yücesi Rabbimden bir ıslık sesidir, duydu da ondan.

Çalgıcın güneş oldu, lâle bağırdı: Kalk, servi boylu dilbere secde et.

Açılıp saçılan gül, neden gülüyor? Söyleyeyim: Bahar mevsimi yüzünden duası kabul oldu da ondan.

Gül, gömlekten mâna Yusuf'unun kokusunu aldı da ağzını açıp gülmeye, hey gidi hey, müjde, müjde demeye koyuldu.

Gül bahçesi karakışa, padişahlar padişahının adaletinin aydınlığı sayesinde yağmadan korkmuyorum, ne dilersen yap, elinden geleni geri koyma diyor;

Diyor ki: Gök de onun elinde bir elma gibi, yer de; hattâ daha da değersiz yer, gök; sen benim yaprağımı kapıyorsun, fakat nereye götüreceksin, nereye?

Herkesçe bu böyle: Âlemin mânası o; peki, o halde adlar, mânanın tapısından başka nereye gidebilir?

650 * "Bilinmeyi diledim" hükmünce ad, mânanın mazharı; mâna adla görünür; bu yüzden ariflerin can gözleri ada boş vermiştir.

Sopası olmasa da, eli parıl parıl parlamasa da Hârun irfanıyla tanır, bilir Kelîm'i.

Onun damının, kapısının çevresinde nasıl dönüp dolaşmazlar; Güneş de onun ışığından cömertlik etmede, Ay da.

* Tanrı, kendisine nur adını taktı, gözü de nurdan yarattı, kul köle ol o gözlere.

Bütün bunlardan geçtik, el atma, elini koru; o perdenin ardında Yusuf'umuz sarhoş bir halde salına salına geziniyor.

Elin de yeri mi var burda, sözü mü olur elin? Akıl da elden çıktı, fikir de; çünkü sâkî, gönüle huzur, karar vermede, şarap da pek keskin, pek sarıyor adamı.

Sus da bütün bunları o söylesin, o anlatsın; parlaklık, aydınlık yukarılardan gelirse daha iyi elbet.

XXV

Sonuna son bulunmayan sâkîden ne biçim bir şarap içtin a gönül? Anbean gürültüler ediyorsun, kavgalara girişiyorsun.

Yoksa sabah şarabının içileceği çağda, Zühre'nin, işret meclisini kurdum, haydin, işret çağı diye çağrısını mı duydun a gönül?

Belâ incidir âdeta, şerbet gibi iç belâyı da incilerle oynamaya giriş; ne diye kaçarsın? Bu kaçışın, belânın ta kendisi zaten.

660 Zahit eline kadehi almış, halktan hiç pervası yok, kimsecikler görmüyor ya demiş, halkın ta ortasına oturmuş.

Ne kadehtir bu kadeh ki baş gözü göremez onu; haydi, sen de mâna sâkîsinin elinden al, çek o kadehi.

XXVI

O güzel beni gördü de halimi, hatırımı sormadı; neden? Yüzünü ekşitti pencerenin önünden geçip gidiverdi; niçin?

Sebebi neydi, ne yapmıştım, benden ne kötülük görmüştü ki hatırına toz toprak konmuş; neden?

Sabah çağından beri niçin âşıkın kanına kastetti; niçin Zül-fekaar'ını çekti acaba?

O gül yüzünü solgun gördüm de neden şu yok-yoksul gönlümde binlerce diken bitti?

Dudağını açtı da gülmeye başladı mı gönül de açılır; işin gücün açılması niçin hep o dudağa bağlı acaba?

Öfkelendi de kaşlarını çattı mı, yaralı gönül dertten boğum boğum, düğüm düğüm olur; neden?

Canın ne de bağlılığı var onun açılıp saçılmasına, neşelenip gülmesine; bir an bile görmesem eriyip gidiyorum; niçin?

Yüz çevirdi mi dünya kararır, ne gün kalır artık bende, ne akıl fikir; neden?

670 Sevgilimizin gönlü neden soğudu bizden? Dilediğini işleyen Tanrı lûtfu niçin kesildi bizden?

Belki de Tanrı lûtfunun ta kendisi o da, biz yanlış söyledik; zaten Tanrı lûtfu olmasaydı, güzelliği böyle sayıya, kıyasa sığmaz bir halde mi olurdu?

Lûtfun ta kendisi, şekilsiz yüz gösterseydi ne diye peygamberler perdecilik ederlerdi?

XXVII

Bütün düğünlerin derneklerin kutluluğu derlenip toplansın da şu bizim düğünümüze nasip olsun Tanrım;

Kadir gecesinin, oruç ayının, bayram gününün kutluluğu, Âdem'le Havva'nın buluşmasındaki kutluluk;

Yusuf'la Yakub'un kavuşmalarındaki, Me'vâ cennetinin seyrindeki kutluluk;

Daha da söze gelmeyenlerin kutluluğu, hep birden şeyhimizin, ulumuzun evlâdına saçılıp dökülsün.

Sütle bal gibi birbirleriyle uzlaşsınlar; şekerle helva gibi birbirlerine katılsınlar, vefa göstersinler, birleşsinler.

* Tebâreke suresinin kutluluğu eşleri dostları, sâkîleri olsun; kim âmin derse, kim dua ederse ona da nasip olsun bu kutluluk.

— B —

XXVIII

Canın için işi bırakma, uyuma; ömründen bir geceyi eksik say, uyanık kal, uyuma.

Kendi dileğine uydun da binlerce gece uyudun; ne olur, bir gececik de sevgilinin hatırı için uyuma.

Geceleri uyumayan o lûtuf sahibi, o lâtif sevgiliye uy, ver gönlünü ona, uyuma.

Ta sabaha dek feryat edip yarabbi, yarabbi diye ağladığın hastalık gecesini hatırla, o geceden kork da uyuma.

Ölümün gelip çatarak, konuk gerek diyeceği bir gece var ya, o yolculuk gecesinin acılığı için olsun, uyuma.*

* O heybetli, o taşların bile eriyip su kesildikleri depremleri hatırına getir de taş değilsen uyuma.

(s. 143) Zenci gece sert, çevik bir sâkîdir, sunduğu kadehi alma, o mahmurluktan kork da uyuma.

* Tanrı, dostlar geceleri uyumaz dedi, bunu duydun da utanıp arlandıysan uyuma.

Aman nedir, bilmeyen o çok şiddetli, o çok büyük geceden kork, bir geceyi azık et kendine, sakın uyuma.

* "Konuk gerek" sözü, aynen böyle, Türkçe olarak kullanılmıştır.

Duymuşsundur, ulular, dileklerini geceleyin bulurlar; muradına erişmiş padişahlar padişahının aşkına, uyuma.

Aklın fikrin kurur, katılırsa taze bir akıl fikir, taze bir öz bağışlarlar sana da a umup duran kişi, baştan başa öz kesilirsin; uyuma.

Binlerce defa söyledim sana, sus dedim, fayda yok sözden; birini getir ki binine bedel olsun, uyuma.

XXIX

Rebâb, aşk kaynağıdır, arkadaşların eşi dostudur; Araplar da buluta rebâb adını takmışlardır.

Bulut nasıl gülü, gül bahçesini sularsa, rebâb da gönüller gıdasıdır, özler sâkîsi.

Ateşe üflersen yalımlandıkça yalımlanır, yere üflersen tozdan başka bir şey kalkmaz.

* Rebâb, apaçık bir çağrıştır, padişahın yanına gel diye çağırır durur; fakat davul dövmekle, karga kalkıp da padişahın yanına gelmez.

Âşıkların zorlu düğümlerini açar, çözer; âşıkta müşkül kalmayınca da su gibi ne de tatlıdır, ne de siner.

Hayvanın derdinin cevabı çimendir, ottur; çünkü uyku mayasıyla yoğrulmuş hamur, onun şehvet tohumudur.

Eşek nerde, İsa aşkından bahsetmek nerde? Kapıları açan Tanrı ona bu kapıyı açmamıştır ki.

* Aşksa kavuşmak buluşma sultanlığı için, perdeleri kaldırıp içeriye girme devleti için can elbisesidir, "Âdemoğullarını üstün ettik" gerdanlığı.

Onun sesiyle gönüller bir tek önemli şeye toplanırlar, bir tek işe koyulurlar; Tanrı sesi iş erlerini dağınıklıktan kurtarır.

Beden kaydında kalanlara aşktan pek söz açma; onların ödevleri korkudur, ümittir; sevaptır, suçtur ancak.

XXX

Aşkın yok, lâyığındır senin, yat, uyu. Yürü git, onun aşkı, onun gamı bizim nasibimiz; sen var uyu.

Sevgilinin gam güneşiyle zerre zerre olduk; senin içindeyse böyle bir heves belirmedi bile; uyuyakal.

Onun razılığını aramak için su gibi koşup duruyoruz; o nerdeymiş, derdin bile değil, uyu sen.

* Aşk yolu, yetmiş iki mezhepten de dışarıdır; senin aşkın, senin yolun yordamınsa hile, gösteriş; var uyuyakal.

Sabahleyin sunduğu şarap, sabah gıdamız bizim, işveleri, cilveleri, akşam gıdamız; sense yemek, içmek derdine düşmüşsün; uyu, uyu.

Biz kimya isteğiyle bakır gibi yanıp erimedeyiz; sanaysa yastık, yatak, kimya kesilmiş; var uyu.

Sarhoş gibi her yana yıkılmadasın, her yana düşüp kalkmada; gece geçti, şimdi dua çağı, uyuyakal.

Kaza, kader bizim uykumuzu aldı, civanım, yürü, kaçırdığın uykuları da kaza et, yat, uyu.

Aşkın eline düştük, bakalım, ne yapacak bize? Sen kendindesin, git, sağ yanına yat, uyu.

Ben kan içiyorum, sen yemek yiyorsun; elbette yemek uyku getirecek; meydanda bu, uyu, uyu.

Ben akıldan fikirden de ümidimi kestim, baştan da; sense terütaze bir akıl fikir umuyorsun, yat, dal uykuya.

Harf elbisesini yırttım, sözü bıraktım; sen çıplak değilsin, elbisen var, uyuyakal.

— T —

XXXI

Âşık Ay'dır, yıldızların arasında görünür, parıl parıl parlar, gel de seyret. Bil ki tecelliden sarhoş olan, Ay'a bile kılavuz olur, yol gösterir.

Gün ortasında deve minareye çıkar da herkes görüp dururken birisi tutar, nerde, nerde derse bil ki kördür o adam.

Âşıkın çevresinde yüz binlerce ham kişi olsa iki gözümü de bağla benim, âşık nerdedir, göstereyim sana.

Gel yanıma, kulağını bana ver de söyleyeyim; çünkü ağzımdan, dudağımdan, bir peri yüzlü güzel söylemede benim.

Benim perime âşık olan adam, ne Âdem'den doğmuştur, ne de anası Havva'dır onun.

Ay yüzlü güzelimi gören, güneş gibi ateşler içine düşerse, gök gibi başsız-ayaksız kalırsa şaşma.

* Kanlar içinde yuvarlanan şu kesik başa bak, bir an bile durup dinlenmiyor, yoksa Yahya'nın başı mı bu?

720 O gece gündüz, şu inişte, çıkışta yuvarlanıp duran bedensiz baş, Güneş'e benziyor, Ay'a benziyor.

Şu âlemde aklın aklı başında olsaydı, kalkar, gelirdi de bu ne biçim şaşılacak iş derdi.

* Gönlün yüzünü görendir aklı fikri olan; canın kametini duyandır halkı çağırmaya ehil olan.

Şu çayırlıkta çimenlikte yüzleri safran kesilenlere dikkat et; sarı yüzle dertlerle dolu gönül, o yüzlere vurulmuş bir dağdır.

Aklın varsa sus, sır açma; fakat bizim perimiz yanımızdayken bizde de akıl fikir arama.

Tebriz'in övündüğü Tebrizli Şems, beynimin halkasından aklımı fikrimi aldı, götürdü; pek de yaman halka kapandır o.

XXXII

Nasıl bir incisin ki değerin kimsenin elinde avcunda yok; dünyanın elinde ne var ki o senin bağışın olmasın?

Sensiz yaşayanın, yüzünü görmeden ömür sürenin lâyığı bundan da beterdir, kul da sana lâyık bir kul değildir, değildir amma gene de kulun lâyığını verme.

Her an canı, gönlü ayağının bastığı toprağa döküp saçmak isterim; zaten senin ayağının altına toprak olmayan canın toprak başına.

Havan bütün kuşlara kutlu bir havadır; ne kutsuz, yomsuz kuştur o ki senin havanda uçmaz.

730 Olayların dalgaları arasında, usta yüzücü bile yüzüp kurtaramaz kendini, çünkü senin değerinde yüzmüyor o, seni bilmiyor o.

Âlemin sonu yoktur, olsa bile yok say onu, çünkü senin sonsuzluğuna mahrem değil o.

Senin şahına mat olan piyade, ne kutlu piyadedir. Senin yüzünü görmekten ayrılmayan yüz ne hoş, ne güzel yüzdür.

Senin yaralamandan, senin açacağın yaradan kaçmam ben; çünkü senin belâ ateşine yanmayan gönül soğuktur, hamdır.

Yok olmayan gönlün yüzü, mekân âlemine yönelir; sen onu, yürü, burası yurdun değil senin diye mekânsızlık âleminden sürer, kovarsın.

Senin övülmene, seni övenlere ne sayı var, ne hesap; hangi zerre var ki seni övmekle başı dönmesin?

* Hani Nizâmî, şiirinde der ya, ben de onun gibi diyorum: Cefa etme, bende senin cefana dayanacak güç kuvvet yok.

XXXIII

İçinde sevginden başka hiçbir şey olmayan şu gönlüme and olsun, senin dostlarından olmayanı sevemem.

Canım sana feda değilse dertsiz olmasın, gamsız kalmasın. Gözlerim senin için yaş dökmüyorsa görmesin hiçbir şeyini, aydın olmasın.

Ümidim senden başkasınaysa onmasın, varlığım senin için değilse yıkılsın gitsin.

740 Hangi alım var, hangi güzellik var ki o ışığının vuruşundan ibaret olmasın; hangi padişah var, hangi bey var ki o senin yoksulun olmasın.

Gönlümün düşmanların diledikleri hale gelmesine razı olma; bak da gör, gönlümün isteği, senin razılığından başka bir şey değil.

Sensiz geçen bir ânı bile kaza edemem, fakat ne çare? Başa gelen senin takdirinden başka bir şey değil ki.

A gönül, canını ver, oyna canınla, ne diye üstüne titriyorsun onun, titreme; feda et gitsin; Tanrın yok mu senin?

Kendi üstüne titreme de başkaları senin üstüne titresin; canına and olsun, sana senden başka bir düşman yok.

XXXIV

Şu buluşmayı bilenler bayrama dönmüşler, arefe kesilmişler sanki senin değerini bilene berat veriyorlar.

İşleri başaran, dilekleri veren Tanrı'nın lûtfunu, ihsanını üleştirmek için yeniay gibi uzak bir yoldan geliyorlar.

Alışverişten nasipleri kalmayan müflislere, padişahın hazinesinden zekât getirmedeler.

Kurtuluş anahtarlarını koltuklarının altına almışlar, kapalı kapıları açmaya geliyorlar.

Her can, gelin de zekâtınızı, sadakanızı alın sesini duymuş, eline kocaman bir zembil almış, geliyor.

Gel, gel de İmranoğlu Mûsa'nın Tur Dağı'na, ihram bağlanılacak yere, o padişahın döküp saçtığı zekâtı gör, ihsanını seyret onun.

(s. 144) O fazlasıyla fazla altın, dağarcığı kenarından yırtmış, şekerkamışının ağırlığından sepetleri delinmiş.

Fakat iki dünya harmanından bir karınca ne alabilir, ne götürebilir? Sus, yalnız uzakta da oturma, salâvat sesini duy.

XXXV

Dünya da, dünyanın işleri de baştan başa havadan ibaret; hele iyi, kötü, yaptığı işlerin karşılığı ne diye verilir, yel ne diye sorumlu tutulur?

* Fakat Muhammed'in kurduğu varlığa bak, hicretten altı yüz elli yıl geçmiş, hâlâ durmada; ne sağlam yapı.

Ebû Leheb'le ona benzeyenlerin hiçbir şeyini görmezsin; ancak öğüt vermek için hikâyeleri anlatılır.

Yel, nerden bu kadar dayanacak, bu çeşit duracak? Bu dayanmaya Kafdağı bile örnek olamaz; onun bile gücü kuvveti yoktur.

* İsa'nın nefesindeki, Uzeyr'in duasındaki tesir, ezelî bir inayetti; ustanın ışığıydı o.

Söz, nefesle söylenir, nefes geçer gider amma söz kalır; seher yeli eser gider amma çayırlık, çimenlik neşelenir, sevinir.

Dünya, yelin korkusundan yaprak gibi tir tir titrer, sen bilmezsin amma yelin içinde çelikten yapılma bir kılıç vardır.

Saman çöpü yardır ki dünyada, yelden başka bir şey tanımaz, bilmez; saman çöpü bir dağı delemez, Ferhad değildir o.

Gönlümde feryat dalgaları coşup köpürüyor, fakat ne kadar feryat edersem edeyim, senin haberin bile olmaz.

Deniz görürsen, dalga sana vurursa o vakit iyiden iyiye anlarsın ki yel değilmiş, mamûr bir ülkeymiş, koca bir sultanlıkmış.

XXXVI

Kutluluk güneşinden şaraplar sunulmada bana; bedenimin zerreleri meyhane kapısına halka olmuş.

Haydin, güneşimizin yüzünü seyredin; Firdevs bağıdır o yüz. Haydin, ortadan ayrılmış saçlarının gölgesine dalın, cennetlerdir o gölgelik.

* Göğe de, yere de lûtfetti, kerem buyurdu da gelin dedi; gök de, yer de o buyruktan sarhoş oldular, o buyruğa uyup kendilerinden geçtiler.

Padişahın taht kurduğu yer, vardan da dışarıdır, yoktan da. Vardır, yoktur dâvalarının görüldüğü yer, ordan binlerce yıl uzaktır.

* Gönülde binlerce zevk, safâ kapısı açıldı, acele et; çünkü bir işi geciktirmede zararlar vardır.

Orda yaşayışı yaratan yaşayışlar var; çünkü gerçekler padişahı mat olan padişah değil.

Gönül merdiveninden her an miraca ağanlar var; kanlarla dopdolu kadehlere bak, o kadehler buna delil.

770 Tebrizli Şems'in sahip olduğu havada ne değirmenden bahsedilebilir, ne göklerden söz açılır.

XXXVII

Bütün âleme gül, gülmek hakkın senin; her eğri, her doğru, kaşına, boyuna kul köle kesilmiş.

Devlet, ayaklarına düşer, önünde baş kor; insan da, peri de senin yolunda başsızdır, ayaksızdır.

Evvelki gün canım aşkla gül bahçesine gitti; fakat seni göremedi de bir ancağız oturdu, sonra kalktı;

Gül bahçesinden su gibi secdeler ederek dışarı koştu, her şeyin aslı olan kutluluk ırmağı nerde diye aramaya koyuldu.

Gönül ehli, gönlümden senin hikâyeni duydu da hepsi birden, bu da bizim dilberimizin sarhoşu diye nara atmaya koyuldu.

İnsan da, peri de başıma toplandı da bana, doğudan izler göster, şu nefesin seher yeline benziyor dediler.

Cefanın da şeker gibi çeşnisi, lezzeti var; ne de güzel cefa ki onda yüz binlerce vefa definesi gizli.

Tebrizli Şems, baş verdi de sefere çıktı, yola düştü; amma sen bana gene de de: Güneşin yüzü mü olur, başı mı?*

* İst. Üniv. nüshasında ikinci mısra' şöyledir:
"Artık sen bana, güneşin yüzü, başı yoktur deme."

XXXVIII

Seni dosttan uzaklaştıran her şey kötüdür; onsuz neye yüz tutsan iyi bile olsa fenadır.

Meyve ham oldukça kabuğun içinde kalması iyidir; fakat oldu mu artık kabuk kötüdür.

Kuş, yumurtanın içinde kanatlandı mı, bil ki artık yumurta ona perdedir, kötüdür.

Bir kimse, güzel huyla bütün dünyadakilerle uzlaşsa, halk hakkı tanımazsa o iyi, o güzel huy, kötü görünür halka.

Dosttan birazcık bile ayrılsa insan, o ayrılık zamanı az sayılmaz; gözün içinde yarım kıl bile olsa kötüdür.

Şu ayrılığa düştün, bütün ömrün aramakla geçti gitti; ölüm zamanında arayacaksan kötüdür bu iş.

Gazeli bırak, bundan böyle Salâhaddin'e yapış; çünkü gazel yeni elbiseye yamadır âdeta, kötüdür.

XXXIX

Üç gün oldu ki sevgili bir başka türlü; şeker ekşi olmaz, o şeker mi şeker güzel, nasıl oluyor da böyle yüzünü ekşitiyor?

Abıhayat kaynağına vardım, testimi götürdüm, fakat bir de gördüm ki kaynak kanlarla dopdolu.

Yüz binlerce gül biten bahçede meyve, çiçek yerine diken var, taş var, çöle dönmüş o canım bahçe.

Afsunlar okuyayım da o perinin yüzüne üfüreyim; çünkü peri davet edenlerin işi gücü boyuna afsun okumaktır.

Fakat benim perim afsunlarla şişeye girmedi gitti; onun işi afsundan da dışarı bir iş, efsaneden de.

Kaşlarını çatması eski öfkeleri yüzünden; fakat Leylâ'nın kaş çatması Mecnun'u helâk eder gider.

Gel, gel ki sensiz yaşayış haram bana; gör, gör ki sen olmadıkça gözlerim ırmak âdeta.

Suçum bütün halkın suçundan artık bile olsa lûtfet, bağışla da o ay yüzünü göster, gözlerim aydınlansın.

Gönlüm, acaba suçum nedir diye kendini yiyor, kıvranıp duruyor; çünkü her sebep bir sonuca bağlıdır.

Ezelî hükmü bildiren çavuştan bana bir ses gelmede; diyor ki: Kıvranıp durma, bu sebep şimdicek olmuş bir şey değil.

Tanrı bağışlar, suçlandırır, verir, alır; onun işi akıl terazisiyle ölçülemez ki.

* Gel, gel, şimdicek "ol dedi mi oluverir" lûtfuyla nimetleri başa kakılmayan cennet, kapı açar sana.

Kapı açar da dikenin ta kendisinde şaşılacak çiçekler görürsün; taşta görürsün ki Karun definesi var.

* Lûtuf, ebede dek sürer gider, bu yüzden de kâf'la nun gemisi arasında binlerce kilit gizlidir.

XL

Varlığım, sevgilinin elindeki kadehten başka bir şey değil; inanmıyorsan iki gözüme dikkatlice bak.

Kadeh gibi gönlüm kanlarla dopdolu; arık, incelmiş de incelmiş bedenimse hiçbir vakit arık olmayan, hiçbir an sararıp solmayan, eriyip gitmeyen aşkın elinde.

Bu aşk, Müslüman kanından başka bir şey içmez; gel de kulağına söyleyeyim: Bu böyleyken şaşılacak şey de şu ki kâfir de değildir.

Âdem gibi, Havva gibi binlerce şekil doğar; dünya onun yaptığı resimlerle, nakışlarla doludur, fakat o akla fikre sığmaz, tasvir edilemez.

Zerrenin de, ovanın da, katrenin de, deryanın da neyle en iyi bir hale gelip düzene gireceğini bilir, onu verir, yardımda bulunur; bilgisine sınır yoktur.

Her an gönlümüzü çözer, bağlar; eşek değilse, gönlün ne diye onun bu işini bilmez, niçin onu tanımaz?

Kaldı ki eşek bile eşekçinin çözüp bağlamasını bilir, onu tanır, bir başkası olmadığını anlar.

Onu gördü mü eşekçesine başını sallar, kulaklarını oynatır, sesini bilir, o ses yabancı bir ses değildir eşeğe.

Onun elinden yem yemiştir, güzelim sular içmiştir; ne tuhaf, ne tuhaf; Tanrı bu kadarcık olsun bir anlayış vermedi mi?

Yüzlerce defa seni derde bağladı, feryat ettin; ne diye inkâra döşenirsin? Tanrı seni kurtarmaya mecbur değil ya.

Kâfirler gibi ancak belâya uğrayınca baş eğmedesin, teslim olmadasın; o yana mensup olmayan baş, yarım habbeye bile değmez zaten.

Ca'fer değildir amma binlerce can şekli, Ca'fer-i Tayyar gibi havalarda uçar durur.

Fakat kafeste beslenen kuş, havada uçmayı nerden bilecek? Perişanlığından kendisinde kanat yok sanır.

Kafesin deliğinden her an başını çıkarır, başı sığar, delikten çıkar, fakat bedeni sığmaz, çünkü baş tüm beden değildir ki.

Beş duygu yarığın da tıpkı o kafesin deliklerine benzer; binlerce seyredilecek şey görürsün, fakat onlara varmaya yol yoktur sana.

Bedenin kuru odundur, o bakışsa ateş; fakat iyice dikkat edersen görürsün ki ateşten başka hiçbir şey yok.

Odun da yanınca ateş olmuyor mu? Bil ki odun, parıltısı yoktur amma nurdur, ışıktır.

(s. 145) Bizden sonra gelenler duysunlar diye söylüyor, armağan bırakıyorum bu sözleri; çünkü ecel geldi mi bir an bile durmaz.

Onların kulaklarını aşk tutmuştur da gizli yollardan çekip getirmededir onları; çünkü akıl kılavuz değildir.

Okuyucunun gözleri, uykudan kapandı âdeta, rebâb da zayıfladı; fakat uyuma, bu söz altın değilse altın definesidir.*

Yaratıklar yıldızlar âdeta, Güneş'se Tebrizli Şems; hangi yıldız vardır ki onun güneşinden aydınlanmasın.

* İst. Üniv. nüshasında bu beyit, "Bihoft çeşm-i muganni" diye başlamıyor, "Bihoft çeşm-i Muhammed" diye başlıyor. Doğrusu buysa Mevlânâ, bu gazeli söylerken oğlu Sultan Veled rebâb çalmadadır, Muhammed'den maksat da odur. Nitekim bir rubaisinde "Bahâeddinimiz" diye oğlundan bahseder ve geceleri sabahlara kadar kendisine rebâb çaldığını minnetle söyler.

XLI

Bana yaşayış, Ay gibi yüzünü anmadan gelir; daima secde ettiğim yer, otağının eşiğidir.

Kapını bekleyen köpeğin sesi, her gece, sabahleyin diriltmek üzere öldürür beni.

Balçığımdan, bedenimden önce can gördü seni; akıl ona dedi ki: Secde et, odur senin padişahın.

Secde etti, yüzünü senin yolun olan o güzelim toprağa koydu, öylece ebediyen secdede kalakaldı.

Çorak bir toprak yığınıyım ben; ne olur, ne ziyana girersin, tekrar atının nallarıyla bir okşasan şu bir yığın toprağı, zaten de yol uğrağında, geçtiğin yerde o.

A Tebriz'in iki gözü Şemseddin, Tanrı hakkı için sen gönlün kehribarısın, gönülse âşıklıkta âdeta bir saman çöpü sana karşı.

XLII

Lâtif, parlak, mahmur gözlerine and olsun; o alnına dökülen büklüm büklüm, halka halka saçlara yemin ederim.

And olsun o şekerler saçan lâ'l dudaklarında toplanmış bulunan, yüklerle şekerkamışındaki kendiliğinden olma tatlılığa.

And olsun o iki lâ'l dudaktaki kehribarlık hassasına ki o yüzden Ay da seni arayıp durmadadır, Güneş de, zerre de.

830 And olsun lâ'l renkli can goncasına, can güllerine ki gül bahçende aşk bülbülüne tuzaktır onlar.

Canları besleyip yetiştiren güzelliğinin alımına, yüzünün parlaklığına and olsun ki gülen narın, bunların yüzünden ağzını açmış gülmededir.

Canının her an neşeyle secde ettiği o gönüller kıblesi Tanrı cemaline and olsun.

Yusuf'sun sen, çok mucizelerin var; fakat kesin delil olarak o güzel yüzün yeter.

Yusuf'un da yeri mi, nice Yusuflar tutsak sana; yüceliği daimî ulu Tanrı, nerden verecek onlara seni?

Bahçende yer olsaydı her ottan, her yapraktan, seni görmek için bir nerkis biterdi.

Yola ateş gibi düşenlerin, alev gibi yol alanların canları aşkınla yandı, yakıldı; sırları bilen padişah, seni onlardan bile kıskanırken nerden tutacak da soğuk kişilere verecek seni?

Yüzünün parıltısı yüzüne perde kesildi; noksandan arı nurlar güneş gibi seni de gark etti gitti.

Güneşindeki nur yüzünden her an tertemiz gönülden binlerce yüz belirir de ihsanını gösterir.

Fakat temiz olmayan bir gönül, içinden seni görmeyi geçirirse aptallığı, eşekliği yüzünden kendisini senin zindanına çekmiş, hapsetmiş demektir.

Ne bir akıllı fikirli kişi seni aklının düzeniyle aldatabilir, ne bir padişah seni tutup ayağını bir yere bağlayabilir.

Ululuğundan iki dünyaya da sığmazken Ebû Hurayra seni heybesine atmayı nasıl umabilir?

Hangi gazelle şiir perdesinden seni övmeye başlasam, gönlüm iç perdeden binlerce defa daha fazla över seni.

Zaten gönlüm kim oluyor, ben kimim, övmek de ne? Yalnız canımı, reyhanlarınla gül bahçesine çevirmek istiyorum ben.

Gel ey tanyerlerinin, bütün âlemin övündüğü Tebrizli Şems; eşi bulunmaz bir Ay'sın sen, yolunun yordamının da eşi yok.

XLIII

Oğulların gönülleri de yüzünün aşkıyla aydın, kızların gönülleri de; gel de senin yüzünden suçları sevap olsun.

Hayalin âşıkın gönlüne geldi mi beden evinin içi yaşayış ışıklarıyla dolar.

Zindandakilerin gönülleri, nasıl kurtuluş sesiyle açılır, arınır, hatırlarında hiçbir şey kalmazsa, başka hayaller de senin hayalin belirdi mi silinir gider.

Lûtuf harmanından hepsi de zekât alsınlar diye, canlar sünbül saçlarının çevresine karıncalar, çekirgeler gibi üşüşmüşler.

Bir ölüye baksan yüz binlerce defa dirilir; ne mutlu o kişiye ki o bir tek bakışa erişti, o bakıştan bir berattır elde etti.

Ne padişahtır o padişah ki satranç tahtasının önünde padişahlar bile mat olmamak, mat olma hanesine düşmemek için ev ev kaçarlar.

Aşkın hangi sabah bir kadeh sunarsa şu uyuyan baht uyanır, sıçrar, kalkar da hadi der, işte kadeh sunuldu sana.

Ay, bu kadehin kokusunu alır, o da içmek ümidine düşer de gökten yere iner, bana gelir de bana da der, heyhat derim.

Senden gelmeyen neşe bayat bir neşedir; getir kadehi, bezdim, usandım bayat zevkten, bayat işretten.

Gözümün önüne gel de göreyim seni; gözüm doymuyor Tanrı delillerine, Tanrı âyetlerine.

Ey Tebrizli Şems, sarhoşluktan bilmiyorum, dudağını mı öptüm, yoksa ayağını mı?

XLIV

Ne vakte dek hep tuzağı sorup duracaksın; yeme ne olmuş ki? Niceye dek dama çıkacaksın, evde su mu çıkmış?

Kendi varlığının ortasında ne vakte kadar donmuş, buz kesmiş bir halde oturup kalacaksın? Aşk ateşinin tandırına, alevlerine ne olmuş?

Aşkının ateşi etrafında ta uzaktan dönüp duruyorsun; sâf gümüşsen ateşin ortasına ne olmuş ki atılmıyorsun?

Gam, düşünce tortusuna nasıl da doymadın gitti; sevgilinin yüzünde ne var, muğlara lâyık şaraba ne olmuş?

Varlığındaki soğukluk, sana adamakıllı, pek hararetli sarılmış olsa bile bir bahaneyle sal yola, gitsin; bahaneye ne olmuş ki?

Zamaneden şikâyet ederse de ki: Sen git, zamane sensiz hoş, ne olmuş ki zamaneye?

Ağaç gibi neden dal dal vesvesesin, kaygısın? Gök gibi tek ol, tek olana ne olmuş ki?

Öyle bir Huten ülkesi ki orda şahıs var da şekil, sûret yok; filân ne biçim adam, filânca kadına ne olmuş deme artık.

Şu gönül, Tebrizli Şems yüzünden aşkın izi, eseri oldu gitti; bak da gör aşkının devletiyle, ikbaliyle ize, esere neler olmuş.

XLV

Adamsın sen, gözün can âlemine bakmada, o âlemi görüyorsun sen; tekrar dirildin çünkü; bundan sonra yaşamayı bilirsin elbet.

İdris gibi ölüp tekrar bu âleme gelen, melekût âleminin müderrisi kesilir, gayb âlemindekilerden bile gizlidir o.

Gel de söyle, bu dünyadan giderken hangi yoldan gittin; o taraftan gelirken de hangi gizli yoldan geldin?

Bir yol o yol ki bütün canlar her gece o yola uçup gidiyor; şehir şehir bütün kafesler bomboş, hiçbir kafeste kuş yok.

Kuşun ayağı bağlı olursa uzak uçamaz, gökyüzüne havalanamaz, döne döne uçuşta acemidir o.

Fakat ölümle ayağındaki bağı koparır da uçarsa gerçeği de görür, her şeyin sırrı da neymiş, anlar.

Sus ki sükût âlemi dolu bir dünyadır; söz davulunu çalıp durma; söz, içi boş bir davuldur.

XLVI

Bir gama uğrayıp da herkesten kesilen, bu sebeple yapayalnız kalan kişi, bil ki gönül düşmanıdır, bunları görüp gözetmekle oyalanan biridir.

Çenge, şu bedenin ten-tene tenine kulak vermişsin; halbuki bedenin toprak yığınından ibarettir, onun nağmesi, demdemesi de havadır ancak.

Nefsinin havası, kasırga gibi toz koparan bir yeldir, gözün, görüşün düşmanıdır, ışığın hasmıdır.

Yoksa sen, şu balla pişirilmiş ağdalı tatlılara sinek mi kesildin? Dalın içine denmiş amma bir daldın mı zahmetlere, meşakkatlere uğrar, mahvolur gidersin.

Sinek gibi o ayranın içine düştüğün zaman, ne tuhaf şey, tövbe etmen nerdeydi, aklın fikrin nereye gitmişti?

Ahde, tövbeye ne diye fitil kesilmişsin; bir muma benzeyen ahdin hafif bir yelle o yana bu yana yamulup gitmede.

Yusuf'a söyle, git de, ayrılığına düşmüş Yakub'u bul; senin yardım gömleğin olmadıkça görmemeye, körlüğe mahkûm.

Bir kör ki et parçası gibi bir yerde kalakalmış; kör, ölüye benzer, dirilere muhtaçtır.

İlaç yerine gözüne toprağı çeker, sürmedir, dermandır sanır toprağı.

* Yeryüzünde bir tek kâfir bile bırakma duası, Nuh Peygamber'in duasıdır, kabul olmuş bir duadır bu.

Ahmak kişinin gemisi, daima tufana gark olur gider; çünkü ahmak çirkin suratlıdır, sevilmez bir mayası, bir özü vardır, rezildir, rüsvâydır.

(s. 146) * Kerem denizi her yanda coşup dalgalansa, gene de pisler pislerindir hükmündeki adalet yürür gider.

Sille yiyedur, sakın başına külâh giyme; öylesine bir boğazın var ki ancak tokada, silleye lâyık.

Kancık eşeklerin ferci gibi olasıya açılmış bir boğaz; kalkmaya görsün yoksa, kalktı mı hiçbir eşeğin y... kurtulmaz o boğazdan.

A uyuz köpek, sen işkembe ye, pislik ye; işkembeyle köpeğin ağzı birbirine uygun mu uygundur.

Gel, köpek leşi ye; ağzından, karnından, yüzünden de besbelli, av köpeği değilsin sen.

Mahalle köpeği, pazar köpeği nerden av tutacak? Av yeri dağ başıdır, ormandır, ovadır.

Sen bütün bunları bırak da sevgilinin, dostun adını söyle; çünkü bütün çirkin şeyler bile ona vardı mı güzelleşir.

Ona sığınmak, ona bağlanmak kimyadır; aşağılardaki, yücelerdeki bütün zerreleri dilediği şekilde kullanan odur.

İki dünyayı da bir zerrenin içinde gizler, öylesine bir tedbiri, tasarrufu vardır ki akıl aptallaşır, görmez olur.

* Bil ki aklın erişi, hep dehlizdeki işlere aittir, bilgide Eflâtun kesilse gene de asıl sarayın dışındadır o.

Aşk deliliği, yüz binlerce kâinat dolusu akıldan daha iyidir; çünkü akıl, baş dâvasına girişir, aşkınsa ne başı vardır, ne ayağı.

Başı olanın elbette başından korkusu olur; fakat savaş arslanı olan, korkuya eş olmaz.

Aşk ipliği, iğne yordamından geçer, çünkü başı yoktur, başsızdır, hiçbir şeyle ilgisi kalmamıştır, tektir.

İğne ona kılavuzluk eder, onu yola salar, elbiseden ayrılmış parçalara kadar götürür, o da onları aslına kavuşturur, aslıyla birleştirir.

İğne iplik lâfını bırak, ince bir söz bu; eli parıl parıl parlayan can Mûsa'sından bahset.

Güzelim gönül denizini söyle, onun hikâyesini anlat, öylesine denizdir o ki katresi yüzlerce deniz meydana getirir.

Kâse gibi denizin üstündesin de denizden haberin bile yok; bir gör de bak, dalga her an seni nasıl çalkayıp oynatmada.

XLVII

900 Berat günü geldi, âşıkın beratını yenile. Zekât vakti geldi çattı, lâ'l dudaklarının zekâtını ver.

Berat, değerli hayalin; iki buluşma bayramı birden sıçradı, geldi. Bu da olmaz, o da gelmezse hasret nöbeti gelmiş demektir.

Gerçek bahçelerine dostun beratı geldi; kırık dökük çiçekler iyileştiler, tahtalardan, sargılardan kurtuldular.

Dudu kuşları dostun şekerkamışından haber getirdiler; çölden, ovadan yüz binlerce şekerkamışları bitti.

Bahçedeki gelinlere iki neşe var bugün; vefan, keremin kapı açtı, karakış da geberdi gitti.

* Gel ki göklerin ışığı yeryüzünü bezedi; çiçek sanki Tanrı nuru, ağaç da kandilin konduğu yer.

Cihan yemyeşil; yeşiller giyinmiş, biliyor musun bu neden? Yerden de, ağaçtan da abıhayat coştu da ondan.

* Kuşlar, "görün bana, seni göreyim" narasını atıp duruyorlar, çünkü Tur Dağı oldu âdeta, can Kelîm'i de vade çağına erdi.

Bahçeye gel de kıyameti, mahşeri apaçık gör; gök gürültüsü Sûr oldu sanki de ölüler hep dirildi.

Üveyik kuşunun ezanını duyduk, ağaçların kametini işittik; sus artık, namaz vakti konuşulmaz.

XLVIII

Bu selâmda seninle bir başka işim, bir başka alışverişim var; bu selâm, pek büyük gizli bir sır, Tanrı perdesi altında gizlenmiş.

Çengden çıkan o nağmeler, o terennümler pek şaşılacak şey; nedir o nara atanlar, o feryat edenler nedir, nedir?

Padişah, lâ'l renkli şarabı getirdi, bu dedi, işin temelidir; sus, delilik vakti şimdi, perdenin açılacağı vakit değil.

XLIX

İnat et, huysuzlan, güzellerin inadı, huysuzluğu tatlıdır, hoştur. Bahaneler bul, zaten bahaneler bulmak, güzellerin yoludur yordamıdır.

* O şeker mi şeker dudaklardan çıkan, dökülüp saçılan bahaneler, Fâtiha, Kâf Hâ, Yâ Sîn yerine geçer.

Vefa ummam; çünkü cevretmek, cefa etmek, güzellerin huyudur, mayasıdır, âdetidir, dinidir.

Yüzünü ekşitir, bizden yüz çevirirsen mahsustandır, düzendir, yalancıktandır onlar.

Aziz kişilerin topraklarına and olsun, senden başkasının elinden sunulan helva, ağzımda gürz olur, zıpkın kesilir.

Bin kere vaadde bulun, hiçbirinde de durma; öyle bir seraptır bence bu ki yüzlerce güzelim tatlı suya değer mi değer.

Altını, ayrılıkla yüzü altına dönen, sapsarı kesilen verir; bedeni gümüş gibi bembeyaz güzel, ne diye altın, gümüş versin?

İhtiyacı olan kişi şeker gibi tatlı tatlı cevaplar verir; senin ihtiyacın yok, senin acı cevabında bile yüzlerce tat tuz var, yüzlerce lezzet.

Güzelliğin, alımın define gibi, kötü huyunsa defineyi bekleyen yılan; definen var olsun, yılan dışarda zaten.

Varlık kumaşımızı nazınla, edanla yak; bu güzel bir zekâttır, yoksulun nasibidir bu.

Herkesi de köpekler gibi kapı dışında bırak, oraya dik; senin civarın yücelikte Turusîna'dır.

* Padişahlar, padişah olunca halifenin sopasını yerler; aşkın cefasını çekmek, padişahların âdetidir.

İmam Fâtiha'yı okuyunca melek âmin der, ben de Fâtiha okudum, âmin demelerini ummadayım.

Aklından fikrinden geçip de işlediğin her hilenin, her düzenin değeri, nikâh parası, binlerce incidir, binlerce lâ'ldir.

Fıkıh okunan medresede nasıl kovulma sebepleri nizâmlara bağlanmış, törelere uydurulmuşsa bil ki aşk medresesinin de kanunları, töreleri vardır.

Susalım da o padişah anlatsın bunu; çünkü dünya bile, o telkıyni seçkin padişahın yüzünden diridir.

L

* Vuslattan sarhoş olmuşsan yüzün neden ekşi? Kapta ne varsa dışına o sızar, şişenin dışı içindekine tanıktır.

930 Yüzlerce ayık adamın içinde bir sarhoş bulunsa hemen belli olur; kokusundan, renginden, gözünden, sağa sola yalpalayıp düşmesinden anlaşılıverir.

Hele coşup köpürüşü, tadı, lezzeti Tanrı lûtfunun küpünden olan Tanrı dostlarının içtiği şarap olursa.

Şarap küpü zaten kaynayıp coşmasıyla, kabarıp köpürmesiyle binlerce başka küpler arasında hemencecik belli olur.

Coşup köpürmeyi gördün mü bil ki bir ateş var, gizli; kabarıp coşmayı gördün mü anla ki bir sevgi yalımı var orda.

Şunu bil: Sirke satan, nerden şarap verecek sana? O şarabın bir yudumcağızı yüz batman hazır şeker pahasına.

* O şarabın pahası, inananların mallarını, canlarını vermeleridir; alışveriş etmek, kâr kazanmak havasına düştüysen nefsinin havasında kaladur.

Nefsinin havasını bıraktın da bir karşılık gelmedi mi, o kerem sahibine bu yalan yaraşmaz deme; yanlış bir sözdür bu.

* Geceleyin, "yaklaştı, yakınlaştı, aralarında iki yay kaldı" meyhanesinde geceleyen kişinin nurlarla dolu gözlerinin içinde bir buluşma mahmurluğudur vardır.

Tertemiz şarap, gamdan arınmaktır; şarap olan başta gam ne gezer, nasıl gelir de konaklar o başta keder?

* O meyhanenin adı, Rabbime konuk edilirim bâzı bâzı'dır; o beni doyurur, suya kandırır sözü de peygamberimizden kalan bir sözdür.

— D —

LI

940 Gözümün nuru olan canlara söyle: Gene tövbelerin bozulacağı zaman geldi.

Gönül bezeyen güzelimin bakışları, güzellik davulunu çalmaya başladı mı tövbekârlar binlerce tövbeyi bozarlar, binlerce yemine boş verirler.

Sevgili sarhoş, harap; bugün neşe, zevk, çalgı çağanak günü; artık sarhoşluktan, şuhluktan başka ne yapabilirler? Sen söyle.

Aklın kulağına dedim ki: İnat etme, yüzünün suyu dökülmeden git; çünkü şu anda Kafdağı bile olsan kökünden söker, atarlar seni.

Şarap satan pîr nice zamandır hırkasını rehin etti, bugün meyhane mahallesinde herkes iyi mi iyi, güzel mi güzel.

Hadi a can çalgıcısı, o madene mensup küpü al da tentene-ten-ten diye okşamaya başla; çünkü sen olmadıkça herkes tensiz, bedensiz.

Yüzük taşı gibi gel, âşıkların halkasında yurt edin; çünkü âşıklar halkasından başka her topluluk, her toplum sınamalara düşer durur.

Bütün erlerin canına and olsun, âşık olmayan herkes mâna bakımından kadındır; hem de bak da gör, ne çeşit kadındır onlar, ne çeşit sözlere dalıp gitmişlerdir.

Bütün canların canına and olsun, kimde o can yoksa tenden ibarettir, bak da gör, ne örmedeler, nasıl susup durmadalar.

(s. 147) Bundan daha ak nedir ki dedin; sus, sus; yasemin bile olsalar bahtları yoktur aşağılık kişilerin.

LII

Demedim mi sana, gitme oraya, belâya uğratırlar seni; elleri pek uzundur onların, ayaklarını bağlarlar senin.

Demedim mi sana, o yanda tuzak içinde tuzak var; tuzağa düştün mü nasıl kurtarabilirler seni?

Demedim mi sana, meyhanede tuhaf mı tuhaf sarhoşlar vardır; saçma sapan söz oklarıyla oklarlar aklı.

Senin gibi yüreği temiz, gönlü sâf kişiyi lokma gibi kapıverirler; her bir piyade için bir şahı mat edip oyundan atıverirler.

Seni çok kere hamur gibi çekip çekip uzatırlar, derken büküp büküp halka haline getirirler; yüzlerce defa saman ederler seni, yüzlerce defa kehribar haline sokarlar.

Gönlü dar birisisin sen; o ciğer yiyenlerin yanına varır, ciğer kesilirsen seni tutarlar, çorbalarına atıverirler.

Olgunluğuna, yiğitliğine güvenme pek; Kafdağı bile olsan seni tezcek, hemencecik havaya uçuverirler.

Balçığından binlerce tuhaf kuş yoğurur, yaparlar; sudan, topraktan geçsen bile daha neler ederler seni, neler.

Deriden yapağı çeker gibi seni de tutarlar, şu bedenden çekip çıkarırlar; seni bir hayale döndürürler, önün-ardın, sağın-solun, üstün-altın kalmayıverir.

Hükümlerin çekip çekiştirmesine razı olduğunu gördüler mi de zahmetlerden, meşakkatlerden kurtarırlar seni de her şeye razı ederler.

Sus ki şu aşağılık sözlere dalmış ahmaklar, ot otlayan hayvanlardır âdeta, seni de saçma sapan sözlere daldırır giderler.

LIII

A gönül, senin hafif, alçak sesinden varlık ülkesi yüceldikçe yüceldi; sen ya Sûr'un sesisin, yahut da vaad edilen kıyamet.

Duymuştum, Davud'un nağmesindeki zevk, lezzet yüzünden pek çok kimse can vermiş, ölmüş.

Padişahım, senin sesin Davud'un sesinin aksi; onu dinleyenler ölmüşlerdi, seni dinleyen varlıklar yeniden diriliyor.

Sesin boğazdan çıkmıyor senin, amma gene de halkaları kapıp götürüyor, binlerce halka kapanı halka gibi kapıp gidiyor.

A gönül, doğru söyle, dün gece nerde şarap içtin? Sabahtan başladın, boyuna şarkılar söyleyip duruyorsun bugün.

Senin nağmen, senin sesin o yandan çıkıp gelmede; o ses yüce candan geliyor, bedenden çıkıp inmiyor.

Bedene bağlanmadın da canın açılıp saçılışını gördün; zaten iyi tohum eken, kötü ekin biçmez ki.

Gerçekten de yokluk gülünün kokusu, bir gül bahçesinden geliyor; ağaçsız armut bittiğini gören var mı hiç?

Ne mutlu o kişiye, koku alınca onun kokusunu alır; ne kutludur o kişi ki açılırsa can gözü açılır.

Ne mutlu o kişiye ki Yusuf'un kokusuyla Yakub'un gözleri nasıl tekrar görmeye başladıysa onun da gönül gözü açılır, her şeyi görür.

* Gönül gözü, şükretmediğimizden kapanır; Tanrı da gerçekten de demiştir, insan Rabbine karşı pek inatçıdır, pek nankördür.

Faydalanmak, kâr etmek istiyorsun ya, fayda da dosttan gelir, kâr da; fakat sen onun izini izlemezsen, sen onun izinden gitmezsen ne fayda, nerden kâr edeceksin?

Tanrı'nın bir yıldızı var ki yerde döner o; güneş de o yıldızın havasına kapılmıştır, gök kubbe de.

Nice seher çağları, inananın ibadet yurdundan içeriye girer de kutlu bir yıldızım ben, muradını benden iste der.

Der ki: Bir yıldızım, hem yerdeyim, hem gökte; güzel yüzlerin hayali gibi yüzlerce durakta beni görürler, bulurlar.

Yeryüzündekilere mumum, gökyüzündekilere nur; meleklere canım, yıldızlara beden.

Zerre görünmedeyim amma güneşim ben; cüz görünmedeyim amma varlığın tümü benimdir.

Hacetlere kıble göktür amma sen göğe bakma, bana bak da cömertliği seyret.

Benlik yüzünden, taklit yüzünden ondan utanıp, ona secde etmeden arlanıp, İblis gibi, secde edilecek ancak Tanrı'dır, o yeter diyen de olur.

Halbuki Âdem, İblis'e cevap verir de der ki: Bu secde zaten Tanrı'ya, sen şaşısın, sapıklığından, inadından biri iki görüyorsun.

Devlet yıldızıyla hasetçinin gözü arasına, nelik-nitelik tozundan bir perde çeken de odur, o.

Devlet yıldızı, yürü git der, perden artsın; benden gene kurtulamadın, gene yapayalnız değilsin, fakat onun tapısından sürüldün.

Bu perdeye ait söz çoktur, çok soru vardır, çok cevap var; bu perde yüzünden Nemrud, Halil'i göremedi.

Yarabbi, haset, iki dostun arasına gerilen ne perdedir ki dün birbirlerine can verirlerken şimdi inatçı kurda dönerler.

Ne perdedir bu ki, İblis bu perde gerilmeden önce göklerin damında, yerlerin yüzünde yelip yortar, secdeler ederdi;

Tanrı'ya yöneldikçe yönelirdi, neşeyle, acıyla, yalvarıp yakarmayla çeşit çeşit ibadetlerde bulunur, sevgisi günden güne artar dururdu.

Fakat haset perdesi çekilince buz üstünde kalakalan eşek gibi kalıverdi; o perde kolunu kanadını bulaştırdı onun.

Git, pis iş işledin diye gök mescidinden kovdu, sürdü onu; çünkü söz duymuyor, boyuna pisliklere bulanıp duruyordu.

A tek, a sevgili Tanrı, gel, konuşalım, görüşelim; neden gidecekmişim, ne yapmışım, ne sebeple kovuyorsun beni?

* Kötüyse sen işledin, hepsi senin işin; puta tapanın da, Hıristiyanlarla Yahudilerin de yaptıkları, senin takdirin;

* Beni yoldan çıkaran sensin, muradın buymuş senin; ben de öyle bir iş edeyim ki halktan bir tek övülecek kişi görmeyesin diyordu.

* Tanrı, korsam dedi, bırakırsam çık yüce dağın tepesine; bırakmazsam, çıkamazsan demir atmış gemi gibi bat denizin dibine.

* A batış kuzgunu, benimle nasıl bahse girişebilirsin sen? Sana gelip çatan lânetle tapıdan sürülmemiş olsaydın böyle bir dâvaya mı kalkışabilirdin?

* Sana aldanan, senin yüzünden kapımızdan sürülen eşeğe kul demem, kulluk ediyor demem, çünkü kulluk edilen benim, ben.

* Elinde akıl mumu olan ışığı bırakır da dumanın peşine düşer mi hiç?

* Şeytan, ben dedi bir üfürüşte söndürürüm o mumu. Tanrı, doğruluk mumunu yel söndürmez;

* Benim bağış mumuma püf diyenin başı, sakalı, yanıp köz olan odun gibi yanar gider dedi.

Tanrı'ya binlerce şükürler olsun ki Akl-ı Küllî, tekrar geri geldi, ayrılıktan sonra kutlu bir talihle gene kavuştuk ona.

Gelişine nazar değmesin, ateşe üzerlik, çöreotu atalım; üzerlik de nedir, çöreotu da ne oluyor ki? Ödağacı gibi kendimizi atalım ateşe, kendimizi yakıp yandıralım.

O kendini gösterdi mi biz kendimizden geçelim; bâzı bâzı da dumanlara bulanmış bir halde Tur Dağı'na çıkalım.

Fare gibi, yılan gibi karanlıkları yurt edindik, şu sınırlı âlemde, toprağın içinde kalakaldık.

Tanrı, farelerin ebedî olarak toprakta mahpus kalmaları için kediyi yarattı.

Fare gibi topraktan ancak hırsızlık için çıkıyoruz! Bu eğri gidişten ne kazanabiliriz ki?

Mercimeği fareye bıraktın mı onu ejderhâ edersin; fakat kedi, farelerin yiyeceğine tamah etti mi herkes rahatlaşır.

Mesîh'in nefesi, nefesine kul köle olsun ki senden önce nefesimizi kesen, boğazımızı tıkayan zaman yüzünden soluğumuz kesilmişti, nefes alamıyorduk.

Varlığını yonup kesen, benliğinden geçip giden kişinin, herkes kimi kimsesi olur; cihanı sahibine bağışlayana, Tanrı bütün cihanı bağışlar.

Sus; çünkü sözle, sesle, harfle örülmemiş dilsiz bir sözün de var, onu söyle.

Tebrizli Şems, secdeden baş kaldırdı mı binlerce kâfir başını secdeye kor, binlerce mümin secdeye kapanır.

LIV

Şekle bürünmüş bir Ay olan sevgiliyle parıl parıl parlayan, dünyayı ışıtan bayram ayı; bayram kapısında iki Ay da yan yana.

1010 İkisi baş başa verdiler de gizlice konuşmaya koyuldular mı bayramın başına binlerce düşünce gelir, binlerce vesvese eser.

Halk, denizin dalgalarıyla sedef gibi oynayıp durur; fakat sedef gibi onun da bayram incisinden haberi bile yok.

Bayram günü davul ne diyor, söyleyeyim sana; diyor ki: Adamsan sıçra, kalk; bayram ordusu geldi çattı.

Tanrı için bir iki parça altın, gümüş vermiştin ya, o güzel işin karşılığı olarak sana verilen altınlarla dopdolu bayram hazinesini seyret.

* Oruçla, namazla şişeyi kırdıysan bayram kadehinden, "Rableri onları tertemiz bir şarapla suvarır" şarabını, o helâl şarabı içegör.

Şu avı bırak da doğan gibi uç, padişahın bulunduğu yana git; çünkü bayram güvercini uçtu, geldi, padişahtan müjde getirdi.

(s. 148) Semiz hırs öküzünü kurban et de artık bayram ayını kutlulukla kucakla, eriş ona.

Sen kurban etmesen de umarım ki Tanrı yardımı lûtufta bulunur da bayram hançeriyle onu kurban eder.

LV

Aşkın beni eşten dosttan, hısımdan, akrabadan kesti; kimseciklere aldırış ettiğim yok; zaten senin aşkın çekinip sakınma yapısını kökünden söker, atar.

Çünkü aşk, yıkıklıktan başka bir şey istemez; çünkü aşk, hiçbir âfetten öğüt almaz.

Malın da yeri mi, iyi adın sanın, saygının, giyimin kuşamın da adı mı anılır? Evin barkın, esenliğin, ehlin, oğlun sözü mü olur?

Âşıkın canı, aşk kılıcını kaptı da bir çekti mi binlerce mukaddes can korlar önüne.

Aşk havasına düş, sonra da yıkılıp dökülmeden kork; kesenin ağzını büzmüşsün, sonra da o şeker dudaklıya âşık olmuşsun ha.

Başcağızını eğ de esenlik bucağında otur, yüce servinin havasına uymak, şu kısacık elle, kolla olmaz.

Yürü, sen ömrünce aşktan bir koku almadın; aşkın yok, sendeki akıl ancak; buna razı ol, kanaat et gitsin.

Sabretmekle eteğini fitnenin elinden kurtarmaya imkân mı var? Oturmuş da bakalım takdir, elbette bir miktarcık rızk yollar diyorsun.

Aşk ateşi bir saldırdı mı kendinden başka ne varsa siler süpürür, yakar gider; her şey de yandı mı, işte o vakit neşeyle otur, güzel güzel gülmeye koyul.

* Hele Elest deminden şimdiye dek onun gibi daima sayılan, sevilen birinin aşkı olursa bu aşk.

Onu gördüm diyorsan Allah için olsun, şu iki gözünü yum da can gözünü aç.

Çünkü bu baş gözüyle bakış yüzünden, iki dünyada da senin gibi, benim gibi binlercesi durmadan helâk olur, kör olur gider.

Gözüme onun yüzünden başka bir şey görünürse, iki gözüm de kazmalarla, külünglerle oyulsun, gitsin.

Bütün erlerin can gözleri bile mat oldu, âciz kaldı; o boyu bosu düzgün padişahın ululuğuna, güzelliğine ulaşmanın imkânı mı var?

Yazık, keşke Ali'nin Hayber kalesinin kapısını çekip kopardığı gibi senin varlığını da Tanrı çekip koparsaydı da,

O bahsettiğimiz ülkeden binlerce yıl ötede bulunan yerlerde bile onun beş vakitte çalınan nöbetini nasıl çalıyorlar, gözlerinle görseydin.

LVI

Geceleri uyuma; çünkü bir gece, yüz bin güne değer; o dolunay, geceleri keselerle sayısız altınlar bağışlar.

Her gece o bir, o tek padişahın ordusu, mazlumlara yardım etmek için kalkar, dünya göğüne iner.

* Tanrı, geceleri kalk dedi, abes buyurmadı ya bu sözü; Zühre'nin ışığı da geceleyin yolculuk etmesindedir, Ferkad'in ışığı da.

* A ham kişi, gecenin dumanıyla Mûsa'nın gördüğü ateşte pişer, olgunlaşırsın; geceye benzeyen mürekkep, o kaleme bilgiyle yardım eder.

Gece Leylâ'dır, gündüz de onun peşine düşmüş Mecnun; seher çağı aklının nurunu büklüm büklüm simsiyah saçlarına çekip durmadadır gece.

A Mecnun, gece Leylâ'sını kucakla, bas bağrına; gece birlik halvetidir, gündüzdeyse ikilik var, sayılar var.

Bil ki abıhayat karanlıklardadır; sen ne biçim balıksın ki deniz suyunu kendin kesersin kendine, denizden kendin mahrum edersin kendini.

* İtaat edenlere arka olan, onlara dayanç kesilen şu Kâbe'ye bile siyah örtü örterler.

Gece Kâbe'sinde kılınan bir namaz, yüz namaza bedeldir; hiç kimse böyle bir mâbedi uyku için kurmaz.

Keremde, ihsanda eşi, dengi bulunmayan Tanrı, geceleyin bütün putları kırdı da kendisi kaldı ancak.

Sus, şiir kesattan başka bir şey değil, fakat bilgisizlik ondan da kesat. Bu bilgide ne biçim zahitsin sen ki, sendeki bilgi senden daha zahit.

LVII

Sen beni istemesen de gönlüm istiyor seni; Tanrı dilerse sen de barışırsın, uzlaşırsın bizimle.

Binlerce âşıkın var, hepsi de canla, gönülle seni aramada, seni istemede; bakalım kutluluk kime nasip olacak, içimizden hangimiz sana ulaşma devletini bulacak?

Yoksul bir âşıkın sana düşmesine, senin aşkına tutulmasına halk şaşıp duruyor; padişahların bile gıpta ettikleri bir şeyi ne diye ister şu yoksul diyor.

Fakat ölü can ararsa, yahut solmuş ot seher yelini dilerse şaşılmaz buna.

Yahut körün iki gözü Tanrı'dan görüş dilerse, yahut da on yıllık aç, yiyecek isterse şaşılmaz elbette.

Çok dua etmeden hepimiz de dua kesildik; öylesine dua kesildik ki yüzümüzü gören dua istiyor bizden.

Fakat ben senin gözüne kâfir görünmedeyim âdeta; kendisine âşık olup dalanı öldüren gözlerin beni gördü mü yaslara batmamı istiyor.

Ayrılığın beni öldürse bile helâl ederim kanımı; tutsak, gaziden kan pahası dileyebilir mi hiç?

Selâm verdim, saygı gösterdim, bana, nasılsın dedin; kimya dileyen yoksul bakır nasıl olabilir?

Resim, ressam nasıl yaparsa öyle olur; şifa uman, ilaç isteyen hastanın bedeni ne halde olabilir ki?

Gölge gibi güneşten bahsedip durma; zerre gölgeden kaçar, ışık ister o.

Tebrizli Şems'in ne de cömertliği var, ne de vergisi, bağışı var ki yeşil kubbenin güneşi bile ondan ihsan istemede, bağış ummada.

LVIII

Bülbül, bundan böyle bahçede bizden bahseder, o gönüller alan sevgilinin güzelliğini söyler.

Yel söğüdün başına vurdu mu söğüt oynamaya koyulur; Allah bilir, havaya neler söyler o.

Çayırın çimenin sırrını birazcık çınar anlar, anlar da geniş ellerini açar, bir hoşça duaya başlar.

Güle, şu güzelliği kimden aşırdın diye sorarım; utancından sölpük sölpük güler, fakat nerden söyleyecek?

Gül sarhoş amma benim gibi harap değil; mahmur nerkisin sırlarını size söylüyor.

Sırlar duymak istiyorsan sarhoşların yanına git; sarhoş kişi sırrı utanıp çekinmeden söyleyiverir.

Şarap üzüm kızıdır, kerem, ihsan suyundandır; kesesinin ağzını açmıştır, cömertlikten bahsedip durmadadır.

Hele Arş şarabı olur da ululuk ısısı büyük, kerem sahibi Tanrı'dan gelirse, onun cömertliğini, onun keremini söylese söylese Tanrı söyler ancak.

O şarap arif kişinin gönlünde coşar köpürür, onun beden küpünün dibinden sana seslenir, çağırır seni.

Göğüs, süt verdiği gibi şerbet de verir elbet; göğüsten akıp duran kaynak, olaylar anlatır, baştan geçenleri söyler durur.

Can, daha da sarhoş oldu mu hırkasını çeker, çıkarır; külâhını fırlatır, atar, şu elbiseden vazgeçer gider, hattâ külâh şöyle dursun, başını bile verir.

Şarap, hiçbir şeye aldırış etmez bir tavırla aklın kanını içti mi ağzını açar da ululuklara, ulular ulusuna ait sırları söylemeye başlar.

Sus, kimsecikler inanmaz sana; çünkü kimyadan bahseden, bakırdan başka bir şey yemez.

Tebriz'e, doğuların, batıların övündüğü Şemseddin'imize haber götür. Belki seni o över.

LIX

Sen beni istemesen de gönlüm bırakmaz seni; Tanrı dilerse sen de barışırsın, uzlaşırsın benimle.

Binlerce âşıkın var, hepsi de canla, gönülle üstüne titriyor; bakalım talih kimin yüzüne gülecek, kutluluk kime nasip olacak, içimizden hangimiz sana ulaşma devletini bulacak.

Yoksul bir âşıkın, senin aşkına tutulması şaşılacak bir şey; padişahların bile gıpta ettikleri bir şeyi bir yoksul nasıl umabilir?

Fakat ölünün Tanrı'dan can istemesine şaşma; susuzun gönlünü suya vermesine şaşırma.

Gözünün nurunu aramasına şaşma körün, gurbet gözyaşları dökmesinden şaşırma tutsağın.

O kadar dua ettim ki varlığım dua kesildi gitti; yüzümü her gören, duayı hatırlıyor.

Selâm verdim, saygı gösterdim, bana, nasılsın dedi. Kimyanın yakıp yandırmadığı, eritip altın etmediği bakırın hali nasıl olabilir ki?

Resim nasıl olabilir? Ressamın fikrine uygun olur ancak; fakat dost eliyle sıkılmayan üzümün hali nasıl olur? (Kendi kendine çürür gider).*

* Bu şiir, LVII. şiirin hemen hemen aynıdır.

LX

Eşek kafalı biri, bahçeye kızdı da başını aldı, çıktı gitti; zaten yüzü çirkindi, huy kötülüğüyle büsbütün çirkinleşti;

1080 Gönlü, yüreği karaydı, ocağı kördü, büsbütün karardı. Boş bir kazandı, evin bir bucağında baş aşağı çevrildi, kalakaldı.

Cıva gibi oynayıp dururdu; fakat temelinden canı yoktu onun; iğreti bir oynayıştır gösterdi, derken bu oynayış bitti, öylece kaldı gitti.

Baş çekmesi, hilesi, düzeni yüzünden gönlü kan çanağına döndü de gene imana gelmedi Ebû Leheb; gönlü Ahmed'in cilâsıyla bir türlü cilâlanmadı.

Bir yün parçasıyla ayna temizler gibi düşüncenin yüzünü sileyim de ayna gibi göstereyim sana, kim râm oldu, kim baş çekti, inada düştü; bir seyret.

(s. 149) O kişiyim ben ki hatırıma gelenden başka bir şey söylemem; hatırım da bir solukta akıl kesilir, zaman da olur, çılgınlığın ta kendisi olur.

Başın için, sen benim içimi apayrı bir şehir say; hem de bu şehir suyla, toprakla kurulmadı, ol emriyle oldu.

O ne yaptı, ne yana gitti, bu, şu beden âleminde ne hale geldi; bu çeşit dış âleme, şunun bunun iyiliğine, kötülüğüne ait hiçbir sözüm yoktur benim.

Sus ki bir şey bilmez, bir şeyden anlamaz kişinin gönlü kınamayı kendine çeker, alınır; eğri görüşlüler daima vardı, şimdi olmadı ki zaten.

LXI

Bana senin akıyk dudakların gerek, şekerden ne fayda var? Bana senin yüzün gerek, Ay'ın ne faydası olacak?

Bana senin zekâtın gerek, ne yapayım hazineyi? Bana senin belin gerek, kemerin ne faydası var?

Sarhoş gözlerin olmadıktan sonra şarap ne neşe verecek? Yoldaşım sen olmadıktan sonra yolculuğun faydası ne ki?

Seninle buluşmadıktan sonra ömrün sürüp gitmesinde ne kâr var? Sana sığınamadıktan sonra kalkanın ne faydası olabilir?

Yusuf'um, sen olmadıktan sonra Mısır'da ne işim gücüm, ne faydam, kârım olabilir? Padişahın gölgesi gittikten sonra kalabalığın faydası nedir?

Senin güneş yüzün olmayınca güneşin ne ışığı olabilir? Gördüğüm sen değilsen görüşün faydası nedir?

Gecem kıyamet günü gibi uzadı gitti amma gönlüm sana secde etmek istiyor, seherden ne fayda bana?

Ay'ın bulunmadığı gecede yıldızlar ne yapabilirler? Kuşun başı olmadıktan sonra kanatları varmış, ne fayda?

Güç kuvvet, yürek pekliği, göz pekliği olmadıktan sonra silahla attan ne fayda beklenebilir? Gönül, gönüllük etmedikten sonra ciğerin ne faydası olabilir?

Canım sen değilsen candan ne fayda, yelden ne fayda? Bana can gözü bağışlamazsan baş gözümden ne geçer elime, bakışımdan, görüşümden ne fayda umulur?

Senin bakışından başka bir hünerim ne vardır, ne olacak; sen yardım etmezsen hünerin ne faydası olabilir?

Dünya bir ağaca benzer, yaprağı, meyvesi senden biter, senden olur; yaprağı, meyvesi olmazsa ne faydası vardır ağacın?

A gönül, insanlıktan geç de melek kesil; meleklik olmazsa ne faydası var insanın?

Mademki haber, ona mahrem değil, hiçbir şeyden haberin olmasın, sarhoş ol gitsin; zaten haber vericisi sen olmadıktan sonra haberden ne fayda umulur?

Tebriz'in övündüğü Şems'ten ışıklanmayan kişinin kapkara bedeninde ne fayda vardır ki?

LXII

Rum ülkesinin padişahı şimşir ağacıyla savaşıp duruyor; nasıl neşeleneyim, nasıl sevineyim ben?

Akıl dünyası Rum'a benziyor, tabiat âlemiyse tıpkı Zenci; ikisinin arasına bir savaştır düşmüş.

Dünyada ne umuyor, ne istiyorsanız hepsi de sizin olsun; ben her şeyin başlangıcı olan, her şeyi yoktan yaratan Tanrı'nın yolunu tutmuşum, yeter bu bana.

İki kılıcın çarpışması, yolda eminlik bırakmaz; ayrılıklar, aykırılıklar hep zıtlardan meydana gelir.

Fakat kararlı saltanat, aklın nasibidir ancak; çünkü kerpiç, taş, cansız şeyler ne eminlikten bir şey anlar, ne korku nedir, bilir.

Bu evde akıl mumu ışık veremez; çünkü yağı yel yüzünden o yana bu yana kıvranıp durur.*

Melek bilgiyle gelişmiştir, hayvan bilgisizlikle; insanoğluysa ikisinin arasında becelleşekalmıştır.

* Gâh bilgi onu tutar, İlliyyîn'e çeker; gâh ne olursa olsun der, bilgisizlik onu aşağılara sürükler, düşürür gider.

Cansa akıl üst gelsin de şu savaş bitsin, ben de çekişten kurtulayım, hoş bir hale geleyim, iyiliklere uyayım diye bir yana çekilmiş, oturmuştur.

Gürültü, şer, fitne korkusundan ağzımı tuttun da şu hikâye yarım kaldı gitti.

* Beyitte, düşman anlamına gelen "yağı" sözü böyle, Türkçe olarak kullanılmıştır.

LXIII

Yerden ağaç biter, yapraklanır da şunu söyler: Hocam, neyi ekersen ancak onu biçersin.

Bir solukluk canın kalsa aşktan başka bir şey ekme; çünkü adamın değeri neyle ölçülür? Aradığı şeyle; neyi arar, dilerse ona lâyıktır adam.

İki elini yu da gel, sofraya otur; zaten su, el, yüz yıkamak için yaratılmıştır.

Ne aptaldır o adam ki, sevgili onun evindedir de o eve gelmez, boş yere, olmayacak yerlerde koşup gezer.

Adam İsa olursa koşa koşa Meryem'in yanına gelir, eşek olursa bırak, varsın eşek sidiğini koklasın dursun.

Sâkîye yoldaş olan nasıl ayık kalır, nasıl semirmez, geliştikçe gelişmez?

Bal madeni kesilen, ne diye ekşi kalsın; ölüsü olmayan ne diye tutsun da ağıtlar yaksın, bağırıp ağlasın?

Sana gizlice söyleyeyim, gül neden gülüp durmadadır? Gül yüzlü sevgilisi elindedir, onu kokar durur da ondan.

Gazel söyle de halk yüzyıllar boyunca okusun; Tanrı'nın dokuduğu kumaş ne yıpranır, ne eskir.

LXIV

Bahçe ortasında kızıl gülün bir hay-huyu var; ağzımı koklayın benim, ne kokuyor demede.

Bahçedekilerin hepsi de sarhoş, fakat gül kadar değil; çünkü her biri bir kadeh içti, onunsa testisi var.

Mademki yıl neşe yılı, gün çalgı çağanak günü, ne mutlu bana da, zevki, işreti huy edinen kişiye de.

Ay yüzlü ebedî bir sâkîsi olan ne diye bizim gibi gül meclisini yurt edinmez?

Binlerce kutlu can, o cana feda olsun ki meclisimize gelir de için emrini duyar.

Güle, kime gülüyorsun diye sordum; cevap verdi de dedi ki: İki kocalı çirkine gülüyorum.

Bize karşı nasıl bir aşk beslemede, bizde ne arayıp taramada ki binlerce defa senin ilkbaharını güz haline getirdi.

Gül bir kadeh getirdi de şarap içer misin dedi; içerim elbet, niçin içmeyecekmişim; benim de boğazım var.

Zaten Tanrı şarabını içmek için boğaza da ihtiyaç yok; zerre zerre her varlığın şarabı da ondan, mezesi de.

Gülün, lâlenin yüzlerce düşmanı var diye gayrete düşmüş de ne kötü sarhoş olmuş diken, ne de sert huyu, ne de ekşi bir suratı var.

Mûsa'nın tecelli durağı olan Tur Dağı'na bak, o sayıya gelmeyen, o ardı, arası kesilmeyen şarabı öylesine içmiş ki; ağzı yok amma çarşı gibi bir karnı var.

Bahar mevsiminde sarhoş ağaçları seyret, o kadar içmişler ki açılıp saçılmışlar, dışarı vermişler içtiklerini.

LXV

Gökyüzü sırlarının bulunduğu sarayın eşiğine ulaşmak mümkün değildir; yokluk ve yakıyn damına hiçbir merdiven ulaşamaz.

Arifin zannı marifet âleminde gezmeye başladı mı binlerce yıldız, binlerce ay, o zanna erişemez.

Bir kişi, şu yıkık dünyada baykuş huyuna sahip oldu mu bülbüllerden kesildi demektir, gül bahçesine ulaşmasına imkân yoktur onun.

Bir dirhem için hırsından arpa arpa bölünüp kesilen kişinin canı, bil ki madene ulaşamaz, buracıkta bağlanır kalır.

Şu mekân âleminde güzellere kapılıp da duygunu otlatmayagör, çünkü duygu, mekâna bağlandı mı mekânsızlık âlemine varamaz.

İnsanlara alışan ceylan, dostlarından ayrılır; lâleliğe, erguvanlarla dolu yayım yerine varamaz.

Mekke'ye varmak için Akkâ'ya gitmek gerek; var git, olmayacak şeyin peşine düşme, çünkü ne buna ulaşabilirsin sonra, ne onu elde edebilirsin.

Soğana, sarmısağa yapışmışsın, onları örmede, onların kokusunu almadasın; halbuki o soğandan misk ceylanlarının göbeklerinde olan misk kokusu alamazsın.

Gönül definesini istiyorsan sus, çünkü doğru yolu buluş definesine gönül varabilir, dil değil.

LXVI

Gel ki şaraba düşkün sâkî geldi; çaresizlere haber sal, çare geldi, erişti.

Aşk beyi geldi, meyhaneyi açtı; akıyka benzeyen şarabı kayalara bile tesir etti.

Binlerce süt, şeker kaynağı coştu ondan; kayaları yardı, aktı da beşikteki çocuklar bile gıdalandı ondan.

* Aşk imam olunca binlerce mescit doldu, o minareden namaz uykudan hayırlıdır sesi geldi de herkes mescitleri doldurdu.

Toprak çömleği dök, kâse geldi; küpün ağzını açık bırak, tortulu şarap içen geldi, erdi.

Güneşe benzeyen yüzü yerdekilere vurup parlayınca Zühal yıldızı bile yedinci kat gökten seyre geldi.

Tacını gördük de hepimiz Ferîdûn kesildik; yıldızı doğup parlayınca hep yıldız bilgini olduk.

1150 Aşkı yol vurunca hepimiz soyunduk, çırçıplak olduk; o atlı dilber gelip görününce hepimiz yaya kaldık.

(s. 150) O dilber bir parçacık, bir parçacık lûtfa başladı da lûtfunu uman kanlarla dolmuş gönül, o ümitle paramparça kesildi.

Dilini kes de bu tapıda baştan ayağa kulak kesil; tez ol, çünkü kulağa takılmak için küpe de geldi işte.

LXVII

Bundan böyle bahçede bülbül hep bizden bahseder, bizim havamızla şakır, çiler, şekerler döken, cana canlar katan aşkı anlatır.

Sevgilimizin yüzünün renginden haberi varsa ne diye lâlelikten bahsetsin, ne diye nesrinden, gülden söz açsın?

Yok, eğer kıskançlık yüzünden, sevgiliyi gizleyeyim, kimse duymasın diye söylüyorsa, o vakit de gözden, gözpınarından bahsetmez de derenin ayağından söz açar.

Azar azar, yavaş yavaş zerre dağ kesilir; dağ da ne kadar sarp olursa olsun, üstünden yol aştıkça yok olur gider.

Önünde yüzlerce Kafdağı'nın zerre kesildiği dağa gelince: Sevgili, ona gel dedi mi yola düşer de koşa koşa huzuruna varır.

Dağın kulağı, onun o kutlu, gel sesini duyunca başını ayak eder, dağ da evet, geliyorum sözünü iki kere söyler.

Bunu devlet, ikbal bahçene and içerek söylüyorum; hani o devlet bahçesi, o ikbal bağı ki orda sarhoşluk bile bülbül seni övsün diye gül gibi susup kalmıştır.

LXVIII

* Seher çağı belirdi, gün, yüzüne düzgün sürüyor; gün Vîs'i yüzünü beziyor.

Ben gönül gününe kulum köleyim, onun yüzü yüzyıla bedel; onun güzelim yüzünün düzgüne ihtiyacı yok.

Şu gönlün yüzündeki aklık nurlar verir, yüz aklıkları bağışlar her yana; gök kubbenin taşıyla da ot ölçülüp saman dağıtılmaz ya.

Gece, gözlere inen kara suya satmıştır düzgünü; dünya denilen kocakarının yüzü, seyret de bak, kime lâyık.

Şu düzenbaz, şu riyakâr kocakarıyı binlerce defa boşa; kocakarının nefesi gençliğini yıpratır, pörsür gidersin.

Sen şeytan olmadan sür şeytanı yanından; yoksa yakında ne olacağını görürsün, ben susuyorum işte.

LXIX

Biz mahmurduk, uykulara dalmıştık, can sâkîsi gelip çattı, aldı eline altın kadehi, açtı testinin ağzını.

Gelin, can şarabı geldi; haydin, koca sağrak geldi; şu sabah çağında mahmurlara sundukça sunacak artık.

Ne de kutlu sabah, ne de yüce sabah şarabı; padişahtan şarap kadehini sunmak, bizden de ona karşı rükû etmek, secdelere kapanmak.

Şarap arı duru, padişah arkadaşımız, devlet yâr olmuş bize; artık bu arada neler var, neler oluyor, söyleyemem de söyleyemem.

Kim şarap içmiyorsa kadehi başına döker de hadi der, var, yıkıl git, kör dünyanın peşine takıl.

Ölünün, yalnızca ölünün su içip aş yediği şu dünyada aklı başında olan, ne yedi, içti, ne dinlendi, esenleşti, ne de bir an gözüne uyku girdi, ımızgandı.

İçi tertemizdi de arı duru şarap, nasibi oldu; amma ne şarap, ne kadeh, ne de hoş, ne de güzel sohbet meclisi.

Sen şarabı görmezsin de eli görürsün; gönül ateşini görmezsin amma görürsün ki evler dumanla dopdolu.

Aşağılık kişilerin gönülleri yandı mı bir pis kokudur yayılır etrafa; fakat padişahların gönülleri yandı, yakıldı mı bir ödağacı, bir amber kokusudur arttıkça artar.

Her sarhoşun alnına, yürü, can buldun yazısı yazılmış; kadehin budağında da, sonu hayırdır, sonucu övülecek haldir yazısı yazılmış.

Çalgıcının tefine Zühre bile senin kulun kölen; sâkînin eline, avcuna talihin, bahtın kutlu yazısı yazılmış.

A İmranoğlu Mûsa, Firavun kör olsun, sen güledur; a Tanrı Halil'i ye, iç, afiyetler olsun, gözü çıksın Nemrud'un.

İblis, Tanrı şarabını içseydi de sarhoş olsaydı, yüzlerce suç işlese gene ibadeti reddedilmezdi.

Susayım; akıllıların, ayıkların yanında susmak daha iyi; çünkü halk şaşırıp kaldı, düştüğü hayaller de arttıkça arttı gitti.

LXX

Aşkın tespihi kaptı, ağzıma nağmeler, beyitler verdi; çok lâ havle dedim, çok tövbe ettim amma gönül hiçbirini duymadı gitti.

Aşkın elinden ellerimi çırpmaya, gazeller söylemeye koyuldum; aşkın ârımı da yaktı, namusumu da, fikrimi de, bütün varımı yoğumu da.

Çöp atlamazdım, zahittim, dağ gibi ayağımı diremiştim; fakat hangi dağ var ki senin anışın, onu saman çöpü gibi kapıp gitmesin?

Dağ bile olsam hep senin sesinle seslenirim ben; saman çöpü kesilsem hep senin ateşine yanarım, o ateşte duman olur, tüterim ben.

Varlığını gördüm de utancımdan yok oldum; fakat bu yokluğun aşkıyla varlığa can geldi.

Nereye yokluk gelse varlık, yok olur orda; bu ne yokluktur ki geldi de varlık arttıkça arttı onun yüzünden.

Gökyüzü mavi, yeryüzü de kör gibi yol üstüne oturmuş, senip ay yüzünü görense bu körden de kurtuldu, o mavi gökten de.

O, dünyanın gözünden gizli ulu bir erdir, tıpkı can gibi; ateşe tapanlarla Yahudilerin arasında, Tanrı'nın gönderdiği Ahmed'e döner o.

Seni övmek, gerçekten de adamın kendisini övmesidir, çünkü güneşi öven, kendi gözünü övüyor demektir.

Seni övmek bir denizdir sanki, dilimizse gemi; deniz yolcusu yürür, gider, sonucu da iyi olur, hayra döner.

Bana denizin inayeti, uyanık baht gibidir; gözlerim uykuya dalsa bile ne gam.

LXXI

Binlerce kutlu can, yüzüne feda olsun senin; dünyada senin gibi güzeli ne bir kimsecik görmüştür, ne de senin gibi güzel, analardan doğmuştur.

Dilerim senin gibi bir padişahın aşkına düşen, senin havana kapılıp tuzağına tutulan âşıka binlerce rahmet saçılsın.

Senin yüzünden, gözünden mi bahsediyorlar, huyundan husundan mı? Zaten biri öbüründen, o ötekinden daha güzel; ne yaradılış bu.

Gönlümde büyü ipi gibi binlerce düğüm vardı; güzelim gözlerinin büyüsüyle hepsi de çözüldü gitti.

Aşkın iki gözü de senin yüzünden yüceleri görmeye başladı; seyret talebedeki gücü kuvveti, ustadaki hüneri, sanatı.

Gönül, aşk, ceset; hep beraber huzurunda oturmuş kalmışız; biri yıkık dökük, öbürü sarhoş, ötekininse gönlü neşeyle dopdolu.

Hüküm senin, buyruk senin; güldürürsün, ağlatırsın; hepimiz de ağacın dallarıyız sanki, sense yele benzersin.

(s. 151) Yelle sararır solarız, yelle yeşerir, tazeleşiriz; güç kuvvet senin, bütün dilek senin.

Kerpicin, kayanın, baharın tesirinden ne haberi olacak; baharı yeşilliğe, sünbüle, şimşada sor.

LXXII

1200 * Dost, bilmiyorsanız bilin ki can Kâbe'sidir, ne yana giderseniz gidin, nerde olursanız olun, mutlaka ona dönün, ona yüz tutun.

Siz bedenseniz âleme can odur; yok, cansanız bütün canların canı odur.

Bu gece kimdir feda olacak diye bir ses geldi de canım yerinden sıçradı, veresiye değil, peşin olarak alın beni diye haykırdı.

Aşk, yüzüme binlerce nükteler yazdı; âşıksanız gönlümün halini görün de okuyun.

Ne kadehtir her an âşıklara sunulup duran kadeh; erseniz siz de bu çeşit kadehi alın, çekin.

Usandınızsa, canınız sıkıldıysa, aşk bağdır bahçedir, seyirdir seyrandır; yoruldu da yolda kaldıysanız onun sevgisi Arap atıdır.

Balıkların suyu da denizdir, ekmeği de; balıksanız ne diye ekmeğin dudağına âşıksınız?

Mihnetlerle, eziyetlerle dopdolu bir kırba var, adı beden. Atın taşı, kırın o kırbayı da tamamıyla kurtulun gitsin.

Tebrizli Şems için sanki kafese kapanmış bir kuşum ben; düşmanlık edin de kırın, parçalayın kafesimi benim.

LXXIII

Binlerce kutlu can, yüzüne feda olsun senin; dünyada senin gibi güzeli ne bir kimsecik görmüştür, ne de senin gibi güzel, analardan doğmuştur.

Dilerim, senin gibi bir padişahın aşkına düşen, senin havana kapılıp tuzağına tutulan âşıka binlerce rahmet saçılsın.

Gönlümde büyü ipi gibi binlerce düğüm vardı; güzelim gözlerinin büyüsüyle hepsi de çözüldü gitti.

Senin yüzünden, gözünden mi bahsediyorlar, huyundan suyundan mı? Zaten biri öbüründen, o ötekinden daha güzel, ne yaradılış bu.*

Gönlüm, saçlarının gölgesinde ne de güzel uykuya dalmış: Harap, sarhoş, lâtif, hoş, güzel mi güzel, hür mü hür.

Kıskançlığın gönlümü uykudan uyandırdı, sıçradı, kalktı gönül; mahmur bir halde feryatlar edecek şimdi eyvahlar olsun:

Hüküm senin, buyruk senin; güldürürsün, ağlatırsın; hepimiz de ağacın dallarıyız sanki, sense yele benzersin.

Yelle sararır solarız, yelle yeşeririz, tazeleşiriz; güç kuvvet senin, bütün dilek senin.**

Ağacı yel dıştan oynatır; gönül ağacının yeliyse içerdedir, dostu anıştır o yel.

Beni sarhoş ettin mi yanılırım; kendimi bey sanırım, ne diye buyruğa uyayım derim.

* Bu gazelin ilk dört beyti, LXXI. gazelde de geçer.
** Bu beyit, LXXI. gazelin sekizinci beytidir.

Derde düştüğüm zaman sen derim, sen duyarım; fakat dert geçti gitti mi seninle arama bir perdedir gerilir.*

Akıl, işin sonunu görmeye başladı mı aşktan bir sestir gelir: Ne olursa olsun, geç.**

* Tercemede Üniv. nüshasına uyduk; Konya nüshasında bu beyit, "Ölüm zamanı" diye başlıyor; halbuki ikinci mısra'a göre Üniv. nüshası doğru.
** Bu beyitten sonra üç beyit daha var ki LXXI. gazelin beşinci, altıncı ve dokuzuncu beyitleridir.

LXXIV

Kutlu canlara benden selâm söyleyin; bizden önce gelip geçmiş âşıklara haber iletin benden.

Vuslat günü şimşek gibiyim, ayrılık gecesindeyse buluta dönerim; şu iki karmakarışık halden hangisindensin, söyle bakalım.

O güneşin huzurundayken Ay'ın, mumun, yıldızın, göğün adını anarsanız Tanrı düşman olsun size.

Aşkının mutfağını bırakır da ham çanaklarla ihsan sofrasına giderseniz çanağınız boş kalsın, yok-yoksul kesilin.

Nerden ateş alıp getireceksiniz, size haber vereyim; salına salına bir güzelce yürüyüp giden padişahlar padişahının atının nalından çıkan şimşekten ateş alın.

Fakat amanın, sakının, çekinin, pek sert bir attır o, gemine yapışsanız bile ne eyer kor, ne gem.

Oraya ölüyü götürseniz can bulur, dirilir; haramı götürseniz o da helâl olur, arınır.

Aşkı, canın ayağından binlerce bağı çözüp attı; iki elimi tutun da o durağa, o tapıya götürün beni.

Bu gazelleri aşk levhinden yazdım, bu kuldan alın da Tebriz'in övündüğü Şems'e götürün.

LXXV

1230 Tertemiz dostcağızla arı duru şaraptan başka bir şey vermeyin; onlara şarap sunarsanız birden verin, ayrı ayrı sunmayın.

Böyle bir şarapla dolu olan bu çeşit kadehe başka şarap katmak haramdır; Tanrı âşıklarına Tanrı şarabından başka bir şey vermeyin.

Yola düşmüş çıplaklar, güneş ışığını elbise edinirler; aşk yolunun çıplaklarına değerli elbiseler vermeye kalkışmayın.

Hiçbir seher yeli, onların izlerinin tozuna bile erişemez; canlarının aşkına olsun, seher yelinden bahsetmeyin, o çeşit bir vaadde bulunmayın onlara.

Vuslat ümidiyle rahata kavuşan, karar eden bir âşık, belki de bulunur; fakat bu ümitle karar edemem ben, bana ümit vermeye girişmeyin siz.*

Şarap ortada, sevgili sarhoş, bense âşıkım; artık bahanelerle avunamam, bahaneler icat etmeyin bana.

Şarap ateştir, biz de ateşten doğmuşuz; halden anlar arkadaşsanız şaraptan başka bir şey sunmayın bize.

Melhem, bu çeşit gaziler içindir; yarası olmayana ilaç vermeyin.

Mademki Tebriz'in övündüğü Şemseddin geldi, iki dünyayı da onunla buluşmadan başka bir şeye feda etmeyin, iki âlemi de ona bağışlayın ancak.

* Konya nüshasında beşinci beytin ikinci mısra'ı yerine altıncı beytin ikinci mısra'ı yazılmış, altıncı beytin birinci mısra'ıysa yok, bu sûretle bir beyit atlanmış.

LXXVI

Cana perde kesilir candan kopup gelen söz. İnciyi, deniz kıyısını göstermez denizden olan sis.

Filozofça anlatışlara dalmak, pek yüce, pek büyük bir işle uğraşmaktır, fakat anlatış perdedir gerçekler güneşine.

Dünya köpüktür, Tanrı sıfatlarıysa denize benzer; fakat perdedir şu cihan köpüğü denizin arılığına duruluğuna.

Köpüğü yarmaya, gidermeye bak ki suyu elde edesin; bakma denizin köpüğüne, örter denizi o.

Yerdeki, gökteki sûretlere, resimlere dalma, düşünme onları, çünkü yeryüzündeki sûretler zamandan utanırlar da perde ardına girerler.

Sözün içini elde etmek için harf kabuğunu yar; saçlar da sevgilinin yüzünü gözünü örter.

Her hayali, perdeyi açan bir şey sanırsın, at o hayali, asıl sana perde olan o hayal.

Şu yok olan, yokluk yurdu olan dünya Tanrı'nın eseridir, delilidir; fakat bu eser de, bu delil de gene Tanrı'nın güzelliğini örtmede.

Varlık, gerçi bir maden olan Tebrizli Şems'ten bir kesinti amma öylesine bir parça ki cana perde oluyor, madeni göstermiyor.*

* Bu beyit Konya nüshasında yok.

LXXVII

Hamd olsun, şükrolsun kullarını kurtaran, ferahlığa kavuşturan Tanrı'ya; belimizi şükürle bağladık da bağlarımızı çözdü, açtı.

Gökyüzü benim duamdan, benim feryadımdan cana geldi, o da ağzını açtı, o da başladı duaya.

Vefayı aradık da aradık, nice zamandır bu arayışla gönlümüz yandı da yandı; sonucu vefa da utandı bizden de yüzü terlere battı gitti.

* Nerde görünürse o Süheyl yıldızının yüzüne karşı deri kesilmişiz, nerde coşup akarsa kul köle olmuşuz aşk kaynağına.

Gönül penceresinin ardında yüzlerce gizli kapı vardı, Tanrı kapamıştı onları, Tanrı kulu açıverdi.

Şu konakta iki kandil var: Ay, Güneş; Tanrı, gönülden bir pencere açtı onlara.

* Tanrı, Rabbiniz değil miyim dedi de canlar, evet dediler; o evet demenin doğruluğunu belirtmek için Tanrı, bir belâ yoludur açtı işte.

LXXVIII

Söz, söz söylemeyi bilen, sözün kadrini anlayan kişinin yanında büyüktür, uludur; söz gökten inmiştir, söz hor, hakir olamaz.

İyi söz söylemezsen bin söz söylesen bir söz sayılmaz; fakat iyi söz söylersen bir tek sözün binlerce söz kadar değeri vardır.

Söz, perdesini kaldırsa da ortaya çıksa, o zaman görürsün ki yaratıcı Tanrı'nın sıfatıdır söz.

Söz, yüzünü gösterse herkes gıpta eder ona, bundan dolayı yüzünü gizler; ne mutlu o kişiye ki sözde sır sahibidir, aklına geleni söylemez.

Arş'tan yere dek zerre zerre her şey konuşmadadır; yeryüzü de bil ki anlayışta tıpkı Arş'a benzer.

Söz, Tanrı bilgisinden doğarsa Tanrı'nın işini işler; fakat bizden istersen kavgaya, savaşa sebep olur.

* Söz, ebabil kuşcağızları gibi bir orduyu kırıp geçirir; gizli askere, gayb ordusuna karşı savaşabilir mi hiç?

Bir sivrisinektir sanki de Nemrud gibi bir padişahın kafasını kırar; iyiden iyiye anlaşılır ki gizli bir silahı var sözün.

* Ahmed'in bakış mızrağı ne de sağlamdır ki gönüllere işler, Ay'ın kalkanını bile ikiye böler.

Sen bu sözden bir eser istiyorsun, bu söze parmak basıyorsun; dost yardım eder, fırsat ele geçerse eline veririm istediğin eseri.

LXXIX

Eşim dostumsan benim, arkadaşsan bana söyle bakalım, dün gece ne oldu; şu gönülle o şaraplar satan sevgilinin arasında ne geçti?

Canım feda olsun efendime; gerçekten de her şeyi görür, cömertliklerde bulunur o; varlığa, ebediliğe ulaştırır, yokluktan korur bizi o.

Ay yüzlümün yüzünü şu gözlerinle gördüysen söyle bakalım bana; kulaklarındaki küpelerde ne biçim taş vardı?

Bütün dağılıp uzaklaşanların tekrar dönüp varacakları konak onun tapısıdır; tıpkı gölgen gibi hani, ne kadar uzasa gene döner, sana gelir.

Benimle aynı hırkaya bürünmüşsen, bana sırdaşsan söyle bakalım, o hırka giymiş şeyhin yüzü, şekli nasıldı?

Allah korusun, mekân âcizdir, dilsizdir; Allah acısın, zaman pek çok doğurur, çeşitli olaylar kor meydana.

Yokluğa erişmişsen, söylenmeden sırları biliyorsan söyle; o sükût içinde söz söyleyenin işareti neydi, meramı ne?

A gönül, yan onun sevgi ateşinde, yan, eri. A yaşayış, ebedî ol, ebedîlik geldi, erişti sana.

Uyumamışsan, dün geceki halleri biliyorsan söyle; gece yarısı neydi o nara, neydi o coşup köpürüş?

Kırık gönülleri onarmak istersin de kırılır gider o gönüller; kurtarış yolunu göstermek istersin de secdelere kapatırsın beni.

Bir şey sebep olmuştu da elbisemizi de paramparça etmiştik, bedenimizi de; bir parçacağızını getir de göster bakalım, rengi neydi, kokusu nasıl?

Burnunun doğrusuna gidip kırılma, gizlenme abıhayat gibi; Yahudiler gibi yarı yüzünle secde etme.

Yunus gibi balığın karnında, denizin içinde hapsolmaktan kurtulduysan o denizin mânası neydi, neydi o dalgalanmadaki maksat, nedendi o coşup köpürüş? Söyle.

Ne olurdu diyor, lûtfetseydi, kerem buyursaydı da sevgilim de beni sevseydi; sevgin tesir etmiyor mu, aşkın vurmuyor mu ona, onu da âşık etmiyor mu yoksa?

İnsanların da, cinlerin de nerden geldiklerini, asıllarının ne olduğunu tanımış, bilmişsen hepsinin de aslının bir olduğunu anlamışsındır; peki, bu ayrılık, bu nefret nedir ki?

A zevkimin, neşemin tazeliği, parlaklığı, neyle heyecana getirebilirsin beni, ne vakit, nasıl aydınlanır, güler gözlerim? Efendim yanımda değil.

Önü-ardı, yüzü-arkası olmayan canı gördüysen, âşıklar onu düşündükleri vakit önü-ardı, yüzü-arkası oluyor, bu neden yâni?

(s. 152) A felek, sunduğun şarapla sarhoş olursam sana dönerim, düşmanlığa kalkışırım, Rabbinin nimetlerini inkâr eden biri olurum.

Aşktan asıl maksat biz değilsek, aşk defterinin başında adımız yoksa şu binlerce defter, şu binlerce haber, şu binlerce dedikodu nedir ki?*

* Bu gazelin ikinci, dördüncü, altıncı, sekizinci, onuncu, on ikinci, on dördüncü, on altıncı ve on sekizinci beyitleri Arapçadır ve Farsça beyitlerle Arapça beyitler, anlam bakımından birbiriyle ilgili değildir, âdeta iki gazel, birleştirilmiştir.

LXXX

Senin huzurunda can nedir ki; sözü mü olur canın? Can sensin, senden başka ne varsa hepsi beden, hepsi bir kuru ad san.

Gerçi Ay, on elle yüzünü yıkamada; fakat o yüze kul köle olmak haddi mi onun?

Gerçi âşık olmak, aşk, işlerin en iyisi amma, bil ki bizim sevgilimizin yüzü yoksa haramdır.

Aşkın canına and olsun, iki can karışıp birleşmedikçe sevenle sevilenin arasında ayrılık vardır, buluşmanın bir düzeni yoktur.

Tanrı lûtfunun şarabına bir uç, bir son yoktur; sihirli görünüyorsa, bu kadehin kusurudur.

Ay ışığı eve, pencere ne kadarsa o kadar vurur, ışığı doğuyla batıyı tutsa, gene de bu böyledir.

Yürü de varlık kadehine bir sağlamlık vermeye bak, çünkü o şarap pek kıvamlıdır, evveline de evvel yoktur onun.

Binlerce can, istedi durdu da ben bir tanesini götürdüm o huzura; geri kalanları nerde dedi; dedim ki: Bırak, onlar da borcum olsun.

Gözleri, ham olan her âşıkı pişirmek için ümitle korkunun arasına girmiş, yoldaş olmuş onlara.

Ne de güzel konuk; binlerce evi yağma etti; fakat bütün esenlik, onun selâmını yağma etmede, selâmına nail olmada.

O ressamın yaptığı resimler evin içinde; dama bak, Ay damdan görünür.

Müjde geldi, Tebrizli Şems Şam'daymış; Şam'daysa eğer, ne sabahlar görünür, ne gündüzler.

LXXXI

Şarapla sarhoş olup meyhane bucağına yıkılan kişide mamûrluk mu olur, hiç onda iman mı olur, hiç ondan hayır mı gelir?

Tamamıyla ateş kesilen, su olmayan bir varlığın bir aycağız bile bahar olması, kış olması mümkün değildir.

Ben de meyhanede yıkılmış kalmışım, Tanrı'ya itaatte de sarhoş olmuşum; koskoca bir şehrin içinde elbette iyi de bulunur, kötü de.

* Şehrin yıkılıp yerlere düşen sarhoşları bence mamûrluğun ta kendisidir; evleri var onların, gizli, tıpkı Rey şehrindeki gibi.

1300 Zahitlik ağaçları şaraptan çiçek açmış, çiçeklerle donanmış; fakat bu çiçekler bildiğimiz şarapla açılmamış.

* İ'tizâl mezhebine mensup olan, beni gördü, varlığımın yok olduğunu anladı da dedi ki: Evet gördüm, yok da bir şey oluyormuş demek.

Gölgelere, Tebrizli Şems'in güneşine and olsun ki mekânsız, zamansız, güneş de olur, gölge de.

LXXXII

Söyleyin halka, şu yanmış yakılmış canımdan çekinsinler; Allah için olsun, Allah için, ateş yüzlülerden kaçın.

Onların yüzlerinin ateşinde böylesine bir hassa var; ne kadar huzurunuz, kararınız varsa hepsini alırlar, kararsız bir hale getirirler seni.

İşi tembelliğe vurana bir sestir gelir: Aşk Süleyman'ı diridir, işe güce koyulun.

Tembelleşme, kervan gidiyor, kervandan kalmayın, çabuk yükleri denk edin.

Tabiatın dört ayağı bu yolu aşamaz; toprağı da bırakın, havayı da; sudan da vazgeçin, ateşten de.

Isfahan sürmesine karnı tok gözlerimin; ona Tebriz toprağını sürme diye çekin ancak.

Ululuk, canlar padişahı Tebrizli Şems'tendir; varlıklarınızı bu ululuğun önünde küçültün.

LXXXIII

Söyleyin güzel yüzlü güzelimi koruyanlara; uyutun kem gözlüleri, Yusufları görmesinler.

Gâh yabancıların hatırlarını yapın, sorun hatırlarını; gâh da herkesin hatırını cevaplarınızla yapın.

Herkes soruya, cevaba kapıldı mı siz şarapla dopdolu kadehi alın, halvete çekilin.

Soru-cevap düşüncesinde olmayan gönüle gelince: O, apaçık bir güneş olmuştur, koşun ona.

Başında havalar esen göze toprak serpin; hasetçilerin ateşli gözlerini gözyaşlarıyla ıslatın.

Şu abıhayattan başka bir suya dalan, ölüm serabı olur, seraptan yüz çevirin.

Abıhayatta ebedî yaşayış vardır, artık siz de ihtiyarın, gencin şu yüz çeşit renkli ömründen vazgeçin gitsin.

Aşk ateşiyle yanıp yakılan âşık, sizin sevaba girmek için peşinde koştuğunuz hizmetlere bağlanabilir mi?

O cömertlik avcunu lûtfedip de açınca sizin artık buluttan bahsetmeniz yakışmaz da yakışmaz.

* Zengibar ordusu beden ülkesini kana boyarsa, siz Rum kayserinin ordususunuz, saldırın, yıkın, bozun o orduyu.

Bir bakışta o, can dünyasını mamûr edip gitmişken siz ne diye şu yıkık dökük beden baykuşundan bahseder durursunuz?

* Zenciler elinde yüz binlerce Rum tutsağı var; edepsizlik, gayretsizlik de nedir? Kırın prangaları, kurtulun bağlardan.

Âlemin kul köle kesildiği Şemseddin'in devlet bayrağı geldi çattı; a doğan huylular, koşun, tapısına varın.

LXXXIV

Bana, sana kavuşma, seninle buluşma gerek, seher yeli ne yapabilir ki? Ben sana yer kesilmişim, ayaklarının altına döşenmişim, ne faydası var bana göğün, ne işim var onunla?

A şeker dudaklı güzeller, padişahın yüzünü gördükten sonra sizin güzelliklerinizin ne faydası var bana, sizin olgunluğunuz nedir ki bence?

Gönlüm kalmadı ki, suda şeker nasıl erirse eridi gitti; gönüller alan sevgilinin güzelliğinden, Ay'a benzer parlak yüzünden ne fayda var bana?

Felek, üstünlükten bir kemer kuşattı belime; fakat o tanınmış padişah olmadıktan sonra elbisenin, giyimin, kuşamın ne faydası var?

Huysuzluk eder, binlerce düzene başvururum amma aşkın hakkından gelemem; zaten padişah arkadaşlık etmez, yardımda bulunmazsa huysuzluğun ne faydası olabilir?

Varlık da ona hizmet için gerektir bana, yokluk da; o olmadıktan sonra varlığı ne yapacağım?

Sâkî de ciğerin hararetini söndürmek içindir, su da; fakat a gönül, ciğer kan kesildikten sonra sâkîden ne fayda umulur ki?

Gökyüzü, boyuna dua etmemden, boyuna ağlayıp inlememden feryada geldi; fakat baht yaver olmadıktan sonra duanın ne faydası olur?

Böyle söyleme, sen ne bilirsin? Belâ, gizli bir kapıdır, şu belânın ne faydası olduğunu bilse bile ancak Tanrı bilir.

A gönül, kanının diyeti, onun aşk havasıdır, öldürüldüm gitti, diyetin ne faydası var deme sakın.

Kendine gel, kendine gel de canla başla bu yola toprak kesil, toprak olmak gerek, yücelikte ne fayda var?

Yürü, Tebrizli Şems'in Tanrı'sının yanına var, onun yoksulu ol a benim canım, sevgilim, zenginliğin ne faydası var ki?

Gönül güneşinin ışıklarının parıl parıl parladığı gökte binlerce gölgenin, binlerce devlet kuşunun gölgesinin ne hükmü olabilir?

Orda devlet kuşu da bir karartıdan ibarettir, gölgesi de; ışığın karşısında karanlık, yok olmaktan başka bir çare bulabilir mi?

A gönül, ne vakte dek vefakâr olduğundan bahsedip duracaksın? Yürü, vefa denizine kavuş, bu vefanın ne faydası var ki?

A gönül, ebedî zevkin, safânın, daimî arılığın yüzüne vurmasını, yüzünde parıl parıl parlamasını diliyorsan yol kesiciler askerini boz, tutsak et onları, bu zevkin, bu safânın ne faydası olabilir?

Ululuğu bıraktın mı Tanrı arılığına, Tanrı zevkine dalarsın, o vakit bu ululuğun ne faydası var, bilir, anlarsın.

LXXXV

Gene ilkbahar nağmeleri, ilkbahar zevki, safâsı geliyor Şemseddin'den, gene geliyor şarap kadehinin neşesi, yeşilliğin zevk eyyâmı.

Gönlüm doydu artık şaraba da, sâkîye de; çünkü kollarını açmış, geliyor onun vuslat çağı.

Gönül güvercinim gene avlanmaya uçtu; ne mutlu çağdır avdan dönüp geleceği çağ.

Davet davulunu çalıp duruyorum; sevgili duyar da gelirse yüz binlerce defa güzelleşir şu sapsarı yüzüm.

Güzellik saltanatı sevgilime mahsus, güzellik o ay yüzlümün yüzünde karar kılmış; belki ben de onun yüzünden rahata kavuşurum, huzur, karar bulurum.

Gül bahçesi açılır, saçılır da şu dikenin kucağına gelir diyorum; bu hevesle yüreğimin çarpıntısı duruyor, heyecanım yatışıyor.

Huysuz aşk, kumar evine tekrar geldi de oyuna girişti mi, o incinin aşkıyla nice başlar, oyun zarları gibi yutulur gider.

Sarhoşluğundan hiç şüphem yok; ancak şunu biliyorum ki ayılınca o kavgadan, o kavgacı ayrılıktan vazgeçecektir, üstüne bir mahmurluktur çökecektir.

(s. 153) Bir gün olup da o kıvılcımlar saçan kadeh gene elime geçecekse, bu mahmurluktan gam yok bana.

Gene onun sayısız lûtuflarına nail olursam binlerce abıhayat kaynağı elime düşer, sayıma girer.

Altın gibi sararmış yüzüme sordum; ne vakte dek dedim, böyle altın haline geleceksin; canım, şu sararıp solmandan gene feryatlar etmede.

Altın gibi ayarı tam bir sözle cevap verdi de dedi ki: Ayarı tam gümüş bedenli güzelim, tekrar gelinceye dek hep böyle altın gibi sapsarıyım ben.

Ona dedim ki: O candan ayrıldıktan sonra nasıl oldu da diri kaldın, o güzel yüzlü tekrar gelince ne özür getireceksin ona?

Ben onu bunu bilmiyorum, ancak şunu biliyorum: Ah o Tebriz; ah... Ateşinden gene gönlümden, sakının, sakının sesleri geliyor.

LXXXVI

Yeniden işrete başlayayım; çünkü ayağım defineye girdi; o dayanılan, o güvenilen güzelin yüzünden bütün arkalar yüz, göz kesildi.

Artık gönül, tekrar döner, gelir diye ümide kapılıp oturmayayım; aşk mahallesine giden gönül, nerden geri gelecek?

Aşkın yanından ateş gibi memurlar geliyor bana; aşkın yanına kaçayım, çünkü bütün fitneler zaten ondan meydana geldi.

Şarabından başımda ne göz kaldı, ne gözde uyku: Yoksa başım o arı duru şarabı sunup duran sâkîsinin eline mi düştü, şarap dolu bir kabak mı kesildi yoksa?

Aşk sofrasına geçtim oturdum, tuzunu, ekmeğini tattım; aşk, boğaz kesildi bana, kendimi bir lokma ettim de yuttum.

Elimde testi, mânalar ırmağına koştum, fakat can suyu testiye dolunca eridi, su kesildi testim.

1360 Akşam namazı vakti, eşsiz bir Rum güzelinin bulunduğu yere gittim; beni kapıda görünce tez indi damdan;

Yalım yalım yanan, etrafı parıl parıl parlatan ışıklar gibi başını çıkardı pencereden; dam da büsbütün o kesildi, ev de, bu kul da.

Parmağımızı dudağımıza koyalım, pek incedir mânalar, Tebriz'in övündüğü Şems'in yüzünden can yandı, yakıldı, o oldu gitti.

LXXXVII

O kutlu kapıdan esip gelen yellerle menekşelik ne hale geliyordu; gerçek âlemin ağaçları bu bahardan nasıl yeşeriyor, nasıl gelişiyordu.

Gönül, yaratıklar şehrinden çıktı; gerçekler şehrine gitti; artık Allah bilir, şu gönül o ülkede neler olmada, ne hallere girmede.

Erlerin hay-huylarından, nazik, nazenin kişilerin ney seslerinden, nağmelerinden sabah şarabı içilecek çağ, o nurlu hava ne hallere giriyordu, nar renkli şarap ne renklere boyanıyordu.

Binlerce sarhoş bülbül, binlerce gönlünü aldırmış âşık, o hayret makamında sevgilinin yüzünü görünce neler oluyordu, ne hallere giriyordu.

Aşk, âşıkını kucaklayıp gümüş gibi bembeyaz bağrına basınca, âşık o kucakta, aşkın şekerler gibi öpücükleriyle neler oluyordu, neler.

Sarhoşluktan gülü dikenden ayırt edemeyeceğin o yanda acaba gül neler tatmadaydı, diken neler olmadaydı.

Salına salına gezen aşk, sevgilinin elbisesine bürünmüştü de tecelli durağına varmıştı; orda ne işler olmadaydı, ne cünbüşler olmada.

Yele de tesir etti aşk, ateşe de; suya da girdi aşk, toprağa da; aşkın bir bakışıyla şu dördü ne hallere girmedeydi.

Tebriz'in övündüğü Şems'ten bir ağaca bir ateştir vurdu; lâtif yalımlarından ağaç ne hale gelmişti, meyveleri ne hale düşmüştü.

LXXXVIII

A ay yüzlü güzel, gönüle bir bak, sen varsın gönülde; bu yüzden gece gündüz riayet etmen gerek.

Senin gibi gönüllere rahat, huzur veren güzel yüzlü bir sevgilisi olan, neşesinden, ferahından dünyalara sığmaz.

Gölge gibi senin ay yüzüne, usûl boyuna uyanın eli, gökyüzünün yakasına erer, göğün yakasına yapışır elbet.

Senin güneşinle sırtı kızışan, neden yiğitleşmesin, neden korksun, çekinsin?

Güzelim aşkının elbisesini giyinen, neden pençesiyle dağın beline yapışıp çekmesin?

Zaten cefa etmezsin sen; fakat gönüle cefalar etmeyi dilersen de çekinme, et, et; o razıdır senden gelene, hoşnuttur ettiklerine.

Neden o lâtif cefaya razı olmasın ki, o cefada suyun arılığı duruluğu var, seher yelinin nefesi.

Üstünde peygamberlerin dağı, damgası bulunan yüce gönül, senin gam ateşinde kokucunun ödağacı gibi yanar, her yana güzelim kokular salar.

Sus, sus da sözü, sözleri yaratana, anlamları bağışlayana bırak; dille söylenen sözlerden başka da cana canlar katan sözler vardır.

LXXXIX

Sana gelip çatan her yeni şey, kuruyup kadid oluyor; tıpkı tertemiz su gibi hani; su da pis bedenden döküldü mü pislenir gider ya.

* Şeytandan süt emdin, etin, kanın ondan gelişti; Bâyezîd bile o sütü emse Yezîd'e döner.

* Tanrı, vesveseler veren şeytana azgın, inatçı dedi; kim onun nefesini koklar, kanını emerse ona benzer, o da azgınlaşır, inatçı olur.

Şu iki dünya doğuyla batıya benzer; buna yaklaşan, öbüründen uzaklaşır.

* İçi bulanıp o sütü kusan kişi, o bulantı, o kusuş yüzünden Ebû Saîd'e döner.

Başköşeyi bırakıp da bu kapıya toprak kesilen kişinin gönlü binlerce açılmaz kilide anahtar kesilir.

* Öyle suratını ekşite ekşite Husrev'den bahsetme, Şirin'den bahset; çünkü varlık, benlik yok olunca sevgili ortaya çıkar.

Koruk, hamlıktan kurtulup erişti, olgunlaştı mı tatlılaşır; oruç ayı sona geldi mi bayram olur.

Sus, Zenciler ilinde ayna gösterme; sen aynayı Rum kayserine göster de onu mürit et kendine.

XC

1390 O yeşilliğe güzellik, parlaklık veren dilbere âşık olan, aşkta bana dönerse hiç şaşma.

O sınanmış sevgilinin bulunduğu gönüle varmaya yolu yoktur sabrın, söz açmayın sabırdan.

* Aşk, zincirini bir oynattı mı Eflâtun'un aklı da zıvanadan çıkar; Ebû'l Hasan'ın aklı da.

Aşkın canına and olsun ki yüzlerce burcun, yüzlerce kale bedeninin içinde olsa gene de hiçbir can, aşktan kurtaramaz canını.

Arslan olsan bile aşk arslanları avlar; fil kesilsen bile aşk gergedan olur.

Kaçıp kurtulmak için kuyunun dibine girsen, aşk kova gibi seni tutar, boynuna ipini bağlar da çeker.

Kıla dönsen, aşk kılı kırk yarar; kebap olsan, aşk kebap şişi olur, seni evire çevire yakar, yandırır.

Aşk, erkeğin, kadının aklını çeler, fikrini alır amma âlemin eminliği de aşkladır, adalet, düzen de hep ondandır.

* Sus ki sözün vatanı, gönül Damışk'ıdır; böyle bir vatanı olana garip deme sakın.

XCI

Yapma, etme, pişman olursun, kötü olur sonra; çünkü canın yardımı olmadıkça bağ bahçe mezara döner.

Aklının sakalını bedenin eline vermişsin; artık ne diye dertlere düşer, pişman olur da saçını sakalını yolar durursun.

Nefsinle pençe pençeye savaş, barışa bu çeşit savaşlar yardım eder ancak.

Ceylan gibi sen de arslanın pençesinden kurtulur, kaçarsan o ay da senden kaçar, arslanın sırtına biner.

Ne kulağın merhametli dostun sözünü duyuyor, ne servi boylu güzel, gözüne görünüyor.

Can gemisine bin, Nuh'un eteğine yapış da otur, her an çekilip yatışan, her an kabarıp coşan aşk denizinde gidedur.

Nazı bırak, usanca düşme, nazlanmak senin haddin değil; o ancak o ay yüzlü sevgilinin işi.

Ona ay demekle ne de zulmettim ya; yüzlerce güneş, yüzlerce gökyüzü bile ona haset etmede.

Sus, söyleme, kumları saymaya kalkışma; sayıya sığmayan şeyi nasıl sayabilirsin ki?

XCII

Dişin ağrıdı mı sana düşman kesilir âdeta; dilin hekimlik eder de, onun etrafında dönüp dolaşmaya koyulur.

Başlardan bir baş yarıldı mı kırıkçı hep onun çevresinde döner durur.

Testicinin testilerinden birini su alıp götürse, hatırı boyuna ona takılır, hep o testiyi düşünür.

Senin kırık dökük kullarınız sevgili, padişahsın sen; padişahların lûtfu, ihsanı, kul köle arar, şaşılmaz buna.

O şeker mi şeker lûtfunu esirgeme, bütün şu lûtuflar onun kulu kölesi kesilmiştir; zehir bile o lûtufla şeker gibi tatlılaşır, güzel bir huya sahip olur.

Lâ havle'ndeki tatlılık, şeytana nasip olsa yüzü Ay'a döner, melekler bile hoşnut olurlar o şeytandan.

(s. 154) Lûtfun, inayetin, bir suça razılık gözüyle baktı mı, o suç ibadet gibi gönülden suçları, günahları yıkar, gönlü arıtır gider.

Pis tertemiz olur, ölü dirilir, can bulur, yılan sopa kesilir o lûtufla; hani misk ceylanının bedenindeki kanın misk haline gelmesi, o güzel kokuya sahip olması gibi.

Bir yolcuya mekânsızlık âlemine yol verdin mi yol yitirmiş düşünce gibi hiç o yana bu yana döner dolaşır mı?

Sen dünyanın canına cansın, adın da aşktır senin; senden bir kol kanat bulan yücelere uçar gider.

Sus, ağzı aşkla tatlılaşan kişinin dedikodunun çevresinde dolaşması yaraşmaz.

Sus, sevgilinin denizini görenin ırmak kıyısında dönüp dolaşması yaraşmaz da, o adam ırmağın boyunu boylayamaz da.

XCIII

Sevgili bir ancağız beni okşarsa ne olur ki? Şu ağaç, o bahar yüzünden gülerse ne çıkar ki?

Sevgilinin hayali yanıma gelir, nasılsın, nicesin diye hatırımı sorarsa, şu arık beden yeniden yaşayışa kavuşur, yeni bir can bulursa ne olur ki?

Onun yaralı avıyız biz; ne olur büyücü bakış oklarını atsa, ne çıkar sevgiyle, gel a av diye çağırsa?

Aşkının kararsızlığından su üstündeki kâseye döndüm; ne çıkar testi gibi ben de sevgilinin dudaklarına kavuşsam?

Toprağın kucağı, gözyaşlarımdan lâ'llerle, incilerle doldu; ne olur sevgili de bir kerecik vuslat isteğiyle kollarını açsa, bağrına bassa beni?

Dedi ki: Şikâyetin ne? Bin keredir açıyorum kollarımı; doğru, fakat can balığını denizin bin kere kucaklaması da nedir, bir şey mi bu yâni; doyar mı suya balık?

Erlerin katarına bağlandığım akıl yularını kopardım gitti; onun sarhoş devesine bir yular da nedir ki?

Yularımı kopardıysam, yükümü sırtımdan attıysam ne olur; şu katardan tut ki bir deve eksilmiş, ne çıkar bundan?

Gönlüm öfkeyle bakıyor, yeter, kısa kes şu sözü diyor; binlerce nükteden bir taneciği sıçrar, çıkarsa ne olurmuş yâni?

Gönülle aşk, Ahmed'le Ebû Bekr gibi mağara dostu; iki mağara dostunun adları iki, canları bir olursa ne çıkar bundan?

Tatlı nar tanesi bin olmuş, bir olmuş; sıkılınca bir olur ya, artık ne mânası var saymanın, ne değeri kalır sayının?

Humâr (mahmurluk) ile hamr (şarap) birdir amma aradaki elif bir sayılmalarına mâni; elif ortadan kalkarsa bir gör de bak, humâr neler olur, neler.

XCIV

Aşk, öpmek, kucaklamak hevesine düşerse a benim canım efendim, kimde karar kalır, kimde?

Padişah avlanmaya çıktı mı güler av yeri; fakat padişah av olunca ne dersin artık?

Gönlüm o çeşit mahmur gözlerin sarhoşu olunca mahmurluğumu bin sağrak şarap bile sökmez.

Ölüp toprak olduğum, toprağım da zerre zerre dağılıp gittiği zaman, her zerrem gene o sevgiliye âşıktır.

Yelden bir toz koptu mu hangi tozdan bir hay-huy işitirsen bil ki o tozda bir zerrem vardır benim.

Ah da senin ay yüzünden utanıyor amma gönlüm yatıştı, ah etmiyor da utanıyorum doğrusu ondan.

Zamanede sabretmekten daha iyi bir şey yok; fakat sana sabretmek değil; sana sabretmek, pek büyük bir utançtır.

Ey bir kârın peşine düşüp de ayağı varlığına batakalmış kişi, sen varlığından çıkmadıkça, varlığın ortadan kalkmadıkça ne kâr elde edebilirsin ki?

Örümcek gibi düşünce dumanından, düşünce tükürüğünden ağ örme artık; çünkü arışları, argaçları pek dayanıksız oluyor.

Yürü, düşünceyi kim verdiyse ver ona gitsin; padişaha bak, düşünceye bakma da padişah madenler saçsın sana.

Çünkü sen sustun mu sözün onun sözü olur; sen örüp dokumayı bıraktın mı örüp dokuyan, yaratıcı Tanrı olur artık.

XCV

Gönlümü ayrılığının eline verme, yaraşmaz bu. Şehidini öldürme a güzel, etme bunu, sana yaraşır bir iş değil bu.

Lûtuflar ettin, keremler buyurdun da seçtin beni, niçin kaçtın öyleyse benden? A vefalar eden, yaraşmaz sana, cefa etme bana.

Lûtuf haznedarın bana kutluluk elbisesi verdi; böylesine bir kaftanı soyma bedenimden, yaraşmaz bu sana.

Gönül gibi tamamıyla yüzden ibaretsin, gönlün ardı yoktur; bizden yüz çevirme, yaraşmaz sana, ardını dönme bize.

Vuslatına dair bir sözdür ettim de lûtfun peki dedi, evet dedi; yaraşmaz sevgili, peki, evet dedikten sonra neden, niçin deme.

Sen şekerler, ballar madenisin; şeker, bal, acı söz söylemez; yüzümüze karşı acı sözler söyleme, yaraşmaz sana.

O sözleri söyle ki her biri candır sanki; şu gece vakti mumu gizleme, yaraşmaz bu sana.

Bedeni yıpratıp bitiren derdin, ne bedenin içindedir, ne dışında, dert, gam, öylesine bir ateştir ki yeri yoktur, nerdedir deme, yaraşmaz bu söz.

Gönlüm neliksiz-niteliksiz âlemindendir, gönüldeki hayalin de o âlemden; şu iki yolcuyu birbirinden ayırma, yaraşmaz bu iş.

Evin kapısını kapatma, sûfîlere bir bak, haydin, gelin de, çağır bizi, yalnız başına turunç yeme, yaraşmaz bu iş sana.

Gönül, düşünceye karşı uykuya dal, bırak şu düşünceyi; düşünce, gönüle tuzaktır çünkü; Tanrı'ya her şeyden ayrılmadan gitme; yaraşmaz bu.

XCVI

Lûtuf eteğine yapış, çünkü ansızın kaçıverir; fakat ok gibi de çekme onu, çünkü yaydan sıçrayıverir.

Ne düzenler kurar, ne hileler düzer, yaptığı şekillerde, sûretlerde görünür de kendisi can yolundan kaçar gider.

Sen gökte ararsın onu, o Ay gibi suya vurur, parıl parıl parlar; tutar suya girersin, göğe kaçıverir.

Mekânsızlık âleminde ararsın, izini mekân âleminde gösterir sana; mekân âleminde aramaya koyulursun, kaçıverir mekânsızlık âlemine.

Şüphe kuşunun bedeninde tez giden haber çavuşu yoktur, ondan doğru haber alınmaz; iyiden iyiye bil ki yakıyne erişen, şüpheden kaçar.

Şundan, bundan kaçıyorum, fakat korkudan değil, usançtan bu kaçış; çünkü o lâtif sevgilim şundan da kaçıyor, bundan da.

Bir gülün aşkıyla yel gibi her yandan kaçmadayım; hem de öylesine bir gül ki güz yellerinin korkusuyla gül bahçesinden kaçmaz o gül.

Adını söylemeye niyet edince öylesine kaçar ki filân kaçıyor demeye bile imkân bulamazsın.

Senden öylesine bir kaçar ki kâğıda resmini yapsan, resmi bile uçar kâğıttan, hattâ gönülde nişanı bile kalmaz.

XCVII

Aferin o yokluğa ki varlığımızı kaptı gitti; zaten can âlemi o yokluğun aşkıyla var oldu.

Yokluk nereye gelip konarsa, varlık kaybolur gider; bu ne biçim yokluktur ki gelince varlığa varlık katar.

Yıllar yılıdır varlığımı yokluktan kaptım; yokluksa bir bakışta bütün o varlığı kaptı gitti.

Kendimden de kurtuldum, gelecek derdinden de. Ümitten de halâs oldum, korkudan da, olduydu-olacaktı, vardı-yoktu kaydından da.

Varlık dağı, yokluğa karşı bir saman çöpüdür ancak; hangi dağ var ki yokluk bir saman çöpü gibi onu kapıp gitmesin?

Varlık nedir, yokluk ne? Saman çöpü ne oluyor, dağ dediğin ne? Hadi be söz, çık kapıdan dışarı, in damdan aşağı.

XCVIII

Toprak olup gittikten sonra ya ziyan edeceğiz, ya kâr; bâri şimdiden toprak olayım da göreyim, bakayım neler olacak?

1470 Şimdiden toprak olmak, âşıkların işi; çünkü bağları koparma, setleri yıkma yolunu Tanrı göstermiştir onlara.

* "Ölmeden önce ölün" emrine uyalım da Muhammed gibi şu çıfıt nefisle savaşa girişelim.

Yahudilik de, Tanrı'ya şirk koşmak da, Hıristiyanlık da nefse uymanın sonucudur, pis kokulu duman tezekten çıkar, ödağacından değil.

Bir an gelir tamamıyla toprak kesilir, bir an gelir tamamıyla su olur. Bir an olur büsbütün ateş kesilir, bir an olur büsbütün duman.

Bir an dost olur, bir an baştan başa ayıp, âr kesilir. Bir an arış olur, bir an argaç.

Şu oturup kalan halkın gözüne binlerce sûret halinde görünür, fakat senin gözünde ne eksilir, ne artar.

Muhammed'in gözünün önündedir cennetle cehennem; fakat başkasının gözüne görünmez, gizlidir, perde ardındadır.

Cennetteki ağaçların dalları, dalların meyveleri Muhammed'e karşı eğilip durmadadır; hattâ öylesine ki elini uzatsa koparabilir o meyveleri.

Koparır da sahabeye verebilir; fakat o meyve elinde erir, su kesilir, çünkü gösterme vakti değildir.

XCIX

Canlara, ne diye ayak direr, durup kalırsınız, asıl evinize, gerçek yurdunuza dönün, gelin diye bir sestir geldi; o ses diyor ki:

1480 (s. 155) Bizim yakınlık Kafdağı'mız varlığınızın aslıdır, Zümrüdüanka'sınız siz, Kafdağı'na doğru bir güzelce uçun;

Şu balçıktan ayağınıza öylesine bir pranga vurulmuş ki; çalışın, çabalayın da şu prangayı parça parça edin, kurtarın ayağınızı;

Şu gurbetten sefer edin, evinize barkınıza gidin, iyice bir niyetlenin, iyiden iyiye yolculuğa girişin; bu ayrılıktan usandık artık;

Kokmuş, ekşimiş ayranla, çöllerdeki kuyuların suyuyla hayatınızı niceye bir yıpratıp duracaksınız?

Tanrı, kanatlarınızı gayretten, çalışıp çabalamadan yaratmıştır; mademki dirisiniz; hareket edin, gayret gösterin;

Tembellikle ümit kanadı porsur, çürür; kolunuz kanadınız döküldü, düştü mü artık neye lâyık olursunuz; bir düşünün.

Şu kurtuluştan canınız sıkılıyor da bu kuyu dibinden sıkılmıyor ha; peki öyleyse, kalın kuyu dibinde, mübarek olsun.

Ey basiret sahipleri "ibret alınız" sözüne kulak verin. Çocuk değilsiniz, niçin elbisenizin kolunu ısırıp duruyorsunuz.*

* İbret almak, suyun öte yanına sıçramak değil de nedir? Haydin, o yana sıçrayın; ne biçim gençsiniz siz?

* E.N.: Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı baskıya eklenmiştir.

Şehvet havanında ne diye su döversiniz? Suyunuz olmazsa da lâf yeliyle eser durursunuz, lâf yelini ölçüp biçmeye koyulursunuz.

1490 * Tanrı şu dünya otuna, un ufak oluver dedi; şu otlakta hayvan gibi ne diye diken çiğner durursunuz?

Haydin, şarap geldi küpten, gelin dışarıya; kadayıf için, pelte için bedeninizi bulaştırmayın.

Haydin, can güzeli ayna aramada; cilâlayın da pasını giderin aynanın.

Bu sözlere mahlas koymaya bırakmıyorlar beni; ırmak arıyorsanız asıl kaynaktan arayın.

C

Ölüm günümde tabutum yürüyüp gitmeye başladı mı, bende bu dünyanın gamı var, dünyadan ayrıldığıma tasalanıyorum sanma, bu çeşit bir şüpheye düşme.

Benim için ağlama, yazık, yazık deme; şeytanın ayranına düşer, düzenine kapılırsan yazık olur, yazık, yazık demenin sırası gelir.

Cenazemi görünce ah ayrılık, ayrılık demeye kalkışma; kavuşup buluşmam o zamandır benim.

Beni kabre indirip bırakınca elveda, elveda deme; çünkü kabir, can topluluğunun bir perdesidir.

Batmayı gördün ya, doğmayı da seyret; Güneş'e, Ay'a, batmadan ne ziyan geliyor ki?

Sana batmak görünür amma doğmaktır o; mezar hapis gibi görünür amma canın kurtuluşudur o.

Hangi tohum, yere ekildi de bitmedi; ne diye insan tohumunda da böyle bir şüpheye düşmüyorsun yâni?

Hangi kova kuyuya salındı da dolu dolu çıkmadı; can Yusuf'u ne diye kuyudan feryat etsin?

Bu yanda ağzını yumdun mu aç o yanda; artık senin hayhuyun mekânsızlık âleminin havalarındadır.

CI

A ay yüzlüm, gönüle bak, sen varsın gönülde; bu bakımdan gece gündüz riayet etmek gerektir gönüle.

Senin gibi gönüllere rahat, huzur veren güzel yüzlü bir sevgilisi olan gönül, neşesinden, ferahından dünyalara sığmaz.

Senin güneşinle sırtı kızışan, neden yiğitleşmesin, neden korksun, çekinsin?

Gönlümde bir gam varsa senin neşelenmen içindir; elim avucum cömertlikte bulunuyorsa senin elindendir, senin kesendendir o cömertlik.

Güzel hayalin vahşiler gibi benden kaçmada; çünkü bedenim bir resim, bir sûret ki eli var, ayağı var.

O sûretsiz hayal, beni de, benim gibi yüzlercesini de sûrete doyurur da, âşık yok olur gider.

Çıplak kişi güneş ışığını giyinir de der ki: Ne mutlu altın sırmalarla bezenmiş elbisesi olana.

Güneşin ışığı vuran beden, sanma ki devlet kuşunun gölgesini umsun, o gölgeyi dilesin.

Bil ki Firavun'u öldüren Mûsa bu şehirdedir; sopasını görmüyorsun amma sopası var onun.

Eli gökyüzünün gemlerini daima kavrar; çünkü gönlünün parmağında vefa yüzüğü var onun.

Gamı, derdi, cefa etmez; etse bile helâl olsun; su ne yaparsa yapsın, susuz, razıdır ona.

Suyun çevri, cefası, susuzun yanıp yakıldığı, su verecek kişiye âşık olduğu zaman çektiği dertten, cefadan üstün olamaz ya.

Seher yeli bahçede birkaç dalı kırsa ne çıkar? Bağın bahçenin nesi varsa seher yelinden meydana gelmiş değil ya.

Aşk şarabını içince bir de, gönlünde peygamberlerin dağı, damgası bulunan devlete, ikbale ermiş kişiden kebaba çağrılma, yanıp yakılmaya davet edilme sesini duy.

Yeryüzü tam üç ay ağzını yummuştur, hiçbir şeycikler söylemez; fakat her yer, içinde neler gizlidir, onu bilir.

İçinde börülce bulunan, fasulye bulunan yerden bahar çağı senin şekerkamışların biter.

* Keremine mazhar olup bir dua kıblesi bulan kişi, ne diye duadaki dal gibi iki büklüm olmaz; bilmem ki.

Güneşe arkasını çeviren kişi, kendi gölgesini imam edinmiştir, kendi gölgesine uymuştur, bu bakımdan namazı namaz değildir onun.

* Sus da susan kurtuldu sözünü duy; sus amma sözler arayan engelimiz susmanı lâyık görürse.*

* Bu gazelin birinci ve ikinci beyitleri, LXXXVIII. gazelin ilk iki beytinin aynıdır; üçüncü beyti, aynı gazelin dördüncü beytinin aynıdır. On dördüncü beyti, gene aynı gazelin sekizinci beytine pek benzer.

CII

Aşk uykumu aldı, götürdü; uyku da aşkı götürür; gerçek âşık uyuyamaz. Zaten aşk, canı da, aklı da yarım arpaya bile almaya tenezzül etmez.

Aşk, susuz, kan içer bir kara arslandır; âşıkların gönüllerinin kanıyla bulanan alanda yayılır ancak.

Sevgiyle sana yanaşır, seni tuzağa götürür; tuzağına düştün mü de artık çekilir, karşıdan seyreder seni.

Eli kolu uzun, gücü kuvveti geçer bir beydir, korku, perva nedir bilmez bir şahnedir; işkenceler yapar, suçsuz olduğun halde sıkar, sıkıştırır seni.

Eline avcuna düşen, bulutlar gibi ağlar, gözyaşları döker; fakat ondan uzak düşen de kar gibi donar, buz kesilir gider.

Her an binlerce kadeh şarap içer; o kadehleri kırar döker. Her an binlerce kat elbise diker, onları yırtar, atar.

Binlerce gözü ağlatır, ağlattıktan sonra da güldürür. Binlerce kişiyi ağlatıp inleterek öldürür, binini bir sayar ancak.

Zümrüdüanka, Kafdağı'na doğru bir hoşça uçar gider amma aşk tuzağını gördü mü düşer tuzağa, uçamaz artık.

Onun bağından hiçbir kimse düzenle, yahut deliliğe vurarak kurtulamaz; onun tuzağından hiçbir akıllı, aklıyla fikriyle bir çare bulup halâs olamaz.

Onun yüzünden aklım darmadağın; yoksa tuttuğu yolları, ettiği işleri bir bir sayar döker, gösterirdim sana.

Gösterirdim sana, arslanları nasıl avlıyor o; gösterirdim sana nasıl avlanıyor, avı nasıl tutuyor o.

CIII

Ne padişahtır o ki topraktan bir padişah yaratır; iki üç yoksulun hatırını almak için kendini de yoksul gösterir.

* Tanrı'ya borç verin emriyle yoksullar gibi dilenir âdeta, sana bir mal mülk, bir dayanacak yer vermek için yapar bu işi.

Ölüye uğrar, ona can verir; derde bakar, onu devâ haline getirir.

Yeli üşütür, dondurur, yelden hava meydana getirir; suya bir hararet verir, kaynatır, ondan hava yaratır.

Şu dünyaya hor bakma, çünkü geçicidir dünya; o, sonucu, bu âlemi de ebedilik âlemi haline getirir.

Kimyanın bakırı altın haline getirmesine şaşılır; fakat asıl o bakıra bak da şaş, her an kimya yaratmada.

Gönülde binlerce kilit olsa bile korkma; aşk dükkânını ara, iste, orda gönüller açan anahtar var.

Biri var ki kalemsiz, âletsiz, puthaneye bizim için binlerce resim yapıyor.

Bizim için binlerce Leylâ resmi yaptı; binlerce Mecnun resmi; Tanrı'nın, kendisi için yaptığı bu resim, ne de güzel bir resim.

Gönlün peklikte demir bile olsa ağlama; kereminin cilâsıyla pırıl pırıl bir ayna yapar onu.

Dostlardan ayrıldın da mezara girdin mi yılanlardan, karıncalardan eş dost yaratır sana.

Yılanı Mûsa'ya bir dayanç, bir yardımcı etmedi mi? Her an cefanın ta kendisinden vefa yaratmadı mı?

Mezara benzeyen bedenine bir bak şimdi, her an ne gönül alan hayaller yaratmada orda.

(s. 156) O, bunları nerde yaratıyor; hiç kimsecikler lâf etmesin diye gizlemiş iş yurdunu; göğsünü yarsan bile hiç mi hiç göremezsin.

* Atasözüdür, söylenegelir: Üzümünü ye de bağını sorma; Tanrı da taştan iki yüz tane razılık kaynağı coşturur durur.

Taşın içini arasan sudan bir eser bulamazsın; aşağıdan, yukardan değil, gayb âleminden coşturur suyu.

Bu nelik-nitelik, neliksiz-niteliksiz meydana gelir; çünkü o, "Lâ"dan yüz binlerce belâ diyen kişi yaratır.

İki yağ parçasında akıp duran iki ışığa, gözlerine bak da sopayı ejderhâ haline getirişine şaşma.

Şu iki kulağına bak, sözü çeken kehribar nerde? Ne şaşılacak zat ki iki deliği kehribar haline getirmede.

Saraya can verir, onu saraya sahip eder, sahibini çekip aldı mı o saraydan gene bir saray düzer.

Saray sahibinin bedeni yeraltına girmiştir amma gönlüne ululuk âlemini yurt olarak vermiştir.

Bedene, şekle tapanların gözlerine, sahip gitti görünür, fakat saray sahibi başka bir şekli giyinmiştir, başka bir sûrete bürünmüştür.

Sus, dille az öv de Tanrı seni övüş, övülüş haline getirsin.

CIV

Akşam namazı çağı güneş batınca, akşam şu duygu kapısını kapar da gayb âleminin kapısını açar.

Çoban sürüyü nasıl önüne katar da güderse uyku meleği de canları önüne katar, gütmeye koyulur;

Mekânsızlık âlemine sürer, rûhanî çayırlığa götürür, onlara ne şehirler gösterir, ne bahçeler seyrettirir.

Uyku, şu âlem resmini silip yok etti mi can binlerce şaşılacak şekiller, binlerce şaşılacak adamlar görür.

Âdeta dersin ki can hep orda oturuyormuş; ne bunu hatırlar, ne derdi, elemi artar.

Burda üstüne titrediği malın mülkün derdinden kurtulur, gönlüne bile gelmez onlar, gamı da kalmaz, kederi de.

CV

Hangi dudak var ki o dudaktan can kokusu gelmez? Hangi gönül var ki o gönülde onun bir eseri olmasın?

O tanınmış sofradan nevâle gelmiyorsa, her zerre deve gibi ne çiğneyip duruyor?

O tenceredeki kalyanın kokusunu almıyorlarsa, şu tabiat köpekleri sağda solda neyi kokluyorlar ki?

Gayb âleminden gönüllere bir mızraktır gelmiyorsa, arslanların pençeleri bile neden gül yaprağı gibi titriyor?

Canlarına çobanın heybeti, çobanın sesi gelmiyor da ne diye binlerce kurtla kuzu bir arada otlayıp duruyor?

Kulaklara değil de, canlara yüzlerce nara sesi geliyor; aklını başına devşir de dinle; öyle mi değil mi, bir bak.

O âlemden her an bir yardım gelmese, şu köhne dünyada canın her an ne diye gelişip duruyor?

Kendi elinle kendi gözüne toprak serpmedesin, bu yüzden yeni yeni şekilleri apaçık görmüyorsun.

Boynuzları kırık yüz binlerce Zülkarneyn'i seyret; eş dost olacak pek çok kişi var; sahip-kıran belirmiyor.

Elini, ağzını vefa suyuyla yıkar da nefes alıp verdikçe ağzından can şarabının kokusu gelmez.

Hiç kimse aşk bahçesine iki üç adım atmadı ki o bahçıvandan ona yüzlerce selâm gelmesin.

Aşkın ötesinde de milyonlarca sayvan var ki yüceliğinden, ululuğundan hiçbiri vehme bile gelmez.

Her an içinden bir yıldızdır parlar durur da sakın ha der, söyleme; bunun bir zerresi bile gökten gelmiyor.

Ağzını kapat da ağzı yaratan anlatsın bunu; öylesine bir anlatsın ki senin diline gelemez, öyle anlatamazsın sen.

CVI

Ateşim yalım yalım yalımlandı; suya haber verin; gam beni tutsak etti, götürüyor, kâfirden satın alın beni.

Gerçi şimdi sarhoşsunuz, haberiniz yok amma Tanrı size öyle bir bakış vermiş ki hiç sormayın.

O güzel bakışlının bezenmiş yüzü görülmeye başlayınca da binlerce elbiseyi dertlere, gamlara bakın, acıklanın da yırtın;

İnce şeylere dikkat etmek, onları görmek yüzünden gözlerinizde kıl bitti; ne diye onun güzelim yüzüne, güzelim saçlarına bakmıyorsunuz, neden onu görmüyorsunuz?

1580 Efendilik hırsıyla neden kulluktan mahrumsunuz? Korukların hepsi de üzüm oldu; yoksa siz kör müsünüz, sağır mısınız?

Bildiklere böyle yabancı gözle bakmayın; siz beden bakımından insansınız amma gerçekten meleksiniz siz.

Binlerce perdeciniz var, binlerce silahlı koruyucunuz; hepsi de sizi beklemede, hepsi de buyruğunuzu gözetmede, fakat siz yoldasınız, yolculuktasınız.

Yorganın altındasınız, hiç uçmuyorsunuz amma canınız göklere uçup gitmede.

Canın bütün cüzleri, sıfatlar âleminde yayılıp durmadadır; bittiğiniz, geliştiğiniz cennette ne diye yayılmazsınız?

Ağaç da gıdasını ordan aldı da yeşerdi, gelişti; sizin neden böyle mayanız zebun, halbuki erkek arslansınız siz.

Binlerce çeşit secdelere kapanarak nereye kaçmadasınız? Nerde o göz ki görsün de hem kılıç, hem kalkan olduğunuzu bildirsin size.

Şu iş için binlerce söz söyledim, fakat maksadım, her an biraz daha gizli size; ne de hünersizmişsiniz ya.

Hüner, bu kapıda hünersizliktir; a hünerli, sanatlı kişiler, siz bunlardan değilsiniz, ya neden böyle sevinç içindesiniz?

* Bütün yaşayış, ineği kesin emrinde; madem yaşayışa âşıksınız, ne diye ineğin peşindesiniz öyleyse?

1590 İnek de ne oluyor ki? Binlerce arslan, kul köle sana; binlerce altın taç geldi, ne diye kemerin derdine düşersiniz?

Geceleyin Ay, minbere çıkmış, hutbenizi okuyor; anlayışınız var da ne diye hikâyeye, masala dalmışsınız?

Nerde Ay'ın güzelim, yerinde sözleri, nerde ordu hayaline dalmak? Başınızda külâh var, başörtüsüyle salınmayın.

Bir altın testi buldun da suyu pek aşırı içtin; sus da sudan karnın çatlamasın.

CVII

A muradın aslı, maksadımın ta kendisi, kim o güzel yüzün aşkından tövbe ederse dilerim, tövbesi kabul olmasın.

Binlerce hamd, binlerce şükür Allah'a ki aşkın bütün dünyaya kanat açtı.

* Güzel yüzünün sabahına kavuşmak için bir ömürdür ihtiyâr dünya her seher çağı evrâd okuyor.

Kardeşlik gösterdin, padişahlık ettin; ne istek kaldı ki güzelliğin ihsan etmemiş olsun.

İşitmiştik, Yusuf tam on yıl geceleri uyumamış; o padişah oğlu padişah, Tanrı'dan kardeşlerinin bağışlanmasını istemiş.

Tanrım demiş, onları bağışlarsan bağışlarsın, yoksa şu yapıyı yüzlerce feryatla sarsar, yıkarım, şu âleme velveleler salarım;

1600 Suçlarına bakma Tanrım, çok pişman oldular ansızın işledikleri suçtan;

Geceleri ayakta durmadan Yusuf'un iki tabanı şişmiş, ağlamadan gözlerine ağrı düşmüş.

Derken melekût âlemine bir feryattır düşmüş, melekler feryada başlamış; sonucu lûtuf denizi coşmuş, bağları çözmüş.

* On dördüne de ihsan edilmiş, elbise gelmiş; yâni on dördünüz de peygambersiniz, elçisiniz, kulların ulususunuz denmiş.

İşte pîrlerin gece gündüz çalışıp çabalaması böyle olur, halkı azaptan, bozgundan kurtarır onlar.

İnsanların işlerini başarırlar da geçip giderler; hem de öylesine başarırlar ki kerem sahibi, ihsan sahibi Tanrı'dan başka kimse bilmez.

Hızır'ın denizde, İlyas'ın karada, yol yitirenlere, bunda kalanlara yardım ettiği gibi onlar da halka yardım eder.

Akıp akıp bitmeyen defineler, hazineler bağışlarlar, gidip, gidip gelmeyen dertleri kökünden giderirler; atlas elbiseler verirler, çulları çaputları soyarlar.

Yeter artık, geriye kalanını yarın söyleyeyim; geceleyin de Ay var amma ne de olsa gene karanlık da var.

CVIII

Selâm sana, selâmın sin'i senden geldi; selâm verdi, sıçradı gitti, senden başkasını da beğenmedi.

Damının çevresinde selâm güvercinleri uçup dönmede; zaten sana sığınmadıktan sonra kimseciklere ne rahat var, ne huzur.

Her kuş senden kol kanat edinmede; senden başka kimden ne umulur da ümitsizliğe düşülmez?

(s. 157) Ne yanda kanadı yanmış bir kuş görürsen bil ki ham bir tamaha düşmüştür de tuzağa doğru uçmuştur.

Sen Kevser suyusun, ciğeri yanan sana gelir; kolu kanadı yandıktan sonra sana kavuşanın yeniden yeniye kanatları biter.

CIX

Aşktan öyle bir makama geldim ki aşk bile bilmez bu makamı; iş öyle bir hale, öyle bir yere geldi ki akıl bile şaşırdı kaldı.

Binlerce zulüm, binlerce sitem geldi çattı da akıl kurtardı beni; fakat akıl burda bağlanıp kalırsa, söyle bakalım, kim kurtaracak beni?

A gönül, sarhoş musun ki gönlünü akla verdin, akla bağlandın kaldın? Onun kendisi bile oturacak, yerleşecek bir yere yurda sahip değil, seni nereye oturtabilir ki?

Aklın metaı eserinden başka bir şey değildir; aşksa canlar bağışlar; aşk, seyre çıktı mı kendisine bakanlara canlar saçar.

Binlerce canı, gönlü, binlerce aklı birbirine eş etsen aşk seninle olmadıkça gene de sevgilinin penceresine bile ulaştıramazlar seni.

Sevgilinin yüzüne, ancak iki bölünmüş saçlarının tuzağına tutularak kavuşabilirsin; fakat gene de çalış, çabala, çünkü çalışıp çabalaman, seni yetiştirir, olgunlaştırır.

Bir doğan kuşusun ki gözünü o kapatmıştır senin, gene onun eli açar ancak, fakat seni keklik gibi her yana da koşturur durur.

Yardım eşiğinden bir döşeğe sahip olanın uykusuna kul köle olayım; çünkü o hiç de uykuya dalmaz, uyuyup kalmaz.

Bir ceylanda arslan yüreği oldu mu binlerce ceylanı arslandan kurtarır.

Avcının içi, bir kuşu sevdi de benimsedi mi binlerce tuzağa düşmüş kuş, tuzağından kurtulur, uçar gider.

Tebriz'de olan, Şemseddin'e tutulan gönül, gökyüzünün padişahı Ay kesilir de gökte at sürer.

CX

Bahçede kızıl gülün bir hay-huyu var; ağzımı koklayın diyor, ne kokuyor?

Bahçedekilerin hepsi de sarhoş, fakat gül kadar değil; çünkü her biri kadehle içmiş, onunsa testisi var.

Mademki yıl zevk yılı, neşe yılı; gün çalgı çağanak günü, ne mutlu bana da, benim gibi zevki, işreti huy edinene de.

Ay yüzlü ebedî bir sâkîsi olan ne diye bizim gibi gelip de gül meclisinde oturmaz, orayı yurt edinmez?

Bahçedekilerin hepsi de Tanrı şarabını içiyor, fakat aralarında boğazı olan hiç kimsecik de yok.

Ne tuhaf ki ağaçlar gebe kaldı, fakat tıpkı Meryem gibi hani, ne sevgilileri var, ne kocaları.

Binlerce defa yeşilliği yaktı, yıktı, sonra gene bezedi; bizimle ne aşkı var, ne arayıp tarar ki?

Bizim varlığımız da onunla diri, yeşilliğin varlığı da; onun ne de lâtif, ne de zarif bir vücudu var.

Neden diken silahdar olmuş, neden bulut suratını ekşitmiş? Kızıl gülün yüzlerce düşmanı var da o yüzden.

Ayna önünde, terazi elinde; ister sus, ister söyle; ancak sevgili, dedikoducu bir huyu var, çok söylüyor diye benden kaçmada.*

* Bu gazelin ilk beyti, LXIV. gazelin matla' beytinin aynı, ikinci beyti de gene o gazelin ikinci beyti, üçüncü ve dördüncü beyitler de öyle. Beşinci beyit, aynı gazelin sekizinci beytini pek andırıyor. Yedinci beyit de aynı gazelin yedinci beytine benziyor.

CXI

Bahçede kızıl gülün bir hay-huyu var; ağzımı koklayın diyor, ne kokuyor?

Bana bir kadeh sundu da şarap içer misin dedi gül; içerim elbette, ne diye içmeyecekmişim? Benim de ağzım var, boğazım var.

* Zaten "Rableri suvarır" lezzetindeki gayb şarabını içmek için boğaza ne hacet? Ağızsız, boğazsız içegör o şarabı.

Ululuğunun güneşine and olsun ki zerre zerre her şey, aşk yüzünden kaftanının altında bir sağrak, bir kabak saklamada.

Güle sordum, kime gülüyorsun dedim; cevap verdi, dedi ki: İki kocalı çirkine.

Kendisine iki efendi gereken kör kölenin yeri, köpekler gibi hep mahalle sokaklarıdır.

Dikene, şu silahın da ne diye sordum; gül bahçesinin dedi, yüzlerce düşmanı var da ondan silahlıyım.

Nedir bu diye Tebriz'in övündüğü Şems'e sor, fakat cevap vermez, seni savarsa da seslenme; sebebi vardır, o bilir elbet.*

* Bu gazelin de matla'ı, LXIV. gazelin matla'ının aynı. İkinci beyit, aynı gazelin sekizinci beyti. Üçüncü beyit, dokuzuncu beyti, ancak ikinci mısra' değişik. Beşinci beyit, altıncı beytin aynı. Yedinci beyit, CX. gazelin dokuzuncu beytinin aynı gibi.

— R —

CXII

Sâkî, sun şarabı, sana başım da feda olsun, sarığım da; can kadehi nerden gelirse gelsin, almaya bak, sun bize.

Sarhoş bir halde salına salına gir içeriye; senin gibi bir sâkîmiz olduktan sonra ayık kalmamızı revâ görme bizim.

Sun kadehi; istekten canım ağzıma geldi, sabrın, kararın yeri mi artık?

Tıpkı senin tabiatın gibi hasta gönüle eş dost olan, sırlara mahrem kesilen, o cana canlar katan kadehi sun bize.

Sun o şarabı ki bir katresi yere dökülse kara topraktan güller biter, her taraf güllük gülistanlık olur.

Sun o lâ'l renkli şarabı ki gece yarısı, coşup köpürse gökle yerin arası nurlarıyla dolar, parıl parıl parlar.

Ne şarap, ne sağrak, ne sâkî bu; canlar, rûhlar feda olsun, feda olsun canlar, rûhlar ona.

Gel, gel, gönlümde gizli sırlar var; lâ'l renkli şarabı döndür, sun herkese, bir perde bile bırakma arada.

Beni sarhoş ettin mi de seyret artık, av alanında arslan avlayan nasıl olurmuş.

Kutlu olsun, Tanrı kem gözden saklasın, meclis kadehin kokusuyla, sevgilinin yüzünün nuruyla doldu mu.

Binlerce sarhoş, canlarını tabaklara koymuşlar da, şunu al, şarabı sun diye o mumun çevresinde pervaneler gibi dönüp dolaşıyor.

Güzel sesli çalgıcıların nağmelerinden, seslerinden, sarhoşların naralarından şarap bile sarhoşun damarlarında yolunu yitirir, akışını şaşırır gider.

* Mağara gençlerini gör, şarap içtiler de mağarada tam üç yüz dokuz yıl harap bir halde yatakaldılar hani.

* Ne şaraptı o şarap ki Mûsa büyücülere saçtı da sarhoş oldular, kendilerinden geçtiler, ellerini, ayaklarını verdiler.

* Mısır'daki kadınlar, Yusuf'un yüzünü gördüler de kınalı parmaklarını şerha şerha doğradılar.

* Kutluluk sâkîsi, Circîs'in başına o şarabı döktü de o, kâfirlerin ateşinden ne korktu, ne gam yedi.

Bin kere öldürdüler onu, hattâ daha da fazla; oysa sarhoşum diyordu, ne birden haberim var, ne binden.

* Kılıçlara çırçıplak atılan sahabe, Muhammed-i Muhtâr'ın sunduğu şarapla sarhoştu, yıkılıp geçmişti kendinden.

Hayır, yanlış söz bu; Muhammed sâkî değildi, bir kadehti; şarapla dopdolu bir kadeh, iyi kişilere sâkîlik edense Tanrı'ydı.

* Edhemoğlu hangi şarabı içmişti de sarhoşçasına saltanattan da bezmişti, ülkeden de.

* Ne sarhoşluktu o sarhoşluk ki, biri kendimi tenzih ederim noksan sıfatlardan diye bağırdı, öbürü ben Hakk'ım dedi de darağacına çıktı.

O şarabın kokusuyla su apaydın, tertemiz bir hale geldi, sarhoşlar gibi secdeler ederek denizlere doğru gidiyor.

Bu şarabın aşkıyla toprak renkten renge boyanmada; bu şarabın verdiği ıssılıkla ateşin yanakları yalım yalım parlamada.

İş böyle değilse yel neden yeşilliğin yaşayış arkadaşı kesildi, bağın bahçenin sır defterini gammazlamaya koyuldu?

Bu dört unsur, birbiriyle karılıp birleşmeden ne de zevk alıyor; bitkiler, insanlar, canlılar, hep bu dördünün sonucu.

Şu Zenci gecenin ne de aklı fikri alan bir şarabı var ki halkı bir kadehiyle işten güçten alıkoymada.

Sanatkârın lûtuflarından hangisini söyleyeyim? Onun kudret denizinin kıyısı bucağı görünmez ki.

Aşk şarabını içelim, esrik deve gibi katara katılalım, aşk yükünü çekelim.

Fakat sana akıl fikir isteği veren sarhoşluğa dalmayalım, canı, aklı uyandıran sarhoşluğa dalalım.

Dalalım Tanrı'dan başka ne varsa hepsini kusturan sarhoşluğa; çünkü zaten Tanrı'dan başka ne varsa baş ağrısından ibarettir, sersemlikten ibaret.

Nerde tertemiz şarap, nerde üzümden yapılan şarap? Tertemiz şarap yaşayıştır, öbürüyse pislik.

Üzüm şarabı bir an domuzlaştırmaz, bir an maymunlaştırmaz mı seni? O kızıl suyla işin sonunda yüzün kararır gider.

(s. 158) Gönüldür Tanrı şarabının küpü, aç o küpün ağzını; işi gücü kötü tabiat, balçıkla örtmüştür o küpün ağzını.

Küpün ağzındaki balçığı bir müddetçik söküp atsan küpten binlerce eserlerin kokusu yayılmaya başlar.

O eserleri şöylece bir saymaya kalkışsam soru-hesap gününe dek sayarım da gene tüketemem.

* Sayıya sığmaz, âciziz mademki, susalım; susma zamanı geldi mademki, can kadehini sun bize.

Tebrizli Şems'e âşık olanların meclisine gir; çünkü Güneş bile o Şems'ten ışıklanmada, nurlanmada.

CXIII

Neden şu kervandakilerden bir kişi bile uyanmıyor; halbuki tertemiz ömrün varını yoğunu alıp götürüyor hırsız.

Neden uykuya, hırsıza incinmiyorsun da sana bunları haber verene kırılıyor, inciniyorsun?

Seni kıran, inciten, şeyhindir, öğütçündür; dünyanın lûtfu, esirgemesi, suya yapılan resme benzer, kararı yoktur hiç.

Biri boyuna gizlice, a yapı diyordu eve, sakın yıkılma; yıkılacaksan da bana haber ver.

Bir gece ev ansızın çöküverdi. Adam ne dedi, biliyor musun? Dedi ki: Bunca zamandır sana söyledim; ne oldu sözlerim, hiç mi tesir etmedi sana?

Yıkılmadan, çökmeden önce bana haber ver; haber ver de çoluğumla çocuğumla kaçmaya bir çare bulayım demedim mi sana?

A ev, bir habercik bile vermedin, nerde bunca yıllık sohbet hukuku? Çöktün, yıkıldın da beni ağlar, inler bir halde bırakıverdin.

Açık bir dille ev ona cevap verdi de dedi ki: Gece gündüz, kaç kere, ama kaç kere sana haber verdim.

O yanda, bu yanda çöküntüler, yıkıntılar oldu, ağız açtım da gücüm kuvvetim kalmadı, aklını başına devşir, vakit geldi, çökeceğim dedim.

Sense öfkeyle boyuna ağzıma balçık tıkamadaydın; duvarlarım baştan başa delikle doldu.

Nerde ağız açtıysam sen ağzımı kapattın; bırakmadın ki söyleyeyim, ne diyeyim sana a mimarbaşı?

Bil ki ev bedenindir, ağrılar, sızılar da yarıklar, çöküntüler; ağrı, sızı deliklerini ilaçla sıvamadasın a hasta.

O ilaç, o macun, samanlı balçığa benzer; hadi bakalım, boyuna yarıkları, delikleri samanlı balçıkla sıvayadur.

Beden, ağız açar da gittim der sana, fakat hekim gelir de ağzını kapatır, söyletmez bedeni.

Mahmurluğu, sersemliği ölüm şarabından bil; bırak menekşe şarabını, vazgeç nar şarabından.

Âdete uyar da ona ihsanda bulunursan bu bir gözbağcılıktan, gizlemekten başka bir şey değildir; fakat sırları bilenden gizlemeye kalkışma da nedir?

Pişman oluş, Tanrı'ya yöneliş şarabını iç, Tanrı'dan çekinme ekmeğini ye, tövbeyi macun yap, suçlarını bağışlatma gıdasıyla gıdalan.

Gönlünün, dininin nabzını tut da bak bakalım, nasılsın? Bir kerecik de ibadet şişesine bak, idrar şişesine değil.

Tanrı'ya kaç, abıhayat ondadır; her nefeste ondan aman dile, ondan.

Biri çıkar da isteğin hiçbir faydası yok derse, ona cevap ver de de ki: İstek de ondan meydana geldi, nasıl olur da bir işe yaramaz?

700 Arapça mürit sözünün anlamı ne? Mürit, dileyen, isteyen demek; mürit, muradın malı mülküdür, av, avlananın.

Beni istemediyse ne diye bana bu isteği verdi, o güzelim yüzün ayrılığı neden betimi benzimi sarartıp soldurdu?

Bakışları beni aşk kılıcıyla yaralamadıysa, neden şu gönlüm kan kesildi, gözlerimden kanlı yaşlar akıyor?

Güz, baharı dilemede, sararıp solmuş, ah edip durmada; sonucu bahar şeyhi onun başucuna gelip erişmedi mi ki?

Baharı dileyen dirildi, ölü bir halde kalmadı; nasıl olur da Tanrı'yı dileyen leş kesilir, yol ortasında kalakalır?

Bahçeye gel de her şey nasıl yaptığını buluyor, bir seyret; her temiz tohum, lâyık olduğu çiçeği açmada.

Baharın elbisesi de a benim canım, vaaz edenlerin elbisesi gibi yemyeşil; a dostum, artık sus da can dilini aç.

CXIV

Sabah çağı, sevgiliyi görmek, ne de düşman çatlatan bir şeydir ya; sevgilinin yüzü aziz ömürden bir müjdedir sanki.

Uykudan kalkar kalkmaz sevgilinin yüzünü görürsün; bu ne kutluluktur, bu ne bahttır, bu ne uyanık devlettir.

Hem işi açan, zoru çözen odur, hem şükreden o; dikene eş olmadan bitip gelişen gül böyle olur işte.

1710 Sevgili, dokunur sana eliyle de hadi der, kalk artık; bu ne kalkıştır, ne kıyamet; bu ne cennettir, cennette akan ne ırmaklar.

* İmranoğlu Mûsa'ya bak, görmek, buluşmak isteğiyle bütün varlığı göz kesilmiştir de, görün bana der durur.

Dinleyeni yanıltmak, duyanı şaşırtmak için söyler bu sözü; hem görmektedir, hem görmeyi diler; çevresinde güneşin dönüp dolaştığı bir tecelli makamı bu, ne de yüce bir tecelli makamı.

Daha seher çağında onun afyonunu yuttuk da aklımız çıktı gitti, işten güçten kaldık.

Halimi gör de halin nedir diye hiç sorma; azıcık bir aklın varsa yürü git, çok söylenme.

Yürü git, deliye akılla anlaşılır şeyler söylemeye kalkışma; yüzlerce kere yazıklar olsun, bir kere deli olmuş gitmişsin sen.

Bu devlet gecesinde bana tekten, çiftten bahsedip durma; çünkü şarap, beynime çift, sevgili, kucağıma eş.

A azizim, bana, ne kadar döndün dolaştın diye sorma; nokta, pergelin dönüşünü sormaz bile.

Öylesine bir sevgilinin yolunu tozutma; çünkü o, güzelliğiyle denizden bile toz koparmada, deryaları bile tozutmada.

A sûfî, dizine koyma başını; ne kadar dalarsan dal, izinin tozunu bile bulamazsın, bu yola adım atamazsın sen.

Çünkü Uhud Dağı, kökünden, temelinden sökülemez; dağın ne diye eteğine el atar, onu yıkmaya uğraşırsın?

Yokluk bal şerbetini içtiğimiz şu anda ordunun başkumandanı bile gözümüze sinek görünür bizim.

* Ne kutluluk bu; haraca, nal parasına ait ne buyurulursa vereyim; çünkü durmadan kıvılcımlar saçan, yalımı, kıvılcımı pek tesirli olan aşk yüzünden nalımız ateşte bizim zaten.

CXV

Muhammed'in nuru, milyonlarca parçaya ayrıldı da uçtan uca iki dünyayı da kapladı.

Muhammed o nurun balkıyışındaki bir perdeyi yırtıverse binlerce keşiş, binlerce rahip, zünnârlarını koparıverirdi.

Bu işe hevesliysen zaman geçirme de bir nefesçik av ol, sonra da bir zamancağız sen avlan, avlar tut.

Hoşça kal, biz elden çıktık, hem de bu seferki çıkışımız, her seferkine hiç mi hiç benzemiyor.

Evvelsi gün sevgili bana dedi ki: Bu dünya, bir belâ. Evet dedim, fakat senin kadar amansız belâ değil.

Ne diye kınamadasın, bâri sen kınama diye cevap verdi bana, sen kınama dedi, ne ayağın diken nedir gördü, ne başından mahmurluk gitti senin.

Evet dedim, fakat yabancılara uyar da feryada koyulursam suçlu tutma, hoş gör beni.

Mademki sofrana sahibim, ekşi de korum, tatlı da; ulu-ların sofrasından herkes kendi payını yesin.*

Ramazanda halkın ağzını diktiğin iğneyle gel de benim de ağzımı dik, söze karnım tok.

Fakat baştan ayağa dek ağız kesilmişim, hangi birini dikeceksin? Bir deliği olan iğneye benzemiyorum ki ben.

Ümmetin en hayırlıları bile Tebrizli Şems'e muhtaç; bu gam yüzünden kavun bile çatladı, yarıldı; hayrın, hıyarın yeri mi artık?**

---

* Pay kelimesi aynen böyle ve Türkçedir.

** Beyitte "hıyar" kelimesi Türkçedir; Arapçada hayırlılar anlamına gelmekle beraber, beyitteki kavun dolayısıyla sondaki hıyarın, bildiğimiz salatalık anlamına kullanıldığı anlaşılıyor.

CXVI

Bu âna dek sevgiliden o kadar dert çektim, o kadar elem gördüm ki nihayet dert, elem gözyaşımla ciğerimin kanına kondu, oraları yurt edindi gitti.

Binlerce ateş, binlerce duman, binlerce gam; adı aşk. Binlerce dert, binlerce belâ, binlerce cefa; adı sevgili.

Kim canına susamışsa buyursun; can verme meydanı, ağlayıp inleyenleri öldürme çağı, haydin, gelin.

Sen bana bak, o bence yüzlerce cana değer; sevgilinin beni öldürmesinden ne korkuyorum, ne kaçıyorum ben.

* Bu aşkın işkencesi, Nil suyu gibi ikiyüzlü; ehline su gibi, ehil olmayanaysa tıpkı kan.

Ödağacı gibi, mum gibi, âşıkını yakıp yandırmadıktan sonra ne değeri kalır âşıkın? Yakmadıkça ödağacıyla kuru dikenin ne farkı kalır?

Savaşta kılıç, mızrak, ok yarası olmazsa, korkak puştla Rüstem'in, silahlı erin arasında ne fark kalır?

(s. 159) O kılıç, Rüstem'e şekerden de hoştur; ona okların yağması, para saçısından da tatlıdır.

O arslan, yüzlerce nazlar ederek avlar avını; avlar ona avlanma hevesiyle katar katar koşuşup dururlar.

Kanlara bulanıp can veren av, kanlar içinde, Allah için olsun, beni bir kere daha öldür diye ağlar durur;

Ölünün iki gözü, diriye, a gaflete dalmış, buz gibi donakalmış kişi, gel, kulağını kaşıyıp durma diye bakar.

Sus, sus, aşkın işleri hep tersinedir; çok söylemekle anlamlar gizlenir gider.

CXVII

Bir kere daha seher yeli gibi esip geldik; bir kere daha güneş gibi yüzlerce ışıklar saçarak doğduk.

Kocakarı soğuğunun hüküm sürdüğü mevsimin inadına, tıpkı temmuz güneşiyiz biz; bir uğultudur, bir neşedir salmışız gül bahçesine.

Kû, kû, kû – nerde, nerde, nerde diye binlerce üveyik kuşu bizi aramada; binlerce bülbül, binlerce dudu bizden yana uçmada.

Balıklara haberimiz erişti de denizi coşturdular, binlerce dalgalarla kabardı, köpürdü deniz.

Can kulağı veren, akıl fikir bağışlayan Tanrı'ya and olsun, dünyada bir tek ayık, bir tek akıllı bırakmayacağız.

* Mustafâ hakkı için, onun dört üstün dostu hakkı için gizliden gizliye, gayb âleminde beş vakitte beş kere nöbetimiz vurulmada bizim.

Mısır'dan yüzlerce katar şekerkamışıyla geldik, şekerkamışı ezmekten başka hiçbir işe güce koyulma artık.

Mısır'ın şekerkamışına ne ihtiyaç var? Tebrizli Şems, şekerler saçan sözlerle yüzlerce şekerkamışı sunuyor.

CXVIII

Mademki sevgili, seni gamlı görmek istiyor, neşe arama; a aziz av, arslanın iki pençesindesin sen.

Sevgili, başına gülsuyu dökse onu Tatar ülkesinin miski say, kabul et, incinme.

İçinde öylesine bir gizli düşman var ki cefadan başka hiçbir şey kovamaz o köpeği.

Birisi bir kilime, bir halıya sopayla vurup dursa kilimi, halıyı dövmek için değildir bu, onun tozu gitsin, arınsın diyedir.

Senin içinde de varlıktan, benlikten tozlar vardır; o toz birdenbire gitmez ki.

Her derde düşmede, her zahmete katlanmada, gâh uyurken, gâh uyanıkken azar azar uçar gider o toz.

Kaçar da uyursan, sevgilinin cefasını, o iyi işler başaran dostun görünüşte yanlış görünen işlerini rüyada görürsün.

Tahtayı yonmak, onu mahvetmek için değildir; doğramacının, marangozun gönlündeki isteğe uydurmak içindir.

Bu yüzdendir ki, Tanrı yolundaki şerlerin hepsi de hayırdır; onun arılığı, güzelliği işin sonunda meydana çıkar, görünür.

Bak da gör, tabak, posta pislikler sürer durur, binlerce defa bu işi tekrarlar.

Maksadı da derideki gizli illetin çıkmasıdır; derinin, azdan, çoktan haberi bile yoktur amma tabağın istediği şey, derinin temizlenmesidir.

Sen Tebriz'in övündüğü Şems'sin, çareler senin elinde; acele et gizli işlerde gücün kuvvetin var senin.

CXIX

* Tanrı, sevgilinin yüzünün çevresine öylesine bir yazı yazdı ki ey can gözü açık olanlar, okuyun da ibret alın.

Aşk adam yer; adam yiyen aşkın önünde kendisini bir lokma edecek adam gerek.

Sen ekşi bir lokmasın, geç geç sinersin ancak; fakat eren, tatlı lokmadır, tatlı tatlı, güzel güzel siner.

Lokmayı parçala; çünkü o ağız küçücüktür; büyük lokmasın, seni üç fil bile birden yutamaz, her biri belki üç lokma ederlerse yenirsin sen.

* Senin hırsına karşı fil bile bir lokmadır fakat; sen fili avlayan ebabil kuşuna benziyorsun.

Yokluktan doğdun, uzun bir kıtlıktan geldin; ister tavlı kuş olsun, ister yılan, akrep; hepsini siler, sömürürsün.

Sıcak tencereye kavuştun; gâh ağzını yakarsın, gâh dudağını, üstünü başını, sarığını islere bular, karartırsın.

* Cehennemin midesi gibi hiçbir şeyle doymadın gitti; yapma, sonra sınıkları onaran, güç kuvvet sahibi olan Tanrı, ayağını basar sana.

Nitekim yaratıcı Tanrı, cehennemin üstüne ayağını kor da cehennem, çek ayağını, doydum diye bağırır.

Erenlerin, hasların gözlerini doyuran, Tanrı'dır; onlar varlıklarından da kurtulmuşlardır, şu leşe haris olmadan da.

Ne bilgiye, hünere hırsları vardır, ne cennete; eren, eşek de istemez, katır da; arslana binmiştir o.

Sus, onun lûtuflarını, ihsanlarını saymaya kalkışsam sayı-soru gününe dek saysam gene bitiremem.

Gel ey Tebriz'in övündüğü Şemseddin; Tanrı'ya and olsun, şu yusyuvarlak gök kubbedeki Güneş bile senin âdi, aşağılık bir kulun kölen.

CXX

Sevgili sana ne vefa eder, ondurur, ne cefa eder, umdurur; ne inkârda bırakır seni, ne ikrara bağlar.

Neye gönül verirsen kahırla çeker, koparır seni ondan; a gönül der sanki, hiçbir yere ayak basma, hiçbir yerde ayak direme.

Gece bir karara varırsın, gündüz olur, ondan vazgeçersin; şu geceyle gündüzün aykırılığına bak da ibret al.

Gaflet içinde olan, bilgisizliği yüzünden tövbe etmeye girişir, yeminler eder; fakat bir kahredicinin eline düşmüş kişi, ne hile edebilir ki?

A kardeş, senin işin kime düşmüş? Öyle birisine ki şu dönüp duran gök kubbe bile onun yüzünden başsız-ayaksız kalmış.

A kardeş, nerde yatıp uyuduğunu bilmiyorsun sen; başının üstünde bir yılan çöreklenip oturmuş senin.

A mağrur gönül, a aldanmış kalb, ne rüyalar görüyorsun? O ihtiyar aşçı, senin için ne çeşit bir tencere kaynatıyor?

Binlerce tacir, kâr etmek için sefere çıkar; Tanrı hükmünün velvelesi canında ne sabır bırakır, ne karar.

Öylesine gezer, dolaşır ki şehirlere sığamaz, ovalardan bezer de denizlere gider.

Mercan elde etmeye gider, fakat can verir; çünkü can alıcı, yoluna pusu kurmuş, oturmuştur onun.

Su peşine düşer de koşar, fakat seraptan başka bir şey geçmez eline; ışık izine düşer de yeler, fakat ateşten başka bir şey bulamaz.

Kaza, kader iki kulağını da tutmuştur, gel diye çeke çeke sürükler onu; eşeği de kulağından tutup çuvala doğru böyle sürüklerler ancak.

Öküzden de betersin, görmüyorsun, felek seni döndürüp durmak için boynuna övendireyi vurmuş gitmiş.

Bu baş dönmesine bütün hekimler tutulmuştur; hastanın başı, beyni bu dönüşten sersem olmuştur.

Arslan, nerde pençe atıp avımı paralayayım diye onu tutar, karaya, denize, dağa, ovaya sürükler, götürür ya; tıpkı onun gibi işte.

Fakat Tanrı âşıkını arslan paraladı mı hani; sakın onun paralanmasını başkalarının paralanmasına benzetme.

Onun bedeninde ne gönül bulabilir, ne yürek, ne ciğer; onu kim paraladıysa gene o onarır, can verir ona.

* Çünkü o, ölmeden önce ölün buyruğuna uymuş. Yaşarken aşkın eliyle öldürülmüştür.

Kimde gönül yoksa, ciğer kalmadıysa gerçekten de âşık odur; arslan bir avı iki kere paralamaz.

Onu bir kere yanılır da paralarsa gene onarır tezcek, ona üfürür, can verir de kucağına alır.

Adam yiyen dünya, boşuna ümitlenmesin, tamaha düşmesin diye, Tanrı âşıkın yağını, kanını haram etmiştir ona.

* Sen aşkla gıdalan; aşk, halis Fârûkıy macundur; zehrin haddi değildir ki zarar vermekten dem vursun.

Söz aşka erişince yüreğim oynamaya başladı; fakat bu çeşit pervasız mızrap vuruştan nerde oynayacak tel?

Felek döner durur da kutup yerinden kıpırdamaz; pergelin bu çeşit dönüşünden nokta yerinden oynar mı hiç? Sen söyle.

Sus, bu da kaderin bir cilvesi; seni savaşa, atlas kumaşlara düşürmüş, beni de şiire.

CXXI

A kerem sahibi sâkî, erkenden sun şarabı bana, dün gece susuzluktan, mahmurluktan bir katre uyku bile girmedi gözüme.

Dudaklarım açıldı da adını andım mı dudaklarımı şarapla bir hoşça ıslat; başımda senin verdiğin mahmurluk var, sarhoşlukla kaşı onu.

* Cisimlerime de dök şarabı, arazlarıma da; öyle bir dök ki ayık bir tek damarım bile kalmasın.

(s. 160) Eğer ben harap olur yıkılırsam, fakat bir tek damarım ayık kalırsa, onu şu yıkık ülkede öten bir baykuş say.

Şu çöle dönmüş yeri lâ'l şarapla lâleliğe döndür, baharı beklememi revâ görme.

Bu ağaç da senden gelişmiş, ona şu hırkayı veren de sensin; ağaçlar senin şarabınla açılıp saçılmış, çiçeklenmiş.

Beni sarhoş edersen başım şu ağacı da geçer; nar gibi gülerim, halka gönlümü gösteririm.

Beni kendi meyhanene vakfeden sensin; harap eden de sensin beni, mimarlık edip tamir eden de sen.

O koca sağrağı sun da içip susayım; kulunun kölenin söylenip durması lâyık değildir.

CXXII

Aşk yolunda bozguna uğrayanları katar katar ne hoş çekiyorsun; çek, çek, getir, getir.

Aşk, sarhoşluktan kucağını açtı, âşıklara kucaklaşma çağı geldi, kucaklaşma çağı.

Adamakıllı sarhoşum, yerlere yıkılmışım amma senin bildiğin o sağrağı elinle gene sun, gene sun.

Onun devleti daimî olsun, onu iste, sabrı, kararı sorup durma; onun yüzü gönlümde ne sabır bıraktı, ne karar.

Âşıkın gözyaşlarıyla yüzünü bezemesinde, sevgilinin onun yüzünü boyayıp bezemesinden daha başka, bir tatlılık, daha başka bir güzellik var.

Ey onun pençesine düşen, sevgilinin pençesinden kurtulmayı umma, umma.

Sen kandın, aşkıyla süt gibi kabardın; fakat süt kan olmadıktan sonra vazgeç ondan, vazgeç.

Yürü, herkesin kul köle kesildiği Şemseddin'in şarabına karış; çünkü Tebriz'in şarabında mahmurluk yoktur, mahmurluk yok.

CXXIII

Canlara, üstün, yardıma mazhar padişahlar padişahından ses geldi: Ne diye erlerin halkasına uzaktan bakıp duruyorsunuz?

Güneş doğdu, bu halk neden uyuyakalmış? Can gündüze, göz nura âşık değil mi ki?

Kuyunun içi can nuruyla aydınlandı; nurdan körün gözündeki illet bile geçti, gözleri açıldı.

Kuşluk çağı geldi, küpü kucakla; uyuyan kişi sağa sola döndü, hareket etti mi uykusu dağılır gider.

Uyumuyorum, Tanrı'nın sanat eserlerini seyrediyorum deme; öylesi görülecek güzeli bırakıp da sanat eserlerine dalmak, perde ardına düşmektir.

Uyuyan kişinin canı, uykuda olduğunu bilse gördüğüne ne sevinirdi, ne yerinirdi.

Hani bir gün külhancı uykuya daldı da rüyasında kendini padişah olmuş gördü, aldandı gitti.

Kendini tahta kurulmuş gördü, sağında solunda binlerce saf bey, perdeci, vezir vardı.

Tahta öylesine bir kurulmuştu ki görsen, yıllardır, aylardır buyruğu yürüyen, yasası geçen bir padişah sanırsın.

1830 O gürültü patırtı, o bugün saltanat kimin dâvası, o kapkaç, al-tut hengâmesi arasında;

Hamamcı öfkeyle külhana girdi de mezardaki ölü değilsin ya, kalk diye bir tekme attı ona.

Külhancı sıçrayıp kalktı, baktı, gördü ki yanında ne hazine var, ne mülk; yalnız hamamın haznesi soğumuş, buz kesilmiş sanki.

* Yâ Sîn sûresinin sonlarındaki "Bu, ancak bir bağrıştan ibaret" âyetini oku; sen de bir bağrışta gurur uykusundan uyanırsın.

Biz de uyumuşuz, uyumuşuz amma uyuyandan uyuyana gizli, açık, binlerce derece fark var.

Uykuya dalan padişahın, padişahlığından haberi bile olmaz; aşağılık kişi de uyuyunca aşağılığını hatırına bile getirmez.

Fakat ikisi de uykusundan uyandı mı padişah tahta geçer, oturur öbürü kahırlara, mihnetlere dalar gider.

* Hikâyenin özü kaldı, söylemeye izin yok; Davud'un bilgisine bak, bir de Zebur'un kısalığını seyret.

Gene Tebrizli Şems lûtfederse eder; yoksa söz, ağızda böyle kalakalır.

CXXIV

Kadeh kırıldı, şarabım kalmadı, ben de mahmurum; harap olmuş işimi ancak Şemseddin mamûr edebilir.

Görüş âleminin padişahı, keşif âleminin mumu, ışığı... Rûhlar, canla, gönülle uzaktan secde etmede ona.

Binlerce harap olmuş, perişanlığa düşmüş can, binlerce gönül, onun eli uzansın da onları şaşkınlık denizinden çıkarıp kurtarsın diye secdeler etmede.

Gökle yer, küfür karanlığıyla dopdolu olsa onun ışığı bir parladı mı her tarafı kaplar, her yanı ışıklandırır.

Meleklerin ondan elde ettikleri arılık, şeytanlara da nasip olsa her biri bir huri kesilir.

O ışık, şeytana nasip olmasa bile onu gene de kerem perdeleriyle gizler.

Bayram günü lûtuflara, ihsanlara başladı mı her yanda bir düğün dernek kurulur, her ağlayan, neşeye gark olur.

O Güneş, Tebriz'den bir parladı da doğdu mu bütün zerreler Sûr sesini duymuş gibi canlanır, dirilir.

Ey seher yeli, Allah aşkına, tuz ekmek hakkı için lûtfet; bilirsin ya, her seher ben de onun yüzünden sevinirim, sen de onun yüzünden sevinirsin;

Sonucu, gayb âleminin ta ötesinden varıp gelince bir de o yana uğra, tembellik etme hastalar gibi;

Ondan elde ettiğin kanatta uç; bin yıllık yol bile olsa onun verdiği kanada uzak gelmez.

Başın için olsun, kanadın yorulursa şu canı hasta, gönlü dosttan ayrılmış kulun hatırı için secde et de;

Gözyaşlarıyla ona de ki: Ayrıldığı andan beri günü kararmış, saçları kâfur gibi ağarmış;

O kişisin sen ki dünyadaki bütün suçluları acıyış denizine daldırır, hepsinin suçunu örter, bağışlarsın;

Gören can gözü bile senin canını göremezken gözü olmayan elbette mazurdur.

Öylesine yalvar, öylesine yakar ki ne yap yap, ayağının bastığı topraktan al, getir, gözlerime çekeyim, çünkü bu dert müzminleşmede.

A seher yeli, şu seferden kutlulukla dönüp gelince varlık âlemini de ateşlere yakarsın, yokluk âlemini de;

Sürme olarak gözlerime çekeceğim toprağı bana getirirsen sana, senin canına sayısız yüzyıllar boyunca yeniden yeniye binlerce rahmet olsun.

CXXV

Bana bak, bana dikkat et ki mezarında eşin dostun benim; dükkândan, evden ayrıldığın zaman seninle ben düşer kalkarım.

Mezarda benim selâmımı duyarsın, haberin olsun; zaten hiçbir vakit gözüme gizli değildin ki.

Tat aldığın, neşelendiğin zaman da, sıkıntılara düştüğün, bunalıp usandığın zaman da ben akıl gibi, can gibi senin içindeyim.

Gurbet gecesi, bildik sesini duydun mu yılanın sokmasından da kurtulursun, karıncanın eziyetinden de.

Aşk mahmurluğu mezarda şarap sunar, güzel getirir, mum yakar, kebap verir, meze hazırlar, buhur yakar armağan olarak sana.

Akıl mumunu uyandırdığımız zaman kabirlerdeki ölülerden ne hay-huylar kopar, ne hay-huylar.

Hay-huydan, kıyamet davulunun dövülüşünden, haşır neşir gürültüsünden mezarlığın toprağı bile şaşırır kalır.

Kefenini yırtarsın, korkudan iki kulağını tıkarsın; zaten Sûr'un üfürülüşüne karşı beyin nedir, kulak ne olabilir?

Ne yana bakarsan hep beni görürsün; hattâ ister kendine bak, ister o gürültüye, kalabalığa, hep benim, ben.

Şaşılıktan geç, iki gözünü de aç, iyileştir; çünkü kötü göz, o gün cemalimden uzaktır benim.

Görünüşte insanım, fakat sakın, sakın, yanılma ha; çünkü can çok lâtiftir, aşksa pek sert, pek kıskanç.

Şekil, sûret şöyle dursun, yüzlerce kat abaya, kebeye bürünsem gene de can aynasının ışıkları yalım yalım belirir, bayrak olur, görünür.

Davul dövün, şehirdeki çalgıcılara doğru gidin; görünüş günü, aşk yolunun olgunlaşmak üzere bulunan yolcularınındır.

Lokmaya, paraya pula düşeceğine Tanrı'ya düşseydin, onu arasaydın mezarda, bir hendek kıyısında oturmuş görmezdin kendini.*

(s. 161) Şehrimizde ne biçim bir gammazlık yurdu açtın; artık yum ağzını da ışık gibi sessiz sedasız gammazlık ededur.

* Beyitteki "pul" kelimesi Türkçe kullanılmıştır.

CXXVI

Feryat, feryat ki o sevgili, sefer yükünü bağladı; feryat ki ben yol arkadaşı olamayacağım ona.

Feryat, feryat ki yolculuk işi, emrime râm olmuyor; râm olmuyor ki yolculuğun arışını, argacını birbirine katayım, yolculuğu kökünden yok edip gideyim.

Fakat ne çare; Güneş'le Ay'ın bahtı yolculukta; onların dönüp dolaşmasıyla gölge de atlanıp sefere düşüyor.

Yolculuk geldi de o ayrılıktan dolayı öyle bir dille öylesine özürler diledi ki, bu kul yolculuktan utandı gitti.

Ona dedim ki: Şu tilkiliği bırak, tilki gibi çeneni açıp kandırmaya uğraşma beni; çünkü yolculuk çayırında arslan avladı beni.

Can bana misafir, tıpkı su gibi, ben de onun aktığı dereyim sanki; yolculuktan maksat bu, denize doğru akıp gitmede.

Bu ırmak, kıyı kıyı ta denize kadar koşar; şu yollarda yolculuk dikeninden kimin gönlü yaralandı, kimin gönlü incindi ki?

Aynanın yüzüne bak, yolculuktan geldi o, yüzünde yolun tozu toprağı var, fakat sen gene de temiz bir gözle bak ona.

Mademki öyle bir gerçek dost yoldadır, yolculuktadır, yola düşmek gerek, yolculuk etmek gerek; bahtı yolculuğun bahtı bil, iş yolculukta artık.

Mademki o servi boylu canımın canı yollara düşmüş, yolculuk baharında; ben de gonca gibi yol başında boyuna gözümü açıp onu gözetleyeyim bâri.

Tebriz'in övündüğü Şems, yolculuğa başladı; sefer ülkesinde ne çeşit bir saltanat kurdu, bilsen.

CXXVII

Şemseddin, Tebriz'den Ay gibi doğup gelince Güneş de, Ay da onun kulluk kemerini kuşandı, ona kul köle oldu.

Onun apaydın yüzü, göze göz kesilince insanların gözleri Tanrı'yı görme gücünü elde etti.

Melekler, çavuşlar gibi önünde nara atarak yürümede; gül, yüzünü, gözünü yerlere sürerek ona secde etmede.

Baş gözüyle yüzünü görmeye imkân yok; çünkü nefis, padişaha bakamaz, o kudret yok onda.

* O ay yüzlünün lâ'l dudaklarında zümrüt hassası var; bu yüzden nefis ejderhâsı, göz yummuştur ona.

Kimin ağacı, ona karşı eğilmedi de baş çektiyse yokluk testerelerinden, balta yaralarından kurtulmadı gitti.

Fakat şimdi Ay gizlendi, bu ayrılık bulutu yüzünden iki gözümden yağmurlar yağıyor.

Gözyaşı katreleri ciğer kanıyla karışmasaydı, iki gözümden dökülen katrelerle yüzü tamamıyla yeşerirdi.

* Ciğer merhamete kalmıştır, merhamet de ciğerden belirir zaten; herhalde bu sebepten olacak, gözler yardımına koştu onun.

Saray kethüdası, nasıl padişahın yüzünden haber verirse, tıpkı onun gibi evdeki her parçanın aşktan haberi var.

Haber almak istiyorsan haberi olmayanlarla az düş kalk; haberi olmayan sürüyü köpek sürüsü say gitsin.

Ölüye eş olan, seni teneşir haline sokar; ölüye kocalık eden, teneşirden de beterdir.

İsa'ya bakacaksan dertli gözle bak da şifa bul; başçağızını bağlama, gözünü yumma İsa'nın gözünden, eşeğine bakma onu bırakıp.

Üzüm, sirke küpüyle düşer kalkarsa şarabı ekşimsi olur; şarap küpünün eşi dostu, turşu kurulan bitkilerdir.

Sen hileye, düzene başvur da sirke küpünü del; kaç dışarıya, balla şeker, seni alsın da denize götürsün.

Hangi denize hem de? Sahibimiz Tanrı Şems'ine, Şemseddin'e; Tanrı'nın tertemiz zatına and olsun ki odur padişahlar padişahı.

CXXVIII

Bir hoşluk olmayan, tezce gelip geçen durağı bırak, altın gibi seni alacak kişinin yanına var.

1900 Ağaç, bir yerden bir yere gidebilseydi ne testere eziyeti çekerdi, ne balta yaraları alırdı.*

Zaman, sana hükmedendir, mekân, konup göçeceğin uğrak yerin; şu halde iyi bir mekân seç, güzel bir zaman kolla.

Sonucu, öyle bir hale gelirsin ki mekân da, zaman da, zamandakiler de artık sana bir şey yapamaz.

Gök aynası gibi gece yüzünden karardın gitti; ağaç gibi güz yelleri yüzünden betin benzin sapsarı olmadı mı?

* Bu beyit, "A" harfindeki X. gazelin ilk beytinin hemen hemen aynıdır.

CXXIX

Ağaç, ayağıyla, başıyla bir yerden bir yere gidebilseydi ne testere eziyeti çekerdi, ne balta yaraları alırdı.*

Güneş, bütün gece perdeler altına girmeseydi, dünya seher çağı nasıl aydınlanabilirdi?

Acı su, denizden havaya ağmasaydı nerden yağmur olup yağardı, nerden sel olup akardı da gül bahçelerine can kesilirdi?

Katre, yurdundan gitti, sonra gene geldi de sedefe rastladı, bir inci haline geldi.

Yusuf, ağlaya ağlaya babasından ayrılıp yolculuğa çıkmadı mı? Yolculuktan kutluluğa ermedi mi, padişahlığa kavuşmadı mı, zaferler elde etmedi mi?**

Mustafâ, Medine'ye doğru yola çıkmadı mı da padişahlığa ulaşmadı mı, yüzlerce ordunun padişahı olmadı mı?***

Ayağın yoksa bile kendine doğru yola çık; lâ'l madeni gibi güneş ışıklarıyla renklere boyan.

Hocam, kendinden kalk, yola çık, kendine gel; bu çeşit yolculukla toprak bile altın madeni haline geldi.

Acılıktan, ekşilikten tatlılığa git de tatlılaş; nitekim binlerce meyve bu çeşit yolculukla tatlılaştı.

Tebriz'in övündüğü Şems'i ara, ondan iste tatlılığı; çünkü her meyve güneşin ışığıyla aydınlanır, olgunlaşır.

* Bu beyit, "A" harfindeki X. gazelin ilk beytinin hemen hemen aynıdır.
** Bu beyit, X. gazelin yedinci beytine çok benzer.
*** Bu beyit, X. gazelin onuncu beytine çok benzer.

CXXX

Canıyla oynamaktan usanmayan, can vermeye doymayan gönlü seyret; zaten de aşk tutsağı, eziyete düşmeye, horlanıp kakılmaya doymaz ki.

O, âşıkların bildiği yaralarla yaralanır, kanlar içindedir de gene yaralanmaya doymaz.

Meyhaneyi yurt edinmiştir, bütün rintleri yıkmış, yerlere sermiştir de, kendisi nar renkli şaraba bir türlü doymamıştır.

Her an o avı avlanmak için binlerce kutlu can feda eder de, canı gene de o ava doymaz.

Şekerkamışı gibi damağım, sevgilinin dudağıyla şekerlerle dolmuştur, fakat ney gibi gene de ağlamaya, inlemeye doyamaz.

Dedi ki bana: Neye karnın tok senin? Senden başka dedim, ne varsa herkese, her şeye; fakat senin sahip olduğun şeylerin hiçbirine doyamadım.

Gönül bir padişahın kadehine bir türlü doyamadı gitti; o yüzden a Müslümanlar, ne şehri tanıyorum ben, ne padişahı.

Senin havan bahar gibi, gönül senin yüzünden bir bahçe sanki; zaten bahçe hiçbir vakit bahara, bahar yeline doyamaz ki.

Tebrizli Şems'in lûtuflarından, keremlerinden nasıl utanıyorum? Dilerim can, şu utanca, şu utangaçlığa hiç mi hiç doymasın.

CXXXI

Neden böyle kuru dala dönmüşsün; sevgilinin yüzüne baksana. Ne diye sararmış bir yapraksın, ilkbaharı seyretsene.

Rintlerin halkasına gir, en uygun iş bu; gir o halkaya da sonsuz, tükenmez şarabı, sayıya sığmaz güzelleri, sâkîleri seyre dal.

Bil ki aşk, kararsız bir cihandır; seyret o cihanda binlerce cansız, kararsız âşıkı.

Adını anmadığım, gizlediğim o padişaha ulaşır, kavuşursan, o padişahın padişahlığı hakkı için onu padişahçasına seyret.

Gözüne sürme çektin mi bir kere daha yüzünü şu yana çevir de toz dumanla dopdolu olan şu âleme bir bak.

Binlerce mürekkep isi, nedir bu? Gök. Renk renk dumanlar, sisler, buğu buğu tütmede; seyret yeşilliği.

Sen güneşe, doğduğu zaman bakma; akşamüstü seyret onu, nasıl da sararır solar, utanır.

1930 Ay da dilenmek için zembilini uzatır, doldurur onu amma on beş gün sonra onu bir seyret, nasıl hor bir hale gelir, nasıl süzülür, erir.

Alım, güzellik denizine gel de buluşma madeni tarafına var; o gerçek sevgilinin iki mahmur gözlerini seyret.

Rûhü'l-Kudüs onun merkebinin nalını öpünce şu hale bak, şu işi seyret diye nal naralar atar, bir gör de bak.

Tebrizli Şems'in hilmi, rûhun suçlarını bağışlamazsa rûhun utangaçlığını seyret artık.*

* Bu beyit İst. Üniv. nüshasında var.

CXXXII

Hakkımızda birisi bir şey mi söyledi, yoksa bu iyilik, kötülük, kendiliğinden mi meydana geldi, bilmem; hoca henüz burda, sakalına bak da anla artık.

Tuhafı şu ki hoca bir düzene başvurdu; çocuktu, çocuk kaldı; halbuki sakalı karaydı, başka bir renge girdi şimdi.

(s. 162) Söyleyeyim mi sana, hoca yukardan, aşağıdan ne diye bahsetti durdu? Kendisi altüst olmadı da ondan.

Dört ayakla, iki ayakla dünyanın çevresini döndü dolaştı amma deniz hiç başından aşmadı hocanın.

Hoca, kendince pek iyi bir hale gelmiş, öyle sanıyor; halbuki hummaya tutulmuş hasta gibi, hattâ ondan da beter.

Delil getirmede, inat etmede, savaşmada aşırı vardıkça vardı; fakat candan, can zevkine dair delilden hiçbir haberi yok.

1940 Bahis yolu inattır, itirazdır, delil getirmedir; gönül yoluysa baştan başa zevktir; şevktir, baldır, şekerdir.

CXXXIII

Dudağından şeker istemeye geldi, şeker mi şeker dudaklarından bir iki ölçek şeker ver.

Sen cömertlikte ara yücelmeyi, evet de, başka şey deme; bak da gör, şekerkamışı bile şekerler vererek yüceldi, yükseldi.

Dudakların şekerin ta kendisi, şeker onlardan yetişip gelişmede; şekerkamışlıklarından veresiye şekeri beklemiyor o dudaklar.

Şeker bile şeker yediğin zaman, o dudaklardan payını alır da dillere, damaklara o yüzden tat verir.

Bugün iki dudağını yummuşsun, şundan korkuyorum ki senin derdine düşer de, şeker şekerliğinden kalır, bir fayda vermez, bir tat vermez artık.

Dudaklarında ne de tat var; onların yüzünden şekerkamışı, kavgasız, savaşsız, bütün bitkilere bey kesildi.

Ağzımı yumdum, böylece ağız açmadan şekerler çiğneyeyim de bu yüzden canım hoş, tatlı bir hale gelsin.

CXXXIV

Ay yüzlü sevgilinin başka sevgilisi yok, sen de ondan başkasını sevme; cemalinin ne kıyısı var, ne ucu, sen de ondan dönüp bir kıyıya sığınmaya kalkışma.

Apaçık bir av alanı, her yanda bir av var; arslanlar gibi gir alana, erkek arslandan başka bir şey avlama.

1950 Nefsin havası yulardır, halk da sanki develer; fakat sen o sarhoş deveden başkasının yularına yapışma.

Her şeyin varlığı tozdan ibaret, aydınlık bizim ay yüzlümüzden vurmada; Ay'a arkanı çevirme, tozun toprağın yoluna düşme.

Dünyayı sür önünden; o, senin definenin yılanı; fakat sen onu güzellikte tavus kuşu say, yılan sayma.

Bütün halkı, bütün dünyayı, cıva gibi tutsalar da ayucuna koysalar, sen aşkla cıvanın avcuna düş, karar etme sakın.

Gözlerin bağlı bile olsa el yordamıyla bul, elindeki duyguyla anla; evveline evvel olmayan gül bahçesinden gül devşir, diken değil.

O gülün kokusuyla açıldı Yakub'un gözü; bizim Yusuf'umuzun kokusunu getiren rüzgârı da hor görme.

Can Yusuf'u kimdir? Tebrizli padişah Şems; onun tapısından başka bir tapıya itibar etme.

— Z —

CXXXV

Git, git, ayıplarla karışmış aşktan nefret ederim ben; git, git, kızıl gülsün amma dikenlerle eş olmuşsun sen.

* Tanrı safîsi Âdem, cennette yurt edinmişti; fakat cennet, yılanla eş olduğundan ayrıldı ondan.

Gökle yer arası, pek nurlu bir havayla doludur; fakat yerden toz kopunca bu hava kararır gider.

960 Dost, senin düşmanınla oturmaya, düşüp kalkmaya başladı mı kaç ondan; ateş gibi sıcak hava hararet verir insana.

Kendimi kıl çeker gibi hamurundan çekip çıkarayım; çünkü gördüm ben, şarabının zevkinde mahmurluk var.

Fakat ne edeyim, neyleyeyim ki gamın perçemimden tutar, çeke çeke sana sürükler, getirir beni; gamın, ağzından ateşler saçan bir ejderhâdır.

Bin keredir, ok gibi o yaydan fırlar, kaçarım, bin keredir gene o av tutan bakışlarına av olur, tutulur, gelirim sana.

Büyü muskam sevgilinin hayalini evime öylesine getirir ki o hayal hem gelmemek ister, hem gelmek.

Şu aman bilmez aşktan haberi vardır da o yüzden gamın, ben yolculuğa çıkınca, dudak ucuyla gizli gizli güler bana.

Tövbem, padişahlığına karşı âdeta bir maskaradır; çünkü aşk, ne sabır nedir bilir, ne ibret alıp uslanır.

Söz söyleme, söyleyeceksen sabırdan, tövbeden bahsetme; Mecnun'un tövbesine ait söz, sıkar, yaralar adamı.

CXXXVI

Gece, âşık için de ferahlıktır, uzundur, hırsız için de; hele gel bakalım, gece geldi çattı, ikimiz de girişelim işe.

Ben padişahın hazinesinden akıykla inci çalayım, aşağılık bir adam değilim ki bezzâzın kumaşını aşırayım.

1970 Gece perdelerinin içinde lâtif hırsızlar var, hileyle sır evinin damına bile yol bulurlar.

Gece yolculuğuyla yankesicilikten, padişah haznesiyle o nazlı padişahın akıykını elde etmekten başka bir şey ummam.

Öyle bir yüzü var ki ışığından, yalımından gece kalmadı dünyada; ne de mum ki güneşi yakıp yandırmada, Ay onunla ışımada.

Bütün dilekler kadir gecesi kabul olur; çünkü kadir, o yüceliği senin gibi bir dolunaydan kazandı.

Her şey sensin, her şeyden öte ne varsa o da sensin; o da senden ibaret; artık sana eşit ne olabilir ki birisinin hayaline gelsin?

Hadi, bırak şu geniş alanı, kulağını aç da sana duyulmamış, söylenmemiş bir hikâye anlatayım.

Mesîh'i görmediysen üfürüşünü duy; mademki akdoğansın, kanatların var, davulcağızın dövüldüğü yere uç.

Mademki kızıl altından dökülme parasın, padişahın sikkesini, alâmetini kabul et; yok, kızıl altın değilsen neden bunca altın kesecek makas var, ne lüzumu var bunların?

Define haline geldiğin zaman bunu öğrenmedin mi, bilmedin mi? Nerde define varsa, gammaz o sırrı fâş eder.

Aç defineyi, hileye kalkışma, çünkü kurtulamazsın hiddetle, şiddetle, seccadeyle, zikirle, zahitlikle, namazla.

* Hırsızlık ettin de geçtin mescidin bir bucağına oturdun, zamanın Cüneyd'iyim, niyaz etmede Bâyezîd'im ben diyorsun.

Çaldığın kumaşı geri ver de ondan sonra zahitliğe koyul; arıklığı bahane etme, sesini yavaşlatmaya yeltenme.

Sus, bahane bulmaya kalkma, bu durakta gösterişin, hilenin, düzenin bir habbesini bile almazlar.

Tebrizli Şems'in devlet eteğine yapış; yapış da olgunluğun onun lûtfuyla, onun himmetiyle bezensin.

CXXXVII

Padişahım güneşe dedi ki: Kendine gel, şu nazı bırak; sen yüzünü örtersen biz açarız yüzümüzü.

Bir an yüzümüzün parlaklığı yalım yalım parladı mı, yüzlerce güneş kararır, geçip gidiverir.

Sana o kişi aldanır ki dostun yüzünü görmemiştir; fakat beni gören, nerden şeni ululayacak, yüceltecek?

Seni altın makasıyla kesenden kaçma, bulut altına girme; çünkü ben seni de yalvartır yakartırım, bulutu da.

Gerçi cihanın canısın, cihan pek güzeldir amma ben bir cilveye kalkışır, güzelliğimi gösterirsem baş aşağı olur gidersin.

Benim ışıklarla, nimetlerle dolu binlerce dünyam var; a aşağılık ekmekçi, sen bana ne naz edebilirsin ki?

Kulları ekmekten de kurtarırım ben, ekmekçiden de; yaşayışım, onlara yaşayış verir, uzun bir ömür ihsan eder.

Güneş'ten geçtik, kalk ey Zühre yıldızı, şarap getir, meze getir, şekerkamışı getir, neye üfle, okşa onu.

Zaman sana uymazsa sen zamana uy, koca sağrağı sun elimize, düzen ver çenge.

Bitkiler, cansızlar, canlılar, hepsi sarhoş senin yüzünden; bir ancağız da şu iki üç yoksulun hatırını al.

Yaşayış da seninle hoş, ölüm de; gâh şeker gibi dondur, kaskatı et bizi, gâh yak, yandır, erit gitsin.

Ay yoldaşım olduktan sonra yolculuk, memleketimde oturup dinlenmektir bence; onun gölgesi altında yokuşları çıkarım, inişlerden inerim, yürür giderim.

* Gökten duyuyorum; sonu hayırdır bu işin; sus, sonucu Eyaz'ın işi de hayır oldu gitti.

— S —

CXXXVIII

Gel; yem lâtif, tuzağın zorundan korkma; kumar evine gir; borçlanmadan ürkme.

Gel, gel, bütün erlerin kulakları sende; gel, gel, erlerin hepsi de sana kul köle; korkma.

Gel, gel; öyle kadehle, öyle sâkîyle gel ki sorma o kadehi, sorma o sâkîyi; gir, gir o selâmı güzel padişahın huzuruna, hiç çekinme.

000 Duymuşsun; bu yolda baş korkusu varmış, can korkusu varmış; mademki sevgili abıhayat, korkma bu haberden.

Mademki aşk, zamanın İsa'sı, ölüleri arayıp duruyor; öl sen de bizim gibi güzelliğine karşı onun, ürkme.

(s. 163) Sağrak büyük, ağır, fakat o hafif rûhlu, çevik; binlerce kadeh olsa al elinden, çek gitsin, hiç korkma.

Arslana kul oldun; nasıl olur da kebapsız kalırsın? Hiçbir hamdan tekme yemezsin, horlanmazsın, merak etme, korkma.

Ayla eş dost oldun, bekçiden ne derdin olur ki? Cana sabah şarabı kesildin; ürkme sabahtan, akşamdan.

Sevgilinin hayali, bir kadeh sundu bana, şu has kadehi çek de dedi, ne ileri gelenlerden kork, ne aşağılık kişilerden.

Ona, oruç ayındayız, hem de gece değil, gündüz dedim; sus dedi, can şarabı orucu bozmaz, korkma.

Bu durakta sana Halil'le Bâyezîd eş dost olmuş, hiç ürkme, çek şu temkinli şarabı.

— Ş —

CXXXIX

Güzelim, yüzünü ekşitti de şekerin narhını ucuzlattı, değerini azalttı; bilmem ki o ekşi kabakta sevgilimin ne çeşit şarabı var?

Mahsustan yüzünü ekşitiyor, yoksa ne tatlıdır, ne şirin canlıdır o; bütün vücudunda bir tek kıl bile yoktur ki ekşi olsun.

Binlerce küp sirke onun yüzünden tatlılaştı; zaten tatlı güzel, ekşi huyun ilacıdır.

Bizim ekşi hay-huylarımızdan gülmeye başladı da o ekşi hay-huylar bir tuhaf, bir görülmemiş tatlılığa kavuştu.

Ekşi, dudak ucuyla, gizlice nasıl gülmesin ki, ekşi derede süt, şeker ırmağının akmaya başladığını duydu.

Dün gece onun seli beni kaptı da, halk bal ırmağında şu ekşi testinin de ne işi var diye bağırmaya başladı.

Evvelsi gün sevgili, o ekşi yüzlü nerde diye beni aramış; mademki mahmur değildi, ne diye ekşi istedi canı?

Bensiz olarak çabuk çabuk, yerden yere gidip duruyordu; o ballar balı, o şekerler şekeri ne diye ekşi ister, bilmem ki.

İhsanıyla ekşi boğazımı tatlılaştırmak için bir tabla helva almış, bu kulu arıyordu.

Maksadı beni yok etmekse şaşılmaz buna; çünkü tatlı daima ekşinin düşmanıdır.

Yanılma; yüzünü ekşitmesi, seni tapısından sürmek için değil; senin gibi bir avı kıskandığından yüzünü ekşitiyor.

Kapıcı, beyin mevkiini kıskanır da ondan yüzünü ekşitir; damat, gelinin güzelliğini kıskanır da o yüzden ekşi yüzlü görünür.

Balarısı gibi ballarla dolu binlerce kovanın var; canın için vazgeç artık ekşi dedikodusundan.

CXL

İzinin tozu bile yok olan, tamdır; ilk sağrakta işi tamamlananın işi iştir.

Bir gönlüm var ki aşk yolunda harap mı harap; bir meyhane eri birden harap etti, yıktı gitti onu.

Aşkla de ki: Düşmüş, yerlere serilmiş birini istiyorsan gel, öylesine düştü, yerlere döşendi ki dilersen gel de kaldır onu.

Pek yakın gelme, uzaktan seyret, çünkü korkuyorum, içindeki ateşin yalımları, seni de yakar.

Ateş sararsa seni, gözlerimin yanına gel, inciler saçan gözlerimden sel sel yaşlar akmada.

* Gözyaşlarım boşandı mı beni seyret de taşla Mûsa'nın, sopa vuruşuyla fışkırıp akan kaynağın hikâyesini gözlerinle gör.

Seslen; onun hasta gözleri şifalar veriyor; nerde bir hasta varsa gelsin, sıhhat çağı geldi diye bağır.

Dağa çık da, nerede bir gönlü uykuya dalmış varsa, onun uyanık devleti, ona görüş verecek, biliş lûtfedecek, gelin, gelin diye seslen.

* "Tanrı, kimin göğsünü ferahlattıysa, açtıysa" âyetinin ışığı öyle bir mumdan gelir ki o mumun nurlarının parıltısı, iki dünyaya da sığmaz.

CXLI

Mademki Mansûr'a sevgilisinin vuslatı yüz gösterdi; gönlünü temelinden darağacına vermesi yaraşır mı yaraşır.

Elbisesinden külâha benzer bir şey kaptım; fakat o, aklımı da yaktı, yandırdı, başımı da, ayağımı da.

Bahçesinin duvarı üstünden bir diken kırdım; o diken yüzünden gönülde nasıl bir heyecan var, nasıl bir dilek; tarif edemem.

Bir seher çağı, şarabını içti de arslanlar avlar bir hale geldi şu gönül; artık köpeğe benzer ayrılığının yarasını çekmeye lâyıktır doğrusu.

Gök tayı çok huysuzdur, çok sert görünür amma aşkının elinde, boynuna yular takılmış çakala döner.

Nice gönüller, aşkından amana geldi amma o, onları sürüye sürüye çekti, götürdü, aman vermedi, insaf etmedi onlara.

Soğuk bir günde, ırmakta bir post vardı, hem de ırmağın ta dibinde; adamın birine, dal dedim, dal ırmağa da al şunu.

Tamaha düştü, o ayı postunu almaya geldi; fakat bu tamah onu ayıya giriftâr etti.

Postu bırak da kurtul, git; onun eziyetine düştün, onunla savaşmaya koyuldun, ne de uzun kaldın dedim.

Dedi ki: Yürü git, postun sevgisi, öylesine tesir etti bana ki onun zorlu pençesinden kurtulma ümidi bile kalmadı.

Her an beni binlerce dalgaya düşürmede; âşıkı sımsıkı sıkıp duran pençesinden kurtulmaya imkân yok.

Sus, hikâye yeter, bir işaret kâfi; akla uzun uzadıya, tomarlarca söz söylemeye ne hacet?

CXLII

Gönül tandırında sesi çın çın çınlamada, müziğe başlayışı, yıkık dökük yüreğimi heyecandan hop hop oynatmada.

Rebâbı kucağına aldı, külâhını başından çıkardı, yere koydu; baş oynatmasını görünce gönül elden gitti.

Gönül, onun ibrişim tellerinden mekik gibi dönmede; öyle fır fır dönmede ki o ibrişim bükenin gözlerine hem görünmede, hem görünmemede.

Şu erganunun iki üç telini biraz gevşek bırak; çünkü aklı halden hale sokan sesi pek tiz geliyor.

Bil ki beden toza toprağa benzer, cansa onu tozutan yeldir; fakat canı bildiren, gene de toza benzeyen bedenin hareketidir.

Can da bir toz sayılsa bu sefer o tozun içine bir başka can gelir, hem öylesine bir can ki sesinden zerre zerre bütün âlem raksa girer.

Cihan bir tandır, orda renk renk ekmekler var; fakat ekmekçiyi gören, ne yapsın tandırı, neylesin ekmeği?

Gönlün raksı, içten de değildir, dış âlemden de değil; canım feda olsun sana, nerde olursa olsun, nerden olursa olsun okşa onu, lûtfet ona.

Bir gece lâtife yollu dedim ki: A gönül, Ay'a bak, Ay'da onun lûtuflar göstererek uçar gibi salınışına benzer bir şey görüyor musun?

Güneş gizlenince onun yerine, geceleri kıvılcımlar saçan bir mumcağız korlar, değil mi?

Gözlerini iki eliyle kapattı da dedi ki: Gönül, padişahın kıskançlığını da bilir, nazını da.

CXLIII

Âşıka, onun sır âleminden bir sestir geldi; aşk diyordu bu ses, Tanrı'nın Burâk'ıdır; süredur onu.

Tanrı kutlu etsin, topraktakilere ne biçim bir yel esti ki onun nazındaki ateşten bile su gibi lûtuflar coşup fışkırmada.

Onun alıcı doğanına av olmak, doğanının pençesine düşmek için Ay'dan balığa dek her şey güvercin şekline girdi.

Kuyumcumuzun aşkıyla, onun makasındaki lezzetle âşıkların beti benzi sarardı, basılmış altına döndü.

Havayı, hevesi tozutan o havada gönül kuşu bizden ne gördü acaba, neden böyle uçup duruyor?

Gönül kuşumuz, bâzı bâzı da uçmaktan kalır; kim bağlar onun yüce kanadını, kim makas getirir de keser o kanadı?

Söyleme; kıskançlık her an elini dişleyip duruyor; sevgiliden utan, onun o işveli aşkından hayâ et diyor yâni.

Kıskançlığından şikâyet ettim de gülerek dedi ki bana: Seni neyle bağlarsa bağlasın, çöz, at onu, kurtul gitsin.

CXLIV

Başını kaldır da kalk, zevk safâ meclisine varalım; bedensiz can gibi bir an olsun zevkin, safânın kucağına kavuşalım, zevkle safâ ile koçuşalım.

Ölümümden, ebedî zevke, ebedî ömre ulaşacağımı haber aldım; ne Tanrı'dır ki ölümü ebedî ömür peygamberi yapmış, onunla ebediliği müjdeliyor.

Varlığımızın göbeğini ebedî işret adıyla kestiler; zevk safâ anasından bayram günü doğduk biz.

Sor bize; zevk safâ nedir, şu zevki, şu safâyı terk etmek ne? Bu şekle bürünmüş-zevk safâ, gerçek zevkin, gerçek safânın kapısının dış halkasıdır âdeta.

Perdenin ardında zevk safâ canlarının şekilleri var ki onların gölgeleri vurmada, zevk safâ perdesindeki şekiller, o yüzden görünmede.

Altına benzer varlığını zevke ver, safâya ver, gama verme; zevke safâya lâyık olmayan altının toprak başına.

(s. 164) Dur, gök neden dönüp duruyor? Söyleyeyim sana: Onu zevk safâ yıldızının parıltısı döndürüyor da ondan.

Dur, deniz, neden dalga dalga köpürüp coşuyor? Söyleyeyim sana: Onu zevk safâ incisinin ışığı oynatıyor da ondan.

Dur, toprak neden huriler, gılmanlar doğurdu? Söyleyeyim sana: Ona zevk safâ amberinden kopup gelen rüzgâr, cennet kokuları verdi de ondan.

2070 Dur, yel neden esinti esinti gelip geçer gider? Söyleyeyim sana: Zevk safâ defterine yaprak yaprak, fakat tezce gelmeni ister de ondan.

Dur, gece neden perdeler salıyor? Söyleyeyim sana: Düğün var, dernek var, bürün zevk safâ çarşafına der de ondan.

Beşin de, dördün de, yedinin de sırrını söylerdim amma zevk safâ tavlasında bir iki oyunla yutuldum da söyleyemiyorum.

CXLV

Hep beni övsün, beni sövsün, başkasını değil; her ikisi de, hem de hamı, olgunu, abıhayattır bana.

Şarabının mahmurluğu mu daha hoş, sarhoşluğu mu? Canlarımız ebediyen kadehi olsun onun.

Sitemiyle öylesine sarhoşum ki sitemiyle lûtfunu ayırt edemiyorum, artık bana ne insafını, adaletini sor, ne lûtfunu, ihsanını.

Cefası, kaçıp giden canımı yemle, tuzakla tuttu da vefa kuşuna eş etti gitti.

Canım gitmemek için çok bahaneler buldu amma baht, devlet, o bahtsızı adım adım çekti yanına.

Onun derdini bilip tanıyan, zevk, neşe istemez; onun adını duyanın izinin tozu bile kalmaz.

CXLVI

* Düşünce hüthütleri, izinin tozunu bulup haber getirince Süleyman'ın saltanatı benim olur; çünkü apaçık meydana çıkar o dilber, veresiye değil, peşin olarak görürüm onu.

Periyle şeytan, onun yüce tahtını bilemez; çünkü tahtı bakıştır, dünyasıysa can gözüyle görüş.

Can gözüyle görür, bütün kuşların dillerini bilir; fakat hiçbir kuş, vehmiyle yol bulamaz onun diline, hiçbir kuş onun dilini bilemez.

Parasının damgası her kapıya vurulmuştur, ihsanı peşindir; fakat sen onu bugün elde edemezsin ki madeninden bir koku alasın.

Onu görsen görsen rintlerin halkasında görebilirsin; çünkü aşk girer araya da onu tutar, o halkanın ortasına getiriverir.

O yandan uçup gelen gönül, olsa olsa onun okudur; yoksa erlerden kimdir onun katı yayını çekebilen?

Aşkının sâkîsi kime şarap sunduysa, kim o sâkînin elinden şarap içtiyse gene ona o şarabı sun, doldur kadehi, ver;

Çünkü o şarapta hiç sarhoşluk belirtisi yoktur; bunun için sakın o sâkîyi hilebaz zannetme.*

Tebriz'in övündüğü Şems'ten şarap sunulmada; canla gönül, nasıl olur da her an kul köle olmaz ona?

* E.N.: Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı bu baskıya eklenmiştir.

— A —

CXLVII

Gel, gel ki sen semâ'ın canının canına cansın; semâ'ın soyuna sopuna, semâ' topluluğuna binlerce aydın mumsun.

Yüz binlerce yıldızın gönlü senin yüzünden aydındır; gel, semâ' göğüne doğan aysın sen.

Gel ki can da güzelim yüzüne hayrandır, cihan da; gel ki semâ' âleminde şaşılacak bir güzelsin, görülmemiş bir yaraşıksın sen.

Gel ki sensiz aşk pazarında peşin bir alışveriş yoktur; gel ki semâ' madeni senin gibi bir altını görmemiştir.

Gel ki iştiyak çekenler kapında oturakalmışlardır; semâ' merdivenini daya aşağıya, in damdan.

Gel ki aşk pazarının parlaklığı dudağından gelmede; şu semâ dükkânında da paralı bir güzel var.

Anlam peşin paralarını Tebrizli Şems'ten getir; çünkü dudağının aşkıyla semâ'ın ağzı açık kalmıştır.

CXLVIII

Gel, gel ki sen semâ'ın canının canına cansın; gel ki semâ' bahçesinin yürüyen servisisin sen.

Gel ki senin gibisi ne gelmiştir, ne gelir; gel ki semâ'ın gözleri senin gibisini ne görmüştür, ne görür.

Gel ki güneş kaynağı bile gölgendedir senin; semâ' göğünde binlerce Zühre'n var senin.

Semâ', açık, düzgün, yüzlerce dille sana şükretmededir; semâ'ın dilinden bir iki nükteceğiz söyleyeyim bâri.

Semâ'a girdin mi iki dünyadan da dışarı çıkarsın; semâ'ın şu âlemi, iki âlemden de dışarıdır.

Yedinci göğün damı yüce bir damdır amma, semâ' merdiveni bu damı da aşar, geçer, bu damdan da yücedir.

Ondan gayrı ne varsa ayağınızın altına alın, vurun ayağınızı, ezin; semâ' sizin malınız mülkünüz, siz de semâ'ın malısınız, mülküsünüz.

Aşk, kollarını boynuma dolarsa ne yapabilirim ben? İşte böylece, semâ' ederken kucaklarım onu, bağrıma basarım.

Zerrelerin kucakları güneş ışığıyla doldu mu, hepsi de semâ'ın feryadı olmaksızın oyuna girer, oynamaya koyulur.

Gel ki Tebrizli Şems, şekle bürünmüş aşktır; semâ'ın ağzı aşktan açık kaldı gitti.

— F —

CXLIX

Gel, gel ki savaş arslanlarının arslanısın sen; ormanlıktan çık da saflar yar.

Seni överlerken neler derlerse, neler söylerlerse hiçbiri yalan değildir; sana ait ne söylerlerse doğrudur, hiçbiri kuru lâf değildir.

Acaba bir kere daha şu gözlerim görecek mi; sen tahta geçip kurulmuşsun, padişahlar da çevrende el pençe dîvân durmada.

Fakat sen gene kendi makamındasın, hattâ yerin dediğimden de üstün; ancak ayrılıktan gözlerimde fer de kalmadı, arılık da.

Yürü be dokumacı, git be örücünün gayreti, istediğiniz kadar perde dokuyun, örtü örün; onun yüzünün yalımları hiçbir türlü gizlenmez ki.

Sen de gönül aldatırsın, senin hakkındaki övüşler de gönlü aldatır; evet, bu böyle; fakat gönlümdeki ateş, seni övmemi bıraktırabilir mi bana?

Âşıklar dünyada canlar feda ettiler sana; bense canımı feda ettim, üstesine canımın canını da uğruna verdim.

Devlet, ikbal Kâbe'si canımdır amma binlerce can Kâbe'si, senin çevreni dönmede, seni tavaf etmede.

Öyle bir gam içindeyim ki ağzımı yummuşum, sırrını söylemiyorum; çocuklar da ana karnında göbeklerinden gıda alırlar.

Sen aklın da aklısın, bense hatalarla dopdolu bir sarhoşunum ki senin, aklın aklı yanında elbette sarhoşun suçuna bakılmaz, hatası bağışlanır gider.

Benim mahmurluğumu gidermeye denizler gerek; senin sarhoşun sağraklarla, testilerle kanmaz.

Senin aşkından başka bir yerlere sığamıyorum; aşk Zümrüdüanka'sının yeri ancak Kafdağı'dır.

Kendi sözüme, kendi soluğuma âşık değilim amma yüzlerce defa, binlerce defa gamından bahsettim mi sözümden, soluğumdan senin kokun geliyor.

* Bin kere Lîlâfi sûresini okusalar vücudumun cüzleri senden başkasıyla uzlaşamaz, senden başkasını sevemez.

Yüzünün aşkına dalmışım, bu aşkla gözümün nuruyla ahdetmişim, sözleşmişim; kulağımı geçmişlerin hikâyelerine açmayacak, hep güzel yüzünü seyredip duracağım.

Tebrizli Şems'in hallaç yayıyım ben, şu hallaç dükkânına ateşi düştü onun, tutuştu pamuklar.

— K —

CL

O ağızdan ballar, şekerler yağdıran sevgili, yolda beni gördü de terütaze şiirler söyle, çek şu eski şarabı dedi.

Ne çare, ne derse yapmam gerek, yaşayışa, o akıyk madenine nasıl isyan edebilirim?

Sâkînin kulu kölesiyim, onun işvesine av olmuşum, tutulmuşum; sarhoşluk, yaşayışın tadı tuzu, şarap da ne güzel arkadaş, ne hoş yoldaş.

Bir bölük halk var; âşıklıktan, sarhoşluktan geceleri muma dönmedeler, gündüzleri güneşe benzemedeler; ne de güzel bir zümre bunlar.

İyiye, kötüye ait ne isteğiniz varsa sizin olsun; yalnız sâkînin konup göçtüğü yerlerle şarap kadehi benim olsun, yeter bana.

O lâ'l renkli şarabı sun ki kıvılcımı bile rûh madenlerine binlerce coşkunluk verir, yakar, yandırır canları.

Lâyık mıdır, senin gibi bir güneş varken yeryüzünde gölge bulunsun? Lâyık mıdır, senin gibi bir sâkî varken zamanede darlık olsun, sıkıntı bulunsun?

Devenin çöz ayağını, yırt akıl bağlarını, dünya tutsaklığından sıçra, yudum yudum şarap iç de kurtul şu tutsaklıktan.

Devenin dizindeki bağ çözüldü mü uykuya bile dalsa gerçekler âleminde uçar durur.

2130 Dağda, ovada, denizde, karada koşmaya koyulur; bunu aklının miktarınca söyledim, derine gitmiyorum.

Aşkın olgunluğu, sevenle sevilenin birleşmesindedir, beri gelin; yağla unun bir daha ayrılmayacak kadar karılmasından meydana gelen bulamaç gibi karılın, katışın birbirinize.

Toprak tertemiz gerçeklerle birleşti mi bu başarı, bu olgunluk yüzünden melekler bile ona karşı şükür secdesine kapanır.

— K —

CLI

(s. 165) * Tatar, dünyayı savaşla yıktı amma yıkık yerde senin definen olur, ne diye gönlümüzü sıkalım, ne diye daralalım?

Dünya kırıldı döküldü, sen de gönlü kırılmışların dostusun; senin sarhoşun nerden utanacak bu çeşit kırılmadan dökülmeden?

Felek, buyruğundan sarhoş olmuş, gece gündüz dönmede; yeryüzü definenden sevinmiş, bu sevinçle şaşırakalmış.

Lûtfun, ihsanın geldi, fakat kapıdan bir yol bulup giremedi; bu ne kerem ki salkım salkım pencereden sundun onu.

Duymuşuz; padişahlar savaşıp ülke alırlar, mal mülk alırlar; fakat padişahların savaşla, zorla ihsanda bulunduklarını görmemişiz.

Taştan kaynak fışkırtmadasın, gel diyorsun, a taş gibi donakalmış kişi, ihsanımı elde et.

Yüzünü, gözünü öpmek, seni koçmak için gönül aynasının yüzünü aşkla silmek, kirden pastan arıtmak gerek.*

* Bizim nüshamızda böyle. İst. Üniv. nüshasında, "Rum dilberlerini kucaklayıp öpmek için..." tarzında ve galiba daha da doğru.

Bu yüzle pas arasında bir tuhaf ilgi var; fareyle kaplan arasında gizli bir bağ, gizliden gizliye bir ilgi var.*

Ağzını kapa da gönül ağız açsın; timsah gibi iki dünyayı da bir lokma yapıp yutuversin.

Biz binlerce fersahlık gönül yoluna düştük mü, gönül iki adımda boylayıverir o yolu, fersah nerde kaldı?

Tebriz'in övündüğü Şemseddin, bizi aramıyorsa aşkının gamı ne diye başımıza dikilmiş, çavuşluk edip durmada.

* Bu beyit de İst. Üniv. nüshasında şöyle: "Ne tuhaf şey ki Zenci'nin bu Rum'la bir ilgisi var..." Bundan önceki beyitle bağlılığı meydanda.

CLII

Ayrılığın kuvvetle bir taş attı başıma; ondan sonra her yandan başıma taşlar, topaçlar yağmaya başladı.

Her yerden başıma binlerce taş geliyor; fakat güzel huylu sevgilinin elinden gelen taşa benzemiyor bunlar.

Senin güzelim aşk mutfağından bir koku vardı bende; ayrılık, kara bahtım yüzünden o kokuyu da taşlıyor.

Biliyorum, senin elinden gelen taş, lâ'l kesilir; istersen sınamak için eline bir taş al da bak.

Lûtuf bakışın dağa taşa düşse hepsi de altın olur, dünyada bir tek taş yok mu, nerde derler.

Cömertlik elini açar da dağı geliştirir, semirtirsen, dili damağı kurumuş arıkları durmadan geliştirir, semirtir o dağ.

Lûtfeder de dünyaya bir kerecik bakarsan, taş bile terler, su kesilir de Fırat ırmağı gibi yüzlerce ırmak akıtır gider.

Taş senin abıhayatınla ıslansa canlanır da misk ceylanı gibi içi misklerle dolar.

Şu sırça gönüle lûtfet de bir bak, çünkü vuslatından canla, gönülle bir taş isteyip durmada o sırça.

Ayrılık sopan, sanki Mûsa'nın sopası; iki taşa benzeyen gözlerimden sular akıttı.

Bahtımdan bu; gönlünde demirden bir settir çekildi; zaten demirden ancak taş ayna doğabilir.

Şimdi ayrılıktan bağrıma taş basacağım amma varın Tebriz'e de onun yanından taş getirin bana.

Tebriz'de taşlara o kadar yüz sürdüm ki her yandaki taşlar, yüzümün izini gösterir sana.

Kızsa da saçının telince canıma, gönlüme taşlar yağdırsa gene ondan vazgeçmem, gene onun aşkından dönmem.

Yolunun toprağı nerde? Taş, Şemseddin'in eşsiz keremin-
den o toprağa ulaşmayı dilemede, onu rica etmededir.

Candan ettiğim dua şu: Canım feda olsun sana; dua ede-
nin başına herkes taş yağdırsa gene bu duayı eder dururum
ben.

CLIII

2160 Dostun savaşı seçiyor, sen de gir savaşa; çünkü köpek
boyuna havlar, baş ağrısı verir insana, taş atma köpeğe a
kardeş.

Kendine gel, kendine, bu, aptalin biri, öbürü, şaşkının ta
kendisi dedirtecek kadar da sersemleşme.

Sinek kovmayı bilmeyenin eli varmış; neye yarar? Tem-
bellikten tahtakurdu bile o çeşit adamın gözüne kaplan gö-
rünür.

CLIV

Ey dileği canlarda tüten, aşkı gönülleri zapt eden, esenlik sana. Ey ucuza kul köle satın alan, esenlik sana.

Ey milyonlarca canın, milyonlarca rûhun her yandan, esenlik sana diye seslendiği güzel, esenlik sana.

Şu kanlarla dolu mektupları okuduğun zaman şu bildiğin selâmını da oku; esenlik sana.

Salına salına gidiyorsun, Güneş'le Ay da peşine düşmüş, boyuna koşup duruyorlar, boyuna, a güzel yüzlü diyorlar, esenlik sana.

Binlerce göz, her an ayağının bastığı toprağa haber gönderiyor, a tutya diyor, esenlik sana.

Kulağın herkesten fazla keskin; her solukta gayb âleminden, peygamberlerden sesler geliyor sana: Esenlik sana.

Kuru kuruya da selâm olmaz ya, hele padişahlardan gelirse esenlik sana sözüyle binlerce elbise, binlerce armağan da gelir.

2170 Nitekim Tanrı da miraç gecesi Mustafâ'ya mutlak nuruyla selâm verdi, esenlik sana dedi.

Ne nurdur o ki ışığı uzadıkça uzar gider; ululuk ısısı da esenlik sana deyince böyle der; selâm verince böyle verir.

Bunların hepsi geçti dostum, şimdi baştan geçeni dinle, amma söze başlamadan önce de esenlik sana.

— L —

CLV

Gel ey zevke, neşeye yardım eden, gel; gel ey sıkıntıları gideren, kilitleri açan, gel.

Mihnet, sıkıntı gecesi yüzünü görmek, tanyerini ağartır; cömertliğinin sâkîsi, yoklukta-yoksullukta adama devlet, ikbal iştahı verir.

Gel, sen İsa'sın, ölümüzü dirilt; gel, Deccâl'ın gözünü defet bizden.

Gel, sen Davud'sun, zırh yap; canımızı kötü insanlardan koru.*

Gel, sen Mûsa'sın, kötülük denizini yar da işi gücü kötülük olan Firavun boğulsun gitsin.

Gel, Nuh'sun sen, bizse tufana dalmışız; Nuh'un gemisi korkulu günler için hazırlanmadı mı?

Onlar, sıfatlarını görürler de insan sanırlar seni; onlar gibi niceleri üstünlüğünü anlamaz senin; üstünlüğüne eş, eşit yoktur zaten.

* E.N.:Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı bu baskıya eklenmiştir.

2180 Senin yücelerden yüce varlığın hakkında dünyayı dileyen, dünyaya gönlü kaptıran, ancak hayallere düşer; senin varlığın zuhur ederse zaten onun dünyası yok olur gider, kalmasına imkân da yoktur.*

* Bu gazel Arapçadır.

CLVI

O tertemiz yüze, göze daldım da kendimden geçtim a gönül; dedim ki: Ne de güzelsin Allah için, Tanrı güzelliği var sende a gönül.

Binlerce güneş, binlerce göz, binlerce ışık kuldur köledir sana; canlar senin ışığından meydana gelen gölgelerdir a gönül.

Güzelliğin bir sonu var, ordan ötesi yoktur artık; halbuki senin güzelliğin sonu da aştı, haddi de a gönül.

Cin, peri, huzurunda hizmet kemerini kuşandı; melek de, yıldızlar da, gökyüzü de sana secde ediyor a gönül.

Hangi gönülde, senin kulun kölen olduğuna dair bir dağ, bir damga yok? Hangi dağ var, hangi gam var ki ona devâ olmayasın a gönül?

Zevâli olmayan defineler buyruğunda senin; yokluk âleminde hangi define var ki senin olmasın a gönül?

Yanıp yakılanlara bak, yüz çevirme onlardan; çünkü bakışında yanıp yakılmayı gideren ne Kevserler var, ne devâlar var a gönül.

Şu Ay dedim, Tebrizli Şems'e benziyor; gönül, o nerde dedi, bu nerde a gönül?

CLVII

Buluşma güneşine iki gözünü de açtıysan ağ gerçekler göğüne, artık hayalden bahsetme.

Karanlığın da ardında, aydınlığın da ardında, ululuk nurunun ışıkları içinde, zerreler gibi oynayıp duran yıldızları seyret.

Gerçi zerre o güneşe ulaşamaz amma ışığının parıltısıyla nur kesilir ya.

Hizmette kaş gibi boyu bükülen gönlün bakışından yüz binlerce olgunluk gözü açılır.

Gönlümün halini sorma, ağzını yum; Allah bilir, sevgilinin dudaklarıyla arasında ne oldu, ne hale düştü.

Gönlümü göstermeye kalkışma, şimdi bildiğin gönül değil o; bu kanatlarla padişahın devlet kuşlarının yanına uçmaya heveslenme.

Herkes yarasına tuz ekildiğinden dolayı feryat ediyor, bense dudaklarındaki tuzluluktan ayrıldım da bu yüzden feryat ediyorum, vebal içinde vebale düştüm bu yüzden.

Tebrizli Şems'in vuslatı mülk oldu bana da ne hal hilesi kaldı, ne söze iltifat.

CLVIII

Kutlu olsun o güzellik, o ululuk sana; binlerce âşık ölmüş, varsın ölsün; hepimizin kanı helâl olsun sana.

Huzurunda, a güzel huylu, ateşe benziyoruz biz, bir an bizi yakıyor, parıl parıl parlatıyorsun, bir an söndürüp gidiyorsun.

(s. 166) Gönül sudur, beden testi; testinin kırılmasından korkulur, fakat su aslına gitti mi, testiyi kırılmış say.

Seni nasıl aldatayım, nasıl çuvala koyayım seni? Hilenin, düzenin ta kendisisin; her düzencinin ışığı sensin.

Çuvala sığmazsın, tuzağı yırtarsın; arslanın çuval içinde gittiğini kim görmüştür?

Kedi değilsin ki çuvala giresin de bağlanasın; arslan bile senin huzurunda kuyruğunu kuma vurup durmada.

Candan, gönülden binlerce güzelim şekiller bitip beliriyor, çünkü aşk bulutun eşitsiz, örneksiz inciler yağdırdı.

Bak neye benziyor bu? Hani gökten yağmur yağar da ırmak, havuz, arı duru su habbe habbe kabarır.

Derken yere siner, yeri de kabartır, o kabarcıklardan da yeniay doğar gibi güller, menekşeler, nesrinler, sünbüller biter.

Ya bunlardan, aşk bulutunun yağdırdığı incilerden ne biter, kimler meydana çıkar, dur, sana söyleyeyim; çünkü o kabarcıkların dibinden çın çın, halhal seslerini duydum.

A âşık, şeriat sahibi Ahmed'in hırkasını al da her an Bilâl'in canından aşk salâsını duy.

Beni bırak da ey aşk, şaşılacak şeylerini söyleyeyim; sözle halka gayb âleminden bir kapı açayım.

Huzurunda hepimiz de içi boş davula benziyoruz; sen tokmağı vurunca feryada geliyoruz.

2210 * Davul, "Âdemoğullarını üstün ettik" kanadıyla nasıl uçmaz? Hele senin gibi bir padişah, onu çalarsa.

A Tebrizli Şems, sen dünyanın güneşisin zaten, fakat daimî bir güneşsin, zevâli olan güneş değil.

CLIX

Seher çağı, bal denizi haber verdi bana; o güzelim ceylan gözlerinle bak da seyret dedi, dalga dalga coşup köpürmede bal denizi.

Şu üç günlük ömrü olan yere, suyun sesinden başka bir şey gelmez; fakat o ses de sonucu, yapacağını yapar.

Çalgı çağanak sesi, su sesidir; susuzlar o sesi duydular mı oynamaya başlarlar; azar azar bu sesten hayat bulursun sen.

Su sana der ki: Benden yetiştin, benden geliştin; gene bana gelirsin; önce nerdeysen döner dolaşır, sonunda gene oraya varırsın.

Canına, başına and olsun, bu su kelin başına dökülse miskten binlerce büklümler çıkardı o dazlak baştan.

Bu şarap suyla karışmaz; şarap içen boyuna mahmurluk çeker; bu su mahmurluk da vermez; sen sen ol, acele etme hele.

CLX

Tüm rahmet gizlice can kulağına dedi ki: Ne istersen yap, yalnız bizden kesilme, bizi unutma.

Sen bizimsin, bizde seniniz; tıpkı gözle gündüz gibi hani; ne diye kucağımdan kalkar da boyuna yanılan, boyuna kötü işlere dalan kişilerin yanına gidersin?

Gönül dedi ki: Senden kırılmaya, sana darılmaya imkân mı var? Davul çalan olmadıkça davul nasıl ses verebilir?

Bütün dünya davuldur, davulcu ancak sensin; bütün yollar zaten kapanmış, seni bırakıp da nereye gidecekler ki?

Cevap verdi de dedi ki: Kendini davul say; gâh davulcu, gâh davul olmaya kalkışma; bu aşağılatır insanı.

Can kımıldamadıkça şu çaresiz beden kımıldayamaz; at hareket etmedikçe üstündeki çul oynamaz.

* Gönlün Tanrı arslanıdır, nefsinse at; nitekim Tanrı arslanının bineği de Düldül'dü.

* Akıl alanı Düldül'e dar geldi de o daracık alandan sıçradı, "söyle" alanına vardı.

Ne diye heyecandasın, ne diye aklın tereddütler içinde; halbuki âşıksın da; hem de dikeninden o gülün biteceği zaman geldi çattı.

Şu gamdan yüzünü ekşitmiş amma geceysen seher çağı geldi, mahmursan şarap sunulacak diye müjdeler de duydu.

* Senin ah, vah edişinden Tanrı'nın rahmet denizi kabardı, coştu; yollara düşen emelin Âmul'e vardı, erişti.

Her şevkin, sayesinde şevk verene döndüğü dem geldi; boyna vurulan her tutsaklık halkasının, lûtfuyla gerdanlık kesildiği padişahlık geldi.

Halden hale giren şu varlık, bu leşten kesildi, ayrıldı; Tanrı gölgesi, güneşe vurdu da orda bile bir gürültüdür kopardı.

Geç bunları, hepsini de bir yana bırak; sevgili vakitsiz geldi, gerçekten de gecem kadir gecesi, geceme (Leylâ'ya) de ki: Ömrün uzun olsun, yaşadıkça yaşa.

* Gayb âleminden vahiy gelmeye başlayınca kulak kesil; Peygamberler Ulusu da kulaklar baştan sayılır demiştir.

Çayırlığın, çimenliğin bülbülüsün, fakat Tanrı'nın ihsanıyla çayırlık çimenlik, bağ bahçe, yel, hattâ yüzlerce bülbül olabilirsin.

Âlemdeki olaylara, kısaslara, savaşlara bak da Tanrı'yı gör; parmakların işlediği sanat eserlerine bak da akılları seyret.

Akıllı biri sarhoş oldu mu susacağını umma; aç adam ekmek buldu mu yeme deme.

Sözden, harften geç de su gibi nakışlar kabul eder ol, şekilden şekle gir; çünkü harf de dünyadandır, ses de; dünya da zaten bir köprüden ibarettir.

CLXI

Ululuk eşiğinden şekerler gibi bir ses gelir, gel der cana da can nasıl uçup gitmez?

Karaya düşen balık, nasıl çırpınmaz, nasıl hemencecik kendini suya atmaz? Arı duru denizden dalga sesleri gelip durur kulağına.

* Davuldan, tokmaktan "geri dön de gel" sesini duydukça alıcı doğan, nasıl olur da avdan kalkıp padişaha gelmez?

Canları zevâlden kurtaran varlık, ebedîlik güneşinin ışığında her sûfî nasıl olur da zerreler gibi raksa girmez?

Bunca letafetiyle, bunca güzelliğiyle, bunca can bağışlamasıyla gene de ona vurulmayan kişi ne de kötü kişidir, ondaki sapıklık ne de kötü bir sapıklıktır.

Kafesten kurtuldun, kanatların açıldı; uç, uç hele a kuş, uç geldiğin yere, yurduna uç.

Tuzlu sudan abıhayata doğru yola düş; eşik dibinden kalk, can meclisinin başköşesine geç, kurul.

Git, git a can, biz de şu ayrılık âleminden o buluşma, kavuşma âlemine varıyoruz zaten.

Çocuklar gibi niceye dek şu topraktan yaratılmış dünyada eteğimizi tozla toprakla, taşla, çakılla dolduracağız?

Toprağı elden bırakalım da gökyüzünün yücelerine uçalım; çocukluktan kaçalım da erlerin meclisine varalım.

Bir bak da gör, topraktan yaratılmış beden, seni nasıl da çuvala koydu; çuvalı yırt da başını çıkar hele.

* Sağ elinle havadan inen şu defteri bir tut; çocuk değilsin ki sağını solunu bilmeyesin.

Tanrı, akıl çavuşuna hadi dedi, ayağını kaldır; ecelin eline de hadi dedi, hırs kulağını bur.

Cana ses geldi: Gayb âlemine yürü; yürü de mala, defineye kavuş, artık zahmetlere düşüp ağlamaya, inlemeye koyulma.

Sen söyle, sen seslen; padişahsın sen; cevap verme lûtfu da sana mahsus, soru sorma bilgisi de sana ait.

CLXII

Güzelim ansızın geliverirse; ne bahttır bu; güzelim, güzelleri ateşlere yaksa; ne devlettir bu.

Hani dün de güzelliği binlerce tövbekâra tövbelerini bozdurmuştu; bugün de gelip çatsa, ne talihtir bu.

Âşıklar bölük bölük, katar katar onu görmek ümidiyle oturmuşlar; lûtfetse, kerem buyursa; ne bahttır bu.

Kılıçlar, silahlar kuşanmış ayrılık ordusunun içine dalsa vuslat ordusu, bayrağını yüceltse; ne devlettir bu.

Binlerce güller açtırır, öylesine güller ki dikenler bile sarhoş olur; gam bile güler mi güler; bu ne devlettir.

Obur kişinin inadına sofra kurar, nimet döşer de gönül karnı aç olmadığı halde binlerce kâse yemek yer, şarap içer; bu ne talihtir.

Aşk el attı mı beden çevikleşir, tez olur; elsiz-ayaksız, gökyüzünün çevresinde koşar durur, ne devlettir bu.

Seher çağı, padişah Şemseddin, dünya güneşi gibi hademsiz, haşemsiz geliverse; ne devlettir, ne talihtir bu.

— M —

CLXIII

2260 Şartlar koştuk, sınadık; fakat bütün şartlardan vazgeçtik, hepsini de ucuza sattık gitti.

Yerin bir bucağı gökyüzüne döndü amma parça parça bütün yeryüzünü gök haline getirmedik.

Gökyüzünün damı pek yüce amma bu yücelikten ne gam yiyorsun? Biz merdiven verdik sana.

Çaresiz bedenini gamlarla yay gibi büktüysek, sana kanat veririz de ok gibi fırlar, gökyüzüne uçarsın.

Can, bedene yardımcı kesildi de yoğunlaştıysa gene onu lâtif bir hale getiririz, gene can haline sokarız onu.

(s. 167) Şeytan bile olsan biz şeytanı melek yaparız; kurt bile olsan biz kurda çobanlık ettiririz.

Bir balıksın sen, sonucu bal denizine kavuşacaksın; fakat biz binlerce defa o balı ağzına çaldık, tattırdık sana.

Yüce bir dalda arık bir kuşsun amma bu kutluluk ağacında yuva kurduk sana.

İki âlemin de malını mülkünü al, çünkü mülk sahibi biziz; korkma, gel meclise; belimize kılıcımızı kuşandık biz.

Binlerce zerre bu kutbun yüzünden güneşlik elde etti; nice kalp kesintileri altın madeni haline getirdik biz.

Şu girdap içinde can suyu bulandıysa ne çıkar? Seller akıttık, yardımlar ettik de onu arı duru bir halde yürüttük gitti.

Nice buzları kerem güneşiyle çözdük, bir güzelce akıttık gitti.

Ne diye açılıp gülmüyorsun, ne diye yaprak gibi titreyip duruyorsun? Neden ümidin yok bizde, kime ziyan verdik ki?

Ağaç yaprağı gibi tir tir titreyen yasakçıyı sonucu seçtik de bahçıvan diktik.

* Gayb âleminden, Rabbiniz değil miyim dedim, sen, evet dedin; gayb âlemini açığa vurduğumuz zaman ne oldu o evet deyişin?

Gerçeğin eteğine yapış da hemen can bahçesine gel; çünkü biz senin o evet deyişini bağ bahçe haline getirdik.

Sus, baştan başa dil kesildin; biliyorsun ya, dilin dil değilken onu dil haline getiren de biziz.

CLXIV

Yeryüzünü, gökyüzünü selâmla doldursak, köpeklerinin gezdiği yerlere ham gümüş döşesek,

Her seher çağı, senden uçup gelen devlet kuşuna candan, gönülden, gözden tuzaklar kursak,

Binlerce tertemiz gönlü, her yol başına diksek, ellerine kanla dolu bir mektup sunsak da her biriyle sana haber yollasak,

Gümüş, altın gibi tertemiz, has, halis bir halde, senin için, senin ateşinin ortasına geçip otursak, o ateşi yer yurt edinsek.

Noksan sıfatlardan arı tertemiz zatına and olsun, bütün bunları yaptıktan sonra da gene ne yapalım, hangi işi edelim diye her yana bakar dururuz.

İşin sonucu şuna vardı, şu karara vardık: Kendimizi daima, tamamıyla hayran bir hale getirelim, şaşırıp kalmış desinler bize.

Şaşırıp kalanlardan şarap sunulduğu zaman da bir sırça yurdu olan gönül evinde yüz binlerce kadeh hazırlayalım.

O gümüş bedenli güzel, dengimizi kucaklayınca biz de sert, serkeş bir tay olan feleği ona râm ederiz.

Canın özü o şaraplardan coşunca dünyanın dört bucağını iki adımda boylayıveririz.

Tebrizli Şems'ten bir yüzük aldık mı binlerce padişahlar padişahı oluruz, binlerce beylerbeyi kesiliriz.*

* Metinde "beylerbeyi" yerine "Tamgaç" kelimesi var.

CLXV

Gamlara batmayayım, gene sevgilinin bulunduğu yere gideyim; o cennete, o gül bahçesine, o çayırlığa çimenliğe varayım.

Yapraklar döken ayrılık güzüne doydum, bıktım, usandım, ebedî gül bahçesine, daimî serviye gideyim artık.

Ben, şu insanlardan sayılmam; elveda, elveda; mezelerin verildiği, sayısız sağrakların sunulduğu meclise gidiyorum ben.

Balık suya kanmaz, ne yapayım ben? Su gibi secdeler ederek ırmağa doğru gidiyorum ben.

Sonucu, tutulduğum aşkın gamı, çeke çeke götürecek beni; şimdi dileğimle gideyim bâri, bu daha iyi.

Padişahların padişahlığı, debdebeleri bile aşk vergisi; aşka koyulmayayım da hangi işe güce koyulayım?

Duymuşum, güzeller beyi ava çıkmış; arıkım amma gene çayırlığa, ormanlığa gideyim.

Aşk arslanı, tazılarını avlanmaya gönderince gönlümdeki aşkla, tazısının ağzına giderim.

Mademki şimdi kutluluk Burâk'ına bindim, muradına ermiş padişahın sancağının bulunduğu yere gideyim bâri.*

Aşk dünyası, bir padişahın bayrağının altındadır, orda yalnız o padişahın buyruğu yürür; mademki ben de aşk tebaasındanım; o diyara gideyim.

Öylesine biriyim ki gözümde can da hor, hakir oldu, cihan da; o cihana, o tozsuz topraksız cana gideyim artık.

* Sancak, Türkçe ve "sancak" olarak geçer.

Orda beden tozu yoktur, can Ay'ı vardır; o göğe şimşek gibi çakıp gitmem değer mi, değer.

* Hilim sahibi Kelîm'sem o ağaca varayım; ulular ulusunun Halil'iysem o kıvılcımlı ateşe gideyim.

Sus, şu dostlar, nasıl olur da susuzluğumu kandırır? Meğerki bunları bırakayım da gerçek dosta gideyim.

* Doğuların, batıların övündükleri Tebrizli Şems'in civarı Adn cennetidir, oraya gideceğim ben.

CLXVI

Şarap sun, mahmurluğum var; Tanrı giriftâr etti beni, o yüzden bu çeşit tutkunum, o yüzden bu çeşit düşkün.

Şarap sun, güneşin bile kıskandığı kadehi sun aşkın canı için, çünkü aşktan başka her şeyden usandım, bıktım.

Şarap sun, o şaraba can bile desem yazık olur doğrusu; sebebi de şu ki candan baş ağrılarına uğramışım ben.

Sun o şarabı ki adı bile şu ağzıma sığmıyor, onun yüzünden sözlerim parça buçuk bir hale geliyor.

Sun o şarabı ki onsüz ahmaklaşırım, bir şeycikler bilmez olurum; fakat onunla beraber oldum mu yiğitlerin, vurucu-alıcıların padişahı kesilirim.

Sun o şarabı ki bir an başım onsuz kaldı mı bozpusarık, kapkara kesilirim, sanki kâfirlerden biri olurum.

Sun o şarabı ki o kurtarır beni şu sun-sunma demeden, tez sun, nerden getireyim, nasıl sunayım diye savma beni.

Sun da uzun gecelerde tükenmeyip giden feryadımdan kurtar gök kubbeyi artık.

2310 * Sun o şarabı ki onun yüzünden, ölümümden sonra bile toprağımdan şükürler duyulur, sözler duyulur; sanki Habîb-i Neccâr'ım.

Şarap sun ki kadeh gibi şarap eminiyim ben; karnıma giren şarabı hiç zâyi etmeden nerelere verilecekse veririm.

* Habîb-i Neccâr da ölümden sonra keşke demişti, kavmimin can gözleri açık olsaydı da sırlarımın zevkini görseydi.

Kemiğime, kanıma bakmasaydı; beden bakımından hor, hakirim amma can bakımından yüce bir padişahım.

Bir marangozum ben, yonup yaptığım merdiven yedinci kat göğe dayandı da onunla göklere ağdım.

Ben Mesîh gibi yücelere ağdım, eşeğim yeryüzünde kala-kaldı; ne eşeğin derdindeyim, ne de eşek gibi kulaklarım var.

İblis gibi Âdem'i balçık görme; bak da seyret, bir gülün ardında binlerce gül bahçem var benim.

Şu et parçasından Tebrizli Şems doğdu, bir güneşim ben dedi, şu balçıktan başımı çıkardım, belirdim.

Yanılma sakın bir kere daha balçığa girersem; neysem oyum ben, şu yüzümü örtmeden de utanmadayım zaten.

Her seher çağı, körlerin inadına doğarım; körün hatırı için ne doğmayı bırakırım, ne dolunmayı.

CLXVII

Bugün olmayacak işlere giriştim, savaş arıyorum; sarhoşların sözlerine aldırış etme; saçma sapan sözler söylüyorum.

A beden, odun gibi yan yakıl, doydum sana, bezdim senden; a gönül, yürü git, önümden yıkıl, seni aramıyorum ben.

Hayali, gözümün kaynağına leğen koydu da şu suyla çamaşır yıkıyorum diye bir bahane buldu, söyledi.

Dedim ki: Kanlı suyla nasıl çamaşır yıkarsın? Dedi ki: Kan hep o yanda, bense bu yandayım.

* Senin tarafın tekmil kan, benim tarafımsa su; Kıbtî değilim şu Nil ırmağında, Mûsa huyluyum ben.

CLXVIII

Gözümü açtım mı hep senin yüzünü görürüm; dudaklarımı açtım mı hep senin şarabını içerim.

İnsanlarla konuşmayı haram bilirim, fakat senin sözün geldi mi sözü uzatır da uzatırım.

Hangi yola götürseler bin çeşit topallar dururum; fakat sana giden yolda yel gibi eserim, yelip yortarım.

Hızır gibi benim de elime abıhayat düşse, senin bulunduğun yerin toprağıyla bezerim o suyu.

Gamının verdiği elemlerle boyuna dikenler toplarım, nergis, sadberk gülü devşirmeden çekinirim.

Yüzümü gönüller alan, hatırlar yapan padişahlar padişahına çevirdim mi, ışığım güneşten de üstün olur, ay ışığından da.

(s. 168) * Behrâm gibi şevkle kol kanat açtım mı, yedinci kat gök mescidinde namaz kılarım.

Yomsuzluğun, kutsuzluğun bulunduğu yere varsam baştan başa kutluluk görürüm; mecaz işlerine girişsem, geçici şeylere dalsam hepsi de gerçeğin ta kendisi olur.

Kendimi Mahmud için Eyaz haline getirirsem işin sonucu bana da Mahmud olur, kutlulaşır, kavmime de.

Güneş kesilirsem ateşimle, gönlümün ıssılığıyla herkesin, her şeyin bütün zerrelerini sarhoş ederim, aşk oyununa düşürürüm.

Evvelsi gün aşk bana dedi ki: Ben tamamıyla nazım, edayım; nazlanmaya başladım mı sen niyaz kesil.

Nazı bırakır da tamamıyla niyaz olursan, ben sana karşı baştan ayağa dek niyaz kesilirim.

Bir zamancağız sus da susmakla uzlaş; sus da dinlemen için sazıma bir düzen vereyim.

CLXIX

Hani beni dam köşesinden çağırmıştın; hani selâm yerine başınla bir işaret etmiştin bana; onun hakkı için;

Hani gitmiyorum diye kemerini çözmüştün, hani Ay da benim gibi kemerine aşağılık bir kul, bir köle kesilmişti; onun hakkı için;

Hani haberin ulaşınca öylesine hayallere düşmüştüm ki hayaller kuran gönüle bile gelmez onlar; onun hakkı için;

Hani süpürgeciye süpür şu evi demiştin; ululara ne vakte dek böyle pis kokacak bu ev? Onun hakkı için;

Hani dudağını ısırmıştın da al kadehi, iç, olgun-ham sözlerini bırak demek istemiştin, onun hakkı için;

Hani seni görmüştüm de kalem elimden düşmüştü; aşkın eliyle muradıma erişmediğimi sana yazmaya girişecektim artık; onun hakkı için;

Hani o dilediğin, istediğin hüthüte, şu tuzaktan kurtar canını diye kötü sanılar göndermiştin; onun hakkı için;

Hani rintler vardır, oruç ayında gün ortası, halka karşı, halkın önünde şarap içerler; o rintlerin hakkı için;

Onlar binlerce şişe kırarlar da bir türlü oruçları bozulmaz; çünkü o kadehi aşk şişecisi yapmıştır.

* Oruç ayında Yahudicesine geceleri şarap içme; Muhammed'in meclisine gel de gündüzün iç, gündüzün.

Hani ben söz söylerken sen, a sâf gönüllü, gemi kas artık diye gülmeye koyulmuştun, gülmüştün de gülmüştün.

Ben de demiştim ki: Mademki benim ağzımı dikmiyorsun, tamamıyla dost olmayanın kulaklarını tıka.

Hani kanım sana helâldir ya onun hakkı için sözlerimi haram et düşmana, haram et de duymasın.

Hayalim, Tebrizli Şems'le buluşmak, ona hallerimi anlatmak için binlerce şaşılacak şekiller görür durur.

CLXX

Demedim mi sana, gitme oraya, seni tanıyan, bilen benim ancak; şu yokluk serabında yaşayış kaynağı benim ancak.

Kızsan da bin yıllık yola gitsen sonucu gene bana gelirsin, varacağın yer benim ancak.

Demedim ki sana, dünya hallerine, dünya şekillerine razı olma; senin razı olacağın otağın şekillerini düzen benim ancak.

Demedim mi sana, deniz benim, sen bir balıksın, karaya, kuruluğa gitme, arı duru denizin benim ancak.

Demedim mi sana, kuşlar gibi tuzağa gitme; gel ki kanatlarına uçuş gücünü veren benim ancak.

Demedim mi sana, yol kesenler var, seni soğuturlar, bomboz ederler; havandaki ateş de benim, ıssılık da benim ancak.

Demedim mi sana, kötü huylar verirler sana; beni kaybedersin; halbuki senin arı duru kaynağın benim ancak.

Demedim mi sana, kulun işi gücü hangi sebeple düzene girer acaba deme; sebepsiz, cihetsiz yaratıcı benim ancak.

Gönlünde bir ışık varsa bil bakalım, nerde evin yolu; Tanrı huyluysan eğer, bil ki ev sahibin benim ancak.

CLXXI

Yem de aşk için serpilir, tuzak da aşk için kurulur; aşkın canına and olsun ki Rum ülkesinden Şam'a yüzlerce defa gitmeyi kuruyorum.

Aşkın canına and olsun ki o, helâlden de yücedir, haramdan da; ben ne helâle and içerim, ne harama.

And olsun aşkın canına ki o, canın canından da lâtiftir; âşıklara yemek de aşktır, içmek de.

Filân kişi, düşmanın dileğini isteyen dosttan vazgeçti diye hasetçiden şehre bir gürültüdür, düştü.

* Aşk ateş, benim canım da semender değil mi? Aşk ocak, benim canım da ayarı tam altın değil de ne?

Aşk sâkî, can da gece gündüz onun yüzünden mahmur değil mi? O ezel şarabı yüzünden bedenim kadeh kesilmedi mi?

Benim gibi binlercesi aşka kul köle olsun; aşk, eline bir kadeh almış, bana geldi.

Canım, aşkla binlerce ince, gizli şeyler konuştu; öylesine söyleştiler ki o sözler, ne harfe sığar, ne söze.

Yürü, yurt bomboş, kıvama gelmemiş şarabı sun bize; potaya girmiş, ayarı tam altını seven, aşk âleminde hamdır.

Aşkla, vehmin bile ötesinde bir hoş arkadaşlık edelim; ne akıl sığsın oraya, ne bedenlerin kalabalığı, zahmeti olsun orda.

Ben de şarapla kendimden geçince, aşk da kendinden geçince o Tebriz padişahı Şemseddin, esenlik size diye çıkagelir.

CLXXII

Şarap sun, çoktandır senin mahmurunum ben; hırkaya bürünmüşüm amma senin gerçek dostun değil miyim?

Koca sağrağı sun, testiyi sun, işim kadehi aştı benim; yüce, ulu himmetine, ihsanına kul köle olayım.

Şimdi mahmurum ya, sen bana mutî ol; sarhoş oldum mu da artık elindeyim senin, dilediğini yap.

Ene'l-Hak kadehini doldur Mansûr şarabından da sun şimdicek; bu zamanede Mansûr gibi senin darağacının dibindeyim ben.

* Elest demindeki sözleri, şartları hatırla; benimle nelere karar vermiştin; ben hâlâ o kararda yım.

A avuç, sağrağına de ki: Sen bana binmişsin, seni ben taşıyorum amma şu anda daha da şaşılacak şey bu; gerçekten ben sana binmişim, sensin beni taşıyan.

Halkanın ortasında, benim çevremde dönmedesin amma iyice bakınca görüyorum, beni döndüren sensin, benim senin çevrende dönen.

Ey Zühre, gök kubbenin altında şarap içmem ben, senin zehirler yağdıran kadehlerine düşmanım ben.

Padişahın kadehi olmak için sırçaya döndüm; padişahım, tut elimi, senin yüzünden her şeyden kurtuldum, hür oldum ben.

Ne acayip şey; şişeyi kırıyor da şarabı dökmüyor; nasıl döksün, biliyor ki senin kucağındayım.

Boyum büküldü, yaya döndü amma senin okun yüzünden; sarardım, safrana döndüm amma senin lâle bahçendeyim.

Nasıl kâfir olabilirim, senin putuna tapmadayım; nasıl günahkâr sayılırım, senin şarabını içiyorum.

Gel, gel ki zamanenin sırlarını bilirsin sen; ört, sakla gönlümdeki sırları, senin sırların var bende.

Yüzünün güneşi yüzüme vurup parlatınca yüzüm sandı ki senin yüzünün aynı.

Gönül kuşum, tuzağındaki halkaları bir bir saydı; senin sayındayım da kendim için sayıyorum bunları diyor sanki.

Aşağılık bir kuyudayım amma başımı sen yüceltmedin mi? Esrik bir deveyim amma senin katarında değil miyim?

Kanlarla dopdolu gönül, kanlar içinde, toprağına dedi ki: Kanlara batmışım amma gene de senin ölçeğinde değil miyim ki?

Malım yok amma senin elinin malı, senin mendilin, havlun değil miyim? İşim gücüm yok amma senin işine gücüne dalıp sarhoş olmamış mıyım?

2390 Doğuların, batıların övündüğü Tebrizli Şems için senin utangaç, nurlarla dopdolu yüzüne âşık değil miyim ben?

CLXXIII

Aşkının mahallesine gelmedim ki geri döneyim; kıblemden nasıl olur da yüz çeviririm, namaz kılıyorum ben.

Yüzlerce Taraz'a mum olan, her yanı aydınlatan sevgiliden, hiçbir sebeple yüz çevirip karanlıklara dönmemi körden başka kimsecik istemez.

Hangi akıl fikir lâyık görür ki susuz olduğum halde, o hiçbir şeye ihtiyacı olmayan denizin tapısından başka bir tapıya gideyim?

Aşk Burâk'ını seçtim ki ebediyete dek o büklüm büklüm, simsiyah saçlara Türk'çesine at sürüp varayım.

Seher çağı, onunla gizlice konuşup görüşmeye, ona yalvarıp yakarmaya gittim mi,

Gözler bağlayan kaza ve kader, gözlerimi bağlasa bile onun amber gibi simsiyah saçlarına gözlerimi açar, onlara dalar giderim.

(s. 169) Sahibimiz Tebrizli Şems'in ayağının bastığı toprağa and olsun, onun yüzünden elden çıktım da başım dik, rütbem yüce bir halde gitmedeyim.

CLXXIV

Sakalımdan çek elini, şarap içtim, sarhoşum, kendimden geçmişim; hem de öylesine ki başımı da kaybetmişim, sakalımı da, bıyığımı da.

Ne başköşeden haberim var, ne eşik dibinden; meyhane eşiğine yüz tutmuşum ben.

Denizin dibinden toz koparan akıl, bin yıl koşar da gene izimin tozunu bulamaz.

Daralmış göğsüm, gökyüzünden de geniş bir hale geldi; sararmış solmuş yüzüm, aydan da lâtif bir hal aldı.

Bütün hekimlerin dükkânlarını yıkacağım; çünkü hastaya kutluluk benim, her derde devâ benim.

Göğsüm dünya meyhanesi kesildi, şu cömert göğsüme binlerce rahmet.

Dünyanın, kâinatın Tanrı'sına binlerce hamd, binlerce şükür ki aşk sersemiyim, varlık, benlik ayıbına eş değilim, tek kaldım gitti.

Padişaha toprak kesildim de erguvan benden bitti, gelişti; padişaha mat oldum da bütün oyunlarda üst oldum, herkesi yendim.

Ölüp gömülen tohum nasıl biter, yüzlerce başak verirse, Tanrı lûtfuyla ben de yüz binlerce defa öldüm, tıpkı o tohuma döndüm.

Tanrı cennetiyim ben, fakat adım aşk; hangi gönlü avcuma alır da sıkarsam sıkılmaktan kurtulur o gönül.

İradesini kim bana verir de ben onu besler, geliştirirsem o, gökyüzünün okundan da (gökyüzündeki Utarid'ten de) kurtulur, gökteki Mirrîh'in mızrağından da.

Kutluluk güneşi Hamel burcuna girdi, soğuk kışımdan yüzlerce temmuz coştu, köpürdü.

Sus, fitneden korkmasaydım, o korku olmasaydı, dilim her an binlerce perdeyi yırtardı.

CLXXV

Hoşsun, güzelsin amma ben binlerce defa daha hoşum, daha güzelim; dün gece rüyamda kimi gördüm, bilemiyorum ki.

Gönlüm öylesine hoş, öylesine neşeyle, zevkle, çalgıyla çağanakla dolu ki dünyalara sığamıyorum; fakat gene de can gibi dünyanın gözünden gizliyim.

Ağacın ayağı yere kakılıp kalmasaydı koşar, beni arardı; çünkü şu açılıp saçılan çiçeklerimle, güllerimle öyle bezenmişim ki gül bahçesi bile haset ediyor bana.

Daima neşenin eteğine yapışır, kendime doğru çeker dururdum onu; şimdiyse neşe benim eteğimi tutmuş, kendisine çekiyor beni.

Sabahtan beri birisi gıdıklayıp duruyor beni; durmadan güldüğüm boş yere değil ya.

Şu anda Zühre bile benden nağmeler, teraneler öğreniyor; binlerce Zühre şu sarhoş beynime, şu dönen başıma kul köle kesilmiş.

Seher çağı, bir tatlı dudaklı dudağımıza tat verdi; öylesine ki şeker bile dişimin dibindeki suda gark oldu gitti.

Haydin, kalkın, servi gibi boyu çağırıyor bizi; kalkın namaza; sizin namazınızın güzel mi güzel temelleri benim diyor.

Kalkın, gelin diyor, kapalı kapıların kilidiyim ben, bilin ki namazda Fâtiha'yı sizden okuyan benim.

Dudakları güzellik, alım ülkesinin sırlarını söylemede; şu nasibime bakın, o ülkenin kapıcısıyım ben demede;

Diyor ki: Deliliğime karşı akıllar bile şaşırıp kalmışken şu donup buz kesilmiş akıllara ben şaşıyorum.

Diyor ki: Gölgeye sığınan buz, öyle kalakalır, çözülmez; parıl parıl parlayan güneşimin ışığını görmemiştir ki.

Diyor ki: Güneş, bir buz gördü mü güzelce bir güler de bıyığını burar, ben abıhayatım der.

Her şeyi tüm söyleyeni getir de geri kalanını sen söyle; söylemekten kurtar beni, ben susan, söylemeyen bir delilim, fakat reddedilmez bir delil.

CLXXVI

Ne horozumuz var, ne tavuğumuz, amma sen yumurtadan bir baş çıkar da seyret, kimlerimiz var bizim.

Gerçekler güneşine her seher çağı derim ki: Sen baştan başa cansın amma senden can korkusu çekiyoruz biz.

Sıfatlarından bir nişan vermek, bir iz göstermek imkânsız; ancak vasıflarının izinin tozuna bile erişilemeyeceğine dair delilim var benim.

Çiy tanesine benzeyen gönlümüzü denize kavuştur; çünkü her an gariplikten yüzlerce ziyana giriyorum.

Yusuf gibi benim de gömleğimi kurtlar yırttı, paramparça etti; fakat onun gibi benim de bir Yakub'um var, onun himmeti beni görüp gözetiyor.

Bütün tuzakları zebun eden tuzağına ulaşmak için adım başında bir sınama tuzağına tutuluyoruz.

Fakat bağları çözen, her an bize öylesine işler ediyor, öylesine esirgiyor ki ana, baba, amca da ancak o işleri eder, o çeşit esirger.

Zenci gözüyle o yüze baksak bile aynaya ne zarar? Ayna bu yüzden paslanmaz, kararmaz ki.

Şu elimizdeki ömrü harcediyor, darmadağın bir hale geliyoruz; galiba ömürler bağışlayandan ebedî bir ömür elde etmişiz.

Zehirler içmede ne cürettir bu, ne cesarettir; olsa olsa senin lûtfundan sayıya sığmaz bir panzehirimiz olacak.

Meydanda bu, o, şu merdiveni kırmaz, hattâ kırsa bile o kırık merdiveni gene de sağlam bir merdiven haline kor, bize sunar.

Gün gelir de gündüzün gece olursa, artık işin soru-ceza gününe kaldı demektir; bırak şu mekân âlemini, bizim mekânsızlık âleminde mekânımız var.

Bu çeşit bir güzümüz olduğunu bilseydin giyindiğin baharlıkları yırtar, atardın da sararır solardın.

Ağzım sözle dolu, fakat şekerler, ballar saçan güzelimiz, o tatlı mı tatlı dudaklarını aç da sen söyle diye susuyorum artık.

CLXXVII

Getir meclisimize çalgıyı, kerem sahibi ol bize karşı, kerem sahibi; hasta gönüllülerin mahallesinde merhametli davran, merhametli.

Gönlüm ateş gibi tütüp yanarak, şarap gibi coşup köpürerek diriliyor; gönül gibi konaktan konağa konan bir yolcu olma, bir yerde yerleş, bir yeri yurt edin.

Ateş çıkageldi de âşıkların yoluna oturdu; yâni a bu yolun yolcusu diyor, kork canından, kork.

* Ateşe ses geldi: Bütün âşıklara, Halil'i saran yalımlar gibi güllük gülistanlık kesil, nimet ol, nimet.

Kilimini sudan çıkarmak istiyorsan azizlerin ayak bastıkları yerlere döşen, kilim ol, kilim.

Denizin daima sana dadılık etmesini istersen yürü, eşsiz, tek inci gibi yetim ol, yetim.

A gönül, bu söz doğru düzen bir sözdür; havalara kapılan gönül, bütün bir halde, düz bir halde kalamaz, kırıl, dökül, ikiye yarıl, ikiye.

* Ebcedin elifi olma, o baş çeker, böbürlenir; dal gibi de eğri olma, iki büklüm ol, cim kesil, cim.

CLXXVIII

Şu bomboş karında ne güzel bir tatlılık var; eksik-artık değil; insan tıpkı çenge benziyor.

Söz misali, çengin içi dolu olsaydı ne feryat çıkardı ondan, ne zîr nağmesi, ne bem teranesi.

Oruçtan başın, karnın yansa yakılsa, o yanışla her an gönlünden feryatlar kopar.

O yanışla her an binlerce perdeyi yakar, yandırırsın; himmetle, gayretle her an adım atar, binlerce dereceler aşarsın.

Karnın boş olsun da ney gibi yalvararak feryat et; karnın boş olsun da kalem gibi sırlar söyleyedur.

Karnın dolu oldu mu hemencecik aklının yerini gelir de şeytan tutar, Kâbe'nin yerine put geçer, oturur.

Oruç tuttun mu, tapında köleler gibi, kullar gibi, hizmetçiler, halayıklar gibi güzel huylar gelir de el pençe dîvân durur.

Oruç tut, oruç Süleyman'ın saltanatını sağlayan yüzüktür; onu şeytana verme, ülkeyi altüst etme.

Saltanat elinden çıktı mı ordun da dağılır gider; ordun bayrağının dikili olduğu yere gelir; asker bayrağın altında toplanır.

* Seba halkına, Meryemoğlu İsa'nın duasıyla gökten yemek indi.

Sen de oruç tut da zevk, neşe sofrasını bekle; o kerem sofrası, kelem çorbasından elbette iyidir.

CLXXIX

Sen beni istemesen de ben seni canla, gönülle isterim; bana kapıyı açmasan da kapının eşiğinden ayrılmam, orda otururur kalırım.

Balığa benziyorum, dalga beni karaya vursa da gene sudan başka sığınacağım yer yoktur, gönlüm sudan başka bir yer istemez.

2460 Başımı alıp da nerelere gideyim, gönlüm, canım mı var? Ben de, beden de, gönül de ancak padişahlar padişahı güzelimin gölgesine sığınmışız.

Yıkılmış, kendimden geçmişsem, sarhoş olup gitmişsem, kendimden geçişim, sarhoşluğum senden; bir şey biliyor, bir şey duyuyorsam bilişim, duyuşum gene senden.

Eğer bende bir gönül kalmışsa gönlümü alan sen değil misin? Bir saman çöpüysem meselâ, kehribarım gene sen değil misin?

(s. 170) Bugün yağlı, ballı çörek yiyormuşum gibi ağzıma gelen tat, sayıya sığmayacak derecede tatlı olan o güzelim dudaklarının tadından, lezzetinden değil de nedir?

* Gönlümden iki dünyayı da sürdüm, çıkardım da he gibi geçtim, Allah'ımın yanına oturdum âdeta.

Ne mevki düşünürüm, ne sultanlık, ne de ululuk; mevki olarak da yeter bana aşkının devleti, rütbe olarak da.

* Kul huvallah gibi baştan başa tenzih denizine dalmış, gark olmuş gitmişiz; Müşebbihe gibi benzerler ispatına uğraşıp da baş aşağı düşmemişiz biz.

Tatar'a benzeyen gamın, kızar da yağmaya, çapula başlarsa ben, tıpkı otağ gibi aşkla, sabırla kemerimi kuşanmışım, ayak direr dururum.

Tembelim, kervanın içinde geç kalkan biriyim amma vakitli vakitsiz, bütün yolculuklarım da sanadır.

Dolunay gibi doğ da bunun tamamını sen söyle; çünkü Ay talihim ayrılık düğümüne düştü, bulut altına girdi, görünmez oldu.

CLXXX

Gizli bir peri ayağımı bağlamış; onun bu bağı yüzünden kavga alanına düşmüşüm, savaşıp durmadayım.

Kafdağı'ndanım, bu yaylanın garibiyim ben; görünüşte güvercinim amma yaradılış bakımından Zümrüdüanka'yım ben.

Güvercinim ecel doğanına av olup, onun peşine düştükten sonra, ben can Zümrüdüanka'sının kanatlarını açar, o kanatlarla uçarım.

Akıl güneşiyle sırtım kızışmıştır amma gölgede oturanlara da tıpkı bir çadır gibi ayağımı diremişim, durup durmadayım.

Vakit oğlu olan, babasının eteğine yapışır, bense sûfîye benziyorum; dünün de ötesindeyim, yarının da.

Beni şu kapıya perde gibi asakodun; halbuki ben asılmak için gelmedim, asılmaya lâyık değilim ben.

Lûtfettin de kuzgunluktan kurtardın beni; dudular gibi senin avcundan şekerler yiyip duruyorum.

Avucundaki cömertlik tutar da beni denize iletirse, bana denize yol açarsa nasıl bir inci olduğumu o vakit gösteririm.

Anlayışla avlanmam ben, anlayışın ötesindeyim; vehme sığacak bir varlık değilim, pek geniş bir alanım ben.

Sözü nerdeyse orda kes artık da nerdesin? Kendine bir bak; ben nerdeysem beni de orda ara, ordayım çünkü ben.

CLXXXI

Semâ' nedir? Gönüldeki gizli erlerden bir selâm; garip gönül, onların mektupları gelince dincelir, rahata kavuşur.

Aklın dalları budakları bu yelle açılır, saçılır; bu vuruşla beden genişler, ferahlar, huzura erişir.

Seher çağı can âlemi horozunun sesi duyulur; Behrâm'ın nöbet sesinden zaferler elde edilir.

Tef sesini duydu mu bir avuç ok alır da can şarabı, bedene ok atmaya koyulur.

Bedende bir tuhaf, bir görülmemiş tatlılık belirir; neyden, çalgıcının dudağından dile, damağa bir şeker tadıdır, gelir.

Seyret de gör, şu anda binlerce gam akrebi kıvrılıp ölmüş; binlerce ferah, neşe zamanı aramızda kadehsiz dönüp durmada.

* Akrep sokmaması için muska yazan bayram gelip çatar; zaten akrep afsununu okuyup üfüren, şerbet muskasını yazıp sunan kişiler, daima aşk mahallesindedir.

Her yandan bir Yakub kararsız bir halde kalkıp sıçrar; çünkü burnuna Yusuf'un gömleğinin kokusu gelir.

* Canımız, "rûhumdan rûh üfürdüm ona" sırrıyla dirilmiştir; "rûh üfürdüm" deyişi, yemek içmek olsa değer mi değer.

Mademki bütün yaratıklar, Sûr'un üfürülmesiyle olacak, Sûr'un teranesinin zevkiyle ölüler uykularından uyanacaklar, sıçrayıp kalkacaklar;

Donup buz kesilen, bu müziğin tesirine kapılmayan, ölüp yok olanlardan da aşağı olan canın toprak başına.

Bu helâl şarabı içen beden, bu şarapla esriyen gönül, ayrılık ateşinde kavrulur, pişer, tam olgunlaşır gider.

Gayb sûretinin güzelliği söze sığmaz, anlatılmaktan, övülmekten ötedir; onu görebilmek için ödünç olarak binlerce göz al, binlerce göz.

Senin içinde öylesine bir Ay var ki gökyüzünden Güneş bile ona ben sana kulum köleyim diye seslenip duruyor.

İmranoğlu Mûsa gibi o Ay'ı koynunda ara, kendi pencerenden bak da esenlik sana, esenlik de.

Semâ'ı kızıştır, eşeklerin hatırını pek gözetme; çünkü sen semâ'ın canına cansın, zamanın parlaklığısın, neşesisin.

Dilimi satayım da binlerce kulak satın alayım; çünkü ağzından ballar dökülen, sözlerinde şeker tadı olan hatip minbere çıktı.

CLXXXII

Seni başıboş bırakmam, işine gücüne aldırış etmez değilim, senin için daima işte güçteyim ben; her an biraz daha yüceltmedeyim seni, biraz daha aziz etmedeyim.

Tertemiz zatıma, padişahlık güneşime and olsun, seni sana bırakmam ben, lûtuflarla, keremlerle yüceltir dururum seni.

Yüzüne kendi yalımlarımdan, kendi ışıklarımdan nurlar veririm, başını on tane yarlıgama parmağıyla kaşır dururum.

Razılık göğünde binlerce inayet bulutu var; yağarsam o bulutlardan boşanırım da şerrin başına yağarım.

Lûtfum seni onarmak, seni iyileştirmek için belini bağlamıştır; zaten onarıp iyileştirme, kavuşturup buluşturma bereketlerinin kaynayıp coştuğu gözüm, kaynağım ben.

Bana, hastayım dediğin geceden beri binlerce şifa veren şerbet, sevgilerle, esirgemelerle kaynayıp coşuyor.

Gel yanıma da, gözlerine yeni bir sürme çekeyim; çekeyim de sırlarımı görüp anlamak için gözlerin aydınlansın.

Öylesine lûtfum çok, öylesine keremim bol ki yabancıların bile ellerinden tutmadayım; iş böyleyken bildiklerimin en yakınlarından lûtfumu nasıl olur da esirgerim.

* Ambarımın ölçeği senin çuvalında bulundu diye seni hırsız tuttum da memurlara teslim ettim.

* Sen, kahrımdaki sebebi anlamadın, şaşırıp kaldın, buna imkân yok diyordun; halbuki o kahırda binlerce lûtuf vardı.

* Bünyâmîn, o zahmet yüzünden Yusuf'unu bulmadı mı? Benim bütün işlerimi lûtuf bakışıyla seyret.

* Yusuf, halvette Bünyâmîn'e yaptığı işi açtı, döktü, tamamıyla anlattı da ben kimseyi boş yere gamlarla incitmem dedi.

Senin de halvet edeceğim vakit gelinceye dek sustum ben; fakat a benim elime giren, a bana tutulup kalan, yalnız hakkımda kötü sanıya düşme.

CLXXXIII

Hangi gün şu adı sanı, şu bedeni dürüp devşireceğiz de can meclisinin ortasında halka halka dönüp dolaşacağız?

Ne vakit padişahın meclisinde, önce dudaksız, sağraksız şarap içtiğimiz gibi gene can şarabını içeceğiz?

Ne vakit can sâkîsine sarhoş, yıkılmış, dökülmüş olarak, elden, ayaktan olduk, sen uzat elini diyeceğiz?

Meze getir diyeceğiz, getir de biz artık bu yana göçtük; ağlayıp inlemedeyiz, yüzümüz sapsarı, kızıl şarabı sun;

Selâm ver bize, belâlarına teslim olmuşuz, hararetli hararetli sor, soruştur bizi, soğuk nefeslerden üşümüşüz, soğumuşuz biz.

O sâkîm bize cevap vererek diyecek ki: Nur saçmada Ay gibi cömertiz biz, için, afiyetler, şifalar olsun.

* Sen saltanat dile, Süleyman gibi Rabbim bana bir saltanat ver de; biz ihsanımızı bir karıncadan bile esirgemeyiz, bir karıncayı bile incitmeyiz biz.

Ayrılığımızdan nice gamlara uğradın, pek çok kederlere düştün, gel kucağımıza, her derdin devâsıyız biz.

Cefa dikeniyle yaralanmış, gönlü getir, sun bize de gel al bizden; bize ne diye armağan olarak gül getirirsin? Biz zaten gülüz.

Eşinden dostundan ayrıldıysan gel bize; keremde, lûtufta, güzellikte eşimiz yok, tekiz biz.

Bir iş başarmadıysan, hayırdan yana müflissen gene gel, senin gibi binlercesinin işini başarmışız biz.

İştiyak çekenler gibi gözyaşlarını yağdır da tozu yatıştır; çünkü bu toz duman içinde Ay'ın yüzünü göremiyoruz.

Sus, boş yere zar atma, bu işi bize bırak, bu tavlanın ustasıyız biz.

CLXXXIV

Senin çevrende dönüp dolaşmadım da kendi kuruntuma uydum, kendi çevremde dönüp dolaştım mı derdin, elemin, kötü bahtın çevresine döner dolaşırım.

Sabahleyin yarı sarhoş bir halde uykudan kalktım mı doğruca sâkîme gider, onun çevresinde döner dolaşırım, ondan medet isterim, ondan kerem umarım.

Halk, sayılı birkaç lokmanın çevresinde dolaşır, bense yaratıcının, sayıya sığmayan eldeki nimetin çevresinde döner dolaşırım.

Şu sınırlı âlemin oluşu da sınırsızlık âlemindendir, duruşu da; ben de sayısız, sınırsız döner dolaşırsam ayıplama beni artık.

Mezara benzeyen göğsümü bir bağ, bir bahçe haline getiren, mezara bağlanıp kalmamı lâyık görmedi benim.

Mezar da ne oluyor? Can, göklere bile sığmaz; beşten, altıdan geçeyim de tezcek tek olan, bir olan Tanrı'nın çevresinde dönüp dolaşayım.

(s. 171) Gerçi aydın bir aynayım amma toz, pas korkusundan iki üç günceğiz bir yün parçasının çevresinde dönüp dolaşmam da yersiz değildir.

Bir gülsem şu bahar yüzünden gül bahçesi kesileyim; birsem bu buluşmadan yüzlerce beden olayım.

Çeşit çeşit şekiller arasında şu beden, çaresiz bir hale gelir; fakat ayna kesildim mi artık ne diye bedenin çevresinde dönüp dolaşacakmışım?

Ben şu harf tavlasından yayıma çıkacağım artık, bağlı katır değilim ya, ne diye dönüp dolaşacağım hep bu direğin çevresinde?

CLXXXV

Gönlümde şu niyet var: Bir ateş tutuşturayım; huzurunda ölmeyeni öldürüp geçeyim.

Aklın yayını kırayım da akıl da bilsin ki eşim, örneğim yok, eşsiz, örneksizlere padişahım ben.

Zaten kim senin bakışına nail oldu da eşsiz, örneksiz bir hale gelmedi? Şu yıkık dökük gönlüm define yeri oldu gitti.

Ben nerdeyim, padişahlıkla övünmek nerde? Yoktukta, yoksullukta yok-yoksul biriyim, yoksulların da düşkünüyüm ben.

O kişiyim ben ki adımı sen takarsın, benim bir şeycikler bildiğim yok; yalnız senin tutsağın oldukça beylerin de beyiyim, bunu biliyorum.

Tutsaklıktan da, beylikten de öte bir başka durak var mademki; yokluğa erip de yok olunca bu iki sıfattan da kaçıyorum o yüzden.

Gece oldu mu bey de yok olur, tutsak da; uykuya daldı mı tutsak, tutsak olduğunu bilmez bile.

Gece, beylerin beyliklerini uykuyla ödünç alır; fakat aşk hiç uyumaz, ben de aşka tutulanlardanım.

Güneş'e bak hele; bir günlük padişah o; Ay da ben vezirlerdenim diye yanıp yakılır, eriyip gider.

Ben aşkla pişmiş, olmuşum; ne hamım, ne ham tamahlara kapılmışım; Tanrı hamurumu aşkla yoğurdu benim.

Birinin hamurunu Tanrı yoğurursa nerden ham kalacak o? Maya kabul eden hamurum, mayasız, bulamaç hamur değilim ben.

Gökleri yaratan, nasıl olur da bulamaç halinde bırakır? Gökteki yıldızlar gibi ben de her yanı aydınlatanlardanım.

Ne vakte dek kendine ad takıp duracaksın? Sus artık; ben de ihtiyarım, ihtiyarlardanım, pîrlerdenim demek, çocukluktur zaten.

CLXXXVI

Ayrılık, kulağıma acı bir haber ulaştırdı; tatlı uyku âşıklara haramdır dedi.

* Aşktan bir yarım selâma nail olan kişi, yemeye içmeye de dört tekbir getirdi gitti, uykuya da.

Bana bak, beni seyret; aşk, gönlümü, canımı kendisine halayık etti, kul edindi de binlerce hürriyete kavuştum.

Aşağılık kişilerce bir gösteriştir, bir şehvetten ibarettir amma ileri gidenlerce aşk, pek büyük, evveline evvel olmayan bir nurdur.

Gönlüm yaralanınca gidip tövbe etmek ister; fakat ne bana gül, ne kendine; hangi tövbe, nerde tövbe?

Ne de güzel günahtır ki ona tövbe etmek kâfirliktir; öylesine bir günahtır o ki ne ardında kaçıp kurtulacak bir yol var, ne önünde oturup dinlenecek bir durak var.

* Dört mezhepte de kanı helâldir, kanını dökmek caiz; çünkü aşk, ulu, yüce kişilerden başkalarının kanını dökmüyor.

Öldür beni, öldürdün mü aşkla dirilirim ben; işte sustum, öldüm, artık söz de bitti gitti.

CLXXXVII

Bir bucağa gideyim, kadehi bir ucundan elime alayım; çünkü ben şarap kadehine âşıkım, kendi işimi gücümü düzüp koşmaya düşmanım.

Bir bucağa gitmek, orda yer gibi yerlere döşenmek hoştur, güzeldir; şu iki hal, neye mal olursa olsun baldır, şekerdir, süttür bana;

Amma su kuşu olmayana suyla yağdır âdeta; bir türlü karışmaz, katılmaz, yadırgar o hali; fakat benim talihim Zühre yıldızı, şükür, sarhoşluk olmuş bana.

Halktan da şükrü sarhoşluk haline getirmeyi istiyorum; yoksa varı yoğu bir uğurdan sana bağışladım a benim beyim, efendim.*

Varayım, gideyim de can şarabının bulunduğu yere başımı koyup dalayım; zaten hilelerle, düzenlerle dolu olan başımın uykuya dalması daha iyi.

* Beyitte "Bek" kelimesi Türkçe olarak kullanılmıştır.

— N —

CLXXXVIII

Bana bak, şu safran gibi sararmış iki yanağımı seyret, o eleme ait türlü türlü alâmetlerimi gör.

Gönlümdeki evveline evvel olmayan pîrin canına and olsun, şu gençliğim toprak kesilsin de ayaklarının altına döşensin.

Gözünü iyice aç da gözlerime bak; şu benim gönüller alan dilberimden gönlünü sakınma.

O bahttan, o talihten şu dudağıma bir öpücük geldi de tatlı dilimden şekerler coştu, ballar köpürdü.

Kulakların duyduğu ancak sözlerimden ibaret, fakat candan attığım naraları kimsecikler duymuyor.

Bu soluktan nice ateşler parlayıp yanıyor dünyada, şu fânî sözlerimden nice ebedîlikler coşuyor âlemde.

Tebriz'in övündüğü Şems'i gördüm göreli, şu anlamlarım ne de kararsız bir hale geldi gitti.

CLXXXIX

Nazlanacak durumda değilsin, yürü, naz etme; olmadan ağaçtan meyve koparmaya kalkışma.

Tanrı kıblesine put gibi gelip oturma; namazını kendiliğinden namazlıktan çıkarma.

Oldun, olgunlaştın mı boş ver ağaca, bırak onu; artık sıcağı, soğuğu düşünme, çekinme onlardan.

Hiçbir düşman kalmadı mı yürü, git meclise, otur, savaş silahlarını at, kavgayı, çapulu bırak.

Gümüşün, potadan sâf bir halde, sızırılmış bir halde gelmede, her can gözü kör olanın potasına verme onları; eritme onları.

Güzelliğini aşk tutsaklarına hiç sorma; madem Tanrı lûtfunun bahçesisin, baş çekme.

CXC

Gel, gel ki ayrılığınla ne akıl kaldı, ne din, şu yoksul gönülden sabır da gitti, karar da.

Yüzümün sararmasını, gönlümün derdini, içimin yanışını sorup durma; anlatışa sığmaz onlar; gel de gözlerinle gör.

Senin ateşinle, senin sıcaklığınla pişmiş somun gibi kıpkızıldı yüzüm; şimdiyse bayat ekmek gibi un ufak olmuşum, yerlere serilmişim; gel de yollardaki topraklardan topla beni.

Yüzünden ayna gibi hayaller devşirirdim; şimdi gel de sapsarı betime benzime bak, bumburuşuk yüzümü seyret.

Tıpkı suya benziyorum, derede eğri büğrü, sağa sola akıp duruyorum; ayrılık solumda da pusu kurmuş, sağımda da.

Göklere de sığmayan, yerlere de sığmayan yüzüne âşıkım da o yüzden yeryüzü gibi ben de gece gündüz göğe yüz tutmuşum.

Tanrı için olsun şu seferden dön, bu yana yüz tut diye seher çağı dertle bir mektup yazdım, seher yeline verdim;

* Dedim ki: Başında kil bile olsa yıkama, gel. Ayağına diken batmışsa çıkarmak için oturma, gel;

Gel, gel de beni şu gel git sözünden kurtar. Öylesine bir gel ki canım, şundan da halâs olsun, bundan da;

Haber yolladım seher yeliyle; dedim ki: Ey âşıklar peygamberi, ey emin elçi, Allah için olsun tez git, tarafımdan de ki:

Suya batmışım, ateşe yanmışım dalga dalga gözyaşlarımla, yalım yalım gönül ateşimle; bana ne çare yazdı, budur çaren diye ne dedi, gel de bildir.

CXCI

Senin gözlerini görmek için binlerce kötü göze katlanırım; ne gözler var sende, ne gözler, a benim gözlerimi aydınlatan güzel.

Senin razılığını elde etmek için Âdem üç yüz yıl ağladı, sonucu, seninle buluşma gülüşüyle ağzı açıldı.

İyiden iyiye bil ki gülüş, ağlayış miktarıncadır; yeşilliğin gülmesi, bulutun ağlamasındandır.

İnsan soyundan değilsen yürü git, ağlama; Zenci de renginin kara olduğuna ağlamaz, bu yüzden hüzünlenmez.

Beyaz nedir görmemiştir o, sadece kapkara bir yüzü vardır, üzülmez bile, neşelidir o; yürü, Rum kayserinin oğlu gibi Zenci'nin yolunu vur.

Gazinin Arap atı, nice oklar yer; çünkü o ne palan vurulup yük yüklenen attır, ne sığır; Arap atıdır o, savaş atı.

Hele senin bindiğin Arap atı... Senin gibi bir savaş padişahı, senin gibi bir yeryüzü kahramanı binmiş ona.

2590 O atın yanı, önü, o kadar ok yer ki oklu kirpiye döner; savaş safında bu, debdebesidir, tantanasıdır onun, savaş safı yurt olmuştur ona.

Padişah yelesini, başını, a seçilmiş at, benim atımsın sen diye bir sıvazladı mı.

Bütün oklar, şekerkamışları kesilir; hepsi de baştan başa tattır, lezzettir; baştan başa keremdir, ihsandır.

Yük beygirinin bu lezzetten haberi yoktur; sağdır, esendir, fakat bundan mahrumdur, değeri de olamaz onun.

Söylemeye tövbe edeyim amma ey pençeleri kıran arslan, senin pençendeyken tövbenin ne faydası var bana?*

* "Arslan" Türkçedir.

CXCII

(s. 172) A gönül, hastaların ağızlarına bal verme, körlere göze ait sözler söyleme.

* Boyundaki damardan da daha yakındır kula, fakat Tanrı'dan uzak olanlara uzaktır Tanrı.

İçini arıt, düz, koş da o gizli Ay perdelerden görünsün, baş göstersin.

Kendini de, dünyayı da yok edersin amma kendinde de olmadığın, dünyadan da geçtiğin halde burda gene meşhurlardan olur, tanınırsın.

Buluşma Ay'ıysan buluşmadan bir nişan göster; hurilerin kollarından, yasemin gibi bembeyaz göğüslerinden, güzelim yüzlerinden bir eser belirt.

2600 Yok, eğer altın gibi ayrılığa mensupsan ayrılık dağı nerde? Sevgiliden ayrılanların damgalı paraları öylece donakalır, kalp kesilir.

Mademki aşk yok sende, onun yerine kulluk etmeye bak; çünkü Tanrı kendisine iş işleyenlerin ücretini mutlaka verir.

Bil ki Tanrı aşkı, Süleyman'ın yüzüğüdür, nerde Süleyman'ın geliri, nerde karıncaların kazancı?

Düşünce elbiselerinden soyun, at onları üstünden; çünkü güneş ancak çıplakları kucaklar.

Tebrizli Şems'in saçlarına sığın da miskler yağdırsın sana, kâfurlardan kurtul.

CXCIII

Sen, bâzı kılavuz kesilirsin, bâzı yol kesersin; hem harmanımızsın bizim, hem harmanımıza âfet.

Aşkla binlerce elbise dikersin, derken tutar, yırtarsın, sonra da suçunu bana yazarsın.

Bir dibi, kıyısı bulunmaz denizsin, iki âlem de bir katrendir; iki âlem de bir parçacık altın kesintisidir, sense yüzlerce altın madenisin.

Buyruk senindir; köre, gözünü aç dersin; söz söyleme kudretini bağışlarsın, sonra da o dilsiz, o pepe söyledi, konuştu dersin.

Hevesle yüz binlerce mıhladız yaparsın ki her demir o halis taşa lâyık bile değildir.

Beni sarhoş bir halde çakmağına çeken sensin; ben aydın canmışım, yahut bedenmişim, haberim bile yok, ne işim var bunlarla benim?

Sensin şarap, sensin mahmurluk, sarhoşluk; sensin düşman, sensin dost; bu düşmana binlerce kutlu can feda olsun.

Gerçekten de Şemseddin'sin, Tebriz'in övündüğü cansın; yüzlerce karakışa lâyık olana can baharı ihsan ettin sen.

CXCIV

Canım benim, acı cefan beni inci haline getirir; incinin, mercanın yeri zaten acı denizdir.

* Vefana gelince: O, pek lezzetli bir başka denizdir, öylesine bir deniz ki cennetin dört ırmağı onun dibinden kaynar.

* Şu anda canımı illetlerden, buhrandan kurtarmak için şu iki denizin kavuştuğu yere gelmiş bir İskender'im ben.

* Yecüc-Mecüc'ün geleceği yere pek büyük bir sınır yapıp halkı onlardan tamamıyla kurtarmak niyetindeyim.

Çünkü onlar denizi sömürüp içerler, onların ıssılığı yüzünden dünyada bir katre bile su kalmaz.

Çünkü onlar ateşe mensuptur, cehennem unsurundan yaratılmıştır; cennetin lûtuflarına düşmandır, gönüllerin nurına perdedir onlar.

Her sayıdan artıktır onlar, çünkü kahırdan meydana gelmişlerdir; kahır da Tanrı sıfatıdır, sonu, ucu olamaz.

Hepsi de çıplaktır, hepsinin giyimi kuşamı ancak ettir, bedendir; apaçık görüşe karşı giyim kuşam mı olurmuş a gönül?

Yorgan onun sol kulağıdır, yatak sağ kulağı; geceleyin iyiden iyiye bil Yecüc-Mecüc çıkmış gitmiştir.

Mukallidin döşeği, yorganı, taklit bilgisine benzer; gerçekten de Yecüc taifesindendir o, insan değildir.

Çünkü gönül, bir pencereye benzer; güneş o pencereden vurur, ışıklatır çevreyi, zerreler de o ışıkta el çırpıp oynarlar.

Şu gönlün binlerce adı vardır, binlerce sıfatı; her ad, öbür ada nisbetle aykırıdır, ayrıdır, bir başka çeşittir.

Hani birisi sana babadır, fakat bir başkasının oğludur, bir başkasının kardeşi.

Nitekim Tanrı adları da bize göre bir nisbetle anlaşılır; meselâ kâfire göre kahredicidir de bize göre rahmeti bol.

Nice kişiler vardır ki sana göre melektir, öyle inanırsın sen, fakat başka birine göre de şeytandır.

Nitekim senin sırrın sana apaçıktır da başkasının haberi bile yoktur, ondan örtülüdür, gizlidir o sır.

CXCV

Senin nimetlerine can bir türlü doymaz; senin sofranda binlerce boğaz gerek bana, binlerce ağız.

2630 Gel, abıhayatsın sen, bense susuz mu susuzum; ne ben usanır, bıkarım, ne senin lûtfuna, ihsanına son vardır.

Gel, boşlukta duran denizsin sen, bense bir balığım; denizdeyim amma o denizin ucunu kıyısını kim görmüştür?

Şu çamurlu, şu boz bulanık su, senin denizinden bir katrecik; halbuki susuzluktan bunalanlara, çırpınanlara candır bu bulanık su.

Gel, gel ki sen güneşsin, ben zerreyim; yüzünün ışığı önünde zerre gibi dönüp oynamadayım.

CXCVI

Dört gündür konuğum sana, iyice bil, üç gün daha kalmak, üç gün daha konuk olmak istiyorum sana.

Bu üç gün hakkına, o dört gün aşkına yüzünü ekşitme de şu gönül yüz binlerce şüpheye düşmesin.

Şu ekşi yüzden başka her çeşit yiyecekle başım hoş; yalnız bu ekşi dişimi kamaştırır da kamaştırır.

Bütün ekşiler ona nisbetle tatlılaşır, ballaşır; aman ey gülen gül, yüzünü ekşitme.

Aç o gülen dudakları; ballar, şekerler orda; o lûtufta, o ihsanda yüzlerce gülbeşeker gizli.

Tanrı'nın her an ballar, şekerlerle geliştirdiği o yüze hiç yaraşmıyor, ekşitme yüzünü.

Çehrenin asık olması şöyle dursun, yeri mi bunun? Yüz binlerce acıyla ekşi, yüzüne yaklaşsa güzelleşir, neşelenir gider.

Kıyamet günü yüzün gizli kalırsa, cehennem cennetlerin başköşesinden bile daha hoş olur.

Kış ortasında yepyeni bir bahar diliyorsan güzelliğinin bahçesine gir de ağaçlar dik.

Halkın cuma günü bayramlar görmesini istiyorsan minbere çık, sıfatlarını oku, kendini öv.

Hayır, yanlış öyledim, çünkü sen minbere çıksan minber kanatlanır, gönül gibi uçuverir.

Beni şekerlerinle, ballarınla konuk et; ot getirip koyma önüme, hayvan değilim ben.

Melek ne yer? Tanrı'nın güzelliğini; ayla yıldızın gıdası, dünyanın güneşindendir.

Mısırlılar ekmek derdiyle korkulara düşerken, halk o kıtlıkta Yusuf'un güzelliğinden gıdalanıyordu.

Susayım, çünkü bir kere daha söze dalayım da kendisi ortadan kayboluversin; bunu istiyor sevgili.

Bu söz de yanlış; çünkü o beni eşekten düşürmek isterse çekinmenin, eyere yapışmanın ne faydası olur?

Meğerki çekinmenin yolunu o göstersin; çünkü dağarcığı diken de o, yırtan da.

Görünüşte filânı adamakıllı azarlarım, darılırım ona, feşmanla iyiden iyiye uzlaşırım amma sözüm hep onadır, hep onunla konuşurum ben.

Sus da böyle bir söze yel esmesin; çünkü esip giden yel, onlara mahrem olamaz.

CXCVII

Dört şiir söyledim, hayır dedi, bunlardan daha iyisini söyle. Peki, fakat önce o seçilmiş şarabı sun.

Altıncı kadehi şu mübarek beş parmağınla kavra da sun bana, de ki: Al, iç, elli beşinci kadehi bile iç.

Ceylanını bana ver, gazel al benden; saçlarının yüzünü göster, terütaze şiiri seyret.

O göklere, yerlere sığmayan şarapla mahmurluğumu sök de mahmur şiir söylemeyeyim.

Senin lûtfun, senin gönül alıcılığın beni böyle kavgacı, inatçı etti; yoksa ben çok edepliydim, çok alçakgönüllüydüm.

Sen bin yıllık edebi bir kadehle alıp gidersin; aşkının mahmurluğu utangaç bir göz bırakmadı ki.

Sayende dünya Leylâlarla, Mecnunlarla doldu; lûtfun binlerce Vîse yaratmada, binlerce çeşit Râmîn halk etmede.

2660 Birlik yüzün bir gölge salsaydı âleme, şu dünyada ne kıran kalırdı, ne karîn.

Sen güneşsin; senden başka ne varsa gölge gibi sana tâbi; gâh sola gider, gâh sağa.

Gâh bütün âlemi kaplar, gâh tamamıyla yok olur gider, halden hale giren tavla zarı gibi senin eline uymuştur, nasıl atarsan öyle çıkar.

(s. 173) Aşkımız çırpınıp durdukça senin alımın, senin güzelliğin sakin sakin durmada; biz sofra örtüsü gibi bumburuşuğuz, ayrılığının alnındaysa bir tek kırışık bile yok.

Bizim kararsızlığımızdan ziyade güzelliğin sakin oluşu tuhaf; fakat bu ikisinden de tuhafı şu: Bir pusudan baş çıkardın da göründün mü olanlar olur artık.

CXCVIII

Canın için olsun, şu âşıktan çekinme, su yoksulla uzlaş, kaynaş, beni bırakıp gitme eve.

Bahaneler bulmaya kalkışma, özür getirmeyi bırak, aşağı görme beni, ululanma, gurura düşme.

Şarap hazır, devlet eşimiz dostumuz, sâkîmiz de sensin; artık şarap sun, sâkîlik nazlarına girişme, sâkîlik hilelerine başvurma.

Erlerin yüzlerine bak; hepsi de senin sarhoşun; onlar dururken pencereye, dehlize, eşiğe bakmaya girişme.

Âşıkların halkasından başka bir yerde ömür sürme, meyhaneden başka bir yerde yuva kurma.

2670 Bak da gör, dünya bir tuzak, dilek, istek de yem; onun tuzağına koşma, yem havasına düşme.

Onun tuzağından kurtuldun mu gökyüzüne ayak bas, gökten başka bir eşiğe ayak basma.

Güneşe de aldırış etme, ay ışığına da; tek ol, o tek, o biricik güzelden başkasını dileme.

Kâse nasıl suyun üstünde durmaz, boyuna çalkanır durursa sen de onsuz karar etme, çırpın dur; eline kâseyi alıp her mutfağa koşma.

Zaman aydınlanır, kararır, sıcak olur, soğuk olur; sen zamanenin kaynağına var, o kaynak başından ayrılmamaya bak.

Onu övmeye kalkışma, darılışını, paylayışını da örtmeye, gizlemeye koyulma; kadayıf verme ona, tok kişiyi ağırlamak güçtür, çıkarma onu ortaya.

Fakat ne çare, güzellerin işleri güçleri hep böyle işte; ateş alevi gibi konuşma, n'olur, yalımlanma.

Söyle, neyi istersen yak, yık, yalnız ayrılıktan bahsetme; lâyık değil bana bu; şu tek sitemi revâ görme de ne yaparsan yap.

CXCIX

Söylediğim söz, dudağına lâyık değilse koca, ağır bir taş al, vur ağzıma, dağıt ağzımı, yüzümü.

Çocuğunu esirgeyip duran ana da boş yere söylenmez ya; hattâ onu terbiye için dudağına iğne bile batırır.

Dudağının yüceliği, güzelliği uğruna yüzlerce ağzı, hattâ yüzlerce dünyayı yık-yak, kır-dök, yırt-parala, vur birbirine gitsin.

Susuz, küstahça deniz kıyısına vardı mı dalga kılıcını çek, vur boynunu hemen.

Süsene kulum köleyim, çünkü gül bahçeni gördü; o kadar dili vardı, senin nerkis gözlerini gördü, utandı da hepsi de tutuldu gitti.

Fakat ben onun gibi değilim, tefe benzerim tıpkı; elini vurdukça feryat eder, vur, vur yüzüme derim, vur bana havan gibi.

Beni elden bırakma da semâ' kızışsın, bülbül nağmesi ancak gül bahçesinde hoştur.

Evet, gözler, mâna gül bahçesi yüzünden mahmurdur; sen eteği bulaşık dünyadan çek eteğini.

* Yusuf'un çıplak görünüşü daha güzel olsaydı, gözler ancak gömleğe sürülmekle açılmazdı.

Can güneşinin ışığı asıldır amma gene de hiçbir insan o göğe bedensiz erişememiştir.

Sus, ölü yıkayan çenemi bağlasa bile, ölümümden sonra mezarımdan hep bu nağmeleri duyarsın sen.

CC

Yapma, etme; suçsuz adam öldürmek, doğru bir iş değildir; gitme, gitme, ışıksın, aydın gözsün sen.

Lûtfettin, köpek ağzını açtın da başımız mahmurluğundan gebe kaldı.

Mademki açtın, masraf kesesi gibi bağlama, örtme o küpün ağzını; pencere kapanınca ev karanlık olur.

Gamlara düşmüş adam ok hedefine benzer; sarhoşluktan, kendinden geçmeden başka bir zırhı yoktur onun.

Aşkın iki eli, Davud'un ellerine benzer, demir bile olsa avcunda mum gibi yumuşar gider.

Aşka dair sözleri, gene aşktan dinlemek gerek; çünkü aşk aynaya benzer, hem söyler, konuşur anlatır, hem dilsizdir, susar durur.

Gerçi halkın kanı onun boynundadır amma ey gönül, sen tez ellerini dola aşkın boynuna, sarıl ona.

Aşk kan pahasını vermekten korkmaz, defineleri, hazineleri vardır; onun yüzünden ölü bile dirilir de kefeninden kurtulur.

Uyku yakana yapıştı; hadi, gayb âlemine uç; seher çağı, yakan kurtulur elinden, kucak kucak etek bulursun, sen yapışırsın o âlemde bulduğun eteğe;

Hadi, uyu da gazelin geri kalan kısmını yarın söyleyeyim; zaten halk gül bahçesine sabahleyin girer, sabahleyin gül çiğner.

— V —

CCI

Beni bulamazsan var sevgilinin yanında ara; o cennette, o gül bahçesinde, o yeşillikte ara beni.

Gölge gibi yerlere yatmışım, tembelim, işsizim; beni o ayak diremiş, o ebedî servinin gölgesinde ara.

Beni yıkılmış, sarhoş bir halde yerlere serilmiş görmek istersen gel de o mahmur gözlerin civarında ara beni.

Günleri saymaktan yoruldun, günleri saymaya doydunsa sarhoşların halkasına gir de sayısız kadehler aramaya koyul.

O iki mahmur göze, o nurlarla dopdolu, kıyısız bucaksız denize dal da yaratıcının sır incilerini ara.

Hiç mi hiç ağlamayan gönlü, sevgilinin yanında ara; hiç solup dökülmeyen gülü o baharda aktar.

Huzur isteyen, karar arayan adam, ne de donmuş, buz kesilmiş adamdır ya; sen sabır, karar nedir, bilmeyen sarhoş âşıkın canını aktar, öylesine bir gönül aramaya bak.

Işığın yoksa ışık iste ondan, şarabın yoksa şarap ara, şarap iste ondan.

Dün gece, meclisinde kendimden geçtim de bir iş ettiysem, zebun aklımın özrünü o yanaklarda ara, o güzelim yüzden iste.

Sen neyi arar, istersen asıl madeninden ara, iste; miskten, gülden güzel koku, hoş nefes iste, dikenden batıp yaralama.

Sevgilinin ata binmiş hayali gelip çatmada; a gönül, öylesine bir atlıdan eşsiz haberler dile.

Bütün geçip gidenlerin canları onun yanında toplanmış; kucağı dopdolu, onların güllerini o kucaktan iste.

Sabah çağı, yanına geldi mi sabah şarabı iste ondan, gece yanına geldi mi gıda dile, gündüzü ara onda.

Gözbebeği gibi sus, senin durağın gözdür; gözünde değilse, hayali gözüne gelmiyorsa onu, gene de bekleyişte ara, gözle dur.

Tebriz'in övündüğü Şems, yokluğun-yoksulluğun gözüdür; yok-yoksul ol da yoklukta-yoksullukta ara onu.

CCII

O kişi değilim ben ki tutayım da onun nimetlerinden bahsedeyim; nimetleri şöyle dursun, mihnetindeki lezzetten sarhoş olmuşum, kendimden geçmişim.

Çeng gibi ağlayıp inliyorsam, bu ondan şikâyet değil; çünkü çenge dönmüşüm, onun acıyış kucağındayım zaten.

Bir perdeden bir perdeye geçersem kendiliğimden değil bu; her damarım, onun vuruşuna tâbi, ona uymuş gitmişim ben.

Şekerim yok amma ney gibi sesim var ya; nasıl olmasın ki onun lûtuf dudağından lezzetler tatmadayım.

Kızma sırasıysa şimdi, yahut lûtuf sırasıysa hep o elden; onun nöbetine erişince ona uyarım, elimden başka ne gelebilir ki?

Güneşten bir renk çalarsam ayıp değil ya bu; lâ'l de onun yüzünden bezenmede, ayıp mı ediyor yâni?

Lâ'l gibi ben de o güneşten ululuk çalmazsam nasıl olur da kendi yaradılışımdan geçer, onun boyasına boyanırım?

Yankesici kara gözlerde ondan hırsızlık etmiyor mu; gizlice ondan görüş, bakış nuru çalmıyor mu?

Yalnız insandan çalarsan aza kanaat et; çünkü onun yaradılışına nekeslik eştir.

* Fakat ondan çalarsan dünyalara değer inciler çal, onun lûtfundan, onun huyundan haberin varsa dediğimi yap.

Çünkü Tanrı, ancak aşağılık hırsızları kahreder; geçici, yıpratıcı kumaşlar çalmaya düşenlere gazap eder.

Yazıklar olsun, anlatamıyorum ki, korkuyorum anlatmaya; çünkü şeriatinde şeriat kılıcı kından sıyrılmış, parıl parıl parlamada.

Sanılır ki o hırsızın suçu tamahtır; hayır, asıl suçu aşağılık şeye tamah etmesidir.

CCIII

Tam uyuyacağım zaman, tam uykumun geldiği vakit tutuyor, hadi diyorsun, söyle; mademki çalgıya çağanağa iştihan var, daha taze, daha güzel bir şey söyle.

Uykudan elimi, ayağımı kaybedince sen kulağımı çekiyor, hikâyeyi baştan anlat diyorsun.

(s. 174) Gündüzün yüzü, gecenin simsiyah, büklüm büklüm saçlarının altına girip gizlenince hadi diyorsun bana, o amber gibi simsiyah, o halka halka saçları anlat.

Şu kamışlıklara uyku ateşi düşmüş, sen gelmişsin, şeker gibi dudaklardan bahset diyorsun.

Hem de bir kere anlatmaya kanmazsın ki; gazeli tamamladım mı hayır diyorsun, tekrar tekrar söyle.

Gel de bir kendinle kıyasla beni; tam uyku bastırmışken lalan, hadi dese sana, amberden bahset, ne yaparsın?

Ne içtiysen içmişsin, neşeli bir halde gelmişsin, asıl sen içtiğinden içir, onu sun bana, içtiğin şeyden bahset.

Mademki benden sarhoşça çalgılar, ezgiler istiyorsun, sen de bu âşıkla beraber kadehten, sağraktan konuş.

* Bu sözleri şaka olsun diye söyledim; yoksa senin ayağına toprağım ben, bana istersen Kaymaz de, istersen Sencer, hepsi de kutludur bence.

CCIV

Kâfir huylu aşk, geceleyin beni bin kere damdan odaya çekti, odadan mahallenin ta öbür ucuna götürdü.

Gece, öylesine vakitsiz geldi, öylesine ansızın çattı ki; testinin kulağını tutar gibi kulağımı öyle sıkı tuttu ki.

Bana ne doldurursa doldursun, ona teslim olmuş bir testiyim; testi sakanın tutsağıdır, nasıl olur da kaçar ondan?

O, taşlarla bin kere testiyi kırar; fakat kırmasından da memnunum ben, zevkle, şevkle onarmasından da.

Testi, ırmağın içinde dalgalar yutmak hevesiyle binlerce canla, binlerce gönülle iki kulağını da ona teslim etmiştir.

— H —

CCV

Güneş, kara suyun dibinden çıkıp doğdu mu, her zerreden, Tanrı'dan başka yoktur tapacak sesini duy.

Zerrenin de yeri mi? Can güneşi doğdu mu o güneşin zerreleri bile güneşin külâhını, kaftanını kapar.

Ay'a benzeyen gönül, insan gibi balçıktan göründü mü, Yusuf gibi yüzlerce güneş kuyuya düşüverir.

Bir karıncadan da aşağı değilsin ya, topraktan bir baş çıkar da karıncalara ovadan, harman yerinden haber ver.

Karıncanın, bizim yemyeşil, terütaze başağımızdan haberi bile yok; onun için çürümüş, kokmuş bir taneye kaani oldu.

Karıncaya de ki: Bahar mevsimi, elin, ayağın da var, ne diye mezardan çıkmıyorsun, ne diye ovaya yollanmıyorsun?

Karıncanın sözü mü olur? Süleyman bile iştiyak elbisesini yırttı, paraladı; Tanrı, şu saçma sapan örnekler yüzünden sen suç yazma bize.

Fakat kumaşı, alıcı ne kadar alacaksa o kadar keserler; kumaş uzun amma boy kısa.

O uzun boyu getir bana ki uzunluğunu görünce Ay'ın bile yay kirişi kopar, getir de kumaşı boydan boya vereyim.

Sustum artık, bundan böyle susuşumdan, buğdayın samandan ayrılışı gibi gerçekle aslı olmayan, birbirinden ayrılır gider.

CCVI

Ey seher yeli gibi sabah çağlarının zevkini gören, demini süren gönül; gördüğünden mi sarhoş oldun, yoksa göremediğin şeyden mi?

Gâh şaşkınlık denizine dalmadasın, kendinden geçip gidiyorsun; gâh dağ eteğine gidiyor, gayret kemerini kuşanıyor, dağda kehribarlar görüyorsun.

Gözden de öte, gönülden de; yüzlerce pencere açılmış; gökten de dışarı, yerden de, uçup gitmişsin de yüzlerce gökyüzü görmüşsün.

Denize öyle bir coşkunluk düşmüş, öylesine bir pus çökmüş ki seyrindeki lezzet yüzünden baş, göz kesilmiş.*

Gözden coşup dalga dalga akan yaşlar denize karışmış da ne tuhaf, ne tuhaf, gözyaşları da, deniz de bir umman olmuş, yahut da deniz göz haline gelmiş.**

İki dünya da gözünde sanki bir horozun önüne konmuş bir yem tanesi; ululuğu görmüş tertemiz göz de böyle olur zaten.

Birlik âleminde isteyenle istenenin sıfatlarını ayrı gören kişi, ne isteyendir, ne istenen.

Tanrı'yı kim bilir, tanır? "Lâ"dan kurtulan. "Lâ"dan kim kurtulmuştur? Belâlara uğramış âşık.

* Konya nüshasında bu beytin ilk mısra'ı yoktur.

** Aynı nüshada bu beytin birinci mısra'ından sonra bundan önceki beytin ikinci mısra'ı yazılmış, bu beytin ikinci mısra'ı unutulmuştur. Anlaşılıyor ki nüshayı yazan, bu beyitten önceki beytin birinci mısra'ından sonra diğer beytin ikinci mısra'ını yazmış, böylece iki beyit, bir beyit olmuş, bir beyit de atlanmıştır.

* Cübbemde Tanrı'dan başka kimse yok remizlerini âşık anlamış, bilmiştir de binlerce defa o cübbeyi alelâde bir kaftan görmüş, onu büsbütün atmak, gerçek varlığıyla görünmek istemiştir.

2760 Gönül, ağzını açmıştır da Salâhaddin'e, sensin benim canım demiştir, sensin ey Tanrı'yı gören göz.

CCVII

Sevgilinin halvet yeri, semâ'; sonra da tutmuş, uyumuşsun ha; o dağınık saçlardan utan bâri.

Bundan böyle artık ben sevgilinin halka halka saçlarına sarılıp geceleri yolculuk edeceğim; upuzun gece, güzel sevgili, söylenmemiş nükteler; böylece sürüp gidecek bu.

O güzeller, perde ardında yanarlar yakılırlar; güzellerin lûtufları, ihsanları gecelerde gizlidir.

Hepsini uyut da şu çiftlerden kurtul, tek kal; onun sarayına, sayvanına geceleri uyumuş bir halde gitme.

Bil ki gece halveti, tıpkı bir denizdir; delinmemiş, el değmemiş inciler denizin dibindedir.

Padişahımız Tebrizli Şems'in Kâbe'yi gösteren yüzü uyumada, kabul edilmiş haclara bedel olsun sana.

CCVIII

Bir güzelin aşkına tutulmuş gönüle şaşılır; fakat bundan da daha şaşılacak şey şu ki güzeli de karşısında oturup durmadadır.

Gözünü ovuştur da daha iyice bir bak a gönül, yavaş ol, her yana koşup durma öyle.

İki elini açmış, dua ederek denize doğru koşmadasın; halbuki aradığın inci, daima seninle değil mi, her an koynunda değil mi?

2770 Ne mutlu o kişiye ki eli hep koynundadır; lâtiftir, hafif rûhludur, çeviktir o kişi.

Her yana yelip yortan, onu arayıp duran kişi, o arayıştan dönüp kendine gelmedikçe yorulur gider.

Can gülbahçesinde gönül, bir dikencikten yaralanıverir; a gönül, bak da binlerce gül demetindeki bir dikeni, bir dikenin yaptığı şeyi gör.

Gönül alanından bir tozdur kopar, o alana davul, bayrak gelir, konarsa, binlerce varlık sancağını seyret, bak, nasıl kırılmış dökülmüş bir haldedir.

Yokluk şehrine gel de sarhoşları seyret; kendilerinden de, kendileri gibi binlercesinden de kurtulanları gör.

Padişah, iki ayağını da ebedîlik sarayına basmış, şu geçici yaygıdan iki elini de yumuş.

CCIX

Git, git, keçinin lâyığı oğlaktır. Git, öküzlere hayat, can, buzağıdır ancak.

Git, git, eşekler, sürü sürü toplandılar; kart eşeklerle genç, daha bir yaşında sıpalar hep bir arada.

Senin feryadından eşek kokusunu alıp duruyorum; eşek de otlak için, dişi eşek için anırır.

Miski, amberi koklamak için temiz geniz gerek, pislik yiyen hayvanlaraysa öbek öbek pislikler.

Eşekler, eşek sidiğini kokladılar mı ne zamandır o zaman, ne haldir o hal.

Gelme, gelme, gönül meydanına eşekler erişemez, hayal sahibi yüz binlerce hayale kapılır ancak.

Şu dünya gelinine yengelik eden, tellâllıkta bulunan İblis'tir; artık yengeye, tellâla bak da gelin nicedir, var kıyas et.

Sus, isteyene mutlaka söz söylemek şart değildir, çünkü o dost, kaş işaretiyle de maksadı anlar.

CCX

A varlık benlik bağlarından kurtulmuş filozof er, senin yüzünün sarhoşuyum, o sarhoş gözlerle bir bak bana.

Sarhoş gözlerinden sonsuz, tarifsiz deli divane olmuşum; zaten sarhoşla deli aynı cinstendir.

Yıkık dökük gönlümü gör, bana bir hoşça bak; çünkü güneş de bir hoşça bakar yıkık dökük yerlere.

Bir bak, o bir bakışınla bir tohumdan şaşılacak ağaçlar biter, boy atar gider.

O iki gözün, iki yabancı zalim, iki sarhoş, iki kan dökücü; Türk'çesine, fakat yabancıvari oklayıp duruyor bizi.

* Beni de, gönül evini de öylesine yağmaladılar ki Hasancağız, evine yalınayak koşmada.

Yüzünün bağına bahçesine gelelim, evi yıkalım gitsin; hattâ yüzlerce ev olsa hepsini de ercesine yıkalım, ovaya döndürelim.

Ey Salâhaddin, sen bir aysın, şu anlatışa ihtiyacın bile yok; hurilerin saçlarını taramak için tarağa ne lüzum var?

CCXI

Gözüne perde kesilen lokmadan çok yeme; yoksa evin yolunu yitirirsin, çadırı kaybeder gidersin.

Gerçi yaşamanı o lokmaya bağlı sanırsın amma can gözünde biten kıldır, baş gözüne perdedir o lokma.

Burda yayılıp gezme, neden gezmeyecekmişim deme; can gözüne perdedir bu seyir seyran.

Beden tılsımı her zehri bal gibi, şeker gibi gösteriyor amma o kendini perde ardında gösteren bir gelindir, senin gerçeği görmene perdedir o.

(s. 175) Lokmayı kestin mi daha fazla hayaller belirir, gelir, daha fazla hayallere dalarsın; hayallerse arılık duruluk kapısına gerilen perdedir.

Tabiattan gelen hayal, can hayalinin yüzünü örter; akıl, cana canlar katan bir perde bu diye naralar atar.

A gönül, şu çeşit çeşit, renk renk perdelerden çık, sıyrıl; aklını başına devşir de perde ayırmasın seni dosttan.

CCXII

O peri yüzlü güzel, iki dünyanın da hulâsasıdır; yüzünün örtüsünü açtı mı Zühre bile yok olur gider.

2800 Mânalar Burâk'ına bir bindi mi saltanatına karşı kimin bir söz söylemeye haddi vardır, kimin bir iş etmeye gücü kuvveti?

O padişah, gökyüzü tasına mühreyi attı mı gökyüzündeki bütün yıldızlar mat olur giderler.

Rûhü'l-Kudüs onu görünce secde eder, Tanrı'yâ en yakın melekler bile ondan feyz alırlar.

* Efendimiz, Arş'ın devlet kuşu Tebrizli Şems, öyle bir adamdır ki yedi deniz bile ona karşı ancak bir katredir.

CCXIII

Sen göz kesildin bize, bizi de görülmemiş bir hale getirdin, seni bir türlü göremiyoruz artık; sonra da bizim ağlayışımızı gördün de bu ağlayışa gülmeye başladın.

Gül ey can, gül ey cihan, gülmek senin hakkın; ne edersen et, ne yaparsan yap, her ettiğin şey, her yaptığın iş, yerindedir, doğrudur.

Hasretinin derdiyle lâlelerin gönülleri kapkara; güller, yüzünün güzelliğini görmüş de elbiselerini yırtmış, paralamış.

Bütün âlem halkı içinden tertemiz canları seçtiler; onların içinden de sen seçildin a benim sevgilim.

Bil ki aşk bir ottur ki ağacı kurudur onun, benim ağacıma sarılıp sarmaşmıştır o.

Ağacım kuruyunca alabildiğine yücelmiştir; yüzüm sararınca altın gibi değerlenmiştir.

Şu gönlümde inciler, mücevherler definesi vardı; fakat gönlü, hepsini de kumarhanede oyuna vermiş gitmiş.

Şu gönlüm, binlerce varlık sağrağını kırdı da nerkise benzeyen mahmur gözlerin birini bile onarmamış.

Canımda bir uğurdan ham da kalmadı, pişmiş de; medet, medet, öylesine bir ateş tutuşturmuşsun ki.

Tebrizli Şems, beni ney gibi okşadı; gam yüzünden neye, çalgıya, çalgıcıya bahaneler coşmuş, fakat gerçeği bu işte.

CCXIV

Tanrı'dan başka yoktur tapacak, ne de güzel bir bayrak, ne de hoş bir sancak; Tanrı'dan başka yoktur tapacak, ta yücelerin yücelerine ayak bastı.

Varlık, yokluk denizinden o padişah, Mûsa gibi ne de hoş toz kopardı; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Ta ezel bezminde varlıklar, onun utangaçlığından arılık sıfatlarına büründü; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Onun bir sitemi, yüz binlerce lûtfa değer, yüz binlerce lûtuftan daha iyidir; ne de güzeldir o sitem; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Ne yana baktıysa ordan binlerce İrem bağı biter, yeşerir, gelişir; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Acaba bir gün olacak mı ki lûtuf, kerem dalgalarıyla gam denizinden bir kıyıya ulaşacağım? Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Gamlara batmış gördüğün kişinin canı, benim padişahımdan bir koku bile almamıştır; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Göz, Tebriz padişahından bir sürmeye nail olmamışsa ne yazıktır, ne yazık; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

* Padişahın, Rabbiniz değil miyim sesini duyunca candan, gönülden binlerce evet narası çıkar; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Padişahımız Şemseddin, lûtuf, yücelik cennetidir; hastalıklara ne de güzel şifadır, Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Gönlüm ihrama bürünmüş, Tebriz'i tavaf etmededir, o haremin içinde dönüp dolaşmadadır; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Ne hoştur, hey desem, kimdir o kapıdaki? O da benim dese; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

CCXV

Gönlüm göze döndü, sen de gözde bir hayalsin sanki; gözle açılan bu fal ne de güzel, ne de kutlu fal.

Buluşma ümidiyle iki göz de harap oldu, sarhoş oldu gitti; yarabbi, gözgöze buluşmak nasıldır acaba?

Göz, o sarhoş arslanıma orman kesildi mi artık kurdun, çakalın ne haddi var ki göze girsin, belirip görünsün?

İki gözünü aç da o güzel huylunun devlet ışığının yüzünden gözlerimdeki ululuk ıssının nurlarını seyret.

O yüzlerce Süleyman'ın haset ettiği dilberin çadırını, sancağını görünce can hüthütünün gözleri kanat açtı gitti.

Güzelliğin güneşi gözlerde parlayınca, gözlerde ululuk nurundan ne ışıklar var, ne yalımlar.

Aklın aklı gelip de beden otağına konuk oldu mu akılların ona bakmaya gücü kuvveti kalmaz.*

Ulular ulusu Şemseddin'in kadehiyle iki göz de sarhoş oldu; gözlerde ondan dolu dolu ne şaraplar var, ne şaraplar.

* Konuk kelimesi, bu tarzda, Türkçe olarak kullanılmıştır.

CCXVI

Dün gece dostun kimdi, kiminle yattın ki, terin hamamı misk kokusuyla doldurdu.

Taş bile aşkınla diş diş oldu, tarağa döndü; periler bile seni hamama çağırdılar, gelmen için yalvarmaya giriştiler.

Tarak, saçlarını gördü de her dişi şahâdet parmağı gibi Tanrı birliğini bildirmeye delil oldu, Tanrı'yı bir tanıma âleti kesildi.

Hamamın halveti yüzünün nuruyla doldu; bütün kubbe sırçaya döndü, parıl parıl parladı.

Sus ki toprak bile su gibi senden ayrılığa erdi; sana mensup olan herkes soy sop bilgini kesildi.

— Y —

CCXVII

Alımın eşsiz padişahısın, güzelliğin özü. Toprak, suyla nasıl karılır ezilirse sen de canla, akılla karılmışsın; can olmuşsun, akıl kesilmişsin.

Gel, gel ki halkın canı da sensin, kurtuluşu da. Gel, gel ki Yakub'un ışığı da sensin, gözü de.

Suyuma, toprağıma, şu balçık bedenime bas ayağını da, ayağının lûtfuyla sudan da bulanıklık, karalık gitsin, topraktan da; su da arınsın, durulsun, toprak da.

Parlaklığınla taşlar yakutlaşsın; seni isteyen, bu istek yüzünden istenen olsun, o makama ulaşsın.

Gel, gel ki güzellik bağışlamadasın, ululuk vermedesin sen; gel, gel ki binlerce Eyyub'a şifasın, dermansın sen.

Gel, gel; gerçi asla gitmemişsin amma gene de gel, her sözü güzellikle, bir hoşça söylerim sana, gel.

Yüzlerce cana bedelsin, canın yerine sen gel, gir bedenime, otur. Güzelsin, seni seveni çek, bas bağrına.

Dünyanın padişahı o değil mi ki a perişan dünya, neden böyle perişansın, onun canı için olsun, söyle bana.

Gâh onun yemyeşil bayrağı yüzünden lâtif bir hale gelir, yeşerirsin; gâh onun savaşçı ordusuna yenilir, alt olursun.

Bir an olur ressam gibi düşünür, resimler yaparsın; bir zaman gelir döşemeciler gibi tutar, yaygıları süpürürsün, kaldırırsın.

Sûreti silip süpürdün mü onun özüne meleklik verir, yüce melekler gibi ona kol kanat ihsan edersin.

Sus, tulumdaki suyu gör, gözet; yarığından dökersen ayıplanırsın sonra.

Gönül Düldül'ü sıçrayıp yola düştü, bir binek atı oldu âdeta da bu yüzden gönlün Tebriz'in övündüğü Şems'e ulaştı.

CCXVIII

O Arap'ın güzelliği aklımı da kaptı, gönlümü de; sarhoş bakışlarında binlerce şaşılacak şeyler var.

Hocam, binlerce aklım vardı, binlerce edebim; fakat şimdi sarhoşum, yıkılmışım, artık edepsizliğin tam çağı.

Sebepleri yaratan, burda sebep kapısını kapattı; sen şunu gör ki sebepsizlikten sebepler meydana getirmede.

Evvelki gün mahallesine sarhoş bir halde gittim; öfkeyle neyi kaybettin dedi, ne arıyorsun, ne istiyorsun?

Kırık dökük, Arapça bir iki söz söyledim; dedim ki: Geldim, yanınızda babamın oturduğu yeri arıyor, istiyorum.*

Cevap verdi de nerde uyumuşsun sen dedi, ne söylüyorsun? Muhammed'in aklı önünde Ebû Leheb'in pılısı pırtısı geçer mi hiç?

Âciz kaldım da antlar içtim, kızışıp yeminler ettim, Tanrı'nın tertemiz zatına, Peygamber'in tertemiz canına and olsun dedim.

Fakat kızmanın, yemin etmenin yeri mi? Gözü kızmış, avına saldıran doğan, nasıl olur da yere iner?**

2860 Gözlerimden yaşlar aktı da kırbalara benzeyen bulutlardan saka nasıl yağmurlar yağdırır, ona tanıklık etti âdeta.***

Ne çarem var? Halimi gammazlayan da bizim evden; yüzüm altın para gibi sapsarı, gözlerim bulutlar gibi yaşlar saçmada.

* Geldim; sevginizde... Nüsha. Bu cüz Arapçadır.
** İkinci mısra' Arapçadır.
*** İkinci mısra' Arapçadır.

(s. 176) Yazıklar olsun, can dilberim keşke mala mülke meyletseydi, yahut da efendim, çelebim sözlerine kansa, aldansaydı.

Yahut bir hileyle, bir düzenle yoldan kalsaydı, yahut da üzüm şarabıyla sarhoş olsaydı.

Ümitsizliğe düştüğüm çağda ağzını kulağıma koysaydı; başım, kulağım, o ballar gibi tatlı dudaklardan ne hallere gelirdi?

O ümitsizlik anıma kul köle olayım ki o anda Halebî şişede vuslat şarabı parlayıverir.

Sevgili şarap sunmada, o yüzden şaraba tapıyorum; yüzüm altın gibi sapsarıydı, şarap şişesi gibi kıpkırmızı oldu.

Kardeşim de aşktır benim, babam da, aslım faslım da; zaten ebedî olarak kalan yakınlık, aşk yakınlığıdır, soy sop yakınlığı değil.

Sus ki batıların, doğuların övündüğü Tebrizli Şems benim adımı sanımı hoş bir lâkapla yazdı gitti.

CCXIX

Ey Ay, ayağının toprağına and olsun ki doğup parladığın geceler, aziz ömre bedelsin sen, hiç olmazsa ömrümüz gibi koşup gitmiyorsun sen.

Bir hevese kapılıp geceleyin yola düşenlere gözsün sen, ışıksın; gökyüzü yolcularına ateş de sensin, su da sen.

Kâinatın şu konaklarını gezip geçerken, bu kutlu dönüp dolaşma sırasında kazara bizim ay yüzlümüze rastlarsan;

Gerçi o, dünyanın canıdır, canın da yeri yurdu olmaz; sen de zaten sevaplara dalmış gitmişsin, fakat gene bir sevaba gir de onun bulunduğu yere git;

De ki: Her yerde hazırsın, nazırsın amma bir haber var sana; cevapların pek lâtiftir senin, bunun hakkı için lûtfet de bir cevap ver.

Daha oyunun başı, binlerce taş yuttun; hâlâ örtü ardındasın, halbuki binlerce örtüyü yırttın.

Gizliden gizliye ne feryatlar var, ne vuruşlar var gönlüme; gönlüm bir rebâb, amma ne de güzel bir rebâb ki senin gibi rebâbînin elinde.

Gönlüm sana bir rebâb; bedenim senin yıkık dökük bir alanın. Rebâb çalarak dön şu yıkık dökük alanın çevresinde sarhoşça.

Herkes senin sunduğun kadehle sarhoş, fakat her biri bir ayrı şarap içmiş sanki; sense kadehine hiç sormazsın, hangi şaraptan sarhoşsun demezsin.

A gönül, her an batıp durmadasın, nerde deniz kıyısı? Andan âna yanıp kavruluyorsun, bu gayb ateşi nerde?

CCXX

Yüzünü ekşittin de somurtuk somurtuk oturdun; testiyi kırdın, su vermem sana diye bir bahanedir buldun, tutturdun.

Sarhoşlukla olan oldu, beni sıkma, sıkıştırma artık; onun yerine binlerce altından dökülme testi vereyim sana.

Sen abıhayatsın, bir testi kaybolmuş, ne çıkar? Can da sensin, cihan da sen; bir testiye ihtiyacın mı var?

Gel, aziz bir gün bu, bir meclis kur, fakat dün gece yaptığın gibi yapma, hani sıçramış, aramızdan kaçıp gitmiştin.

Evvelki gün sarhoş bir halde aşk evine gittim; gülerek gel dedi, tıknefeslikten kurtuldun.

Bir gönül aldıysan binlerce can ihsan ettin; bir bedeni yaraladıysan binlerce melhem verdin.

Ayaklarına nasıl sarılmayayım; başların tacısın sen. Ellerini nasıl öpmeyeyim; elin, kolun var, her şeye gücün kuvvetin yeter senin.

A gönül, bir kadehçik şarap iç de mahmurluklardan kurtul; a güzel, mademki puta tapıyorsun, böyle bir puta tap bâri.

Bahtın yaver oldu, devlete, ikbale ulaştın; buna şükrane olarak kutlulukla gönül âlemine git a gönül.

Gerçi bütün gümüş bedenliler ne söylüyorsan hepsini altınla yazıyorlar; fakat gene de sus.

Tanrı ışığı, hidayet imamı Husâmeddin, halkı şu aşağılık âlemden kurtarmada, can âleminin yücelerine götürmede.

CCXXI

İkinci can, iğreti olmayan ebedî can, benliğinden de kurtuldu, varlığından da; sarhoşluk âleminde kendi padişahlar padişahına avlandı gitti.

Ne de varlık ki can, onu ansızın yoklukta buldu; ne de yücelik ki can, böylesine bir aşağılık âleminde ona ulaştı.

Doğruluk âleminde sen beni kırdın ya ay yüzlüm, işte o zaman bilmediğim her şey doğruldu gitti.

Hacamatçım aşk oldu da baş damarımı, gövde damarımı neşterleyince kan gibi bedenimden akıp gittim, ne de tez ellilik bu.

Aşk hekimi geldi de gönlümün küleğini tuttu, müjdemi ver dedi, varlık derdinden kurtuldun gitti.

Seher yeli ne vakit esecek diye bekler dururdun, bekleyişten kurtuldun, artık ne denize zebunsun, ne oltaya, ağa tutulursun.

Mademki Tebrizli Şems'in peşin paralarıyla dolu keseyi kemerine bağladın, bu çeşit şeyleri boyuna ondan al, halka satadur.

CCXXII

Âşık mısın sen, nesin, kimsin, nerden gelmişsin? Ne diye bana sitemli sitemli bakıyorsun, geceleyin hizmetine bakmak için satın mı almışsın beni?

Sana ne zulüm ettim de yaslılar gibi tutuyor, külâhını yerlere vuruyor, kaftanını yırtıyorsun?

Geçmiş olaylara yanıyor, acınıyorsun, sanki daha önce âşıkların gönüllerindeki dağları görmüşsün, dertleri duymuşsun, gamları işitmişsin.

Yakub'un soyundansın sen, yanıldığın betinden benzinden belli; Yusuf'un yüzünü görmüşsün de parmaklarını doğramışsın.

Sevgilinin bakış oklarıyla gönlün yaralanmadıysa neden gamla, gussayla boyun yaya dönmüş, iki büklüm olmuşsun?

Senin ahından, feryadından misk kokuları geliyor; olsa olsa misk ceylanısın, yaseminliklerde yayılmışsın.

Ne olursan ol; şu bir sözü dinle; gerçi pek çok hikmet meyveleri çiğnemişsin amma bunu duy.

Bu söz senin canına ait bir sözdür; istersen şeyhlerin şeyhi ol, istersen mürit, bu sözüm bir sestir işte, duy bu sözü:

Sen kendini dert sanmışsın, halbuki dermansın; sen kendini kilit sanmışsın, halbuki anahtarsın.

Senin vasıflarından çalıp söylesem akıl şahnesisin sen; sözün tamamını söylesem Bâyezîd'sin sen.

Yazıklar olsun ki başkasını istemedesin de kendi güzelliğini, kendi yüzünü görmüyorsun, halbuki eşsiz bir güzelsin sen.

Seni ancak adam eden tanır, bilir; başka kimsecikler bilemez, çünkü gizliden gizlisin sen.

A gönül, sevgiliye ulaş, kendine bağlanma; çünkü gezgincisin, tezsin, çeviksin, teksin sen.

Firavun'un yomsuzluğu yüzünden Mısır'ı bırakmışsın da Mûsa gibi Şuayb'e sokulmuşsun.

Sevgili, ömrümüze benzer, bu bakımdan sözünü uzatmak daha doğru; bu yüzden bu kadar uzun söze daldırmışsın bizi.

* A Tebrizli Şems, boyuna gölgenin peşinde koşup duruyorum, yoksa ben arefeyim de sen bayram mısın?

CCXXIII

Sonucu uçtun, gizli âleme gittin; acaba dünyadan hangi yolla gittin, hangi yolla acaba?

Çok kanat çırptın, kafesi kırdın da havalandın, can âlemine uçup gittin.

* Sen bir kocakarının eline düşmüş padişah doğanıydın, davul sesini duydun da mekânsızlık âlemine uçtun.

Kargaların arasına düşmüş bir sarhoş bülbüldün, gül bahçesinin kokusunu aldın, gül bahçesine gittin.

Şu ekşi şaraptan çok mahmurluklara uğradın, çok baş ağrıları çektin; fakat sonucu ebedîlik meyhanesine gittin.

Devlet hedefine varmak için oka döndün, şu yaydan fırladın, o hedefe uçtun.

* Şu cihan, gulyabani gibi yanlış hedefler gösterdi sana; sen onların hepsini bıraktın, izinin tozu belirmeyen dilbere gittin.

Tacı ne yapacaksın sen? Güneş kesildin. Kemeri ne diye isteyeceksin? Belden, aradan çıkıp gittin sen.

Duydum ki iki göz kesilmişsin de cana bakmadasın; ne diye cana bakarsın? Canın canına kavuştun sen.

A gönül, ne de eşi, örneği bulunmaz kuşsun ki mükâfatları fazlasıyla verenin avında iki kanadınla uçtun, kalkan gibi vardın da mızrakların üstüne gittin.

Gül, güz mevsiminden kaçar, sen ne şaşılacak şuh bir gülsün ki güz yelinin önüne düştün de sarara sola gittin.

Yağmur gibi gökten şu toprak âleme yağdın, her yana yayıldın, koştun, aktın da sonunda oluğa gittin.

Sus, söz söyleme eziyetini çekme, rahatça uyumana bak; çünkü öylesine esirgeyici, öylesine sever bir dosta sığındın da gittin sen.

CCXXIV

Halk senin söylediğin sözlerden bir koku alsaydı, senin ayrılığın yüzünden hep birden ölür giderdi.

Kendi canından senin kokunu almasaydı, gönlünü de kemik gibi köpeğin önüne atıverirdi, canını da.

(s. 177) Lûtfunun parıltısı suya vurmasaydı, suyu parlatmasaydı, su yerine hepsi de halis zehir içerdi.

O şarabın bir yudumcuğunu toprağa dökmeseydin, yıldızlar ne diye yeryüzünün çevresinde dönüp dururlardı?

Ezelî güneş bir ıssılık bağışlamasaydı, temmuz da donar, buz kesilirdi, temmuzda biten bitkiler de.

Hem her şeyden münezzeh olmak, hem her şeyle karılmak, katışmak, şaşılacak bir sıfat; fakat yazıklar olsun ki sırların perdesini bir türlü kaldırıp devşirmedin.

Amma perde de olmasaydı, o yola gizlice gidenler öylesine çoğalırdı ki adım atmamıza yer kalmazdı.

Eğer o perdelerin ardından Rûhü'l-Kudüs'ü bir gösterseydin insanların akıllarıyla canlarını beden sayarlardı.

Tutsaydın da tıknefeslik düşüncesine dalsaydın, halkı bir sıkmak, halka nefes aldırmamak isteseydin, bütün güzeller, bütün lâle yüzlüler feryada düşerlerdi, sararıp solarlardı.

Düşüncene doğan güzellik, yalnız orda kalsaydı, güzelim arı duru şaraplar dertlerinden tortulaşır kalırlardı.

Bu sırrı söz kapatıyor, yoksa susabilseydim, Hintli de olsa, Türk de olsa herkes aşk sırrını anlardı.

CCXXV

O Türk güzelim gül gibi yüzüyle çıkageldi; ona dedim ki: Ne oldu o ahit? O, çoktan geldi geçti, eridi gitti dedi.*

Ona dedim ki: Seher yelinin eline bir mektup vermiştim, acaba getirdi mi? Dedi ki: Evet, gösterdi.**

Neden ey dost dedim, vakitsiz çıkageldin? Dedi ki: Yoldaşım sayrıydı, yolda o yüzden hızlandı, o yüzden tezce geliverdik***

Yüzünden dedim, can şehri apaydın, cömertliği güneşten öğrendin sen.

Dedi ki: Yüzüm yüzlerce güneşi aydınlatırken sen nasıl oluyor da beni onunla kıyaslıyorsun, ne de soğukluk bu.

Benim ebedîliğimi, kendi zevâlini gördü de o yüzden beni aramak için dünyayı dönüp dolaşmaya başladı güneş.

Secde ettim, suçumu bağışlaması için ağlamaya başladım; gözyaşlarımı gördü, feryadımı duydu, derdimi anladı da,

Dedi ki: Mahsustan öyle söyledin, değil mi? Sonra da benim sözlerimi dinlemek hevesine düştü, bu aşkla beni söze getirdi.

Dedim ki: Sen dikensiz gülsün, akşamsız sabah; öylesine bir ersin ki kullarını sütle, balla besler, geliştirirsin.

Halk dilinde altına, o kadar sarılığıyla gene de kızıl derler, bu ancak senin lûtfundandır.

Dedi ki: Az incit, söz söyleme, sus; bak, altına lâf olsun diye sarı dedin de incittin onu.

---

* "Ol eridi" sözü Türkçedir. İst. Üniv. K. nüshasında "ol varıdı"dır

** "Gösterdi" Türkçedir.

*** Beytin ikinci mısra'ı şudur: "Bigoft sayruyıdı yolda yoldaşım erdi."

CCXXVI

Gel, gel ki tıpkı abıhayat içindesin sen; gel, gel ki her derdin şifasısın, devâsısın sen.

Gel, gel ki gül bahçesi seni övüyor; gel, gel de onu nerde besledin, nasıl yetiştirdin, bir göster.*

Gel, gel ki sen olmadıkça hastanede hiçbir hastanın benzindeki sarılık gitmiyor.

Doğ, doğ ey Güneş, sen olmadıkça havadaki acılık da gitmez, soğukluk da.

Doğ, doğ ey Ay, gözlerin hepsi de yaşlı, herkes ağlıyor, sense dönüp duruyorsun; yazıktır bu yazık.

Gel, gel ki bütün kâinatın velinimetisin sen; hayran gönülleri dertten halâs edensin; tavlanın zarısın sen.

Gel, gel de kuluna öğret, bellet; çünkü imamlıkta da, öğretmede de, anlayıp anlatmakta da teksin sen.

* Konya metninde ilk iki beyit, birbirine karışmış. İlk beytin ikinci mısra'ı yerine ikinci beytin ilk mısra'ı, ikinci beytin birinci mısra'ı yerine de birinci beytin ikinci mısra'ı yazılmış ve üstüne "mukaddem" kaydı konarak düzeltilmiştir.

CCXXVII

Şu sabah çağında döndürüp sunduğun şarap, ne biçim şaraptı ki dönüp duran zaman bile neşesinden âdeta çatlayacak.

Şarap değildi o, canın için olsun, doğru söyle, neydi o? Bahaneler düzme, eğri büğrü söyleme, ustalıktan gelme yâni.

A sâf gönül, ondan ne diye doğruluk istiyorsun ki? Şu vadide onun ancak boyudur doğru olan, düz olan;

Sen ok gibi doğru ol da eğri yaya eş kesil; mademki o yaya düştün, ok gibi ağzına al kirişi.

Çünkü senin doğruluğun o eğriye kuldur köledir; ok kesilmişsen yay için doğdun zaten.

Bir daha sun da göreyim, ne biçim şarap o; sarhoşluğu bilene, anlayana can, zahitliğeyse düşman.

O sefer iyi göremedim, çok susuzdum; mademki mutîsin, buyruğuma uymadasın, bir kerecik daha sun.

Aldatmıyorum seni, bir kadehçik daha sun da yeter artık; sana kim hile yapabilir? Hilenin, düzenin aslısın, temelisin sen.

İki âleme de hileyi, işveyi sen telkıyn edersin, mademki küpü açtın, bana yardım et bâri.

Herkes orucunu açtı, küpün ağzını örtme; çünkü zevke, içkiye hem gelinsin sen, hem güvey.

O küpten, o tulumdan domuza bile bir yudumcuk sunsan, arslan domuzun etrafında döner dolaşır, ona kuyruk sallar.

Şarabı ansam maksadım sensin, senin ateşindir; feryada başlasam feryadıma sebep gene sensin.

Öylesine güzelsin, öylesine eşsizsin ki seninle beraber kimsecikler bulunamaz; fakat kıskançlığından tutuyor da kendine türlü türlü adlar takıyorsun.

Gâh testi diyorsun, gâh kadeh; gâh helâl diyorsun, gâh haram; hepsi de sensin, gâh Mehdi oluyorsun, hidayet buluyorsun, gâh Hâdî oluyorsun, hidayet veriyorsun.

Yüce nurunla aysın, lûtfunla gül bahçesi; fakat servi gibi ikisine de bağlı değilsin, ikisinden de hürsün sen.

2970 Fakat ey her şey desem de cüzler bilmezler seni, çünkü tümden ayrılmış parça, ancak kendisi gibi parça buçuk şeyleri bilir.

Parça buçuk şeyle örnek getireyim de parça buçuk da tüme meyletsin; meyletti mi tutar, onu mamûrluğa çekersin, tümleştirirsın onu.

Ey Tebriz'in övündüğü Şems, temelli bir örnek getir; zaten varlığın da temelisin sen, var edişin de temeli.

CCXXVIII

Ne de hoş bir güzellik güneşisin ki doğdun da dünya penceresinden baht sabahı, devlet günü gibi vurdun.

Gülün yüzünden binlerce görülmemiş, eşsiz süsenler bitirip açtırdın; o yeşilliğe gönüle gönüller katan binlerce töreler kodun.

Menekşe gibi binlerce atlas elbiseler yırttın; müridin kolusun kanadısın, muradın da canına cansın sen.

Güzellikle aklın külâhını kaptığın zaman, akıl senin önünde bir saman çöpü değil mi; sense lâtif lâtif esen bir yel değil misin?

Ona karşı savaşa kalkışan, inada girişen gülün aklı mı var? O güzellik, o iyi gönüllülük, hep ondan esip gelen yelden meydana gelmiyor mu?

Elinle sunulan şarap, yüzlerce mahmûrluğa değer mi değer; varlığın başı, bu şarabın neşesiyle nasıl olur da define kesilmez?

CCXXIX

Aşk ustası ustaca bir öğüt verdi bana da dedi ki: Aklını başına devşir, kime gönül verdiysen al gönlünü, vazgeç ondan.

Kimin şerbetini içersen iç, bil ki o şerbetten sonra iğnesiyle seni yaralayacaktır, kanını akıtacaktır senin.

Birisi var ki sarhoş gözleri senin kulağına küpe takmıştır, kendisine kul köle etmiştir seni; kulağından pamuğu çıkar, hür olmayı arama.

* Ona gönül ver, gülüş geliri geldi çattı; neşe harmanından da öşür olarak gam istemezler ya senden.

* Olur ya, Cüneyd-i Bağdadî'ye, Beşr'e verdiği gibi, padişah sana da yeryüzünü veriverir.

Onun lûtuf, ihsan gerdanlığı geldi mi gamın boynu kırılır; Tanrı ihsanı erişti mi zulüm, sitem ölür gider.

Nereye gidersen Ay senin üstüne doğar, parlar; zaten Ay yıkık yerleri de ışıtır, mamûr yerleri de.

Ay'a kul olduktan sonra gece senin için gündüzden iyidir; her yardım çağında feryadına erer, sana arka olur.

Ne mutlu sana da, bütün yoldaşlarına da; ulu kutluluksun, güzel bir bahta düştün, hoş bir devlete ulaştın.

* Onun güzelim vaadlerine dayan ey can; o padişah, vaadinde hiç hilâf olmayan, vaadinde durmada eşi, örneği bulunmayan bir padişahtır.

Deve haydayan nasıl mavallarla devesini yormadan yürütürse, bunun tefsirini de senin kulağına o padişah söyler.

CCXXX

Bana bak, bana; benden başka kime, neye bakarsan iyiden iyiye anlaşılır ki Tanrı aşkından haberin bile yok.

Tanrı güzelliği, Tanrı alımı hangi yüzde varsa o yüze bak; olur ya, ansızın o yüzden bir bahta, bir devlete erişiverirsin.

Mademki akıl babandır, beden de anan; oğulsan babanın yüzüne bak.

Bil ki pîr, baştan başa Tanrı sıfatlarıyla sıfatlanmıştır, insan şeklinde görünür amma iş öyle değil.

(s. 178) Sana karşı köpük gibidir amma kendince bir denizdir o; halkın gözü onu oturuyor görür amma o her an yoldadır, yolculuktadır.

Onun yüceliği hakkında binlerce delil var, hepsini de görüyorsun da hâlâ pîrin halini anlamıyorsun, gerçekten ne de haberin yok.

Kuruluktan, yaşlıktan münezzeh olan tapıdan gönül Meryem'ine rûhanî bir sûrettir geldi çattı.

Uğrayıp geçen elçi, içinde canın gizli olduğu solukla gönül Meryem'ini gebe bıraktı.

A gönül, o padişahlar padişahına gebe kaldın sen; çocuk, karnında oynamaya başladı mı görürsün.

Tebrizli Şems'ten gebe kalırsan sen de gönüle dönersin, gönül gibi gayb âlemine uçar gidersin.

CCXXXI

Öylesine bir kişiyim ki işsizlikten başka ne bir işim var, ne bir gücüm; gönlüm zamanenin işinden gücünden usandı gitti.

Şu kara toprakta da karalıktan başka bir şey görmedim; ihtiyâr felekten de hileden, düzenden başka bir şey görmedim.

Gönül oltanı şu denize salmışsın; fakat ne bir balık tuttun, ne elini çekiyorsun.

İster altmış yaşına gir, ister yetmiş; olgunlaşamayacaksın vesselâm; elinde bir tek gül bile yok, boyuna diken gevelemedesin.

Ay gibi külâhını eğri giyiyorsun amma ışığın yok; yürü, var git, sakala, sarığa kapılmışsın sen.

Ne biçim şimşeksin ki ekinleri yakmadasın ancak; ne çeşit yağmursun ki taşlara yağmadasın yalnız.

Kendi tuzağına tutulmuşsun, nasıl avcılık bu? Kendi evini soymadasın, ne biçim hırsızsın sen?

Bunların hepsi de var sende; fakat gene de bir gün sevgilimin hayalini görürsen iyi bir dostsun.

Herkesin işini düzene koyan Tanrı'nın tertemiz zatına and olsun; benim beyimin işine gücüne dalar da sarhoş olursan iyi bir iştesin, iyi bir güçte.

Onun izine düşer de peşinde yaya olarak iki adımcağız atarsan tek atlı değilsin, atlı ordunun kumandanısın sen.

Aşkın eteğine yapış, onun eteği keremdir, ihsandır; ondan başka kimsecikler kurtaramaz seni yabancılıktan.

Aşkı ana ana geceyi aydın gündüz haline getir; aşk anılınca gecenin karanlığı mı kalır hiç?

Sen yatar, uyursun da aşk, yastığının başında iki elini açar; yana, ağlaya dua eder sana.

Geri kalanını da söylesem şu dünya yanar, kavrulur; kendine gel, yeter artık söze dalış, sustum ben.

CCXXXII

Şu âşıkların halkasına katılmazsan, bu halkadan çekinirsen bil ki gönlün ölür, donmuş, buz kesilmişlerden olursun.

Dünyanın güneşi olsan bulut gibi kararır gidersin; ilkbaharsan güzün yolunu tutarsın.

Boş kâse gibi içinde bir şeycikler yoksa suyun üstünde oynar durursun; fakat dolu oldun mu havuzun, ırmağın dibinde yurt edinirsin.

Tanrı, benim eteğimi tut diye iki el verdi sana; göklerin yolunu tutasın diye akıl fikir ihsan etti.

Akıl, meleklerin cinsindendir, meleklere doğru koşar, uçar; eline bir ayna alırsan apaçık görürsün.

* Altınla dolu keseyi al da "Tanrı'ya borç verin" makamına gel; bir altın kesintisi verirsen yüz binlerce altın madeni alırsın.

Gökyüzü küpünden başka küplerde yüzlerce renk vardır; hangi gün dalarsan onun boyası görünür sende.

* Gökyüzü Arslan'ından kaçar da Öküz burcuna gidersen eşek huyuyla huylanırsın, gökkuşağının yolunu tutarsın.

* Yengeç bile olsan Arslan'ın yanında oldukça bu yakınlık, sana da tesir eder, er olursun, pehlivanlaşırsın.

Güneş gibi dünyayı hayatla doldurursun, bu âlemden sıçradın gittin mi o âlemin saltanatına nail olursun.

* Nuh'un tandırından nasıl su fışkırdıysa sen de su gibi fışkır da bütün dünyayı tut; ne diye ekmekçi tandırı kesilir de hep ekmekle dolarsın?

Sus da deniz kıyısına dek koşadur; söze dalar, konuşursan soluğun kesilir, koşamazsın sonra.

CCXXXIII

Bundan böyle feryat etmek, gam yemek haram oldu; dünya cennete döndü, çünkü sen hâkimsin dünyaya, senin elinde dünya.

Örnek getir: Artık gönülden gam dikeni bitmez. Örnek getir: Artık gam bulutu inciler yağdırır.

Örnek getir: Artık sabah, gammazlıkta bulunmaz. Örnek getir: Artık gece, dünyayı karartmaz.

Örnek getir: Artık ağaçların dallarından çiçekler solup düşmez. Örnek getir: Artık diken, dikenliğine tövbe eder.

Örnek getir: Artık dilencinin bile gözünde hırs kalmaz. Örnek getir: Artık tamah, hırsızlıktan, yankesicilikten kurtulur.

Örnek getirmesen de eşsiz, örneksiz güzelliğin yeter; o güzellik, gönüle, cana sarhoşluklar vermededir, ayıklığın düşmanıdır o.

Gece, senin miraç halvetine erip bu şerefe nail olunca, güneşe yüzlerce horlukla bakar.

Senin şekerkamışını kıskanır da binlerce feryat eder ney; senin ayrılık çengin yüzünden, çengler ağlayıp inlemeye koyulurlar.

Ateşin gönlündeki ıssılık, senin aşk hararetinden bir yanıştır ancak; yel de senin havana uymuştur da o yüzden tez tez eser, hafif rûhludur, çevik bir hale gelmiştir.

Sana tapı kılmak için su secdeye kapanır da gider; şu topraktaki hastalık rengi, şu sararıp soluş, senin derdindendir.

O dağ, ululuğundan, cebbarlığından değil, güneşindeki parlaklığa âşık olduğundan, seni görmek için gün doğarken başını yücelere kaldırır.

Önce güneşin ona vurmasını, önce o ışığı kendisinin satın almasını ister de o yüzden baş kaldırır.

Ay'dan, dağdan öğren de başını yücelere kaldır; Tanrı aşkının madenisin sen, bir dağdan da aşağı değilsin ya.

Hattâ başını aşağıya eğme, yücelere de kaldırma, mekânsızlık âlemine kaldır; çünkü altı yan da orda sana baş eğer.

Gönüle bak ki gönlün altı yandan da dışarıdır; seni şu ciğer yiyicilikten ancak gönül kurtarır.

Sırlara mahrem ol da seyre seyrana çık; şu güzelim yürüyüşü gökten öğren.

Koruk gibi ekşiliği bırak, üzüm olmaya bak; ney gibi kamış olmayı bırak da şekerler yağdıragör.

Onun şekerindeki tatlılık boğazımı yaktı benim; güzelim yüzüne daldım da güzel sözler söylemeden kaldım.

De ki: Ey aşk, ne de güzel boğaz yakmadasın; cefa ederken de güzelsin, işin gücün güzel, vefa ederken de.

Boğazımı daha fazla sıkarsan can çabuk çıkar; boğazımı sıktın mı senden gelen bir cana nail olurum ben.

A gönül, ondan bir koku aldın mı yüz boğazın olsa hepsini de bir uğurdan teslim edersin; zaten Mansûr da bu yüzden boğazını ipe teslim etti.

Çocukluktan ihtiyarlığa koşa koşa gitmedesin; fakat bu gidiş apaçık değil, görünmüyor.

CCXXXIV

Gül bahçesinin hatırı için bülbüle yoldaşsan, onun gibi sen de gül için feryat ediyorsan dikeni de baştan başa gül gör.

Bilmezsin, olur ki diken bir gün gül olur, gerçi seni incitmede, sana batmada, fakat sonucu belki de dostluk eder sana.

Dikenin içi de güldür, dışı da; kimin başını kaşımaktasın? İhtiyatlı davran.

İhtiyat da nedir ki? Benim ne aklım kaldı, ne ihtiyatım; ihtiyatlı hareket edeceksen sen et, aklın başında senin.

Yanlış, yanlış, sen de koruyup gözetemezsin beni; pervaneyi muma, ışığa atılmaktan koruyabilir misin sen?

İlacın acılığıyla hocanın, ustanın sillesi hoştur; vefalı sevgilinin cefa etmesi bir ganimettir.

Bir âşık, dilberin elinde zebun olursa, bu onun aşkına, aklına delâlet eder, akılsızlığına değil.

Sevgili, nazdan, cefadan başka ne yaparsa emin olma, fitnedir o, hilebazlıktır.

Zebunuz ey aşk, buyruğuna uymuşuz, işvelerine razı olmuşuz; ister yalan söyle, aldat bizi, ister olmayacak şeylerle oyala.

Yalanı da yerindedir, işvesi de, gerçeği de, olmayacak şeyi de; tek yabancı gözüyle bakmasın bize de o yeter.

CCXXXV

Can da sensin, cihan da, cihanın sahibi de; bunun hakkı için söylüyorum, beni nasıl besleyip yetiştirdiysen öylece kulum köleyim sana.

Canıma tuzak kesilen yücelik halkan hakkı için beni sarhoşlar halkasına sen soktun.

(s. 179) Canın can olmasına sebep olan o yüce, o ulu can hakkı için beni öyle bir hale getirdin ki aldın, canına soktun.

Yıkık dökük varlığımızda gizlenen defineye and olsun, beni bütün insanların gözünden gizlemedesin.

Halkın gözünden gizli olan o bahçe hakkı için sararmış solmuş benzimizi erguvana döndürmedesin.

Meleklerin ibadet yurdu olan yüce dama and olsun, beni dama dayamadasın, merdivene çevirmedesin.

Bizim rahatımız, huzurumuz, sana ziyan veriyorsa hiç kapamadığın kapıyı kapa yüzümüze.

Mademki sevgili, sana feryadından da yakındır, ne hikmettir bu ki yakın sevgili için feryat eder durursun?

Âlemin yaratılışındaki hikmet gizli sırrı açmaktır ya; şu halde senin de söyleyecek sözün varsa açığa dök, söyle.

Hamı pişirmek için mademki tenceren var, eyer gibi vur sırtına tencereyi dedi, ateşe bu buyruğu verdi.

Suya, içinde gizli bir kaynak var, buna şükret de toprağı ıslat diye emretti.

* Büyük kutluluk yıldızına hadi buyurdu, hünerini göster; bizim neliksiz-niteliksiz işler yaratmamızı biliyorsun çünkü.

* Büyük kutsuzluk yıldızına da yürü buyurdu, hasetçilik et dur, söyle bakalım, başka ne yapabilirsin? Hünerin ancak bu işte.

* On sekiz bin âlemi de, gözün varsa bak da gör, gizli defineyi meydana çıkarmak için meydana getirdi.

Hüneri olan, bilgiyle tanınsın, herkesten üstün olsun diye durmadan çalışır.

Hünerini örten, gizleyen kişi de örtmede, gizlemede meşhur olayım diye hünerini gizler.

Hünerini örtmeye çalışanın maksadı, bilgide, bilgisini saklamada şöhret sahibi olmaktır.

Gelip geçen peygamberler hep ey topraktan meydana gelmiş insan, içinde maden var senin diye gerçeği meydana koymak için gelip geçmişlerdir.

Biz de demişlerdir, sizin gibi insandık, fakat şimdi define bizde, o defineden bir habbecik de sizde var.

Senin gönlünüm ben, gönlünü kendinde arama, bende ara, genç, dinç bir bahtın, bir devletin varsa pîre mürit ol.

İşi kendinden bilirsen beni hiç tanıyamazsın, hiç bilemezsin; iç âleminde çok sıkıntılara düşer, çok sınamalara uğrarsın.

Gel, benim parçamsın sen, parçayı tümden ayırma; gülü, cinsinin bulunduğu yere götür, çünkü güllerin gülü var sende.

Şüphe, inancın parçasıdır, inançla inanç olur gider; fakat onu inançtan ayırdın mı şüphelere düşer, öylece kalakalırsın.

Delil fayda vermez sana, delil benim ancak; bensiz misin, en büyük delile sahip olsan gene kurtulamazsın şüpheden.

Dua etmezsem lûtfu boyuna der ki: Ne diye başını bağlamışsın? Söyle, ağzın, dilin var.

Ona dedim ki: Canım bedenimden çıkınca canımla beraber şiirimi de alır, götürürsün sen.

Lûtfu bana cevap verdi de dedi ki: A istekli, bu, işin önünde oldu zaten, ne diye yüreğini oynatırsın?

A gönül, sözün tamamını sen söyle; ben ağzımı yumdum, sen söyle ki ebedî sözlere sahipsin sen.

Ey Tebrizli Şems, adların anlamlarını sen söyle; gökte değilsin amma bir göğün var ki senin.

CCXXXVI

Gönül alma yoluyla sun can şarabını; hani daima izimin tozunu bile belirtmezsin ya, tıpkı onun gibi sun.

Hani bütün gece, uyandırmak, uyanık bulundurmak için Ay gibi gönüller penceresinden vurur, parlar, parlatırsın ya, onun gibi sun.

Hani şarabımla seni kadeh gibi boşaltırım, doldururum demiş de bir şarap sunmuştun ya, işte öyle sun.

Beni topluluğun çevresinde kadeh gibi ne diye döndürüp duruyorsun? Mademki şarabı ödünç aldın, götürdün, hâlâ getirmeyecek misin?

Sun o şaraptan ki eğer taşa, kerpice döksen ölü taş, cansız kerpiç, canlanır da binlerce şaklabanlıklar eder.

Sun o şaraptan ki, bahçe ondan çiçeklenip açılsa ne gülün güllüğü kalır, ne dikenin dikenliği.

Senin ayrılık çenginden, sensiz feryada gelirsem, çeng gibi benim de feryattan, figandan haberim bile olmaz.

Düğümleri açan, sahibimiz Tebrizli Şems'tir; zaten büyücülükle düğümleyen de onun sihirbaz gözleri.

CCXXXVII

A gönül, vuslat diyarının devlet kuşusun sen; uç, ne diye uçmuyorsun? Kimsecikler tanımaz seni, ne insansın sen, ne peri.

Sen dilbersin, gönül değilsin, fakat binlerce gönlü elde edesin de alıp götüresin diye hileyle, düzenle gönül şekline girmişsin.

Bir an vefalı ol da toprağa karıl; toprakla birleş, sonra bir an da kalk, Arş'tan da, ferşten de, iki dünyanın sınırından da geç.

Can neden seni bulamaz? Onun kolusun, kanadısın sen; göz neden seni görmez? Görüşün aslısın, temelisin sen.

Tövbenin ne haddi var ki sana tövbe etsin? Haber kim oluyor ki seninle olsun da bir şeyden haberi olsun?

Kim oluyor o yoksul bakır ki kimya gelince altın haline gelip yok olmasın?

Kim oluyor yoksul tohum ki ilkbahar gelsin de ağaç gibi boy atıp tohumluktan çıkmasın?

Kim oluyor yoksul odun ki ateşe düşsün de kıvılcımlar saçan bir ateş koru olmasın?

Bütün akıllar, bütün bilgiler, yıldızlardır; sense onların perdelerini yırtan bir dünya güneşisin.

Dünya sanki kardır, buzdur, sense temmuz ayı; sen tesir etmeye başladın mı ondan bir eser bile kalmaz, erir gider.

Kim oluyor şu yoksul, kimim ben ki seninle olayım da gene de varlığıma sahip bulunayım? Bana doğru bir baktın mı ben de yok olur giderim, benim gibi yüzlercesi de.

* Sahibimiz Tebrizli Şems'in sıfatlarının olgunluğu Cebrî'nin vehimlerinden de üstündür, Kaderî'nin vehimlerinden de.

CCXXXVIII

Canın için olsun söyle, yurdun nerde senin? Çünkü akla pek şiddetli bir fitnesin, akıllılığa pek düşmansın sen.

Akıl, bugün oklukirpi gibi büzüldü; başını içine çekti; çünkü gül renkli şarabı sunan sensin, gül bahçesinin hasedini çeken sen.

Ben semâ'a düşkün değildim, sen beni yoldan çıkardın; yüz binlerce hırsızın, yankesicinin, düzencinin bile yolunu kesersin sen.

Göğün kulağına ne söyledin ki böyle dönmeye koyuldu; bulutun kulağına ne dedin ki bu çeşit inciler yağdırıyor?

Toprağa ne gösterdin ki böyle gebe kaldı; yelin nesini kaptın ki böyle ağlayıp inlemeye düştü?

Dağlara ne verdin ki defineler, madenler düzüp koşuyorlar; denizlere ne öğrettin ki inciler, mücevherler saçıyorlar?

Kâfirliğin kulağına ne söyledin ki gözünü yumdu, kulağını tıkadı; aklın kulağına ne dedin ki nurlara gark oldu gitti?

Uykuda beni nasıl oluyor da gamın elinden kurtarıyorsun; uyanıklığımda tekrar nasıl oluyor da gamın eline veriyorsun?

Uykuya benzer binlerce yolun var, çaren var; onlarla gönüle, cana yel verirsin, derde, eleme düşürmezsin.

Nitekim uyanık arif de dünyadan göz yummuştur, âdeta uykudadır; başını kaşıdığın kişi, dikenden kurtulmuş gitmiştir.

Güneş'e, Ay'a, yıldızlara, gökyüzüne ne verdin de böyle kolsuz kanatsız uçup duruyorlar?

Oynayıp uçuşan zerreler, senden ne nağme işittiler acaba? İşittikleri nağmeyi dağa da işittirsen o da kalkar, oynamaya koyulur.

Suyun, toprağın özünü hilelerle, düzenlerle öylesine doldurdun ki hileye, düzene başladılar da sana sarılmaya koyuldular.

Fakat bir an onlara üfürmedin mi boş tuluma dönerler; ne hay-huy kalır, ne doğru düzen gitmeye güç kuvvet.

Sustum, kendimden yüzlerce defa kaçtım; fakat gene sen tuttun beni, çeke çeke söze getirdin.

CCXXXIX

Yedinci kat gök bile sana kızar, senden uzaklaşırsa canıma and olsun, ürkmezsin, korkmazsın, hiç gam yemezsin sen.

Gönlün onun belâsıyla, onun gamıyla açılıp ferahlamazsa iyiden iyiye bil ki sen aşkta pek ehemmiyetsiz, pek değersiz bir padişahsın ancak.

Sen definenin eziyetinden kork, herkesin zahmetinden, eziyetinden değil; çünkü Tanrı'nın hışmı insanın kinine benzemez.

Sevgiliden başka bir inci bilirsen inciye lâyık değilsin, mayan kötü, aslın pis.

(s. 180) Gebe kadın gibi her kokuyu duydukça yüreğin titrerse bil ki emaneti taşıyanlardan bir koku alamazsın sen.

Kendi beğenişini bırak, dostun beğendiği şeyi iste; şekerlik etmeye kalkışan şekerden mahrum olur.

Seninle gönlü bir olmayana zevkinden bahsetme; çünkü o başka bir adamdır, sense bambaşka bir adamsın.

CCXL

Beni bilmiyorsan karanlık geceye sor; âşıkın mahremi de gecedir, ağlayıp inleyişin tanığı da gece.

3130 Amma gecenin de sözü mü olur burda? Âşıkın binlerce nişanesi vardır; en bayağı nişaneleri gözyaşıdır, sapsarı bet benizdir, arıklıktır, süzülüp eriyiştir.

Âşık, ağlayış deminde buluta benzer, tahammül zamanıysa sanki dağdır; su gibi secde eder, yüzünü yerlere sürer de gider yoldaki toprak gibi yerlere döşenir, ayaklar altına yatar.

Fakat bütün bu mihnetler, koca bir bahçenin dışındaki bir tek dikendir âdeta; bahçenin içiyse güllük gülistanlıktır, orda sevgili var, kaynaklar akıp durmada.

Bahçenin duvarını aştın da o yeşilliğe girdin mi dile gelir, şükretmeye koyulursun, şükür secdelerine kapanırsın.

Şükürler olsun Tanrı'ya dersin, güzün cevrini, cefasını giderdi, yer açılıp saçıldı, yeşerdi, çiçeklendi, bahar baharlığını yapmaya başladı;

Binlerce çıplak dal, güllere eş oldu, donandı; binlerce mugaylân dikeni dikenlikten kurtuldu.

Aklı başında olan, ne bilsin sevgilinin tadını tuzunu, güzelliğini, alımını; kirpi gibi oklarla dopdolu amma ne savaşın yolunu yordamını bilir, ne ata binip koşturmasını.

Senin kardeşin de âşıklardır, anan, baban da; onların hepsi de bir olmuştur, bir dostla karılmış, birleşmiştir.

Binlerce beden tuzlaya düştü mü tuz olur gider; ikilik kalmaz bedende, Mergazlı nedir, Buhârâlı ne?

Usananların aptallığına bakıp da sözün gemini kasma; söz söylemeye başlayınca gökyüzündeki susuzlara bak, onları gözet.

CCXLI

Aşktan uyanıklık habercisinin gelip çattığı gece usanç uykusu âşıkların başlarından uçar gider.

Yıldızlar secde eder, Ay'a, Zühre'ye bir haldir gelir; akıl fikir yürüyüşten, rahvan gidişten kalakalır.

Ne mutlu gecedir o gece ki böyle bir Ay doğar da apaydın güne bile her şeyi örtüp gizleme sıfatlarını bağışlar.

Dünyanın kuruluşundan sonuna dek kimsecikler görmemiştir böyle kendinden geçişi, böyle aklı başında oluşu.

Sen ister sıçra, ister yerlere döşen; güneşle beraber gitmek, kimsenin haddi değildir.

Bu gece uykuya tamah etme, uyuyacağını hiç umma; uyanıklık padişahı gelip kondu, seyre seyrana daldı çünkü.

CCXLII

Gel, gel; bu uzaklıktan pişman olursun sonra; tatlı davetimize gel, ne diye köpürüp duruyorsun?

Bu mecliste yaşayış dalga dalga köpürüyor; Tanrı yardımcı, her yanda da Mansûr şarabı var.

Gül demeti yerine ellerde güzellerin halka halka, büklüm büklüm saçları; menekşeler yerlere döşenmiş, yarlıganma yerinde ayaklar altına serilmiş.

A ümitsiz, binlerce kutluluk kadehini içegör, afiyetler olsun; a sinek avlayan, binlerce altın al, binlerce güç kuvvet bul.

Burda binlerce çeşit Zelîhâ var, binlerce çeşit Yusuf; şarap cana canlar katıyor; raks tambura uyuyor.

İnciler mekânsızlık âlemi denizinin avucuyla saçılıyor; lüzumu bile yokken inananın da önüne kâfurdan dökülme bir mum koyup yakmış, yalanlayanın önüne de.

Her can bal denizinin ortasında, siz de gelin, haydin, ben balarısının balından kurtuldum artık diye bağırmada.

Sevenlerle sevilenler birbirine düşmüş; yerlere serilmişler, hepsi de sarhoş, utanma, çekinme nazından kurtulmuşlar artık.

* Kıyamet kopmuş, bütün sırlar, bütün olaylar meydana dökülmüş, ortaya çıkmış; boru sesleri ölüleri diriltmede.

Yılanlara, çıyanlara düşmüşsün, karıncalara gıda olmuşsun amma ey çürüyüp erimiş, dökülüp gitmiş kemik yığını, topraktan baş çıkar, kalk.

Ol dediği şey oluveren emir sahibi seni yılandan, karıncadan satın aldı, emre uyduğuna karşılık beylik elbisesini giyin.

İnci, mücevher hazinesi senin, dükkân derdinden geç; tertemiz nurla gıdalan, bu, tandır ekmeğinden elbette daha iyi.

Tanrı şarabının çiçekleri açıldı, çiçekleri de bırak artık, üzüm şarabının mahmurluğunu da.

Hurilerin güzelliği, Bulgar cariyelerinden daha üstün; can şarabı, bulgur aşından daha lezzetli.*

Sevgilinin hayali, gözyaşı hamamıma geldi, oturdu; gözbebeğim natırlığa kalkıştı.

Hıtay Türkü'nün gözleri daracık amma ne zararı var? Can yüzgeci çıplaklıktan utanır mı ki?

* A yere ekilen tohum, hele bir boy ver, ağaç ol; iznimizle halifemiz, vezirimiz sensin bizim.

Kim görmüştür böyle bir gün? Öylesine bir gün ki her şeyi, herkesi geceden kurtarmış, geceleyin görmezlikten halâs etmiştir.

Parıl parıl parlayan el, Mûsa gibi keremler etmiştir şimdi; dünya Turusîna'ya dönmüştür, nurlarla dolu bir gönül haline gelmiştir.

A gönül, şimdicek canlar meclisinde yurt edin, çünkü sen, o Beytü'l-Mamûr'da oturanların ev sahibisin.

Sarhoşluğa bağlanıp kalma, büsbütün yıkıl, harap ol gitsin; iyiden iyiye bil ki mamûrluğun aslı, temeli, harap olmaktır.

Bugün şu yeşillikte Tanrı harabısın, Tanrı sarhoşu; binlerce şişe kırsan mazursun sen.

* Senin sâkînin elinde toprak bile kızıl altın kesilir; mademki onun ayak bastığı topraksın sen, padişahlar padişahısın, fağfursun.

Nerde hasta varsa gelsin, can sağlığına kavuşsun; hattâ sen ölünün dirilmesini seyret, hastalığın da yeri mi yâni?

Şiiri sen söylüyorsan kulum köleyim şiire; çünkü sen İsrâfîl'in canına cansın; Sûr'un üfürülüşüsün.

Vay bu uzaklıktan; fakat mademki söz oka, dil de Harezmî yaya benzer, er geç elbette hedefe varır bir gün.

* "Bulgurî" tarzında kullanılmıştır.

Harfle, sesle can sözü söylenemez; yarlıgayıcı olmasa yarlıganmış olamaz.

Çünkü o yanda öylesine gönüller vardır ki ne Rum ülkesindendir onlar, ne Türk'tür, ne de Nişaburlu; fakat dilsiz-dudaksız söylenen sözleri duyar onlar.

* Gel de Tur Dağı'na dek Mûsa'ya yoldaş olalım; Tur'da Tanrı'yla konuşan Mûsa'ya "Allah'la konuştu" dendi.

Bir aşk, eteğimi tutmuştur da aç adamın yemek kabını tutup çekmesi gibi beni çekip durmadadır.

Aşkın elinden kim kurtulmuştur ki benim gönlüm de kurtulabilsin; o uzun kılıcın kabzası ancak aşkın elindedir.

CCXLIII

Sana can şarabını içireyim de artık gam yeme; gamın da yeri mi? Her neşeliden rehin olarak neşe alırsın artık.

İki yüz kola kanada sahip bir melek yaparım seni, öylesine bir melek ki artık insanlık bulanıklığı, adamlık vasfı hiç kalmaz sende.

Bedenden kurtulmuş can nasıl olurmuş, eteğinden canlılık tozunu silkmiş can ne hale gelirmiş? Gösteririm sana.

Canların halis ve özel şarabı içtikleri seher çağında, seni gündüzleri, geceleri saymadan kurtarırım.

Kaza ve kader, sana olaylar oklarını atar durur da ondan sonra sana yardım eder, işini başa vardırır.

Rüzgâr, vuslat şekerkamışlığından esip gelmede; öylesine tatlı bu yel ki lezzetine bakıyor da şeker bile şekerim diyemiyor.

Seher çağı, güneş gibi bir kadeh sundu bana; o şarabı içtim, varlığım zerre zerre oynamaya koyuldu.

Körkütük sarhoş oldum da o vakit, dur dedi, sana bir kadeh daha sunayım da şu ayrılık kalksın aramızdan.

(s. 181) Sun, sun hele ey dünyadaki bütün sâkîlerin canı ciğeri; kerem sahibi keremler eder, Ay aylığını yapar elbet.

Eşi, örneği olmayan Tanrı'nın ululuk güneşine and olsun ki şu boyuna yürüyüp duran, şu boyuna yolculuk eden gök kubbe yaratıldı yaratılalı senin gibisini bulamadı gitti.

A güzellikte tam, alımda olgun dilber, bunun tamamını sen söyle; seher çağında sunduğun şarabın sarhoşluğu, beni benden aldı çünkü.

CCXLIV

Gel, gel ki bizim gibi bir dost bulamazsın sen; iki dünyada da nerde bizim gibi gönüller alan güzel?

Gel, gel, her yana yel gibi koşup durma; senin geçer akçene başkasının yanında pazar yoktur.

Sen kupkuru bir vadiye benziyorsun, bizse yağmur gibiyiz; sen sanki bir yıkık şehirsin, bizse sanki mimarız.

Neşenin sevincin doğuları olan tapımızdan başka bir yerde halk neşeden sevinçten ne bir eser görmüştür, ne de bundan böyle görür.

Uyudun mu rüyanda binlerce şekil görürsün, oynar durur; uyandın mı o halktan birini bile göremezsin.

Eşek gözünü yum da akıl gözünü aç; çünkü nefis tıpkı bir eşektir, hırs da yularıdır âdeta.

Tatlı akideyi aşk bahçesinden iste, çünkü tabiat sirke satar, koruk sıkar ancak.

Seni yaratanın şifa yurduna gel; o hekimden hiçbir hasta çekinip kaçınamaz.

O padişah olmasa dünya başsız bir bedene döner; öylesine başın çevresine sarık gibi sarılagör.

Yüzün kara değilse aynayı bırakma elden; çünkü can, senin aynandır, bedense o aynanın pası.

Müşteri talihli kutlu tacir nerde ki sıkı bir pazarlığa girişeyim onunla da satın alıvereyim onu.

Beni hatırla, fikrine getir, aklı fikri ben verdim sana; lâ'l satın alacaksan bâri benim madenimden al.

Adımını atıp gideceksen sana ayak verene git; iki gözünü aç da sana görüş verenin yüzüne bak.

El (köpük), kimin denizindeyse onun aşkına el çırp; çünkü onun neşesine ne gam gelir, ne keder.

Onun sözlerini kulaksız duy, ona dilsiz, ağızsız söz söyle; çünkü dille söylenen sözün bâzı bâzı yalan olmamasına, bâzı bâzı insanı incitmemesine imkân yok.

CCXLV

Sevgili, gözlerini dikmiş, gözlerine bakıp durmada; sen de sakın bir başka dostun yüzüne bakmaya kalkışma.

Gönlüne o sevgiliden başkası gelirse git de, git, korkuyorum, ciğerini yerim senin.

Aklını başına al, gözleri gözlerine bakıp da sakın bir yabancının hayalini görmesin.

Bana bak da ibret al; sevgili beni sınamalara uğrattı, hileyle çeke çeke beni bir gül bahçesine sürdü, götürdü;

Bir gül gösterdi ki bütün güller ona haset eder de solar, dökülür; bir güzel gösterdi ki bütün güzeller ona giriftâr olur gider.

Şöyle bir taaccüple başını salladı da eşi, örneği yoktur, misli görülmez, seyret de bak dedi.

Hani bir yankesici bana, peşinde hırsız var demişti de ardıma dönüp bakarken sarığımı kapıvermişti ya, tıpkı öyle işte.

3210 * Davud, bir gözle bakmıştı da özürler dileyerek gözyaşları dökmeye başlamıştı; gözyaşlarından yerde yeşillikler bitmişti.

* Taze başağa baktığından, bir sitemkârlıkta bulunduğundan babanı cennetten sürdü, çıkardı o.

Sünbül gibi kaşlara dalmaktan sakın, padişahın gözü sende; aklını başına devşir, bir alıcı var, sana bakıp duruyor.

Senin iki gözüne de müşteri, daima diri olan, her an yaratıp duran Tanrı'dır; bir leş gibi sen de tutup da kuzguna verme gözlerini.

Sus, sus, gözlerini yumdun amma halka gösteriş kaygısı seni tuttu, şiire çekti.

CCXLVI

Bir güzel, bir sevgili, ebedî olarak uykumu dağıttı gitti; uykumu aldı da bir mağaranın dibinde bir taşın altına gizledi gitti.

Gözlerim uykuyu rüyada bile göremez artık; bir leş tuzlaya düşerse leşliği kalır mı hiç?

Uyku nerde, gözlerim nerde? Karar nerde, gönül nerde? Şu sınama sabır mı kor, sabreden mi bırakır?

Akıl bir dağ kesilse saman çöpü gibi onu bile uçurur; seyret de bak, bu kasırga ne de heybetli bir kasırga.

CCXLVII

Sır perdelerine sahip olanlara bir haber ilet; bir ay yüzünden gökyüzünün perdeleri yırtıldı gitti.

Bir gece, bütün yıldızlar uyumamıştı, o güneşin yüzünü görmek için oturmuşlardı.

Gayret habercisi kılıcını çekip gitti de ne yapıyorsunuz siz dedi; ne yaptığımızdan, ne olduğumuzdan haberimiz bile yok dediler.

Gayret çavuşu geriye döndü, geldi, her birine ateşlerle dopdolu feryatlar ederek sakının dedi, sakının;

Geceleyin akrep, eğri büğrü, onun sarayının kapısını örten, tehlikelerle dopdolu olan perdenin kıyısında bucağında gezerken,

Ululuk kapıcısı kahır neftini döktü de bir kıvılcımla yakıverdi onu.

Yazıklar olsun, bahtımın gözleri aydın olmak için ne olurdu, kapısının toprağından bir eser bulsaydı da sürme gibi gözlerine çekseydi;

Çekseydi de o kuvvetle, Güneş'in, Ay'ın bile göremediği o gözle bir baksaydı.

* Nesr-i Tâir, onun kolu kanadı bağlıdır dedi de bu güvençle heveslendi, o yana uçtu;

Derken bir sinek, onun uçsuz bucaksız şekerkamışlığından uçtu, Nesr-i Tâir'in peşine düştü de yetişti, başını yarıverdi.

Şarabının kokusu şu dünyaya yayılsa her yanda sarhoş olmuş, yerlere serilmiş bir Ömer görürsün.

Bir neşe çığlığıdır karayı da kaplamıştır, denizi de; her yerden, insan kalıbı rahmet denizini giyindi sesi gelmede.

Belâlara uğramaktan çekinenler, rahata, huzura kavuştular, kılıçlarıyla kalkanlarını attılar, rahatça oturdular.

Havalardaki zerrelerle denizlerin katreleri bile kulaklarına onun küpesini taktılar, bellerine onun gayret kemerini kuşandılar, ona kul köle oldular.

Onun hizmet hakkı, yapıp ettiklerini anlatmaya kalkışırsa her şey, herkes ne olduğunu anlar; çünkü hiçbir varlığın tek bir hüneri bile yoktur.

Sevgili, şehirleri bezemek için dolaşmaya çıktı, mühendisçesine hendeseyi düzdü, koştu, öylesine bir kapı açtı.

Şekli, vasfı Tebriz'e erişince o şehre bir gümüş bedenlinin can yalımları vurdu.

Kalem kırıldı, akşamdan kalma sarhoş gibi hiçbir şeyden haberi yok, yerinden düştü, yerlere serildi.

Sözü nasıl tamamlayayım ki hatırım ateşler içinde, şükür sularına batmış; suya atılmış şeker gibi eriyip gitmede.

CCXLVIII

Gönüller yakmak, ancak sevgilime verilmiş benim; Tanrı lûtfu da aşkı bana nasip etmiş, ne de kutlu rızk bu.

Başım bile gitse varsın gitsin; baş o bana; külâhtan da kurtuldum, baştan da, külâh dikenden de.

3240 Ağzını kulağıma verdi de dedi ki: Sana bir söz öğreteyim de öğren.

Bir ancağız bizim yeşilliğimizde yayılır, bir hoşça bizden gıdalanır, gelişirsen Huten ülkesindeki ceylana dönersin, kanın tamamıyla misk olur.

Can can olduktan sonra can, beden kaydı nedir sana? Mademki altın madenisin, bir tohumla ne işin var, ne diye onu ekmek kaydına düşersin?

Erleri güzellerin meclisine çek, Hızır'a, abıhayata kılavuz ol.

Lâ'l renkli şarap geldi, üzüm şarabı değil; şeker saçıyor sevgili, bu şeker vermeye benzemiyor.

CCXLIX

Ben senin gördüğün adam değilim; beni görsen de tanıyamazsın sen. Sen bir hayalden başka bir şey göremezsin, çünkü uyuyorsun, uyku sarhoşusun, uyku sersemisin sen.

Bu azlıkla, çoklukla nicesin, ne haldesin diye bana sor; bir kör herifin eline düşen Yusuf nasıl olabilir ki?

Can Yusuf'unun yüzü aşk gözüyle görülür ancak; sendeyse aşk gözü yok, sen vehim adamısın, kıyaslara düşmüş birisin.

Gözün, görüş nimetinin karşılığı, Tanrı'ya şükretmektir, Tanrı'yı övmektir, bunu böyle bil; kalp gümüş gibi, kalp altın gibi potadan kaçma, şükrediş, övüş madenisin sen.

Potadan korkarsan gerçekten de hayale taparsın sen; hayalinde bir put yonarsın, sonra da o puttan korkar durursun.

Hayalinde bir put yapıyorsun da onu önüne koyup namaza duruyorsun; kâfir gibi putlara tutsak olmuşsun; kadın gibi âdet görmedesin, kan dökmedesin.

Halbuki hayal, senden doğar; senden meydana gelen şey, sonradan meydana gelen putu yontmadadır; Ay değilsin, tozsun sen; altın değilsin, bakırsın sen.

(s. 182) Gerçi hepsi de birdir amma gene de bütün erlerin, erenlerin canlarına and olsun ki a beden, dolap gibi dönüp duran şu gök kubbenin altında ekin için kullanılan bir öküzsün sen.

Fakat göğün boyunduruğundan başını, boynunu kurtarırsan, eşek sürüsünden kurtuldun bil; meleksin o zaman, insansın elbette.

CCL

Sıçra, sıçra, kurtul şu cihandan da cihanın padişahı kesil; hele şu şekeri bırak da şekerkamışlığı ol.

Sıçra, sıçra, şeytanı yakmak için şihap gibi atıl; yıldızlıktan kurtuldun mu gökyüzünün mili olursun, her şey senin çevrende döner dolaşır.

Nuh denize gitmeyi kurdu mu ona gemi olursun; İsa göğe ağarken ona merdiven kesilirsin.

Gâh Meryemoğlu İsa gibi can hekimi olursun; gâh İmranoğlu Mûsa gibi gider, çobanlık edersin.

Seni pişirmek, olgunlaştırmak için bir can ateşi var; fakat sen kadınlar gibi geriye kaçarsan ham kalırsın, kaltabanın biri olursun.

Fakat ateşten kaçmazsan tam pişersin, olgunlaşırsın; pişmiş somun gibi sofranın başköşesine geçersin, aziz olursun, ağırlanırsın.

Sofra kuruldu mu kardeşler, benimserler seni; ekmek gibi cana yardımcı olursun, derken can kesilirsin.

Zahmet, meşakkat madeniysen sabırla define olursun; gayb âlemine ait şeylere yer yurt kesilmişken tutar da gaibleri bilir bir hale gelirsin.

Ben bunu söyler söylemez gökten bir sestir geldi, can kulağıma, böyle olursan dedi, öyle olursun elbette.

Sus, ağız, şeker çiğnemek için ağız olmuştur; çenesi gevşek olman, boyuna çene çalman için değil.

CCLI

Şu sâkîden seher çağı şarap içen kişinin gözlerindeki mahmurluğa bak da ötesini sen var anla artık.

Hiç ummadığım bir kutluluk koşa koşa geldi çattı bana; sanki Mekke halkından olmayanın yanına Kâbe koşup gelmiş; tıpkı onun gibi.

Gel ey bütün sâkîlerin canı ciğeri, koş, gel de Tanrı'nın o lâ'l renkli, halis şarabını sun bize.

Ayrılık zehirlerle dopdolu binlerce kadeh sunmuştu; panzehir madeni geldi de panzehirliğini yaptı, zehirlenenleri kurtardı.

Gel ki genç talih, senin yüzünden yepyeni bir devlet buldu; gel ki iştiyak çeken, senin yüzünden yepyeni bir elbise giyindi.

* Nasıl gülmeyeyim, gülüşümü nasıl gizleyeyim? Gülen narım ben; şekerkamışı, şeker, somaklık edecek değil ya.

3270 Öyle birisin ki her yetimi, her tek kalmışı muradına çift edersin, dileğini verirsin; fakat ululukta, ihsanda eşin yok, teksin sen.

Bir oyundan, bir eğlenceden ibaret olan dünyanın şarap sunuşu çocukçadır; halbuki senin sağrağın pek büyük, ergin kişinin sarhoşluğu senden.

Gönül evinin çevresinde gam yılanı dönüp durmada, fakat bir türlü içeriye giremiyor; halis zümrüt, yılanların gözlerini kör eder.

Kardeş, ya ayna ol, yahut gözümün önünden uzaklaş; çünkü sen Rum kayserinin zıddı bir Zenci'sin, gözbebeklerine düşmansın sen.

Bunu bırak şimdi; bugün akşama dek zevk çağı, işret demi; sarhoş olduk, yerlere serildik de mürâîlik hırkasını yırttık gitti.

Bugün kim akıldan dem vurur, güzel ahlâktan bahsederse şarap testisini o adamın başına, sakalına dök gitsin.

Bugün kayserim dünya köşkünün ışığı kesildi, Rum ülkesine mensup yanaklarıyla, Kıpçak iline mensup gözlerle dünyayı apaydın etti.

Şarap yeliyle söz bulutu dağıldı, bulutsuz bir şarap yolla, rızıklar veren sensin ancak.

CCLII

Eğer bir ancağız hevânı, hevesini bırakır, ehil olmayıştan vazgeçersen, peygamberlerin, erenlerin gördüğünü görürsün.

Kendini Tanrı bilmez de has kul kesilirsen Mu'tezilî'nin inadına Tanrı'yı görürsün sen.

Tam erkeksen, ersen ahmaklardan kaç, can gözünü zevâlsiz nura aç.

İnsanların ayıplarını söyleme, gaybi bilene bak, bilgisizlik dilini kes, artık düzene başvurma.

Gözyaşlarınla abdest al, yalvarıp yakararak namaz kıl, ezelî şarapla sarhoş ol, yerlere seril a benim canım.

Tur Dağı'na çık da Mûsa gibi bana görün narasını at; kâfirin boynunu vur, Ali gibi savaş.

Tebrizli Şems'ten şeker dükkânını iste; fakat sen sirke satan birisin, nerden bala lâyık olacaksın?

CCLIII

Gel, gel ki sen, günlerin eşsiz, örneksiz güzelisin; kardeşsin, babasın, anasın, sevgilisin, gönül huzurusun sen.

Senin güzel adın anılınca ölü bile dirilir, mezardan çıkar; kardeş bu kadar güzel ada-sana sahip olmak, lâf değildir.

Tanrı'nın lûtfusun, rahmetisin; sana kaçanı, sana sığınanı, eğriliğine, hamlığına bakmaz, kabul edersin.

İnada kalkışır, savaşa, girişir, böylece ömür sürer giderim, fakat bu da aptallıktan; çünkü sen, ne öldürürsün beni, ne huzura kavuşturur, yaşatırsın.

Hiçbir şekle sığmazsın ya; fakat sığdığını kabul etsek ne de gül gibi boy atmış bir dilber olursun.

Gâh ayrılığa düşürürsün, çare öğretirsin; gâh elçi gönderirsin, yolladığın habere can kesilirsin.

Gönül penceresinden mum ışığı vurdu mu, geceleri yol alan şu gönül bilir, anlar ki damın üstündesin sen.

* Aşkın lezzetini tam alabilmek için gölgeyle güneşin bir olmasını istiyorum; meramım, maksadım bu.

Olmayacak şeyi arıyorum, olmayacak işin peşine düşmüşüm; bu suçumla beni ne bir bilgin kabul ediyor, ne bir bilgisiz.

Sen de olmayacak şeyi dinlemezsin, olmayacak şeye inanmazsın; sen irâdeni akıllara, yorulması güç düşlere vermişsin, git, git işine.

Fakat canlara hükmeden padişahlar padişahından bir tat alsaydın Tanrı sofrasına gözü açık otururdun, vehimlere kapılmazdın.

Hekimlerin hekiminden bir ilaç alsaydın da içip sindirseydin, iki dünyanın da olmayacak şeylerini benim gibi içer, sömürürdün.

Tebriz doğusunun sırrına var, Şemseddin'e doğru salına salına git; çünkü sen iki dünyanın memleketlerine Mirrîh yıldızı gibi ışıklar saçmadasın.

CCLIV

Güzel sevgilim, seher çağı bir kadeh şarap sundu bana; hazır safrası kabarmışken, hazır daha bir şey yememişken şu ham kişiye de tattırın şu şaraptan.

Ne şarabı üzüm suyundan, ne kadehi sırçadan, ne de mezesi aşağılık kişilerinki gibi şeker, badem.

Bir saman çöpünü yel nasıl kapar, uçurursa o şarap da beni yele verdi; sevgili o sıcak, o hararetli suyla beni ağırladı.

Çok softalık sattım, çok riya yaptım amma o boyuna diyordu ki bana: Etme, eyleme, böyle bir fırsat, günler geçer de az ele düşer.

Böylesine bir şarap, benim gibi bir sâkî; sense sanki bir neysin; kim tutar da istemem der, meğerki bilgisiz biri ola, meğerki aşağılık biri.

Naz yoluna yollandım da hayır dedim, bugün git; inat ettikçe etti de beni birkaç kere sövüverdi.

O sövüş, binlerce kadeh şarabın yapamayacağını yaptı bana; yıkıldım, harap oldum; ne ârım kaldı, ne ad-san kaygım.

Nasıl olur da o padişahın lûtfu, adamı sarhoş etmez? Öylesine bir padişahtır o ki bütün bir dünyayı tek bir haberle yıkar gider.

Bir gönül gerek ki şu sözü tamamlayayım; fakat gönlümün kararı dilber, benim gönlümü harap etti.

Sarhoşlar gibi ayağına baş koydum; sarhoş başımda bir maceradır belirdi.

Derken başımı bağrına bastı, okşadı; eşi bulunmaz bir dilberlik bu, görülmemiş lûtuflar bunlar.

Sonra da yanındakilere diyordu ki: Böylesine bir kuş bu çeşit tuzağa lâyık değil mi?

Bahçede sarhoş bülbülüm ben, ötüşümü dinle; kafese girme, dam kıyısına konma.

Sustum, gazelin kalan kısmını söylemeyeceğim; ancak benim gibi cehennemleri içip sömüren birisini bulursam o vakit söylerim.

CCLV

Âşıkın ne korkusu olabilir ayıplanıp arlanmaktan, kötü ada sana sahip olmaktan; çünkü aşk zaten sultanlıktır, olgunluktur, murada, maksada ulaşmaktır.

Aşk kaplanı, dünyanın renginden, kokusundan ne diye korksun; yokluk timsahı, cehennemleri içip sömürmeden ne diye ürksün?

Âşık, o şarabın verdiği sarhoşlukla ne hallere düşer; kadeh bile o şarabın yüzünden erir, kadehlikten çıkar.

* Toprağın da yeri mi, sözü mü olur? Dağa bir katreciğini döktü de dağ binlerce kavgaya gürültüye düştü, binlerce coşkunluğa, sarhoşluğa girişti.

Sırça bir gönüle sahip oldukça aşk kadehini nerden bileceksin sen; bu tuzağa tutulmuş bir kuşsun, aşk tuzağını nerden anlayacaksın sen?

(s. 183) Arı duru denizden bahsetmiyorum; deniz şöyle dursun, köpüğünü görsen cıvaya dönersin de hiçbir avuçta karar edemezsin.

Bulanır, kararırsan onun arılığının ne suçu var? Sen sirke içer durursan şekerkamışının ne kabahati var?

Toprak başına sirkenin de, kutsuzluğu yüzünden arı duru bal şerbeti dururken sirke içenin de.

Bana bak da gör, bu mecliste halkın en aşağısıyım amma öylesine kendimden geçmişim ki ileri kim, aşağılık kim, ayırt edemiyorum.

CCLVI

Görmüyor musun? Susamış, tutuyor da suya kızıyor; aç, gelmiş de ekmeğe burun büküyor.

Dehliz de güneşe kızmış, istemiyor onu; ne de aptallık bu, ne de kutsuzluk, bilgisizlik, uyuzluk.

Altın madeni seni tapısına çağırıyor, sen gitmiyorsun da topraktan altın parçacıkları toplamaya koyuluyorsun.

Şu güzellerde ezelî güzellikten altın parçaları var; onları suya, toprağa gösterir de balçığa, sen balçık değilsin, busun, bu der.

Sen hemen baştan başa altın parçası olmaya bak; altın kesilirsen madenine gider, aslına kavuşursun, zaten tamamıyla altınsın sen.

Cezbe balına cefa suyunu katmadayım, çünkü halis bal, tatlılığından boğazından geçmez, yiyemezsin.

Dualar, âmini çekmez mi? Ben de seni çeke çeke bu yana getirdim; topallıyorsun amma zararı yok, gel benim yanıma.

A balık, denize doğru git, kendini denizden çekme; sen kutluluklara eşsin, devlete yâr; öyleyken ne diye kinlere düşersin?

Sen gitmezsen o kerem, seni tutar, çeker; padişahların keremi, rahmeti böyledir, böyle yapar.

3330 * Sertçe çekerse seni, korkma a gönül; çünkü çeken Yusuf'tur, sense Bünyâmîn'sin.

Hani Yusuf, onu töhmet altına almıştı, hırsız tutmuştu da altın kupayı sen aldın, kötü kişisin sen diye ona sert muamelede bulunmuştu;

Sonra da yalnız kaldıkları zaman ona, sen demişti, benim eşim dostumsun, kardeşimsin; sen bana, benim kucağıma lâyıksın, ben duayım, sen de âmin sözüsün.

Mekândan münezzeh olan o âlemde köşklerin var; hal böyleyken şu yokluk yurdunda ne diye hırsa düşer, didinir durursun?

Sana bin kere söyledim, sus, ağzını açma dedim; fakat sen inadınla hep o Ahmed'sin, dünkü Ahmed.

Canımın canı feda olsun sana, beni yaşatan sensin; özümü balçıktan halâs eden sensin ancak.

Canımı ağırlamada, ona güzelim elbiseler giydirmedesin; onlarla yaşarım; ölünce de beni kefenleyen gene sensin.

Ey kaynaktan ırmaklar fışkırtan, ey gözlerimi aydınlatan; o şarabı bana sundukça sarhoş oluyorum, kendimden geçiyorum; onu içmekse dinim benim.*

* Bu beyit ve bundan önceki iki beyit Arapçadır.

CCLVII

Sana demedim mi ki güzellerin padişahısın sen; çayır çimen yerine topraktan güzeller bitirirsin sen.

Güzellik dolabını bir döndürdün mü her kuyudan binlerce Yusuf çıkar, belirir.

Canlarıyla oynayıp giden nice kişiler var; bunların yüzünden can pek ucuzladı; senin güzellik saltanatının hüküm sürdüğü devirde ağırcanlılık ortadan kalktı gitti.

Gerçek âşıka can kaygısı nedir, kilit, kürek kaygısı ne? A gönül, bu gül bahçesindensen yaprak gibi titreme.

Karakış kargası, yahut ovanın leyleği sarhoş bülbülün çilemesini ne bilir, ne anlar.

Bir kerem sahibinin, güzelim, lezzetli yemeklere iştahı varsa, bu iştah gerçekse bir butla, borani aşı ağır gelmez ona*

Ne sen pervaneden aşağısın, ne sevgili mumdan aşağı. Aşağıysan ne diye onun kanadından bahsedersin, ne diye caka satar, övünür durursun?

Aşağılık bir cana karşılık, lûtfedip binlerce kutlu can vermede sevgili; ucuzluk dediğin de budur işte.

Güneş batacağı zaman sana secde etti; karşında devletten de geçti, kutluluktan da.

Bu çeşit derdin verdiği dağınıklıktaki zevke eren kişi, artık yarabbi, beni dağıtma, bana dağınıklık verme demez.

Bir sivrisineğe benzeyen gönlüm, yele bindi de havalara ağdı; bir sivrisineğin Süleymanlık ettiğini kim görmüştür?

* Borani, sebzelerden yapılan yoğurtlu bir aştır, beyitte aynen "borani" olarak geçer.

Sus da balık gibi suyun içinde gizlice, görünmeden yürümeye bak, aşağı kişilerin dâvasını bırak, sen umman ehlindensin.

Sus, sofra yayıldı, yemek vakti geldi; hepsini okumaya kalkışırsan eş dost yemeği yer, bitirir.

CCLVIII

İnsanlık güneşi yüceldikçe yüceldi; bu ne tatlılık, bu ne sarhoşluk; bu ne aşk, bu ne kolaylık.

Dünya, nuruna karşı yok oldu âdeta; nesin sen; gönül kapma tılsımı mısın, yoksa güzellik definesi mi?

Seni bu şekilde çizip bezeyen kalem, ne güzel kalem; herkesin mektubunu yazılmadan okuyorsun sen.

A gönül, padişahlar padişahının doğanı seni avladı ya, artık kuşların dillerindeki sırrı anlayan bir terceman beysin sen*

Terceman da nedir? Şimdi yücelerden yüce bir Zümrüdüanka kesildin, yüzlerce Süleyman'ın can bakışlarına bir âfet oldun.

Seni ararken imanın da çarığı yırtıldı, küfrün de; küfürden de, imandan da bin yıl ötedesin sen.**

Her seher çağı, doğup parladın mı can horozu seslenir, öter; gel der, can da sensin, cihan da; git der, padişahsın sen.

Mademki Tebrizli Şems, canıma canlar katmada; ben de güllük gülistanlıktan vazgeçeyim de canımı onun bulunduğu tarafa götüreyim.

* Aynen "tercemanbek".
** Beyitteki "çarık" kelimesini "çâruk" olarak kullanmıştır.

CCLIX

Sevgilin yoksa ne diye aramaz, istemezsin? Sevgiliye kavuştuysan ne diye neşelenmezsin, çalıp çağırmazsın?

Eşin seninle uzlaşmıyorsa niçin sen o olmuyorsun? Rebâb feryat etmiyorsa ne diye kulağını burmuyorsun?

Ebû Cehillik, sana perde oluyorsa neden savaşmıyorsun Ebû Leheb'le, Ebû Cehil'le?

Bu ne şaşılacak iş diye tembel tembel oturakalmışsın; böyle şaşılacak bir havaya uymadığın için asıl şaşılacak kişi sensin.

Dünyanın güneşisin sen, neden gönlün kara? Bir daha tutulmasan, tutulacağın yere varmasan olmaz mı?

Bir daha altın kesesine tamah etmeyesin diye altın gibi potanın içine girmiş, potaya tutulmuşsun, eriyip durmadasın.

Birlik, birdir diyenlerin bekâr odasıdır; sen de ne diye Tanrı'dan başka ne varsa hepsinden de canını bekâr etmez, her şeyden vazgeçmezsin?

Sen hiç iki Leylâ'ya gönül vermiş Mecnun gördün mü? Neden bir yüzün, bir yanağın havasına düşmezsin ki?

Varlık gecende pusuya girmiş, gizlenmiş öylesine bir Ay varken gece yarısı ne diye duaya koyulmaz, yalvarıp yakarmazsın?

Yeni şaraba düşmedin, çok eski bir sarhoşsun amma Tanrı şarabı seni kavgaya gürültüye götürmez.

Benim şarabım aşk ateşidir, hem de Tanrı elinden sunulmadadır; canını böyle bir ateşe odun etmiyorsun ha, yaşayış haram olsun sana.

Söz, dalgalanıp duruyor amma onu dudakla değil de canla, gönülle anlatmak daha iyi.

CCLX

Şarapla sarhoşsan neden coşup köpürmezsin? Şarabın yoksa ne diye haber vermezsin?

Can Mesîh'inden üç dört kadeh içtiysen niçin dördüncü kat göğü aşmazsın?

Sarhoş olduğun kişiden ne diye ayrılırsın? Başına sersemlik veren adamdan niçin kaçınıp çekinmezsin?

Güneş gibi niçin külâhını yana eğmezsin? Ay gibi kendi ışığından ne diye kemer kuşanmazsın?

Evveline evvel olmayan güzellik güneşi, kılıç vurdu mu lâ'l madeni gibi neden canını, gönlünü o kılıca siper etmezsin?

Şekerkamışı gibi sen de o nefesi güzel lâ'l dudakların lezzetini tattıysan ne diye ona dönmezsin, ne diye dünyayı şekerlerle doldurmazsın?

Bulut gibi sen de o denizden gebe kaldıysan ne diye ona benzemezsin, ne diye yeryüzünü incilere gark etmezsin?

Bir gül bahçesine benzeyen yüzünden gül yüzlüler coşup duruyorlar, namussuzun biri değilsen niçin bakıp görmezsin?

Bak da gör, bağda bahçede yeşiller giyinmiş dilberler, elbiseler, kaftanlar bağışlayan padişahın tapısına geldiler, sen de ne diye yola düşmezsin?

3380 * Yaşayış baharından hırka giyinmişsen, elinde ondan bir şecere varsa niçin ağaç gibi sen de gönlündeki gizli şeyleri belirtmez, ortaya dökmezsin?

Mademki dünya yok-yoksul kişiye itibar etmiyor, ne diye yokluk meclisinde muteber bir geçime dalmazsın?

CCLXI

(s. 184) Mânaların aşk Burâk'ı aklımı, gönlümü aldı, götürdü. Sor bana, nereye götürdü? Senin bilmediğin o tarafa.

Öylesine bir kemere, bir sayvana ulaştım ki orda ne Ay gördüm, ne gök; öyle bir dünyaya eriştim ki dünya da dünyalıktan çıkar orda.

Bir soluk aman ver de aklım başıma gelsin, gelsin de canı öveyim, anlatayım sana; senin de canın var, kulak ver sözlerime.

Fakat hoca, daha yakın gel, kulağını ağzıma ver; çünkü duvarın da kulağı var, bu pek gizli bir sır.

Sevgilinin lûtufları var, keremleri var; görülmemiş lûtuf, eşi bulunmaz kerem bunlar; kulak yolundan apaçık, apaydın ışıklar girmede.

Akıl Hızır'ına yoldaş ol da abıhayat kaynağına ulaş, sonra da gündüzün, güneş kaynağı gibi nurlar saçadur.

Hani Zelîhâ, Yusuf'un himmetiyle gençleşmişti ya; şu eski dünya da bu yıldızın lûtfuyla gençliğe kavuşur.

Süheyl yıldızına benzeyen can, Yemen tarafından belirdi mi Ay da görünmez olur, Güneş de, yedi göğün kutbu da; onun nuru hepsini de alt eder gider.

3390 Bir ancağız altın kırıntısına benzeyen dini, dilinin altına al da içinde nasıl bir maden var, bugünden gör.

Ağızlara, dillere düşmüşsün, halk incitip durmada seni; lâtifsin, olgunsun, bir somuna benziyorsun da o yüzden ağızlarda, dillerdesin.

Zerre gibi ayak vurmadasın, oynayıp durmadasın, çünkü ışık, elini tutmuş; kum gibi ağırsın, bu, kuruluktan, yaşlıktan ileri gelmede.

Güneş doğunca kara yere der ki: Mademki sana eş dost oldum, iki kırana sahipsin sen.

Sen keçi değilsin ki üstüne ışık konan masaya tırmanıp oynayacaksın; sen arslan sürüsünü güden, erkek arslana benzeyen bir çobansın.

Beş duygu ışığını gönül nuruyla aydınlat; duygular beş vakit namazdır, gönülse yedi âyetten ibaret Fâtiha sûresine benzer.

Her sabah göklerden bir sestir gelir; yolun tozunu yatıştırdın mı, bir nişane elde eder, yol alır gidersin der.

Namussuz korkak gibi geri kalma, azim yularını kasma; önünde iki ordu var, fakat yürü, aldırma, sen kılıç gibi ilerlemeye bak.

Şeker, ağzını aç diye önüne geldi, ne diye şekerin davetine karşı fıstık gibi ağzını yummuşsun?

Al şeker tablasını, davul döve döve ye, afiyetler olsun, masal davulunu dövme, ne diye ziyanlara eşsin sen?

Tebriz'in övündüğü Şems yüzünden güneşe tapıyorsun; çünkü o, şu mekâna sığan güneşe karşı bilgiler güneşi.

CCLXII

Hangi gönüle gelip konsan aşk gibi oturur, yerleşirsin de o gönlün dibinden tatlılık kaynak kaynak coşmaya başlar.

Sen duanın canına cansın, âmine nur; o yüzden dua, halkın hacetlerine, dileklerine anahtar kesilmiştir.

A gönül, meyhane mahallesinde senin nazını, edanı kimsecikler almaz; burnu büyük olma, âr namus kaydına düşme de dünyayı gör.

Elest – belâ durağında bedensiz candın sen; sana o olduğunu gösterdi, ne diye şunun bunun gamına düşer kalırsın?

Senin öylesine bir kolun kanadın var ki gökleri ölçer, biçer; neden eşeğin, atın, palanın peşinde koşarsın?

Söyle, söyle; neyi aradın da o önüne gelivermedi? Gel, gel, sen padişahlar padişahısın.

Sen dünya padişahının tacındaki incisin, gizli can gelininin binlerce nikâh parasısın.

Ne diye dünya ile dünyanın kanunlarıyla savaşa girişirsin? Sen, göğün de ardında o kanunların biricik çalıcısısın, onların aslı sensin, onları düzene koyan sensin.

Sen göründün mü bütün melekler sana secde ederler; şeytana mensup adamların sana balçıktan yaratıldın dediklerini duymazlar, işitmezler bile.

Belini sımsıkı bağladın da dine gerçekten hizmet ettin; bundan böyle de sana hizmet ederler, çünkü din kesildin artık.

Yıldız gibi parmakla gösterirlerdi seni; fakat şimdi güneş gibisin, gösterilmeye ihtiyacın yok.

Gerçi nazlanmak hakkındır, fakat gene de niyazı bırakma; Vîse'yi kıskanma gayretiyle Râmînlik etmek, daha iyidir.

* Sus, "Oku" sûresine çok uydun; fakat şimdi "And olsun incire" sûresi kesildin, artık harf kabuğunu bırak.

CCLXIII

Mademki haddi aştın; gel de söyle bakalım, nasılsın, nicesin? Deliliğe tutulur tutulmaz yakanı paçanı yırttın gitti.

Dalgan binlerce defa sabır gemimi kırdı döktü; uçsuz bucaksız kan denizinin dalgasısın sen, bir kerecik olsun dalgadan baş çıkar da görün.

Kan, en güzel, en arı duru şaraptır, ciğer de en güzel kebap; bu ikisini de arttıradur; zaten sen de artıp durmada, her yanı kavrayıp kaplamadasın.

Mademki senin Elest demenden sarhoşum, senin varlığında yok olmuşum, o yoklukta varlığı bulmuşum; mademki aşk mührünü kırmışım, artık hüzünlere kapılıp kalmadan gam mı yerim?

Dışarda pek çok aradım, sonucu iç âlemi gördüm de aramaktan kurtuldum; iç âlemi arayıp tararken de iştiyak oldum, aşk kesildim.

Bende bir gönül vardı, onu da sen aldın; zaten gönül değildi o, sendin; ne ateşsin sen, ne dumansın; bu ne büyücülük, bu ne biçim afsun?

3420 A Tebriz'in yüce padişahı, göster güzelim yüzünü; çünkü aynaya benzeyen canda şekiller gösteren sensin ancak.

CCLXIV

Yollara düşmüş cana sor: Nasılsın, dünyanın eziyetlerinden nicesin, bizim eziyetimizden ne haldesin?

Sen İsa'ya benziyorsun, düşüncelerse âdeta Yahudiler; Yahudilerin düzeninden, onların yaptıkları işlerden nasılsın?

Düşmanlardan, yabancılardan bir ziyan gelmez; çünkü onlar senin gözlerinden uzaktır; bildiklerle nicesin?

A halka vefa gösteren, halkla sohbet edip hoşlaşan kişi, dur, sana sorayım: Nasılsın vefasızın vefalarıyla?

Sen bir kuş gibi ecel doğanından kaçıp durmadasın; şu havada korkuyla uçup duruyorsun, nasılsın, nicesin?

Ecel görünüşte ölümdür amma, gaflette değilsen görürsün, bilirsin ki yaşayıştır sana; a kaçıp duran kişi, nasılsın?

CCLXV

Sen benim göğümsün, bense bu hayranlıkla yeryüzüyüm âdeta; andan âna, zamandan zamana gönlümden neler bitirmedesin, neler.

Dudağı kupkuru yeryüzüyüm ben, kerem yağmurunu yağdır bana; yeryüzü yağmurla güllük gülistanlık olur.

Gönlüne ne ektin, ne bilsin yeryüzü; senden gebedir, yükünü sen bilirsin ancak.

Her zerre bir başka sırra gebe kalmıştır senden; yüklü kadını bir müddet dertle kıvrandırır durursun.

Şu kıvranıp duran dünyanın karnında neler var? Ben Tanrı'yım diyen de ondan doğar, kendimi noksan sıfatlardan tenzih ederim diyen de.

Gâh ağlar, inler; dişi deve doğurur; gâh sopa yere düşer, yılan olur gider.

* Peygamber, inanan kişiyi deve say dedi; inanan daima Tanrı sarhoşudur, Tanrı da daima devecidir sanki, onu sürer durur.

Gâh dağlar onu, gâh ot kor önüne, gâh da akıl fikir bağıyla ayağını bağlar onun.

Gâh olur, deve oyununa girişsin diye ayağını çeker; bağını, yularını koparmasını, esrimesini, perişan olmasını ister.

Çayıra çimene bak; neşesinden derisine sığamıyor; can bahçesi ona ne kadar da şekiller vermiş, ne güzel çiçeklerle bezemiş onu.

Nefs-i Küllî'nin anlatış, öğretiş kudretini seyret; akılsız, aptal toprak, onun sayesinde can resimleri yapan bir ressam kesildi.

Fakat Nefs-i Küllî baştan başa bir perde, senin, ikincisi olmayan ululuk güneşinin yüzünü örten bir örtü;

Evveline evvel olmayan, batmasına imkân bulunmayan güneşin, yüzünün ışığı ne Kova burcunda, ne Terazi burcunda olan Güneş'in yüzüne bir örtü.

Sedefler, besleyip yetiştiren Tanrı'nın incilerine gebe; fakat içlerinde ne varsa birer birer gösterirler, sus.

CCLXVI

Şu ağacın dallarını, meyvelerini göremiyorsun; üç boynuzun var senin: Körlük, sağırlık, uyuzluk.

Suya dalmışsın, su içindesin, suyu sorup duruyorsun; altın hazinesindesin, bakır para, kalp akçe devşiriyorsun.

Tanrı sana, gözünü aydınlat, gözünü aç diyor, sense gözünü bırakıyor, burnunu büküyorsun.

Kara gecesin amma yürü, gerçek sabaha ulaş; sabahım deme, sabahsın amma yalancı sabah.

Yardımlara ulaşmış yardımcıdan işret narası geldi; o şarabı içerek sabahladım, sarhoşluk da sâkîm oldu.*

Kayıtlardan kurtulanlar, ilk olarak dine girenlerin, ilk olarak imana gelenlerin ağızlarındaki tatla bütün gece şarap içerler, meze yerler.

Halbuki sen, kuyruk gibi o sarhoşlardan geride kalmışsın; sen sıcacık yatağın sarhoşusun, yumuşacık yastığın eşi dostusun.

(s. 185) Yokluğa erenlerin sevabından da gaflettesin, duraklarından da haberin yok; altını gözetip duruyorsun, yokluğa erenlere düşmansın.

Senin yediğin şey, gebe kalmış, aşeren karılar gibi toprak; bahçelerde bostanlardaymışsın, ne faydası var?

3450 Kış olsun, bahar olsun, yılan toprak yer; isterse nar gülsün, incir incirliğini yapadursun, onun yediği gene topraktır, gene toprak.

* Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

Gerçi güzel bir şeklin var, fakat baştan başa şekil değilsin; gerçi toprak oğlusun, topraktan doğdun, fakat baştan başa toprak değilsin.

Kendine gel de sus, şeytanlar tefini ıslattılar senin; çünkü defterle eşsin, dîvânlar istiyorsun.

CCLXVII

Mânalar, mânasız dosttan gizlendi; nereye varayım, nereye gideyim ki önümde bir şeytan belirmesin.

Kim görmüştür korkuluk olarak bir eşek başı dikilmemiş bostan? Bir ömürdür aradım, bir kerecik bile görmedim ben.

Ressamın kendisine söyle, artık bu çeşit resim yapma; bundan böyle a Mânî, artık böyle put heykeli düzme de.

Ressamın yaptığı resimler, hep bu cinstense görür göz isteme; ne mutlu kör kişiye.

Edepsiz adamla, görüşüp konuşmak, aynı zamanda Leylâ'dan ayrılmak Mecnun'un canına katmerli eziyettir, iki çeşit azaptır.

Perde ardından çirkin bir şeytan baş çıkardı; ona, ölüm sen misin, savaş sen misin dedim, evet dedi.

* Doğru dedim ona, doğru, Ebû Yahya'nın ordusunda senden çirkin, senden kaba bir adam görmedim.

3460 Dedim ki ona, gönlüm Tanrı'nın lûtuf yurdudur, Tanrı kahrının ne işi var bu yurtta.

Mahşer günü çirkinleri soydular da onlar çırılçıplak kaldılar mı, din çirkinliği yüzünden kaçmaya koyulurlar.

Bu sözleri söylüyordum ki ansızın Tanrı'nın kudretiyle o şeytan değişti, bir huri şekline girdi.

Ne de lâtifti, allığa, boyaya ihtiyacı yoktu; kına hilesine uğramamış zarif bir eli vardı.

Hani ilkbaharda kara dikeni görürsün ya, yaseminlikte gül yüzlülük dâvasına girişir; tıpkı onun gibi.

* Ne eşsiz, örneksiz sanatlara sahip yaratıcı Tanrı ki geceyi gündüz etti; bir cehennemden cennet meydana getirdi, Tûbâ ağacı bitirdi.

Tanrı'nın lâtif sanatını gören, onun huyuyla huylanan kişi, yüzlerce yılanın ağzına düşse gene korkmaz.

Yılana bak ki binlerce yılanı yuttu da sonra Mûsa'nın elinde, ona itaat eden bir sopa kesildi.

Fakat sen Firavun'sun da onun için senin elinde sopa olmuyor; sen mühreyi çaldın, sana karşı yılan olması daha doğru, daha yerinde.

Sus ki zahmet, eziyet, kerem sahibine hazne gelir, define kesilir; âhirette inanan kişiye ateş cennettir, bağdır bahçedir.

CCLXVIII

Ey can terbiyecisi, başını ağrıtıyoruz senin, nasılsın? A bütün dilberlerin gönüllerini kapıp alan, nicesin?

A merhametli Ay, geceleyin sana zahmet vermedeyiz, seher çağı feryatlar etmedeyiz; bu feryatlar sana erişmede, ne âlemdesin, nasılsın?

* A uyumayan, a güzelim gözlerine uyku girmeyen dilber, çanın çangırtısından, bekçinin narasından ne haldesin?

A gökyüzünün garibi, şu yeryüzüne düşmüşsün, yazık sana; a güzellik, a alım dünyası, şu dünyada nicesin?

Güneşi kim sorar? Sen de güneş gibi boyuna dönüp dolaşmadasın; gül bahçesine kim der: A gül bahçesi, nasılsın?

Beti benzi sararmış kişiye nasılsın, gönlünde ne dert var diye sorarlar; fakat beti benzi yerinde, erguvana dönmüş kişiye nasılsın, ne haldesin diye sormazlar.

Çirkin suratlının biri aynaya nasılsın diye sordu; ayna dedi ki: Ben ışık gibiyim, fakat sen nasılsın a kaltaban?

Çirkin cevap verdi de dedi ki: Ben tersine konuşuyorum; tarla gibi hani, o da gökyüzüne nasılsın der.

Yâni ağzımı açtım, şahrem şahrem yarıldım, kupkuru dudaklarımı gör de şarabın, ey ağız, nasılsın desin.

Senin nasılsın demenden canımda hemencecik bir ırmak akmaya başlar da a can, nasılsın der.

Bunun geri kalanını sen söyle, çünkü dudağının verdiği sarhoşlukla başım ağırlaştı; sor başıma, a ağırlaşan baş, nasılsın de.

CCLXIX

Binlerce kutlu can sensin, binlerce inci madeni; mevkiine, güzelliğine canlar feda olsun, dünyaya can bağışlayansın sen.

Gayb âlemindeki Ay gibi gizli perdelerden bir belirdin, bir göründün mü canlara ne canlar katarsın sen, gönüllerden ne halkalar kaparsın sen.

Savaşta bir at sürdün mü denizden toz koparırsın sen; bir katreyi tuttun, sıktın da damlattın mı binlerce deniz coşturursun sen.

Varlık âleminden seçilmişsin sen; gözleri ferahlatırsın, aydınlatırsın sen; bir bakışta iki dünyanın da kutluluğunu bağışlarsın sen.

Dünyada, nerde bir eğri varsa doğrult, dümdüz oka döndür onu; zaman yayını çek, pek katı yaylısın sen.

Gönül seni övmeye koyulursa, senin övüşünü okur, emniyet sultanısın, aman veren padişahsın diye seni överse, ne felek zehirler tadar artık, ne dünyada bir ürküntü, bir korku kalır artık.

Gökyüzü sana karşı bir kuldur, bir köledir âdeta; ne Ay'sın sen, ne yıldız; bir yenini salladın mı dünyaya binlerce aydın Ay saçarsın sen.

Gökyüzüne benzeyen göğüse doğar, binlerce Ay gösterirsin; bir bil ki busun sen, aynı zamanda gene bir bil ki osun sen.

Tebriz'in övündüğü Şems, sen bir kere efendiliğe giriştin de oturdun mu, zamanın yüzlerce güneşini kullar köleler gibi ayaküstü, karşına dikersin sen.

CCLXX

Binlerce kutlu can feda olsun o padişaha ki kâfirlik eli ona bir kerecik bile eyer vuramadı, bir kere bile onu alt edemedi.

Bunca yele, kasırgaya karşı gene de iman mumunu sağlıkla, esenlikle mezarının karanlığını aydınlatmaya aldı, götürdü.

Devlerin, perilerin esir oldukları aşk yüzüğünü beden şeytanının elinden kim alabilir? Olsa olsa bir Süleyman alabilir onu.

Tanrı arslanından, onun keskin Zül-fekaar'ından başka bunca kâfirin zırhını kim yarıp paralayabilir?

Ne mutlu o kişiye koşa koşa gider de Ebû Hurayra gibi gibi dağarcığındaki akıykı, mercanı armağan götürür.

Töreye uyup da gam gitmez tabutunun önünde; yaptığı hayırlar gider, hem de yenini, yakasını yırtar da gider.

O, evden mezara, mezardan da dosta giderken kefende bir neşedir belirir, tabutsa âdeta canlanır.

CCLXXI

Gâh gönüle girersin, gâh candan doğarsın; gâh ayrılıktan ağlarsın, ağıtlar yakarsın; ne devletsin, ne ihsansın sen.*

Gâh güzellerin güzelliğisin sen, gâh put kıranlardansın; gâh da olur ki ne bu olursun, ne o; ne devletsin, ne ihsansın sen.

İnsan, ayağıyla koşmuş, melek, kanadıyla uçmuş, gene de âcizlikten başka bir şey görememiş gitmiş; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Meleğin kanadı, insanın ayağı kalmadı, ikisinden de oldular mı, seni o yoklukla bilirler ancak; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Sarhoşluktaki tat gibi geldin de gözlerime kondun; fakat anlayış yolunu da bağladın, kapadın; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Seçtiğin gönülde hayal gibi koşarsın, söylersin, duyarsın; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Ne devletsin sen, ne kârsın sen. Ne ateşsin sen, ne dumansın sen. Ne buhurdanlıksın sen, ne ödağacısın sen; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Ne rahatsın sen, ne cansın sen. Ne gemisin sen, ne Nuh'sun sen. Ne nimetsin sen, ne umulmaz gelir; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Derdin, canın eteğini tuttu da bir madene, gizli bir hazineye doğru çekti; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Onu hazineye doğru çekince de bütün halktan ayırdı gitti, artık onu kimsecikler göremez; ne devletsin, ne ihsansın sen.

* İst. Üniv. nüshasında bu tekrarlanan kısım, "ne âfetsin, ne belâsın sen"dir.

Sana dedim ki: Bu kimdir, söylememe, sözlerimi dinlemeye hevesi mi var? Fakat sus, sus, yeter artık bu söz; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Heves de ne oluyor ki a canım, bana gülme, incitme beni; yolumu göster; sığıştır bir yere beni; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Bütün dünyanın aşkı sana; fakat sen herkesten gizlisin; gizlisin, ortadasın, tıpkı cana benziyorsun; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Beni tencere gibi kaynatıp coşturursun da sonra tutar, sus dersin, ne diye coşup köpürüyorsun? Sabrın da yeri mi, susmanın da yeri mi? Ne devletsin, ne ihsansın sen.

Gönül tenceremi kaynat, coştur; suyumu, toprağımı yak; yazımı, künyemi yırt gitsin; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Yak da yetişip gelişeyim; yanışa ait sözler söyleyeyim, huyum ödağacına benzesin; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Artık onun haberinden bahsetme, şarabını içme nöbeti geldi çattı; sözü şarapla bitir; ne devletsin, ne ihsansın sen.

CCLXXII

(s. 186) Bir kere daha bir efendinin tapısına geldik ki hiçbir deniz onun dizine çıkamaz.

Binlerce akıl kullansan, binlerce düşünceye dalsan gene ona ulaşamazsın; gökyüzündeki Ay'a nerden bir el erişecek, bir ayak ulaşacak?

Gökyüzü bile umutlara düştü de boynunu uzattı; öpemedi onu, öpemedi amma bir tat da tattı.

Bizim başımıza da bıldırcın, kudret helvası yağdır diye binlerce boğaz, binlerce ağız onun dudağına doğru uzandı.

Gene öylesi bir sevgilinin tapısına geldik ki havasından kulağımıza hey-heyler erişmede.

Gene bizden hiç ayrılmamış olanın tapısına geldik; çünkü saka olmadıkça kırba dolmaz.

Gene o hareme geldik; öylesine bir yer ki orası, başlar gökyüzü gibi secdeye kapanır orda.

Gene o çayırlığa, o çimenliğe geldik ki orasının bülbülü, ona kul köle olan Zümrüdüanka'dır.

Kırba daima sakaya yapışır, sarılır, sen olmadıkça der, ne elim var benim, ne bileğim var, ne de bir tedbirim.

Gene o meclise geldik ki güzelim mezesinden dil, damak, şekerler çiğnemededir.

Gene o göğün tapısına geldik ki can susarken bile gök gürültüsü gibi gürler durur.

Gene o sevginin tapısına geldik ki şeytan bile onun azarı yüzünden periler doğurur.

Sus da kalanını dilinin altından, içinden tamamla; çünkü seni görüp gözeten gayretli bir lala var.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'den az bahset; çünkü akıl sözü ondan bahsedemez, haddi bile değildir onun.

CCLXXIII

Daha seher çağında, gönlüm bir sevdaya kapılmış, uçup duruyor; çünkü tuzak kuranın benimle bir derdi, bir alışverişi var.

Acaba şu gönlüm dün gece ne rüya gördü ki bugün başımda bu coşkunluk, bu dalgınlık var.

Fakat gönlüm ne yapabilir ki kaza ve kaderin diktiği memurlar birbiri ardınca yücelerden gönüle gelip çatmada.

Gönül evi, dil bilmez, söz anlamaz memurlarla dopdolu; bir iğne yordamı bahaneye bile yer yok.

Bahane yok ya, fakat olsa da nerde dil, nerde gönül? Kaçmaya yer yok ya, fakat olsa da nerde bende kaçacak ayak?

Dünya bir saman çöpü sanki, bizse dağdan inen seliz; ta denize dek koşa oynaya atılıp akmadayız.

Sel düz olmayan yerde çağlar, ağlar amma adım adım atılıp akışı da hoş, görülecek bir şeydir.

Onun elinden nasıl ağlamayayım ki bir zurna gibi iki eliyle de ağzımı tutmuştur benim.

Hevesim, kuruntum, yarın şöyle yapayım, böyle edeyim diye oturmuş, düşüncelere dalmış; haberi yok ki ona yarın yok artık.

Aşka kulum köleyim, o peşincidir, peşin arar; ne veresiye bilir, ne vaad tanır, ne kuruntuya kapılır.

CCLXXIV

Daha seher çağında, gönlüm bir sevdaya kapılmış; daha seher çağında, vakitsiz bir kuruntuya düşmüş.

Nasıl ah etmeyeyim ki bir ateştir yaktı dilber; vakitsiz alev alev artıp duruyor bu ateş.

Onun gam ejderhâsına feryat afsununu okuyup üfürüyorum; onun nefesi ateş, feryatsa su sakası sanki.

Acaba dün şu gönlüm nerdeydi ki betinde benzinde yepyeni bir sarılık peydahlanmış, beti benzi sararmış solmuş.

Bir yığın kül haline gelmiş bedenime, çekinmeden, pervasızca gelme; çünkü o külün altında bir ateş var, bir deniz var.

A sevgili, sen onun ateşini arayadur, ben hilelerle, düzenlerle, hey-heylerle gidiyorum artık.

Sevgisinin üfleyip durmasından gönlüm kırıldı artık; çünkü aşkın sert bir nefesi var, gönlümse âdeta bir zurna.

Gönlüm aşkına düşmüş, ona kavuşmayı, onunla buluşmayı aramada; bu arayışı ne de ateşli, şu aramada ne de çelikten bir ayağı var onun.

Tebrizli Şems için ateşten söz ediyorum; çünkü onun ışığının her yanı aydınlatmasını istiyorum ben.

CCLXXV

Gel, gel ki derdinle karasevdalara uğradım; gir kapıdan, gir kapıdan; yalnızlıktan canım dudağıma geldi.

Acaba, acaba halimi sormak için mi evden çıktın? Gör, gör, delilikten divanelikten nasıl takatsiz bir haldeyim.

Ver, ver, ne armağan getirdin bana? Koy önüme, koy önüme de otur, bir soluk dinlen bâri.

Gitme, gitme, ne sebepten tez tez gidiyorsun hep? Söyle, söyle, neden geç, geç geliyorsun sen?

Soluk soluk feryatlar etmedeyim ayrılığından; zaman zaman yüzünü görmedikçe karasevdalara uğramadayım ben.

Arama, arama sakın bundan böyle cefa yolunu, etme, etme, çünkü işimiz rezilliğe doğru gidiyor.

Git, git, işvelerle nasıl da salına salına gidiyorsun; gel, gel ki cilvelerle ne de hoş eğilip bükülüyorsun.

CCLXXVI

Sen ya can gözünün ışığısın, yahut iki gözümüzsün bizim; çünkü ışık ışık, gözümüzün, görüşümüzün nuruna nur katıp duruyorsun.

Sen güneşsin sanki de gönlüm peşinde gölge; iki gözünü de sana dikmiş, her yana gidip duruyor.

Şekerkamışı gibi huzurunda belime gayret, hizmet kemerini kuşandığım zamandan beri şekerler çiğnemeden içimde bir ıssılık var.

Senin lûtuf, ihsan madeninden geçimimiz, işretimiz peşin; dudağının sevgisindeki devlet sayesinde yarınla bir işim yok.

Güzeller güzellik ırmağından testi testi su doldurdular da aşk yolunun susuzlarına sakalık ettiler.

Ne mutlu o susuzlara ki böylelikle o güzelim, o dupduru suyun asıl kaynağından bir haber aldılar.

Artık şekil testilerini taşa vurup kırarlar da senin abıhayatını yücelerde içmeye koyulurlar.

Ey Tebriz'in övündüğü efendiler efendisi Şemseddin, gerçekten de tekrar gelirsen yüzlerce murat hasıl olur, yüzlerce dileğimize erişir gideriz.

CCLXXVII

Suyla dolu kuyuya bir saka gibi vardım; derken kuyunun dibinden yüceler yücesi bir Yusuf çıkıverdi.

Hemencecik gömleğinin eteğine el attım, yapıştım; gömleğindeki koku gözlerimi açtı, her şeyi görür oldum.

Şaşkınlığımdan kuyuya bir baktım; bir de ne göreyim? Alımı yüzünden kuyu bir ova olmuş gitmiş.

Can Kelîm'i onunla konuşma vadesiyle nereye varsa, hattâ vardığı yer mezar bile olsa orası Turusîna kesilir.

Engel, kuyudan uzaklaş dedi, bir masaldır söyledi amma, bundan böyle, senin gibi bir güzel varken kuyudan ayrılmam ben.

Yüz binlerce ölüyü dirilten, bir ihtiyarı gençleştirirse şaşılmaz elbet.

Binlerce hazine bu çeşit madene karşı yoksuldur; binlerce gümüş böylesine lâtif bir yüze karşı saçılır, serpilir.

Dünya bir aynadır ki senin şekillerinle dopdolu; fakat aynasız, karşı karşıya nerde senin güzelim yüzünü seyretmek?

Sözü sen söyle, dudağındaki tat yüzünden ne aklım kaldı benim, ne düşüncem, ne kuruntum.

CCLXXVIII

Mademki iki dünyaya da aşkın Süleyman mührünü bastın, mademki iki dünyayı da hükmüne râm ettin, eteğini çekip gitme; aşkın şartı bu değildir.*

Gönül ne bir düğüm düğümleyebiliyor, ne bir öğüt kabul ediyor; bir şeker yüküne döndüm sanki, içimde de sen varsın, kıyımda köşemde de.

Yaseminin tazeliğisin sen; çayırın çimenin parlaklığısın, güzelliğisin sen. Yoksa sen benim ta kendim misin, yoksa aynaya mı benziyorsun sen?

Beş duyguya, altı yana vuran ne ışıksın; yere yurda ne âfetsin sen; aşk sofrasını yayıp döşedin mi taştan su fışkırtırsın sen.

Ne altın kimyasısın sen, Ay'a ne parlaklık verirsin sen; gönül gibi göğüslere girdin, kucaklandın mı binlerce göğsü bezer, ziynetlendirirsin sen.

Bütün halktan kesildim, çünkü aşk, ellerimi bağladı benim; geçtim, yokluk yurduna oturdum ya, artık feryatla, figanla ne işim var benim?

Aşkın harmanımı yaktı, ne can kaldı, ne şu beden; binlerce defa sıksan, sıkıştırsan varlığımdan arpa kadar bir şey bile bulamazsın.

(s. 187) Arı duru şarabı berrak kadehle çektim de aşkından söz açar oldum; sen ateş ocağıysan ben de sâf altınım, sana geldim işte.

Senin aşk bahçenden söz açıldı mı gönül cennetten el yur, çünkü aşk bahçene taş bile eksen mücevherler biter.

---

* Bu gazel İst. Üniv. nüshasında yoktur.

580 Aşka düşen gönül bu dünya ile uzlaşamaz; çünkü aşkın bir zamancağız bile onu kendi haline bırakmaz ki.

Ey Tebriz'in övündüğü Şems, artakalan şarabı sun; aşk Burâk'ına vur eyeri, çünkü sen pek güzel bir süvarisin.

CCLXXIX

Daha seher çağında, bir sarhoşun eline düştüm; eline güneş gibi bir kadeh almış.*

Yüzünün ilkbaharıyla şu dünya güllük gülistanlık olmuş; güzelim usûl boyuna karşı gökyüzü bile alçalmış.

Sarhoşçasına yakaladı beni; bir bahane varsa, bir çaresini bulursam şundan kaçayım, kurtulayım diyordum.

Dedi ki: Düzene başvurma; bedenin baştan başa düzen olsa bizden kurtulacağını sanma; düşme böyle sanıya.

O şaraptan sundu bana; öylesine şaraptı ki gökyüzü bile bir yudumcağızını içse yerlere döşenirdi.

Ey günlerin övündüğü Tebrizli Şems, parla, parlat dünyayı; a şu denize düşmüş can, mumsun, ışıksın sen**

* Bu gazel de İst. Üniv. nüshasında yok.
** Bu gazelden sonra "Bahr-i Diger" başlığı var.

BAŞKA BAHİR

CCLXXX

Eğer sen, güzellikte senin gibi bir güzel daha var sanıyorsan yok; eğer sen, sensiz kararım, huzurum var sanıyorsan o da yok.*

Gökyüzü iyi kötü bir iş için dönüyor; göğün senin toprağına hizmet etmekten başka bir işi var sanıyorsan yok.

Yıllar geçti de hâlâ kapının dışındaki halka gibiyiz; fakat senin kapına halka olmak, utanılacak bir şey mi? Hayır, değil.

Düşünce kapısında her hayalden korkar olduk; efendinin de burda bir hayali var mı? Hayır, yok.

A benim sırları araştırıp bilen, bulan gönlüm, benim Keykavus'umun, benim padişahımın tapısında Salâhaddin'den başka gönül sırlarını bilen uyanık bir kişi var mı? Yok.

* Bu gazel, "fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât" veznindedir ve o vezindeki gazeller arasında da yoktur ve gazel "T" harfine aittir.

CCLXXXI

Uyku karaltısıyla uyanıklık ışığı arasında, karanlık bir gecede dün gece öylesine birini gördüm ki.*

Kutlu tapının yolcularından güzel yüzlü biriydi o; tamamıyla akıldı, uyanıklık nuruydu o.

Bedeni can gibi kutluydu, beden elbisesinden sıyrılmıştı; akıl gibi, can gibi cevherdi âdeta, araz değildi o.

Beni bir hayli övdü de dedi ki: A tabiat cehennemine böylesine tutulup kalan,

İkizler burcu senin işret etmen için açılıp saçılmış; sen ne diye başını âlem külhanına sokarsın?

Gerçi bugün tahtın yedi göğün sediri, fakat tabiat elinden dört duvarın içine tutulmuşsun, hapse girmişsin.

Hayvanlar gibi sen de canının gelişmesini uykudan, yiyip içmeden isteme; çünkü sen bu iş için değil, başka bir çeşit yaratılmışsın.

Kötülük etme; çabucak geçip giden şu tarlaya ne ekersen zaman orağıyla onu biçersin.

Murada ermek için bir âlemde ne diye yelip yortarsın ki zahmeti, eziyeti giderdin mi artık rahata erdim sanırsın; fakat hiç de iş öyle değil.

Gerçekten de şu hırsın, şu tamahın karnı bir türlü doymaz; dünyadaki bütün malı mülkü içine yığsan gene dolmaz o.

Tutalım, dilediğine ulaştın; fakat ne faydası var ki onu koduğun yerde bırakıp gideceksin sen.

A dostum, gençlik gecen ağırmaya başladı; sense hâlâ sarhoş bir halde uyuyorsun, uyanıklıktan haberin bile yok.

* Bu gazel, "mefâilün failâtün mefâilün failât" veznindedir.

CCLXXXII

O savaşkan, o dövüşken sert Türk, o kavgacı güzel, barışmaya geldi; elimi tuttu da seni Tanrı yarlıgasın dedi.*

Feleği, feleğin eğri büğrü dönüşünü sordum; dudağını ısırdı da başsız, dipsiz sözü bırak demek istedi.

Ona, ne diye böyle dönüyor şu felek dedim; yaş odun dedi, tütünsüz olmaz ki.**

Yeni bir haber duydun mu dedim; eski kulağa dedi, yeni haber sığmaz mı sığmaz.

Dedim ki: Himmetin yüce, gözlerin daracık; sırrı biliyorsan gel de sen anlat bâri.

3610 Dedi ki: Gözlerim dar değil, fakat yol dar; nerkise benzeyen iki gözlerime dal da onlardan bir yol bul ona.***

* "Tanrı yarlıgasun" tarzında ve Türkçedir.
** Tütün sözü "dütün" tarzında ve Türkçedir.
*** Bu gazel Konya nüshasında yoktur, İst. Üniv. K. nüshasından yazdık; "N" harfine aittir.

BAHR-İ REMEL

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât

— A —

I

(s. 188) Sâkî, o üzüm şırasını, o şarabı sun, içelim; çabuk, uykuya bulanmış sarhoşlara sun sabah şarabını.

Bütün yaşı, kuruyu birer birer at.suya; odunla ödağacını ateşe at da sına.

Çorak, dikenlik yere abıhayattan bir lüle su akıt; gamlarla yıpranmış dikeni, gül gibi, nesrin gibi güldür.

Bülbülleri sarhoş et, çalgıcıları arslan avlayacak kadar kendilerinden geçir de çileyip şakımalarıyla Davud nağmesini bir düzene koysunlar.

Hem o derdi tozutup dağıtan tortulu şarabı, tertemiz kişilerle iç; hem o dumansız palûzeyi sûfilerle ye.

Derdi dağıtıp tozutan o tortulu şarabı, gönülleri arı duru kişilere sun; sûfilerle de gel, dumanı tütmeyen pelteyi ye.

Şarap sunma, şarabı coşturan nesneyi, coşmasıyla her varı varlık âlemine getiren nesneyi sun.

O şarabı sun ki dağı bile deve gibi esritip oynattı; o şarabı sun ki kovulmuş gönüle bile aydınlık bağışlar.

Senin yüzünden her sabahımız bayram, hele bu sabah yok mu... Lûtfundan o vaad ettiğin şarabı sunuyorsun hani.

O kadar saç, dök, öylesine sun ki biz de artık varlığımızı saçıp dökelim, varlığımızdan geçelim de her dilek sahibi yoklukta dileğini bulsun;

Kendisinde Ay'ı, Güneş'i görmüş suya, varlığında Mahmud'un varlığını bulmuş Eyaz'a dönsün.

Hançeri kınından çeken sabah gibi ey Tebrizli Şems, sen de batı kuyusundan bir doğu belirt.

II

Aşkının bakışı, taç taht sahibi padişaha bile bir arpa kadar değer vermez amma bir muhtacı gördü mü gönlüne alıverir.

Âşık, sevgilinin ayakları altına atlaslar, ağır ipekli kumaşlar döşemek için ciğerinin kanıyla atlas yaygılar, ipek kumaşlar dokur.

* Âşıkın gönlünde iki cihanın derdini nerden bulacaksın? Mekkeli'nin yanında emîr-haccın değeri mi olur hiç?

Aşk, güzellik padişahının damına çıkılacak bir merdivendir; sen gel de miraç hikâyesini âşıkın yüzünden oku.

Meyve nasıl ağaçta biter, olgunlaşırsa âşık da asılmayla yaşar; onun için yüzlerce Hallâc'ı darağacına asılmış görürsün.

* Hal bilgisi, sözle anlatılan bilgiden üstün olmasaydı Buhârâ bilginleri Dokumacı Hoca'ya kul köle olurlar mıydı?

Kabasakalsın amma aklını başına al da kavga ederken kösenin sakalını tutmaya kalkışma. Hintli'sin sen, padişah Tamgaç'a Türkçe öğretmeye girişme.

Kekemeye satranç öğretmeye kalkışan, padişahın huzurunda ferzin gibi eğri yürümektedir, yüzü de karadır.

A gönül, can Buğra Kaan'ının sofrasına bey kesildin; böyle bir sofrada ne diye tutar da tutmaç aşının kırıntısını çiğner durursun?

Aşk gönül şehrini boyuna yağma eder durur da âşık onun için dağınık sözler söyler.

Yeter, sus artık; aşkın bülbülü şakımaya başladı; bülbülün şakımasına, çilemesine karşı turaç kuşunun ötmesi doğru mu, yeri mi o kuşun burası?

III

Dün gece yıldızla haber gönderdim sana; yıldıza, benden o ay parçasına selâm götür dedim.

Secde ettim de bu secde dedim, o güneş göğüslüye, o gün yüzlüye; o ışığıyla, ısısıyla katı taşları altına döndürene.

Göğsümü açtım da yaralarımı gösterdim ona; o kanlar içen dilbere söyle, benden haber ver dedim.

Gönül çocuğum sussun diye bu yandan o yana gidip durdum; hani bâzı kere beşiği salladılar mı çocuk susar da uyur.

A her an benim gibi yüzlerce çaresizin çaresini bulan, gönül çocuğuna süt ver de bizi dönüp dolaşmadan kurtar.

Gönlün yeri, evvelce vuslat şehriydi; şu âvâre gönlü daha ne kadar gurbet illerde eğleyip duracaksın?

640 Ben sustum, fakat ey âşıkların sâkîsi, mahmurluğu gidermek için o baygın nerkisleri sen döndür âşıklara, hallerini gör, sun şarabı.

IV

Kan perdesi içinde âşıklara gül bahçeleri var; âşıkların neliksiz-niteliksiz aşkın güzelliğiyle bir başka türlü işleri güçleri var.

Akıl, varlık âleminin altı yanı var, bunlar sınırdır, bunlardan dışarı hiçbir yol yok der; aşksa yol var der, hem de ben defalarca gittim.

Akıl, bir pazardır gördü de alışverişe koyuldu; fakat aşk, akıl pazarının ötesinde nice pazarlar gördü.

Hey gidi hey; nice gizli Mansûrlar aşkın canına güvendiler de minberleri bıraktılar, darağaçlarında yükseldiler.

Şarap içen âşıkların iç âlemde zevkleri var; gönülleri kara akıllıların içlerindeyse inkârlar var.

Akıl, yokluğa ayak basmadır, orda ancak diken var; aşksa o dikenler der, orda değil, sende, senin içinde.

Kendine gel, sus da varlık dikenini çıkar ayağından; çıkar da içindeki gül bahçelerini gör, onları seyre dal.

A Tebrizli Şems, sen harf bulutu altında bir güneşsin; güneşin doğdu mu sözler yok olur, dağılır gider.

V

Haydin, gelin; komşulara bir devlettir komşu oldu; artık bundan böyle Ebû Ali de, Ebû'l Alâ da kalktı gitti; onlarla işimiz kalmadı.

Canın yalnızlıkta da, toplulukta da arayıp durduğu yok mu; sonucu, güneş gibi kılıç vurdu da can doğusundan belirip doğdu.

O, uzaktan ateş görünür amma yaklaşınca görürsün ki nurdur; sınamak için Mûsa'ya görünen ateş gibi hani.

Haydin, gelin ey pervane canlılar, atılın o ateşe; mademki önceden "belâ – evet" dediniz, düşün belâya.

Canında, gönlünde böyle bir şevk, böyle bir sevgi bulunan kişi, semender gibi ateş içinde yurt edinir.

VI

Bütün dostların taştır da sen neden mercansın? Gökyüzü hepsine karşı bedendir de seninle canlanır, bu neden?

Sen geldin mi her zerrem el çırpmaya başlar, fakat sen gittin mi hepsi de feryada koyulur, nedendir bu?

Hayalinle parça parça bütün bedenimin dudağı güler; fakat sana düşman olana karşı her parçam diş kesilir, bu neden?

Senin kaşın gözün, senin yüzün olmadı mı bu akıl okuyamaz, yazamaz olur; fakat yüzünün yazılarını gördü mü gördüğü yazıları okumaya başlar, nedendir bu?

Beden cana, onun aşkını bırak der durur; cansa abıhayat kaynağından çekinmek de neden der ona.

Yüzün Peygamber'in güzelliğine, Allah'ın güzelliğine sahip; can bunca delil gördükten sonra sana neden iman etmesin?

Yüzünden daha aydın bir delil nerde? Hal böyleyken kâfirlikler, böylesine bir Yusuf-ı Ken'an'a karşı neden ellerini doğramazlar?

Nereye hangi tohumu ekersen sonunda o biter; fakat o ayrı, o güzel lûtuf, ihsan tohumu ne diye bir türlü bitmez?

Nerde bir yıkık yer varsa orda bir definenin bulunduğu umulur; ne diye Tanrı definesini yıkık gönülde aramazsın?

Dünyada terazisiz bir pazar görmedim; fakat dünya bir uğurdan ölçülüdür de neden onun terazisi yok?

Tutalım ki eşeğe kul köle olan şu adamlar tezek taşımadalar; fakat şu süvariler ne diye geri kalıyorlar, ne diye meydana çıkmıyorlar, at koşturmuyorlar?

A gönül, her nağmenin önü vardır, sonu var; yeter artık, sonunu getir şu nağmenin, ne diye son yok ona?

VII

A cennet bahçelerinde gezip tozanlar, okuyun fermanımızı; şarabımızı için de geçin kendinizden; Sûr'umuzun sesini duyun.

Gece basarken, yahut gün ağarırken sizin huriniz, bizim hurimizi görseydi ateşiyle yanar yakılırdı, ona gönül verirdi de aşkıyla sararır solardı.

(s. 189) Kuşluk güneşini bile karartan o dolunay, peşinde hizmetçi kızlar, çıkageldi de yerlerimizde yurtlarımızda karar kıldı.

Benim dolunayımın çevresinde binlerce dolunay yerlere kapandı, secdeler etti; çevremizde ne var ne yoksa tertemiz oldu, karanlıklarımızı aydınlattı.

3670 Gerçekten de o dolunay yüzünden sarhoş olduk, ağırlayın onları; dileğimizi verdiler, işlerimizi kolaylaştırdıkça kolaylaştırdılar.*

* Bu gazel Arapçadır.

VIII

Siz bulunmadıkça dünyada derdimize derman bulunmasın; siz olmadıkça ölüm gelsin çatsın, sizsiz can olmasın.

Âşıkların gönülleri sizden başka hiç kimseyle aydınlanmasın; can gül fidanlarımız sizsiz gülmesin.

Dinle; iman, gür bir sesle iki yana ayrılmış kâfir saçlarına diyor ki: Sizsiz iman olmasın.

Akıl, gizli bir padişah; gökyüzü sanki onun çadırı; siz olmadıktan sonra bu padişahın tacı da olmasın, tahtı da, çadırı da.

Aşkı gördüm, âşıklara sâkîlik ediyordu; fakat siz olmadıkça canımız görmesin onları.

Ölü canlara siz sanki İsa'nın nefesisiniz; siz yoksanız ne saltanat olsun, ne Mısır, ne de Yusuf-ı Ken'an.

Biz bugün Şemseddin'in elimizde bulunan aşkıyla hoşuz; yüzümü altın gibi sararttım da dedim ki: Siz olmadıkça altın madeni de olmasın.

IX

A insanlar arasında güzelliği gizli dilber, a karanlıkları aydınlatan dolunay, sen kuşluk ışıklarının da arasında gizlenmiş bir Tanrı güneşisin.

Öylesine olgunsun, olgunluğun öylesine son hadde varmış ki Arş'ın Rabbi bile, kıskançlığından güzelliğini kendisinden de gizleyecek nerdeyse.

Keşke bir gün gölgesinde düşüp ölsem; gerçekten de bu çeşit ölüm, umulmaz bir devlettir bana.

İzinin tozunda öylesine bir sürme var ki körün bile gözlerini açar; yüce üstünlük çeşmelerindeyse susamışı kandıracak arı duru sular var.

Fakat o ilde dönüp dolaşmak, kanlar dökecek, canlar alacak kadar zor, çetin, korkunç.

Işığı, pek yüce, pek emin bir köşke götürüyor bizi; içinde bana böylesine bir hidayet varken artık sapıklıktan pervam bile yok.

Her yana ışıklar saçan nura kavuştun; müjdeler olsun a göz; artık ebedî olarak görmemeye uğrayan kör ne umurunda senin?

Tebriz, bir kıbledir, yahut da bir doğu bence; hattâ namaza durduğum andan da daha aydınlık.

A sâkî, varlık kadehini doldur da aşkına sun; bu hastalık uzadıkça uzadı, artık bu şifa gerekiyor bize.

Boyuna sunulan şarapla gençleşip durdukça bir anda saçımızı, sakalımızı ağartan, bir anda bizi kocaltacak olan gecelerden pervamız yok.

Onun zamanında aklı başında olanlar, yazıklar olsun size; ne mutlu bize a kardeşler, için sunduğu şarabı.

Artık kendinden ışıyan gerçek, tam olarak belirdi, meydana çıktı; insanları karanlıklardan kurtaracak, ferahlığa kavuşturacak.

Onun üstünlüğünden yüz çevirenin ne de kötü talihi var; inkâr eder o, benliğe düşer o, helâk yazısında kalakalır o.

Daimî adalet çeşmesinden yüz çevirir de susuzluk gününde vesveselere düşer, şüphelerde su arar.

Deniz, Tebriz'den coşup köpürmüştür; Tebriz ne de güzel yerdir, canlarımız o güzelim yere feda olsun.*

* Bu gazel Arapçadır.

X

A bizim canımıza rahat, huzur veren, bedenin sağ esen olsun, hastalık uzak olsun senden; uzak olsun senden kem göz a bizim görür gözümüz.

A Ay, senin sıhhatin, canın da sıhhatidir, cihanın da; a ay yüzlümüz, bedenin sıhhatte olsun.

A bedeni cana benzeyen, bedenin afiyette olsun; lûtuf gölgen başımızdan eksik olmasın.

Bir gül bahçesine benzeyen yüzün ebedî olarak terütaze olsun; çünkü orası gönül otlağıdır, bizim çayırımız çimenimizdir, bizim ovamızdır.

Hastalığın, senin vücuduna gelmesin de tek, canımıza gelsin bizim; gelsin de canımızı bezeyen akıl kesilsin bize.

XI

Canım bir güzel gördü, tir tir titremeye başladı; yüreğim çatlayıp yarıldı, vah canım vah, neler oldu sana?

Canım aşk şarabının ışıklarından bir yudumcuk içti de ağırlıklarını attı, aşk göğünde uçmaya koyuldu.

3700 Canım kanıncaya dek bile bile aşkında uçtukça uçtu; kör bile ona ulaşsa gözleri açılır, iyileşir.

İki dünyada da eşi görülmemiş bir dolunaya âşıkım, gerçekten de canım eşi görülmemiş bir aşka tutuldu.

Canımda mal mülk hevesi yok; onun aşkıyla varını yoğunu attı; nesi varsa ona saçtı döktü.

İstek gemileri yücelik, devlet denizlerinde akıp gideli bir gün bile durmadan hep onu gezdirmede; ne mutlu ona.

Canıma nazarı değdi de öldürdü onu; üstünlüklerini, yaptığı iyilikleri sayıp dökmeye başlayalı üstünlükleri, iyilikleri çoğaldıkça çoğaldı, âciz kaldım saymadan.

Aşkına yardım edenler, canımın düştüğü işle ilgilendiler, yükünü hafiflettiler de canım helâk olduktan sonra kurtuldu, muradına erdi.

Ah, bir büyük, bir yüce sevgilinin aşkından neler geldi canımın başına, neler; onu övdükçe o övüşler gene de hor, hakir kaldı, onun yüceliğine ulaşamadı gitti.

Gayb kitabında onun yaptığı işleri okuduğundan beri, insan elden giden vuslat zamanını düşünür de buluşacağından yeise düşer, ümidini keser âdeta.

Canım geçmiş zamandaki buluşmaları gördükçe açılır, ferahlar; sonra gelecek günleri düşününce geçmiş, gözüne görünmez olur.

Efendimizin ne de güzel bir ihsanı var ki bir üfürdü mü yeniden can verir insana; bir kadeh şarap sundu mu halini, ahvalini düzene kor gider.

Ağır, dayanılmaz aşk, gönlümde bir inci tanesi gibi gizlendi; o inci tanesinden canım ağırlaştı âdeta.

Hani hür kadın doğum sancılarına tutulur da ağrılar, sızılar içinde tehlikelere düşer, taşıdığı yükün kendisine hiçbir faydası olmaz ya, tıpkı onun gibi.

Fakat lûtufları bol olan efendimiz, canımı bir yüksek yere götürdü de başına yağmur gibi lûtuflar yağdırdı.

Ulu, büyük, üstün, işlerinde olgun, zamanın sahibi, herkesin umut kıblesi Şemseddin,

Canım helâk gölgesindeyken ona rastladı; onu ağırladı, ululadı da o andan itibaren artık aşağılıklara düşmedi.

Aşkla örülmüş bir zırh Tebriz'den geldi; canım kendi zırhından soyunduğu sabah o zırhı giyindi.

Canım övünerek dedi ki: Onun yüceliği bizi seçti; sonra da can, ona ait sözleri kıskandı da susuverdi.*

* Bu gazel Arapçadır.

XII

Siz olmadıktan sonra yüzümüze ancak altın damgası vurulsun, sararıp solalım gitsin. Siz olmazsanız gönül denizinin dibinde inci de olmasın varsın.

Neşe bahçesinde ağaçların dalları kuvvetli, terütaze; fakat siz olmazsanız kurusun, yeşermesin.

Gönül devlet kuşu, gölgenizde karar kıldı; siz olmazsanız ateşler içine düşsün gitsin.

Onu hasta gördüm de cana dedim ki: Nicesin, hoş musun? Kendine gel de dedi, şu sözü söyle: Meyve olmadıktan sonra siz yoksanız yaprak da olmasın varsın.

A hasta can dedim, günüm ışıdı, hayaline bakın onun; dedi ki: Şu düştüğüm güç eziyet, kötü hastalık, siz olmadıkça iyileşmesin.

Can sizsiniz, bütün halk ateşten yapılma şekiller; siz yoksanız, ateşin şekilleri de yok olsun, ateşin kendisi de.

Her ciğere yudum yudum içsin diye ateşle dopdolu kadehi sunuyoruz; siz olmadıktan sonra Kevser şerbeti de olmasın.

Elest şarabını içtikten sonra yüz binlerce can feda oldu gitti; akıl diyor ki: Siz yoksanız başımda o şarabın neşesi de olmasın gitsin.

İki köy de, yâni iki varlık da senin kokunla parladı; bu kulunuz köleniz, siz olmadıktan sonra iki köyde de baş olmasın, ululuk bulmasın.

Yüzünü görmek için gözümde nurdan yüz tane kanat var; siz yoksanız iki gözümde de tek bir kanat bile olmasın varsın.

Siz olmadıkça her kılımız bir Sencer, bir Husrev olmuş, ne çıkar? Sizsiz Husrev de olmasın, padişahlar padişahı da, Sencer de.

Şemseddin'in ayrılığı hançer çekip durdukça, sizsiz elimize aldığımız gül desteleri, ancak hançer olsun.

XIII

Böyle bir devlet kılıcın varken sen zebun oluyorsun ha, niçin? Mücevhersin, incisin, taştan da aşağı bir hale geliyorsun, neden?

3730 Herkes bir yanını tutmuş, bir tarafa çekmede; halbuki leş değilsin, hattâ üstelik bir de sevgilinin doğanısın, niçin böyle oluyor?

Gözüne bakış kudreti ebedî gözden geldi; geçici şeylere bakmaktan utanması gerek gözlerinin, neden utanmıyor?

Kimsenin veresiye, yahut peşin, toprak vererek almadığı kimse, ne diye peşin madene önderlik eder acaba?

Apacı canına bakınca kâfirliğin bile utancı gelen o kara canlı, senin başına zehirler döküyor; halbuki sen iman balısın, bu ne hal?

(s. 190) Sen böylesine üstüne titriyorsun onun; halbuki o senin gölgen; sonucu o bir şekilden ibaret, halbuki sen cansın; bu ne iş?

O, kendi ayıbını örtmek için boyuna senin ayıbını söyler durur; sen de gayb âleminden canlar saçmadasın ona; biliyor musun, bu neden?

Onda bir varlık görünce o, ben değilim diyorsun; onun dâvasını görmüyorsun da osun sen diyorsun; neden bu?

Dostların öfkesi iğretidir, onların temeli senin sevgindir; iğreti öfke için tutuyor da temelli nesneyi sürüp atıyorsun, niçin?

Gerçekten de padişah, Tebrizli Şems'tir, ona bir ikinci yoktur; gerçek olmayana asıl, padişaha ikinci diyorsun, bu neden?

XIV

Geceleyin gelip çatan belânız uzadıkça uzadı; çoğaldı gitti. A canımın sevgilisi, beni yapayalnız bıraktın; nerde buluşma zamanı?

Ne de hoşsun a yücelik güneşi, bizi aydınlattığın an. Merhaba a bizi kendimizden geçiren, karanlıkları aydınlatan dolunay.

İstediğin kadar cevret; senden başkası gerekmez bize; istediğin kadar gönlümüzü yoklayadur; senden başka efendimiz yok bizim.

A seher yeli, bana muştuluk verdiğin sevgilinin yanındayım; a kavuşma hayali, canım bizimle oynaştığın yerde, buluştuğun anda.

A Tebriz'imizden ayrılan Şeyh Şemseddin, niceye dek yüzümüzde, ayrılıkla tırmaladığın yaraların izlerini seyredeceksin?*

* Bu gazel Arapçadır.

XV

Seni ya akıl anlar, ya aşk, yahut da tertemiz can; Levh-i Mahfuz'unu da gökte melekler tanır ancak.

* Seni ya Cebrâil görür rüyada, ya Mesîhâ, yahut da Kelîm; sana lâyık yer, ya Sidrelerdir, ya son duraklar.

Mûsa'nın Tur Dağı, aşk sevdasıyla defalarca kan kesildi; çünkü efendiler efendisi Şemseddin'den Tur'a sesler düşer durur.

* Uhud Dağı, yüzünün değirmisini görmüş de hasedinden yalım yalım parlayıp yanmış; Ahmed'in canı da onun şevkiyle "ne kadar da özlemedeyim" diye nara atmış.

Güzelliğinden bir kıl ucu perdesiz olarak vursa, Tanrı'nın gayreti, Tanrı'nın kıskançlığı, iki dünyayı da ateşlere yakar.

Güzelliği yüz binlerce perdenin ardından parlayıp vurmuş da can naralar atmaya başlamış: Merhaba padişahım, merhaba.

Usûl boylu servi, eğilmiş de Tebriz'e karşı secdeye kapanmış; Sühâ yıldızı da Tebriz'in atının eyer örtüsünü taşımaya koyulmuş.

XVI

A gönlümün hevesleri, gel, gel, gel, gel. A dileğim, isteğim, gel, gel, gel, gel.

Bağlanmışım düğüm düğüm, dağılmışım bölüm bölüm, tıpkı saçların gibi, tıpkı saçların gibi. A benim düğümümü çözen, a benim dağınıklığımı düzene sokan, gel, gel, gel, gel.

Yoldan, konaktan konuşma; artık konuşma, konuşma artık. A benim yolum, konağım, gel, gel, gel, gel.

Yerden alıvermiştin hani, bir avuç toprak, bir avuç toprak; o toprağın içindeyim ben, gel, gel, gel, gel.

Ayırırım iyilikten kötülüğü, anlarım, anlarım bunu; güzelliğini ne anlamışım, ne bilmişim, şaşkınım; gel, gel, gel, gel.

Aşkınla yanıp yakılmasın aklım, aşkınla yanıp yakılmasın, hiçbir şey bilmiyorum, akıllı değilim hani, gel, gel, gel, gel.

A padişah Salâhaddin, hem ortadasın, hem gizlisin; a şaşılacak şeyim, a temel direğim benim, gel, gel, gel, gel.

XVII

Buluşmayı özleyip ateşlere yandığım zaman ben de Mûsa gibi Tur Dağı'na gittim; ne mutlu bana, ne mutlu.

Orda bir padişah, bir sultanlar sultanı, bir canları geliştiren, bir pek lâtif, bir pek cana canlar katan, bir pek gönüller alan dilber gördüm.

3760 Tur Dağı da, yazı da, çöl de yüzünün nuruyla parıl parıl yanıp parlamadaydı, âdeta ebedî cennete dönmüştü.

O padişahımızın huzurunda, yüzleri parlak Ay gibi parlayan gümüş bedenli sâkîler, ellerinde altın kadehlerle durmadaydı.

Safran gibi sararmış yüzler, onun güzelliğinin nuruyla parlıyor, meclisine mahrem olanlar, izinin tozunu tutya gibi gözlerine çekiyorlardı.

Onun aşk nağmesinden yeryüzü coşmuş, köpürmüştü orda; ona kavuşma havasına düşmüş, boyuna dönüp duruyordu gök.

O padişahlar padişahı, yokluğa bir baktı da yokluk canlandı, himmet ayağıyla varlığın ta başına bastı.

Çalgıcı orda perdeleri birbirine katar, koparır gider; zaten onun ışığı, iki âlemde de bir perde mi kor?

Lûtuf gölgeleri, üstünlük güneşiyle birleşti de bütün birbirine zıt olanları bir araya topladı, aşkının olgunluğu, zıtların birleşmesini bile caiz gördü.

Seher yeli, yüzünden örtüyü kapınca herkesin hayali yok oluverdi; bütün hayaller zerre zerre dağılıp silindi.

Fakat varlıkları yok olunca da bir tanesi yüz tane oldu; orda var olan, yok göründü bana, yok olan, var.

O cana benzer dünyanın ötesinde, onun havasına kapılmış vefa zerreleri gördüm, hepsi de tertemizdi, hepsi de apaydındı.

3770 O vakit ona karşı pek utandım da her an suçumdan, cefada bulunmam yüzünden kuşandığım zünnârı çözmeye koyuldum.

A ay yüzlüm dedim; tövbe ettim, reddetme tövbeleri; dedi ki: Tövbeyi görmen için önünde çok uzun bir yol var.

XVIII

Sevgilimizin perdesinden başka bir perdeye vurma, o her işi, her gücü tatlı, şirin Yusuf'umuzun, Yusuf gibi binlerce güzele bedel güzelimizin perdesinden çal ancak.

O meyhaneci, o şaraplar sunan padişahımızın kanlı bakışları, Yusufları sarhoş etti, perdelerini yırttı, sırlarını fâş etti onların.

Canımız da civarındaki köpekler gibi kan içmeye alıştı; kan içen köpeğimize binlerce aferinler olsun.

Onun aşk nağmesinde yüzlerce ebedî bahar var; gülümüzde, gül bahçemizde yüz binlerce bülbül şakımada.

Gönül, o devrin İsa'sından zünnâr kuşandı ya, iman bile bu zünnârımızı kıskanır bizim.

Ne doğudan, ne batıdan, candan doğdu, parladı bir güneş; onun yüzünden kapımız, duvarımız zerre gibi oynamaya koyuldu.

O güneşin peşinde zerreleriz sanki; gece gündüz işimiz zerre gibi oynayıp durmak.

Değil mi ki Tebrizli Şemseddin, şimdi bizim dostumuz, aşka düşen âşıklara çok dostluklar ederiz biz.

XIX

A sâkî, o arı duru şarabı döndür, sun bize; varı da yok et, yoku da, şu lâfı da yırt gitsin.

Sun o şarabı ki kuvveti, arılığı duruluğu, neşesi Kafdağı'nı bile kökünden söker.

O arı duru şarap akılda bir oyunlar dokur ki, akıl, varlık dokumalarını dokuyan çulhayı yurdundan sürer, çıkarır.

Öylesine bir şaraptır ki adalet, insaf sahibi din, onun ettiği o güzelim zulümleri, eziyetleri, o hoş kâfirlikleri görür de utanır.

Senin aklın, senin, şunu şöyle yapayım, bunu böyle edeyim diye kuruntuya düşmen, senin huyun husun yıldızlara benzer, o güneşe benzeyen şarapla erit, yok et bunları.

Can kadehini doldur o şarapla da seyret onun lûtfunu; iç o şarabı da can gözün açılsın, o lûtufları gör.

Bedenin sanki bir ayakkabı, canınsa o bedende bir ayakkabıcı; bir dikiciye nasıl olur da padişahın sırdaşı derler?

Ateşten yaratılmış canın o şaraptan ne haberi olur; topraktan çanak çömlek yapan kişinin gönlünde nerden gayret ateşi olacak?

Şemseddin'imiz, Tanrı'nın elinde bir Tanrı kılıcı kesilmiştir; merhaba o kılıca, merhaba o kılıcı taşıyana.

Özleyenlerin dilek atlarını ona ulaştır; Tanrım, şu örtüyü, şu yaygıları sen yitirtme.

Tebriz şehri, öylesine bir şehir ki eğer geçmişler, onun sırrındaki sırdan bir haber alsalardı özleyişlerinden hepsi de sarhoş olurdu, kendinden geçerdi.

— B —

XX

Ah şu çirkinlerden, örtü ardından ay yüzlü görünüyorlar; içten saman ateşidir onlar, fakat görünüşte ay ışığı gibi parlar dururlar.

Deccâl'ın savaşı, kuruntusu içindedir, abdalın rengiyse dışardadır, onlar oldukları gibi görünürler; hırsızların tuzakları içlerindedir, padişahların remizleriyse konuşmalarında.

Çarşafa âşık olma, balçığa eşek sürme de eşek gibi balçığa saplanıp kalma.

Köpeğe bile ekmek versen önce koklar da sonra yer; sen köpek değilsin, arslansın, ekmek için bunca koşup didişmen de ne oluyor?

Bir renkli leş gördün mü canım diyorsun; can nerde, renk nerde? Canı ara, canı bul.

Sen sorusun, sevgilinin dileğiyse her soruya cevaptır; cevap verildi mi, soru bu cevapta yok olur gider.

Şarap nasıl üzüm suyunun lûtfuyla var olmuşsa sen de onun sözüyle var oldun; su nasıl şarapta yok olduysa sen de onun şarabıyla yok oldun.

Ateş yalımlanınca nasıl yücelirse, o da naza, edaya girişmiş de baş çekmiş; sense utancından doğrunun karşısında eğri gibi başını önüne eğmişsin.

Güz mevsiminin yağması, bağı bahçeyi yapraksız bıraktıysa ne çıkar? Kapıyı açmak için bahar padişahının adaleti geldi çattı.

(s. 191) * Yapraklara mektuplar, kitaplar gibi yeşil yazılar yazılmış; o yazıların ne olduğunu, ne demek istediğini, kitabın aslı, katında olandan öğren.

XXI

Erlere ya sevgiliyle buluşmak gerek, ya şarap; çünkü eli deniz gibi açık, cömert kişi ırmağa ayak basmaz.

Ebedî kişilerin ölümsüz canlarına benzeyen o erler, durulukta su gibidirler, cömertlikte bulut gibi.

Abıhayatın yoldaşlarıdır onlar, gökyüzünün Hızırları; her mamûr yerin hayatıdır onlar, her yıkık yerin defineleri.

Su, ışığın eşi dostudur; o, durudur, bu, güzel; her ikisi de gammazdır amma bu gammazlığı kin yüzünden yapmazlar, hesaplarlar, tasarlarlar da yaparlar.

Su ya leğende bulunur, ya ırmakta; avuca alınınca oynamaya başlar, ışık da duvara vurdu mu kıvranıp titremeye koyulur.

Cinsin, cinsini özleyip çekmesi kıyamete dek sürer gider kardeş; sen dikkat et de gör, ben sustum, doğrusunu Tanrı daha iyi bilir.

— T —

XXII

Âşıkların içlerinde bir başka âlem vardır amma bizim sevgilimizin aşkı bambaşka bir zevktir, bambaşka bir can.

Aydın gönüller, pek çok gizli şeyler bilirler amma âşıkların gönülleri başka bir gizli şey bilir.

Hikmetler söyleyen nice dilbere özleyiş yüzünden kulak kesilmiştir; çünkü o, her sırra başka bir terceman sanki.

Dikkat et de bak, onun lûtfuyla canın ta içinde gümüşten düzülmüş bir yeryüzü var; bunu gör de bil ki bu önemli yerin başka göğü var.

Akıl, aşk, bilgi, Tanrı damının merdivenidir amma gerçek âlemde Tanrı'ya ulaşmak için bambaşka bir merdiven vardır.

Geceleyin yol alanlar, akıl padişahından da, bekçiden de kurtuldular, o yana yöneldiler; fakat o canın o yanda bambaşka bir bekçisi var.

Mâna yolunun güzelleri, bir gönülle uğraşmakta şaşırıp kaldılar; onlara, gönlün bambaşka bir sevgilisi var diye vahiy geldi.

Alınmış, kapılmış gönlü kınamaya açılan diller, dudağınızı yumun; çünkü onun da bir başka dili var.

Tebrizli Şems, muma, ışığa benzer, bütün mumlar, ışıklar, onun pervanesidir; çünkü gönlün ta içinde bambaşka, apaçık bir âlemi var onun.

XXIII

Yaşayış suyu apaydın olan kişinin toprağı ol; yoksa yarım can bedendeyken elbette yarım ekmek eline geçer.

Ona dedim ki: Sonucu bir buluşma için bunca ayrılık çekme de nedir? Dedi ki: Evet, kasabım ben, budu gerdanla satarım.

Gönül ovasını seyre gitmiştim; söyleyip açıklamanın da yeri mi; o ova göze bile sığmıyor.

Sevgili, sevgili diyenlerin sarhoş gözleri her zaman benimle; fakat benim gözümdeki, gözlere değil, iki âleme bile sığmaz.

Yürü, iki âlemden de daha üstün ol, daha geniş ol da gönlümdeki canımın canını da başına saçıp dökeyim, gözlerimdeki görüşü de.

Zerre zerre âşıkçasına sevgilisine omuz vurmada, âdeta hadi, artık sözleşme, nikâh kıyma vakti demede.

O bağlaşmada, o uzlaşmada suyla ateş bir olmuştur; orda gül goncası sünbüldür, her ikisi de süsen.

Onların ayaklarının altında defineler, hazineler var, yücelerinde bağlar, bahçeler; yücelerden gelen sesi dinle: Aşağı, yukarı demenin çağı değil.

Ben açıkça söylemesem de şekli, huyu görünmediği, bilinmediği halde meydanda o; zevki başta hüküm sürmede, halkası boynu bezemede.

A Tebrizli Şems, sen bir güneşsin, seni nasıl öveyim ben? Yüz dilim var, hepsi de kılıç gibi; fakat seni anlatmaya koyuldum mu hepsi de peltek, hepsi de kekeme.

XXIV

Sevgi olmadıkça hizmette bulunmanın bir değeri var mıdır? Yoktur. Hizmet etmek eldedir de sevmek elde değildir.

Sevgi biteviye içten hizmet edip durmadır zaten, dünyada sevgiden başka hiçbir hizmet biteviye sürüp gitmez.

Sarhoş olmadığın halde kendini sevgi sarhoşu gösterirsen aşk der ki: Ayran içti, ayran; sarhoş değil o.

Ne diye özenip gösterişe kapılır da havalarda yukarı, aşağı oynar durur; aşağı olmayan kişi, niceye dek kendini aşağılatır?

830 Balık gibi dünya ağına tutuldu da denizden uzak kaldı; sonra da oltaya tutulmamış sanıyor kendini.

XXV

Gönlün bende olmadıktan, benimle bulunmadıktan sonra beraber oturmuşuz, bir arada düşüp kalkmışız, faydası yok; benimle oturup kalkıyorsun amma değil mi ki böylesin, hiçbir faydası yok.

Ağzın bağlı, ciğerin ateşli olduktan sonra ırmağın içine dalmışsın, suyu görüp bulmuşsun, bir fayda yok sana.

Bedende can olmadıkça şeklin, kıyafetin zevki olamaz; ekmek, yemek olmadıktan sonra faydası yok sahanın, sininin.

Yeryüzü göğe kadar miskle, amberle dolu olsa koku alamayan kişiye ne faydası var?

Ateşten kaçtıkça hamur gibi ekşisin, hamsın; binlerce dost seçsen, binlerce güzel bulsan bir faydası yok.

XXVI

Ölümünden sonra güzel huyların senin önünden koşar, ay yüzlü kadınlar gibi sıfatlar âleminde salınıp gider.

Biri elinden tutar, öbürü hatırını sorar, öteki de sana meze getirir, şekerler sunar.

Bedeni boşadın mı karşında Müslüman, inanmış, mutî, tövbekâr hurileri saf saf durur görürsün.

* Sayısız huriler, tabutunun önünde yürüyüp gider; sabrın, şiddetle çekip alan meleklerdir, şükrün, neşeli neşeli yürüyüp giden melekler.

Mezarda tertemiz huyların eş dost olur sana; oğullar, kızlar gibi sarılırlar sana.

İtaatinin, âdetinin arışıyla, argacıyla dokunmuş güzelim elbiseler giyersin; can yaygın şu cihetlerden dışarı yayılır mı yayılır, geniş bir alan olur.

Aklını başına al da sus, sus da iyi tohum ekmeye bak; çünkü ebedî cennet doğru işlerden meydana gelmiştir.

XXVII

A kervanbaşı, develere bak, katar baştan başa sarhoş; bey de sarhoş, hoca da sarhoş, dost da sarhoş, yabancı da sarhoş.

A bahçıvan, gök gürültüsü şarkıcı oldu, bulut sâkîliğe girişti; bahçe de sarhoş, ova da sarhoş, gonca da sarhoş, diken de sarhoş.

A gökyüzü, niceye bir dönüp duracaksın? Unsurların dönüşünü seyret; su da sarhoş, yel de sarhoş, toprak da sarhoş, ateş de sarhoş.

Görünüşteki hal bu işte, içyüzdeki hali hiç sorma; can da sarhoş, akıl da sarhoş, vehim de sarhoş, sırlar da sarhoş.

Yürü, zorbalığı bırak, toprak ol da toprağı gör; sınıkları onaran Tanrı lûtfuyla zerre zerre, her zerresi sarhoş.

Kışın bağda bahçede sarhoşluk bitir artık dememek için, bir müddet sarhoş bir halde hileci, düzenci gözden gizlenmişti.

O ağaçların kökleri gizlice şarap içiyor. Bir iki gün sabret hele de uyansınlar, sarhoş bir halde kalksınlar da seyret.

Sana birisi çarparsa, birisiyle tokuşursan sakın sarhoşların gidişinden, yürüyüşünden incinme, böylesine bir sâkî, böylesine bir çalgıcı bulundukça, sarhoş nasıl olur da düzgün yürüyebilir?

A sâkî, bir şarap sun, niceye bir bu kavga? Dostlar ikrardan sarhoş, düşmanlar inkârdan sarhoş.

Şarabı fazla fazla sun da şu düğüm çözülsün; şarap başa iyiden iyiye tesir etmedikçe, sarhoş sarığını verir mi hiç?

Orda sâkînin nekesliği, şarabın bozukluğuyla beraber gider; ikisinin de uygunsuzluğunu görüyorsun, artık sarhoş nasıl doğru düzen gidebilir?

Sapsarı yüzleri gör de gül renkli şarap sun; çünkü sarhoşun yüzü, yanağı, şu allıkla kızarmaz.

Güzelim bir Tanrı şarabın var, pek çabuk siniyor; sarhoş dilerse o şaraptan bir gecede yüz eşek yükü içer.

A Tebrizli Şems, zamanında hiçbir kimse ayık değil; kâfir de harap, mümin de; ham sofu da sarhoş, meyhaneci de.

XXVIII

Çalgıcı, şu perdeden çal; çünkü sevgilimiz sarhoş bir halde geldi; o tertemiz, o vefalı yaşayış, sarhoş olmuş, çıkageldi.

Kahır elbisesini giyinse bile kıvılcım gibi tanırım onu ben; çünkü o, bu şiveyle sarhoş bir halde çok geldi bize.

Suyumuzu dökerse, testimizi kırarsa bir söz söyleme kardeş, çünkü şimdi saka sarhoş olmuş, sarhoş bir halde geldi.

3860 Sarhoşumu aldatırım da o gülümser, şu bön kişiye bak der, sarhoş olmuş da nerden gelmiş ki?

O kişiyi mi aldatmaya kalkışıyorsun ki onun küçücük bir sözüyle ateş kendinden geçer, toprakla yel sarhoş olur gider.

Ona dedim ki: Ben ölürsem, sen de mezarımın başına gelirsen o güzel yüzlü, sarhoş bir halde gelmiş diye sıçrar, mezarımdan çıkarım.

O dedi ki: Kim inanır bu söze? Tanrı'dan sarhoş olarak gelen kişinin, Tanrı'yla var olanın canı ölür mü hiç?

Neliksiz-niteliksiz aşka bak, canı kadeh gibi dolduruyor; sâkînin yüzünü seyret, sevgiliyle buluşmuş da sarhoş olmuş, gelmiş.

(s. 192) Herkes dünyada bir dost seçti, bizim sevgilimiz de, bizim dostumuz da aşk; çünkü bu aşk, Elest meclisinden bizsiz-sizsiz, sarhoş bir halde çıkagelmiştir.

XXIX

Güneş bugün bambaşka bir şekilde doğdu, başka bir çeşit parlıyor; ışıklarında canımız zerreler gibi oynamada.

Talih evimizde Müşteri yıldızı, Ay'la Zühre huzurumuzda; böylece o sevgili, çevgene benzeyen saçlarıyla şu meydanın tek beyi olmuş.

Her kadehi sundukça al ama diyor, tedbirli ol... Tedbir kimde olur? Akılda, fakat zâti akıl yitmiş gitmiş. *

Burası padişah meclisi, padişaha kul olana afiyetler olsun; rahmet sofrasını yaymış, kardeşlere sâkîlik ediyor.

A sâkî, sona geldin, yeni baştan işrete başlat, sun şarabı; ayak da nedir, baş da ne? Ayakla baş, bir olmuş gitmiş.

* E.N. Bu gazel Konya nüshasında kendi bahri içinde dört, ilave kısmında beş beyittir. Burada bu beyitle birlikte tamamı verilmiştir.

XXX

Mademki zatına tahammülün yok, gözünü sıfatlara aç, onlara dal; mademki cihetlere sığmayanı görmüyorsun, cihetlerdeki nurunu gör.

Şu gök perdenin ardındaki hurileri gör, ışığa mensup olanları seyret; hepsi de Müslüman, inanmış, mutî, suçsuz.

* Her biri nazlı, oynak; her biri âşıkın gönlünü alır; her biri Taraz mumu, her biri kurtuluş sabahı.

Her biri dudağını yummuş, ağzını kapamış, fakat anlatışta bir kılı kırka yarar; her biri şekerler almada, her biri şekerkamışı madeni.

Eski canı ver gitsin de yeni, yepyeni bir can almaya bak; yokluk-yoksulluk âleminde salınadur da onlardan zekât al.

Can sütünü bu Meryemlerden em, çünkü sen de Meryem'den doğan ikinci bir çocuksun; Meryemlerden süt em de İsa gibi oğullardan, kızlardan vazgeç.

A her günü bayram, her gecesi kadir, berat olan, geceyi, gündüzü iki Mecnun gibi zincirlere bağlamışsın, çekip duruyorsun.

Şah yüz gösterince atla fil yoldaş oldu, akıl yoksulluğa düştü, mat oldu gitti, cansa, savul a savul deyip duruyor,

* Âşıkları, kargaşalık zamanında şaşkın, şişe gibi kırılıverir sanma; onların dayanışına karşı Cudi Dağı bile âciz kalır.

Bütün sanatların, her türlü işin gücün aslı, temeli aşktır; fakat gönül tereliğini görmeyen tutar da saçma sapan sözlere düşer.

Ben sustum, çünkü kendimden daha güzel söyleyen birini gördüm; onun huzurunda öleyim ben, a gerçekler, öldürün beni diyorum.

* Tebrizli Şems, şeker gibi ağzını açtı mı çürümüş, un ufak olmuş kemikler bile oynamaya koyulur.

Yürü, sus, bundan böyle az söyle de adamakıllı işe giriş; niceye bir fâilâtün fâilâtün fâilât deyip duracaksın?

XXXI

Aşk, üstünlükte, bilgide, defterde, kâğıtlarda değildir; halk dedikoduya düşmüştür ya, o yol da âşıkların yolu değildir.

Aşkın dalı, bil ki ezel âlemindedir, kökü ebed âleminde; bu ağaç, ne Arş'a dayanır, ne yeryüzüne, ne de gövdesi vardır bu ağacın.

Aklı işten attık, hevesi de bir iyice dövdük; çünkü bu ululuk, şu akla, şu huylara lâyık değildir.

Hani bir özleyiş var ya sende, bil ki özleyişin kendinedir; sen sevgili oldun mu artık özleyiş kalmaz.

Deniz adamı, daima korkuyla ümit tahtasının üstündedir; fakat tahta da, adam da yok oldu mu dalıp gitmeden başka bir şey kalmaz.

Ey Tebrizli Şems, deniz de sensin, inci de sen; çünkü varlığın baştan başa, tek yaratıcının sırrından başka bir şey değil.

XXXII

Bir kaynak isterim ki herkesin canına can katsın; bir sevgili isterim ki ondan ölü bile rahata, huzura kavuşsun.

Öylesine uçsuz bucaksız bir denize kulum ki uçsuzluktan bucaksızlıktan da üstündür o; taşa da, inciye de, her ikisine de lûtfu, ihsanlarda bulunmadadır.

Bahçenin de onun güzelliğinden payı, nasibi var, tavusun da; pek bezenmiş, kuşanmış değildir amma kuzguna bile lûtfu, ihsanı ulaşır.

Şekil noksanlaşırsa mâna azalmaz ki; âşık, çamurlara bulanmıştır amma gene de zevk içindedir.

Canı seyret de gör, bedende, pislik, bulaşıklık yurdundadır amma pislikten, bulaşıklıktan haberi bile yoktur.

Ey Tebrizli Şems, devlet, ikbal evine ayağını basman, o evin döşemesine bir aydınlık, bir parlaklıktır, damına da bir süstür, bir yaldızdır.

XXXIII

İş erleri, bir araya toplanın, uyku vakti değil; uyuyan er, vallahi sohbet arkadaşlarından olamaz.

Dolap gibi döne döne yaşlar döküp ağlamayan, sarhoşların yüzlerini göremez, bostanın yolunu kaybeder gider.

A şu balçık dünyada gönlünün isteğini arayan, o ırmağın yanına koşuyorsun amma su yok o arkta.

Ey Ay, gönül göğüne doğ da geceyi gündüze çevir; çevir de gece yolcusu, bu gece ay ışığı yok demesin.

Gönlüm aşkıyla cıva gibi titremiyorsa, sevgilinin yerinden yurdundan da habersiz kalsın, madeninden de.

XXXIV

* Bak da seyret, bütün iyi kişiler "Rabları suvarır onları" şarabıyla sarhoş; zevâli olmayan güzellikten yedi de sarhoş, beş de, dört de.

Şu kıyamete bak, gayb âleminden belirdi, ortaya çıktı; sınıkları onaran Tanrı'nın şarabıyla küp de, testi de, havuz da, Kevser de sarhoş.

* Beden, yere vurmuş gölgeye benziyor, âşıkların tertemiz canları, kıyılarından ırmaklar akan cennetlerde sarhoş.

Tanrı güzelliğinin görünüşü çoğaldıkça iki âlem de zerre zerre, Mûsa gibi sarhoş olmada.

Sarhoşların dileklerinden, kesin olarak beni göremezsin cevabından, Ahmed-i Muhtâr'ın her kılı, şefaat için sarhoş mu sarhoş.

O baştır âdeta, bizse sarık gibi sarılmışız ona, fakat o şaraptan baş da sarhoş, sarık da.

A Mısır Yusuf'u, başını eğ de Mısır'a bak; şehir kargaşalık içinde, çarşı pazar, hepsi sarhoş.

Kardeş, söylersem şu şaşılacak şeyden sen de şaşırır kalırsın; Arş da sarhoş bu işten, Kürsî de, gökler de.

Tebrizli Şems, gönlüme doğdu da bir meclistir kurdu orda; aşk şarabıyla şu kapı da sarhoş, bu duvar da.

XXXV

3910 Can kutluluğunu, kutlu canı da görmediyse artık bu gül bahçesinde sevinilecek, neşelenecek ne var ki? Zaten o sevgilinin lûtfu olmadıkça yaşayışın aslı, temeli neye yarar?

Ezel meyhanesi, yüzünün ışığıyla dolmadıysa can yurdundaki binlerce ibadet yeri ne diye yıkılıp yok olmuştur?

Canımız, aşkıyla bir yerde bitip gelişmediyse neden devletli can onun aşkıyla ikiz?

O yüzün lûtuf ışıkları, güzelik ihsanında bulunmadıysa âşıklar sarayının dîvânındaki şu sitem, şu zulüm de ne?

Suda, toprakta, şu balçıktan yaratılmış dünyada oturanlar, aşkımızı biliyorlarsa gönül kubbesine vuran bu gürültü, bu feryat da nedir?

Ateş yüzlü biri, canı gizlice ateşlemiyorsa neden âşıkların başları ateşle, yelle dolu?

Canlar, mekânsızlık âleminde ateş rengine boyanmamışlarsa doğum gecesi gibi şu yüz binlerce meşale de ne?

Ona feda olmada canın bir kusuru yoksa peşin olarak verilen ilk söz ne, sonra da vaadde bulunma, kavilleşip zaman kesme ne?

Tebrizli Şemseddin, canların padişahı değilse ne diye yüz binlerce kutlu can, her an onun emrine uymada, buyruğuna baş kesmede?

XXXVI

Hemencecik boynunu eğdin, hani kebabın, nerde şarabın? A güneşi tutulmuş kişi, ne de karanlık yüzlüsün sen.

Hatırlıyor musun; sarhoşluk yüzünden akılla kavgaya girişmiş, savaşa kalkışmıştın; onun anahtarını kırarsan kim kapını açar senin?

Tatlı bir dertle kaynamıyorsun; hasılı sirke satmadasın; abıhayatın yolunu kesmişsin; yüzünün suyu gitmiş vesselâm.

Yüceldikçe yücelmiştin, üstünlük satmada, deliller göstermedeydin; işte şimdicek aşkın mehenk taşı geldi çattı; hani sorun, nerde cevabın?

Tacirlerin en büyüğüydün, kendini Karun gösteriyordun; bu bir rüyaydı gördün, geçti gitti; çünkü başındaki uyku dağılıverdi.

Çok büyük lâflar ettin amma sonucu ayranın içine düştün; senin sâf şarabın ayran, elindeki ayranı içedur.

Bu sözlerin anlamını bilirsin amma gene de gizle; gizle de gönül levhindeki sözler, yazıya düşmesin.

XXXVII

A dilber, işrete koyulma çağı gelip çatmadı mı artık? A şeker madeni, şekerler saçma zamanı gelmedi mi ki?

Sen abıhayata benziyorsun, biz de yerin altındaki tohuma benziyoruz; artık lûtfunla bize karışma, bizimle karılma zamanı geldi.

Tohum gibi çürüsem de sonucu yücelir, bir fidan kesilirim; çünkü bütün şeyleri bir şeye katsan elbette bir şey meydana gelir.

Bundan sonra a Tanrı kılıcı, elimde keskin ol; çünkü senin lûtfunla ateşten de daha keskin, daha sert olma çağı.

Canı huzuruna çektim, başka bir şey var mı, nerde dedi; hiçbir şeyim yok da can da bu yokluk-yoksulluk yüzünden bu hale geldi dedim.

(s. 193) Can gözünün uykusu, baş gözünü de uykuya daldırdı; hasılı Tebrizli Şems, perde oldu Tebrizli Şems'e.

XXXVIII

Doğ ey Ay, doğ âlemimize, sen olmadıkça gökyüzünde bir tek yıldız bile yok; hayalin ayağını vurarak, oynayıp gülerek gelmedikçe derdimize çare bulunmaz bizim.

Hayalin dağa vursa kaynaklar akıtır; bizim şu gönlümüz, tutalım ki bir dağdır ancak, bir kayadır ancak.

Senin lûtfundan ayrı kalmayan, senin ihsanına uğrayan bir taştan ateş fışkırdı, öbür taştan su aktı, öteki taş da lâ'l kesildi.

Nice defalar güzelim, senin lûtfunu sınadım ben, ölüyü dirilttin sen, hem bir kere değil, birçok kereler.

Rahmet bulutu, her seher çağı yağmur yağdırmıyorsa, bu gene sendendir, senin işindir gene; sana karşı şu ağlayan gönlüm, beşikteki bir çocuktan başka bir şey değildir.

Şu gönlüm, gamdan, elemden Tur Dağı gibi yüz parça oldu; fakat o parçalardan bir tanesi bile elimde değil.

Mûsa'nın reddedilmez bir delil olan demir âsasını bir kıvılcım sıçrasın, bir yıldız çaksın diye taşa dönmüş gönlüme vurdu, çünkü buluttan bir tek şimşek bile çakmıyor.

XXXIX

Sevgilimizin kapısında korkakların işi gücü yok; ordakilerin hepsi de padişah; kullara yer yok orda.

3940 Bahtım, talihim var, kutlu kişiyim ben diye övünüp nazlanıyorsan bil ki bu baht, bu talih, bu kutluluk, bizim devletimize, bizim ikbalimize karşı bir ayıptır, bir ârdır ancak.

Yokluğunla-yoksulluğunla övünüyorsan yamalı hırkayı al da var yürü; çünkü padişahımızın katında o giyim kuşam, o şatafat ancak zünnârdır.

Tanrı nuru olduysan doğudan ta batıya dek gidedur; çünkü bu çeşit oldukça o ışıklardan da pervamız yok bizim.

Tanrı sırrını bildiysen o yana eş dost ol; çünkü bizim şu sırlarımız, o sırların huyunda husunda değil.

Bizim yolumuzda gerçek ol, şu hileyi, düzeni bir yana bırak; çünkü meydanımız hilekârın, düzenbazın at oynatacağı meydan değildir.

Sınırımızı ölçüp biçmek için kendine bir pergel koşan da iş yok; a kardeş, sınırımız pergelle ölçülecek sınır değil ki.

Aşk sûfilerinin bir başka tekkesi var; bizim canımıza aş kâsesi, vakıf geliri yok orda.

Cehennemin ta dibinde oturdum, tacı tahtı bıraktım ben; çünkü bizim ne cennete iştahımız var, ne iyi kişileri özlüyoruz.

— D —

XL

İşte buracıkta o altın yumurta yumurtlayan kuşlar; işte buracıkta her seher çağı, başı dik, huysuz felek tayına eyer vuranlar.

At sürdüler mi yedinci kat gök meydan olur onlara; yattılar mı Güneş'le Ay'ı yastık edinir onlar.

Öylesine balıklar onlar ki her birinin canında bir Yunus var; öylesine gül fidanları ki gökyüzünü bezerler, güzelleştirirler, feleği güzel töreli bir hale sokarlar.

Kıyamet gününde cehennemi sömürüp içerler, cenneti dileyene bağışlarlar; buyruk sahibidir onlar, fakat ne dua bilirler, ne ilenme.

Letafetle dağları havada oynatırlar; tatlılıkla denizleri şeker gibi tatlılaştırırlar.

Bedenleri can haline getirirler, canları ölümsüz bir hale döndürürler; taşları lâ'l madeni yaparlar, küfürleri iman.

Herkesten daha fazla meydandadır onlar, herkesten daha fazla gizli; apaçık görmek istersen gözünün önüne dikiliverirler.

Apaçık görmek istiyorsan ayaklarının bastığı toprağı sürme gibi çek gözüne; çünkü onlar, anadan doğma körü bile yol, iz görür bir hale getirirler.

Hor, hakir bile olsan arayıp dilemede diken gibi sert ol, keskin ol da senin bütün dikenlerini gül haline, nesrin haline soksunlar.

Söylemeye gücüm kudretim yetseydi söylenecek neler söylerdim; neler söylerdim de gökteki canlarla melekler bile beğenirlerdi.

XLI

Gönlün ta içinde parıl parıl parlayan bir sevgiyi kim görmüştür? Halbuki şu belirişten, şu görünüşten önce onunla bizim aramızda binlerce ova vardı, binlerce yazı.

* Ölüleri, çürümüş, un ufak olmuş kemikleri dirilten geldi; a ölüler, kalkın da kıyamet günün seyredin.

Şikâyetleri ne de güzel dinledi de derdimize derman oldu; çok ağladınız, gülün artık, perde ardından çıktınız, uykudan uyandınız.

* Yüce defterler, yüce yazıcılardan uçtu, geldi; gafletten uyanın da çalışıp çabalamak için dağılın.

* Tartılarımızı haber vermek için terazilerimiz geldi; Rabbimiz, hallerimizi düzene koy, a cömert Tanrı, affınla cömertlik et.*

Padişahım, Farsça söyleyelim: Gönülden haberin var senin; Ay'ın parıl parıl parlasın dursun, devletin ebedî olsun.

Dünyadan bıkmış, usanmış kişi, seni görür de güzelleşmez, gençleşmezse arı duru suyu bulansın, ateşi kül haline gelsin.

Uyuyan kişi, senin sabahını görür de yatağından sıçrayıp kalkmazsa bahtının gözü kıyamete dek uyusun kalsın.

* Bu gazelin ilk beş beyti Arapçadır.

XLII

Dünyada daha bağ, şarap, üzüm yokken, canımız zevâlsiz bir şarapla, Tanrı şarabıyla sarhoştu.

Şu kaç-tut yokken, Mansûr o gizli sözü, o nükteyi söylememişken, biz dünya Bağdat'ında, ben Tanrı'yım deyip duruyorduk.

Şu Nefs-i Küll, daha balçık âlemde mimarlığa başlamamışken, gerçekler meyhanesinde işretimiz tamdı, düzülüp koşulmuştu, mamûr bir hale gelmişti.

Canımız, bir dünyaydı sanki, can kadehi güneş kesilmişti; o dünya, can şarabıyla boğazına dek ışıklara boğulmuştu.

A sâkî, şu balçık âleminde ululananları sarhoş et gitsin de nasıl bir devletten ayrıldığımızı, nasıl bir bahttan uzak kaldığımızı anlasınlar.

Gizlenmiş, örtünmüş ne varsa hepsini ortaya dökmek için can yolundan çıkagelen sâkîye canlar feda olsun.

Biz, o sâkînin karşısında ağızlarımızı açmış, bekliyoruz; sunduğu şaraplar sersemlik vermez başa, balarısı yapmadı onun balını.

Sevgili, ya ağzımızı tut bizim, yahut da bil ki yedinci kat yerin altında gizlenen define meydana ha çıktı, ha çıkacak.

A Tebriz şehri, hani Şemseddin yokken şöhret bulmuştu, her yana yayılmıştı adı sanı, o zamandan haberin varsa o zamandan bahset, onu söyle.

XLIII

Kendimizin düşmanıyız da bizi öldürenin dostuyuz; denize gark olmuşuz, denizin dalgası öldürüyor bizi.

Bu çeşit gülerek, seve seve tatlı canımızı veriyoruz, çünkü o ecel, bizi ballar, şekerler gibi tatlı tatlı öldürüyor.

Kurban bayramında kendimi besili gösteriyorum. Çünkü o âşıklar kasabı iyi ve güzel olanı kesmek istiyor.*

O nursuz, pîrsiz şeytan, ondan mühlet isteyip duruyor; yarın değil, öbürsü gün öldürürüm diye o da mühlet veriyor ona.

İsmail gibi bir güzelce boyun ver hançerine, boğazını çekme sakın; çekip bağrına bassa da o basıyor, öldürse de o öldürüyor.

3980 Azrail'in haddi değildir âşıklara el uzatmak; aşka düşmüş âşıkları gene aşk öldürür, gene sevda öldürür.

* Öldürülenler, keşke kavmim bilseydi diye naralar atmada; sevgili görünüşte öldürüyor amma gizlice yüzlerce can vermede.

Yeryüzüne benzeyen bedeninden bir baş çıkar da bak; seni göğe mi çekiyor, yoksa öldürüyor mu?

Can bir yeldir alıyor, şarap bir candır veriyor; can doğanını kurtarıyor, salıyor, gam kuzgununu öldürüyor.

Kendi Mesîh'ini darağacında öldürse bile, öldürdü diye şüphelenen Hıristiyan'dır ancak, inanan bu şüpheye düşmez.

Âşıkların her biri bir Mansûr'dur, kendini öldürtür; âşık olmayansa kendini bile bile öldürür gider.

* E.N.:Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı bu baskıya eklenmiştir.

Ecel, insanlara her gün yüzlerce defa çatar; Tanrı âşıkıysa ecel çatmadan, sebepsiz olarak kendini ölüme teslim eder.

İnkâr eden kendini öldürür amma ben susayım mı, yoksa âşıkların ölümlerindeki sırrı söyleyeyim mi?

Tebrizli Şems, tanyerinden güneş gibi doğdu, pervasızca yıldız mumlarını söndürüyor.

XLIV

İşte buracıkta gökyüzünü döndüren o ırmak; işte buracıkta Ay'ın, Zühre'nin hayran olduğu o yüz.

İşte buracıkta her topu birliğe çelip meydana sokan o padişah çevgeni.

İşte buracıkta o bilgi tahtasını gemi edinen, gemisine binmeyeni tufanlara boğan Nuh.

Kim ondan hırka giyerse feleğin hırkasını çeker, alır; kim ondan bir lokma yerse o lokmadaki hikmet, onu Lokman haline getirir.

Yazı, kışı, sırayla değildir o padişahın; şu ânı bana kış yapar, sana yaz.

Tapısında dikenle gül birdir; dikenin ucuyla birini yaralar, öbürüne dikeni güllük gülistanlık eder.

Kim suya kaçar, sığınırsa, su emriyle ateş kesilir; fakat onun sevgisiyle ateşe atılana ateşi reyhan haline getirir.

Ben şu kuvvetli delile dayanıp söylüyorum; delilim baştan başa şüpheden ibaret bile olsa o, o şüpheyi delil yapar.

(s. 194) A adam, ne diye şeytana bakıp kalırsın? Sen şuna bak, şuna dikkat et: O, andan âna insanı şeytan haline sokar, şeytanı da insan haline.

İşte buracıkta abıhayata sahip olan o Hızır; diriye ölümsüzlük bağışlamada, ölüyü hayvan yapıp gitmede.

Filozof, buna "illet-i ûlâ – ilk sebep" adını takar amma o, kerem eder de filozofun illetine de bir derman verir.

Tüm varlık aynasının özüdür o, soluk verme o aynaya; çünkü soluk verirsem buğulanır, suçlu sayar beni.

Soluk verme aynaya da seninle solukdaş olsun ayna; sen ona soluk verdin mi senden yüzünü gizler o.

Senin de küfrün, imanın onun buyruğuyladır, senden başkalarının küfrü, imanı da; ondan baş çekme; onun gözleri imanı yağmalar gider.

Tanrı tapısında kendisini hiçbir şey bilmez sayan her şeyi bilir, anlar; fakat ona karşı bilgi satmaya kalkışanı, gayreti, hiçbir şey bilmez bir hale kor.

* Bu bilgi, bu taklit, bu sanı, senin için bir ekmek tuzağıdır; iyiden iyiye, görgü halindeki bilgiyi ancak Kur'an'ı belleten verir; kim verdiyse bu bilgiyi o bilir.

O körün kapı kapı dolaşıp durması, ümitsizliktendir; gözüne ilaç aramaz da boyuna ekmeği anar durur.

Bu söz, dünyaya sular bağışlamak, bedenleri can haline getirmek için uçsuz, buçaksız aşk denizinden akıp gelen bir sudur.

Balık olmayan, suyun sonunu arar; fakat balık kesilen, hiç suyun sonunu düşünür mü?

Âşıkların yoluna yoklukla, gerçeklikle gelirsen Tebrizli Şems seni erlerin sohbetine alır, er eder.

XLV

Ayrılığı altı yandan da saldı mı hiçbir şeyin faydası yoktur artık; gönlü dileyen, gönlün kanını koklar, o kokudan hoşlanır da bu yüzden gönül kan kesilmiştir.

4010 * Kimse benim halimi anlamasın, benim için o feryat etsin, feryadım ondan duyulsun diye aşkıyla çeng çalmasını öğrendim.

A her yana koşup duran, bir türlü işin bir araya gelmedi gitti; senin işini bir araya getirecek, bir düzene sokacak olan, ancak altı yana sığmayandır.

Arslan ceylanı paralar; bizim arslanımızsa görülmemiş bir arslandır, ceylan resmine üfürür, can verir, ceylan yapar onu.

İçini lâleye döndürür, dışını safrana; bir an olur seni kızılbey yapar, bir an gelir sarı yapar, soldurur, sarartır.*

O denizin dalgasını arama, o denize ırmaktır yardım eden; sen, iki yağ parçası olan gözlerini ışık ırmağı haline getireni ara.

Yeniay gibi şu gamla eriyip inceleyen ay yüzlüye ne mutlu; ne güzel kişidir, ne şeker huyludur o kişi ki o şekerkamışlığının huyuyla huylanmıştır.

Aşk mührünü kabullenmek için mum gibi yumuşayan demir, taşı inci haline getirir, toprağa amber kokusu verir.

Şarap, yahni, kebap isterse yanıp kavrulmuş gönlümü kebap, kanlı gözyaşlarımı şarap olarak huzuruna götürürüm, ona sunarım.

* "Kızıl Bek" sözü aynen böyle, Türkçedir.

Leylek gerçeği bilir, mülk sahibini tanır da "lek, lek – senin, senin" der; üveyik kuşuysa perde ardındadır da o yüzden kû, kû – nerde, nerde diye öter durur.

Suyu, yağı azalt da sus, yağ gibi eriyedur; ne mutlu o yüzün derdiyle kendini eritip kıl gibi inceltene.

XLVI

Aşk, âşıkı halka adamakıllı düşman eder; âşık tamamıyla halkı bir yana bıraktı mı da aşk yüzünü ona döndürür.

Halka yarayan kişi, aşka yaramaz; çünkü kahpe canın yüz tane kocası olabilir.

Başkalarına yaramayan, herkes tarafından atılan, bir yana bırakılan âşıkı aşk padişahı yanına alır, diz dize onunla oturur.

Halk onu sürdü, kovdu mu halktan kesilir, halkın huyunu bırakır; içten de, dıştan da aşkın huyuyla huylanır gider.

Can, halk tarafından kabullenirse hatırı ona gider; herkese gönül verir, her yana hırsızlamaca bakınır durur.

Aşk onu gördü mü der ki: Saçlarım gölgelendirir seni; âşık o saçların gölgesine daldı mı artık miskler, amberler koklamaya başlar.

Fakat ben miski, amberi de o koku alma duygusuna düşman edeyim de aşk her ikisinden de zorla vazgeçsin.

Âşık bizi anarak misk koklar amma isteğe yeni atılmıştır, küçücük çocuklar gibi nerde, nerde deyip durmadadır.

Çocukluktan çıktı da bilgi gözünü açtı mı ırmak kenarında koşar mı hiç? Atılır ırmağın içine.

Yeni işe koyulmuş âşıksan acıya alış, acılar ye, acılar iç de Şirin, Husrev'in balından ilaç versin sana.

Belki böylece Tebrizli Şems'ten bir sarhoşluk elde edersin de iki âlemin de ötesinden seni senden alıverir, sensiz bırakır seni.

XLVII

Şekerkamışı dengini aç ey güzel, aç da yaşayışımız tatlılaşsın; kendine gel, bak, şimdicek halkı gamlara daldırmak için gam dumanı geldi, her yanı sardı.

A renksizlik rengi, Ay gibi ne işlerin var senin; hani Ay da ışığıyla taşları lâ'l haline getirir, meyvelere renk verir, tat verir ya.

A Ay, perdeyi kaldır, şeker yükünü gizleme de senin o gümüş kucağında ahvalimiz altına dönsün.

Aşkın kendinden geçirir, şaşırtır adamı; yüzün neşe verir, güldürür insanı; çünkü deniz o işi eder, çünkü inci bu işi.

Bir seher çağı, güneşin gönül yurdunda doğdu, kılıç vurdu; gökyüzü dayanıyorsa vur kılıcı canın boynuna.

Gözün gözlere öylesine bir şarap sunar ki gözler yetmiş perdeyi de aşar da yolu, izi görür.

Bir gece yalnız kalırsak padişah Salâhaddin'in bize gösterdiği lûtufları, ettiği ihsanları kulağına söylerim senin.

XLVIII

Hem şarap satan dudakların şarabı ucuzlattı, hem şuh, sarhoş gözlerin koca sağrağı döndürdü.

Hem de güneş yüzün, dünyaya ışıklar bağışlamada; zehri panzehir yapmada, küfrü iman.

Kimi gözüne alırsa gözünü aydınlatır onun; kimi candan ederse sevgiliye gark eder onu.

Onun can padişahı geçip kürsüye kuruldu mu gökyüzünü birbirine katar, Arş'ı tir tir titretir.

İhtiyacından herkesin kâsesine göz diken kişiyi lûtfu kucakladı mı padişahla aynı kâseden yemek yiyen ulu bir kişi eder.

XLIX

O kişinin adını an ki ölü onun güzelliğinden dirilir; bütün dünyanın ağlayışları, onunla buluşunca gülüş kesilir.

O kişiyi an ki güzelliği yüz gösterdi mi bütün dünyanın güzellikleri ona kul köle kesilir.

Abıhayat tamamıyla tahtının altından akar; ırmağının suyunu içen ölümsüzlüğe kavuşur.

Bir gececik güneş, tahtının basamağını öpmüştür de o yüzden şu dönüp duran gökyüzünden dünyaya ışıklar saçar.

Âşıkların yaşayışı düşkünlüktedir; onun için de onu umanın toprağı ayaklar altına döşenmiştir.

Ceylanların göbeklerindeki misk, miskin o güzelim kokusu, onun alnına dökülen saçlarından saçıldı da arslanın burnu bu kokuyu aldı, meşeliklerde avlanmak için coştu, kükredi.

Âşıkın kanatları gönül ateşinden yandı da âşık, Güneş gibi, Ay gibi kolsuz, kanatsız uçmaya koyuldu.

Ne mutludur Tebrizli Şems'in lûtfunu bulan can; dokuz kat göğü de geçti de mekânsızlık âlemine ayak bastı.

L

Bütün sâkîlerin övündüğü sâkîsin sen, gece gündüz işte güçte ol; gözün daima mahmur olsun, canımız da boyuna içsin dursun.

A güzel, içildikçe içilen meclisinde akılların akılları başlarından gitsin; a dilber, coştukça coşan aşkınla ne baş kalsın, ne sarık.

Mısır'daki kadınlar gibi canın gönlü de doğransın, elleri de; Mısır Yusuf'u da boyuna çarşının pazarın birbirine girmesine sebep olsun.

A sâkî, senin elinden ne eller elden çıktı; sarhoşun, senin elinle boyuna muradına ersin.

Kafamız yellerle, kırbamız sularla dolsun; yelimizi de aşk kabullensin, suyumuzu da aşk.

Güzeller padişahı beyimiz, efendimiz olsun, aşk tutsun, kapsın, kucaklasın bizi, devletin, ikbalin canı dostumuz olsun, talihle baht eşimiz.

Baş çekmedeyiz, başımız hoş, birbirimizi çekip kucaklıyoruz; şu varlığımız, daima sırları kendisine çeksin dursun.

LI

Dün gece gene filimizin hatırına Hindistan gelmişti; deliliğinden ta sabaha dek gecenin perdesini yırtıp duruyordu.

Dün gece sâkînin kadehleri tamamıyla dopdoluydu; hey gidi hey; dilerim, kıyamete dek ömrümüz hep dün geceki gibi geçsin.

4060 Şaraplar coşmuştu ondan, akıllar başta değildi onun yüzünden; güzel yüzünden parça buçuk da neşeli olsun, tüm de; gül de sevinsin, diken de.

Sarhoşların, afiyetler olsun sesleri ta göğe yükseliyordu; elimizde şarap kadehi vardı, başımızda yeller esiyordu.

Onların yüz binlerce gürültüsü göğe ağmadaydı; orda binlerce Keykubad secdeye kapanmıştı.

(s. 195) Kutluluk günü, devlet günü, başımıza gelmiş, konmuştu; arı duru, tertemiz kardeşlerden böylesine bir gün doğuvermişti ansızın.

Denize benzer bir şeydir dalgalanmıştı, gökyüzü bu gece ondan bir eser bulmuştu da başına koymaya, yüzüne sürmeye koyulmuştu.

Maddeye ait her şey, karanlıklarla yolları bağlıyor, kesiyordu; derken Tanrılık ışığı o kapalı, o bağlı yolları açmaya başlamıştı.

O hava esince duygu düğümleri öylece nasıl kalır; bu murada erişen kişi nasıl olur da olduğu gibi kalakalır?

Müslümanlar, yeni baştan ömür sürmeye başlayın; çünkü sevgili, yokluk yurdunu varlık âlemi haline getiriyor, âşıkların dileğini vermede, onlara insaf etmede.

Sevgilimiz bundan böyle düşkünlerin özrünü kabul etti demektir; çünkü o nerde sâkî olursa, orda hiç kimsecikler doğru yolda kalamaz, hiç kimseciğin aklı başında olamaz.

* Müslümanlar, yardım, lûtuf denizinin coşup dalgalanması, içtihat şatafatını da kırdı geçirdi, inanç fermanını da yırttı gitti.

O yardım, o lûtuf, padişah Salâhaddin'dir; o bir Yusuf'tur ki mezatta müşterisi ancak Mısır azizi olabilir.

LII

Dün âşıklar meclisinde sâkî de beydi, çalgıcı da; birbirimize girdik, çünkü tut-kap günüydü.

Bu coşkunluğumuzu görünce araya düşünceli akıl girdi amma düşünceli aklın öylesine ateşte yeri mi olur?

Âşıkları avlamada yüzlerce can gözü tuzak kurmuştu; aşk yayından binlerce ok uçuyordu.

Ejderhâ gibi bir ceylan, meydanı tozutmaya başladı; arslanlar bile onun karşısında değersiz birer dağ keçisiydi sanki.

Orda ihtiyâr bir adam gördüm; gözleri kan çanağına dönmüştü, saçı sakalı süt gibi bembeyazdı.

Bir de gördüm ki o ceylan hemencecik onun yanına koştu; gökler birbirinden ayrıldı; sanki bu bir düzendi.

Kavgadan gürültüden Güneş kâsesi de kırıldı, Ay kâsesi de; çünkü sarhoşların sağrakları adamakıllı doluydu.

Kutlu cana, bu haller nedir diye sordum; dedi ki: Kendimde değilim, ben de bilmiyorum, fakat hep o ihtiyârın fitnesi bunlar.

A Tebrizli Şems, sarhoşlarının halini gene sen bilirsin; a efendim, bir kusur ettiysem bağışla; ne gönlüm var, ne elim.

LIII

Gözler onun gözlerinden mahmurlaşmıştı; gözlerden gizlenmişti âdeta; böyle bir zamanda kötü göz nasıl oldu da dokundu ona?

Ne mutluydu o gecelerimiz ki miskten, amberden perdelerle örtülmüştür; ne mutlu sabahlardı o sabahlarımız ki sevgilinin nuruyla kâfurla dolu bir hale gelmişti.

Arş'ın, Kürsî'nin yücelerinden aferin, maşallah sesleri geliyordu; öküze, balığa dek her taraf nurlarla dolmuştu.

Her yanda onun güzelliği yüzünden değersiz hale gelmiş bir Leylâ vardı, zerre zerre bütün varlık, adı sanı yayılmış bir Mecnun kesilmişti.

Gönül onun yüzüne karşı, coştukça coşan bir Bâyezîd olmuştu; can saçlarına asılmada Mansûr'a dönmüştü.

Sevgiyi arttıran ışığı bir kere daha getir, bir kere daha gel de işretimizden uzak kalan kişi kör olsun gitsin.

Bir sâkî koca bir sağrakla geldi de beni benden aldı; huriler bile onu kıskanıyorlardı, ne çeşit güzellikti o, sarhoşluğumdan bilemedim ki.

Tebrizli Şemseddin'in şekli, onun yüzü gözü, aşkın da canına candır; zaten bu, aşk defterlerine ta ezelde yazılmıştı.

LIV

Bir gül bahçesinden bir dal kırdıysam ne oldu ki? Kendimden geçtim de bir sevgilinin saçlarına sarıldıysam ne çıkar yâni?

İnancı olmayan kişi gibi kendi kendimi yaralamışsam ne olmuş ki? Bir yankesicinin aşırdığı malı aşırdıysam ne olmuş sanki?

Koca Bağdat'tan bir zembil eksik olmuş, bu da bir şey mi? Ambardan bir buğday alınmış, ne çıkar bundan?

A felek, şu hile, şu düzen ne vakte dek sürecek? Bir ancağız sevgili, sevgilisiyle bir hoşça otursa n'olur yâni?

Onun söylenmedik gizli şeylerini söyleyeceğim işte, sana ne? N'olur söylesem de birazcık gönlüm ferahlasa?

Âşıkla sevgili arasında bir iştir olmuş, geçmiş; sen ne âşıksın, ne sevgili, sana n'oluyor?

Lûtuf afsununu okuduysa lâ'l dudağından ne eksildi ki? Bir hastanın canı, İsa'dan şifa bulduysa n'oldu yâni?

Bu gece berat gecesiyse herkes bir berat buldu demektir; benim yanıma da yazısız bir ay yüzlü dilber gelirse ne çıkar bundan?

A Tebrizli Şems, senin aşkınla deli divane olur da âşıkları işten güçten alıkorsam, onların pazarını altüst eder, dağıtırsam n'olur ki?

LV

Seher çağı gönlümü alıp gitmek için sarhoş bir halde çıkageldi güzelim; Müslümanlar, sarhoş güzelin elinden medet.

Dün yüreğim çarpmadaydı, iki gözüm seyiriyordu; gönlüm kime kavuşacak, gözlerim ne görecek demiştim.

Seher çağı bu düşüncedeydim, derken aşkın, Ay gibi neşeli neşeli çıkageldi.

Ben kim oluyorum? Su, yel, toprak, ateş bile ondan sarhoş olmuş; onun ateşi bana da neler eder, toprağa da, yele de.

Aşk ondan gebedir, bu cihansa aşktan gebe; bu dünya şu dört unsurdan doğdu, fakat dört unsur aşktan doğdu.

LVI

Sevgilimizin aşkı gayb âleminden hançer çekti mi istesem de, istemesem de tutar, beni kendine çeker, bağrına basar.

Birisiyle kilitle anahtar gibi eş oldum; o anda vurulmuş kuş gibi kanatlarım serpiliverdi, kanatlıktan çıktı gitti.

Âşıklarının küfrü de onun aşkının yazısı, dini imanı da; and olsun Tanrı'ya, hâşâ, o yazı başka bir topluma yazılmaz.

Açtı mı, açılır, saçılırım; bağladı mı, bağlanır kalırım; meydandaki top kim oluyor ki kendiliğinden çevgenden baş çeksin.

Gâh İbrahim gibi beni ateşe çeker; gâh da beni Ahmed gibi ateşten alır, Kevser'e götürür.

Ateşi mi daha hoş, yoksa Kevser'i mi diyorsun; o padişahın beni bir hoşça tutup çekmesi yok mu, nereye çekerse çeksin, o çeksin daha hoş bence.

Su da hoştur, ateş de; dert de onun vergisi, rahat, huzur da; bütün bu sebepleri gözleri bağlamak için düzüp koşmuştur.

Dostu düşman gösterir, suyu ateşe döndürür; bir mümini ansızın tutar, kâfirlerin halkasına katıverir.

Aşkı sarhoşlara da, serkeşlere de bağlayıştır, çözüştür; o aşk serkeşleri saçlarından tutar da o çembere, o daireye sokar gider.

Çekinmemek de onun vergisidir amma gene çekinmeli, ihtiyatlı olmalı; ananın çocuğuna karşı gösterdiği ihtiyatı da o vermiştir zaten.

LVII

O aşk padişahı atına bindi, karanlıklar ağını yırttı; on beş günlük dolunay gibi, bayram gününün güneşi gibi belirip çıktı.

Hizmetindeki yıldızlar yüz binlerce, milyonlarca; her biri de onun yüzünün nuruyla parladıkça parlamada.

O kutlu devranda burçları geçiyor, âşıklarının ateşten burcuna ulaşıyordu.

Derken gönlüne ben geldim, her yana baktı, orda, hiçbir safta göremedi beni.

Yakınlarına, filân dedi, neden ortada yok, o harap âşık, o her zaman tapımda olan sevdalı, neden görünmüyor?

Her gece, gelince onun mum gibi yanmakta olduğunu görür; her sabah, ağarınca onun feryatlarını duyar; nerde o?

Merhamet denizleri gönlünden coşup dalgalandı; hem her yana bakıyordu, hem dizgin kasıyordu.

Âlemin bütün ateşleri diyordu, onun ateşinden yandı, tutuştu da aşk afsunlar okuyup gönlüne üfürmeye koyuldu.

4120 Nerde o bir avuç toprak ki ay ışığı gibi ona vurduk da tıpkı ay ışığına döndü, yerden Ülker yıldızına dek vurdu, her yanı parlattı.

Aşkımızın sınayışına karşı Circîs gibi yüz kere dirildi, yüz kere şehit oldu.

Nerde o âşık ki yokluk, yaratıştan gebe kaldı da o kutlu talihi doğurdu, göbeğini de Tebrizli Şems'in aşkıyla kesti.

LVIII

Güzel yüzlülerin güneşi salınmada, yol verin; yüzlerinizi onun yüzünün güzelliğiyle Ay'a döndürün.

Eski ölülere yüzü yüzlerce can vermede; bu âlemden geçip gitmiş âşıklara haber salın.

O iki sâkînin gözleriyle dudaklarının elinden her an şarap için, her zaman maşallah deyin.

Bir ovaya benzeyen yüzünde bir görülmemiş kuyu kazmışlar; o ovaya gidin, o kuyuya düşmeye bakın.

Çadırlarda bir aydınlık, bir parıltı belirdi, atlarınızın kulaklarını o çadırların kurulduğu yere çevirin.

Çadırının kurulduğu yer, kehribar gibi, âşıkları kendisine çekmede; a âşıklar, artık bedenlerinizi saman çöpü haline getirin.

(s. 196) Onun sarhoş, mahmur gözlerine dikin gözlerinizi, aydınlansın gözleriniz; kötü göz için ağlayın, vah vah deyin.

4130 Canların padişahı Tebrizli Şems'tir; şimdi padişah odur; ona yüz tutun, kendinizi o padişaha karşı mat edin gitsin.

LIX

Geldim, yüzümü sevgilimin ayaklarına sürmeye; geldim, bir ancağız ettiğim işten dolayı özür dilemeye.

Geldim, yeni baştan onun gül bahçesinde hizmet etmeye; geldim, ateş alıp kendi dikenimi tutuşturarak yakmaya.

Geldim, şu geçip giden tozu, kiri temizlemeye; sevgilim için iyi işimi kötü saymaya.

Geldim, ağlayan gözlerle, o düzenci güzelin sevgisiyle gözlerimden akan kaynakları görsün diye.

Kalk ey hiçbir şeye eş olmamış aşk, sevgiye yeni baştan başla, merhamete yeni baştan giriş; öldüm, ikrarımdan da boşaldım, vazgeçtim ben, inkârımdan da.

Çünkü senin arılığın, senin duruluğun olmadıkça varlık âleminde arı duru olmaya imkân yok; sensiz gamdan kurtulmak, iyileşip düzene girmek mümkün değil.

Görünüşte sustum ben, fakat bilirsin ki kanlar içen gönlümde kanlara bulanmış sözler var.

Ben susarken yüzüme iyi bak, iyi dikkat et de senin eserlerini bir iyice gör.

Bu gazeli kısa kestim, geri kalanı gönülde; beni o mahmur nerkislerle sarhoş edersen söylerim.

4140 Ey sözünden kalıp susan, ey eşinden ayrı düşen; nasıl oldu da o keskin aklını yitirdin de böyle şaşırıp kaldın?

A susakalan, şu ateşli düşüncelerle ne âlemdesin; düşünceler ağır, büyük ordularıyla gelip çatıyor.

Sözü insanlara söylerler, yalnızken hiç kimsecik sevgilimin sırrını kapıya, duvara söylemez.

Yoksa sen adam mı bulamıyorsun da böyle susup duruyorsun? Hiç kimseyi sözlerine mahrem görmüyorsun sen.

Yoksa sen tertemiz âlemden misin? Şu leşe bulanmış tabiat köpekleriyle tabiat âlemine karışamıyorsun, şu âlemle uzlaşamıyorsun vesselâm.

LX

Aşk güneşi, her zerreye şarap sun; her kılımız o başa bir Ca'fer-i Tayyar kesilsin.

Zerreler her an senin güneşine doğru uçuşup dururlar; senden kim muradına erişirse, kim senin şarabını içerse kutlu olsun, nasibini bulsun.

Nerde saçının bir teli hevesle oynarsa, varlık dokumamızın argacına arış olsun, varlığımıza karışsın gitsin.

Buluşma yurdundan uzak, gam çölünde nice defalar darağaçlarına çekildim, artık gam, darağaçlarına çekilsin.

Her an gülün kınamasını çekip duran diken, gül bahçesinin sahibi olsun da gül hasedinden ağlamaya koyulsun.

Yeşillikte güle tapanlara gizli bir düşmandır yılan; şu yeşillik yılansız bir hale gelsin de gülün düşmanı varsın hastalansın.

Adamın derddaşı olmadıkça dert çok zordur; adamla düşen kalkan, derddaş olsun da artık dert, gam, hor, hakir olsun gitsin.

LXI

A çalgıcı, şu perdeyi vur, şu perdeden çal: Yol vuranlardan aman, yol kesenlerden feryat; hele bizi perişan eden, hele bizi yele verip savuran şu yol kesiciden el aman.

A çalgıcı, şu yol kesmeyi sen de o yol kesenlerden öğrendin; çünkü talebede hep hocasının şiveleri görünür.

A çalgıcı, yüzünü yokluğa çevir, çünkü varlık yol kesicidir; çünkü varlık haindir, hain korkak olur, hiçbir korku çeken de neşeli olamaz.

A varlık, var olanların yolunu vuradur; çünkü can şu varlık yurduna hiç gelmemiş, yokluktan hiç doğmamış sanıyor kendini.

Biz çöllere düşelim de yokluk ovasının yolunu tutalım; çünkü varlıkta bunca bağlar var, yokluktaysa bunca ferahlıklar.

Şu yokluk bir deniz, biz de balıklarız, fakat varlık âdeta olta, âdeta ağ; ağa düşen, oltaya tutulan, denizin zevkini nerden bilecek?

Tuzağa tutulan, dört unsura bağlanmış, çarmıha gerilekalmıştır; bil ki o, aptallığından dileğin, isteğin peşinden koşar durur.

Sabır ateşin, varlık ateşini yakar, kül eder; ateşle varlığı, varlıktan doğan bedeni yak ateşlere.

* "And olsun soluya soluya koşanlara" âyetindeki çakmaktaşını çakış, ancak sabır ateşidir; "Tırnaklarıyla bastıkça taştan kıvılcım çıkaranlara" âyetinde anılanlar da ancak yiğit canlardır.

Taşı kapar, oyunu utar da sen kalakalırsın; sonucu bakalım kim kalır, kim kazanır? Sen sonuna bak; yoksa bu dünya satrancındaki şu savaşıp çalışma nedir ki?

Bâzı kere yampiri giden piyade, zulümle şahın yolunu keser; ben de vezir olduysam ne var, yampiri gitsem bile dumanı doğru çıksın.

Sonuna dek piyade olarak doğru düzen gittim de vezir oldum, vezirin yolunu kesen bağlar râm oldu bana.

At ona der ki: Senin bunca konakların, bize bir konaktan ibarettir; kıyamete dek bütün bu konaklar iki adımdır bize.

Beden hacca yüz konakta konaklaya konaklaya gider, gönülse bir adımda varıverir; göz gibi, gönül gibi yol almak gerek.

Şah der ki: Sizin şu debdebeniz hep bendendir; gölgem olmasaydı hepsi de yel olur giderdi.

Atın bir değeri kalmazdı, fil sivrisineğe dönerdi, evler Âd kavminin evleri gibi yıkılır giderdi.

Şu binlerce oyunun bir kişi tarafından oynanageldiğini gördüm de bu satrançta kazanmak da bir geldi bana, yutulup kaybetmek de.

Kazanıp kurtulmada mat olmak var, mat olmada kazanıp kurtulmak var; o bakıştan mat olduk padişahım, o bakış eksilmesin bizden, hep bize bak sen.

LXII

4170 Miskle amber, sevgilimin saçlarını koklasalar kendi kokularını bir yana bırakırlardı da hemencecik onun saçlarını koklamaya koyulurlardı.

Kâfirle mümin, onun güzel huyunu anlasalardı kendi huylarından vazgeçerlerdi de hemencecik onun huyuyla huylanırlardı.

Yüzünden ansızın bir güneştir doğar, parlar da perdeleri yırtar, şu işi gücü bir tek iş güç haline kor.

Tanrı, kendi zevâlsiz sırrını o anlatsın, o sırrı feryatlarıyla o bildirsin diye beden çenglerini canların ellerine vermiştir.

Öfke, aşk, kin, haset, ihtiyaç tellerinin her birinden bir başka ses çıksın, bir başka nağme belirsin de bir âhenktir doğsun, maksadı budur işte.

Ne mutlu o beden çengine ki Tanrı eli akort etmiştir onu, sonra da kucağına almıştır, kendisi çalmaya başlamıştır.

Dünyada çenglerin ustası o çengtir; eyvahlar olsun o çenge ki onunla yarışa girer, onu beğenmez de ondan üstün olmaya girişir.

Yel bile Tanrı çenginde gizli güzelim bir teldir ki feryatlarla o büyücü gözleri över durur.

Tebrizli Şemseddin'in sarhoş nerkisleri öylesine ceylan bakışlıdır ki, o ceylan, arslanları avlar.

LXIII

Yüzünü ekşittin; yoksa dün içtiğin şarap tutmadı mı seni, sana sâkîlik eden o güzelim padişah değildi de bir yabancı mıydı?

Kem gözün korkusundan yüzlerce defa yüzünü ekşittin; hangi Yusuf gelmiştir de kötü göz yüzünden kavgalara düşmemiştir?

Kem göz incitir, yaralar onu amma sonu hayırdır; kem göz, Tanrı koruduktan sonra hiçbir zarar veremez.

Kendine gel de korkma kem gözden, o ay yüzlüyü, o İkizler burcunda olmayan görülmemiş, eşsiz güzeli gizlemeye kalkışma.

Tatlı erlerin gönüllerinde aşkın bütün acılıkları şaraptır, kebaptır, şekerdir, helvadır ancak.

Bu şarap, meze sözü de şaşının hayali; ucu bucağı olmayan o denizde, denizden başka hiçbir şey yok.

Bir zaman ıssılık ek, bir zaman soğukluk biç; şu sıcak, soğuk da Tanrı buyruğu olmadan olmaz.

Kendine gel; sus da can gibi susarken naralar at; sen de gördün ya, çevremizdeki şu susanların içinde bir tek bile söyleyen yok.

LXIV

Güzeller beyine gene bir başka güzellik fermanı geldi; güle, gül bahçesine, nesrine bir başka can geldi şimdi.

A alımlı güzel, Tanrı sana yeniden yeniye ihsanlarda bulunsun; a apaydın dilber, nurlandıkça nurlan.*

Candan daha hoş ne olabilir? Can bile senin bastığın toprağa feda olsun. Ay'dan daha güzel ne vardır ki? Ay bile senin ışığının önünde görünmez olur.

Her canlı senin sevgine canlar feda eder; her yepyeni, güpgüzel gül bahçesi senin bahçelerinden fayda ummadadır.**

Varlık, yokluktadır dediniz ya, bunu inkâr etmiyorum; güzel olarak beliren şeyin tekrar belirsizlik âlemine dönmesi elbette mümkündür.***

Şu usanç, canı tutmuş da sen de bir şey söyle diye çekiştirip duruyor; kim görmüştür olmayacak bir şey için adamın yakasına yapışan adamı?

* Bu beyit Arapçadır.
** Bu beyit Arapçadır.
*** Bu beyit Arapçadır.

LXV

Gönlüm, hem yol gösterir, hem yol keser; hem bir çengeldir, her şey ona asılır, hem herkesin ihtiyacı olan padişah altınını basar.

Hem feryat eder, yolumu vurdular diye bağırır gönlüm; hem de aptal yankesicilerin yollarını vurur.

(s. 197) Gönlüm hem şahne gibi hırsızları arar, hem de hırsızlar gibi gece yarısı yol keser.

Gâh Tanrı buyruğu gibi başlara kasteder gönlüm; gâh başı kesilmiş kuş gibi çırpınır, Allah, Allah der.

LXVI

Gözlerin lûtuflarda bulunacağını vaad etti de canım neşelendi; ne de sâf kişidir sarhoşların vaadlerine inanan kişi.

Gönlü güzel canım, âşıkların sözlerini duyunca can verdi âdeta, bu sözleri canına aldı, bağrına bastı.

Burç burç, ev ev arıyorum o güneşi; nerde komşulardan gizlice bir yere koyup gizlediği anahtar?

4200 Saçlarına misk dedim de saçları bu söze kızdı, Hindu'ya benzeyen saçlarını bozguna uğrattı, Türkistan'a yüz tuttu.

Padişah değilim, ayağının bastığı toprak kesildim; fakat o, ayağına toprak kesilenin adını padişah taktı.

* Önce kedi gibi arslanın aksırığından meydana gelmiştim; sonra kediyi dağarcığa koyunca çok altüst oldum.

Arslan yavrusuysan, kedi değilsen yırt dağarcığı, hiç arslan dağarcığa girer mi dedi.

Dağarcığı yırttığımı görünce de iftira etmişler sana dedi, sen nasıl kedi olursun?

Yedi göğün ardından parlayıp duran Tebrizli Şems'tir; hasılı âlemin dört direğine de yepyeni bir aydınlıktır verdi o.

— R —

LXVII

Akıl yola düşenlerle âşıkların bağıdır a oğul; bağı kopar, yol apaçık meydandadır, görünüp duruyor a oğul.

Akıl bağdır, gönül bir aldatış, beden aşağılık bir şey, cansa perde; yol bunca ağırlık yüzünden gizlidir a okul.

Akıldan, candan, gönülden vazgeçtin de bunları bıraktın mı, tam anlayışa ulaşman, yolu apaçık görmen umulur a oğul.

Kendinden geçmeyen, benliğini bırakmayan er, er değildir a babam; candan olmayan aşk, masaldan ibarettir a oğul.

4210 Göğsünü, gönlünü onun buyruk okuna amaç et; iyice bil ki onun buyruk oku gergin yayındadır.

Onun çekiş okunun yaraladığı gönüle sahip olanın yüzünde, alnında yüzlerce alâmetler vardır a oğul.

İdris gibi yedinci kat göğün yücesine varsan, şunu bil ki sevgilinin aşkı en sağlam, en iyi bir merdivendir a oğul.

Nerde naziklerin, nazeninlerin kervanı varsa aşka dikkat et; kervanbaşı ancak odur a oğul.

Aşkı, bir dam gibi yeryüzüne gölge salmış, aşksa onun avcısıdır da göktedir sanki a oğul.

Aşkı bana da sorma, başkasına da sorma, aşka sor; aşk dile gelir, söylerse âdeta inciler saçar a oğul.

Aşkın, benim tercemanlığıma da ihtiyacı yok, benim gibi yüzlercesinin tercemanlığına da; gerçekleri söylerken onun yüzlerce tercemanı var a oğul.

Aşk, mecliste uyuyakalmış nazik kişilerin işi değil; aşk, yüreklilerin, pehlivanların işidir a oğul.

Âşıklara, gerçeklere kul köle olan kişi sultandır, padişahlar padişahıdır, sahip-kırandır a oğul.

Hilelerle, düzenlerle dopdolu olan şu dünya, sakın seni aldatıp aşktan alıkoymasın; bil ki vefasız dünya senden kaçar, geçip gidiverir a oğul.

4220 Bu gazelin beyitleri pek birbirini tutmadı, perde değişti amma anlam gene odur a oğul.

Kendine gel de bundan böyle sedef gibi sus; çünkü şu dilin gerçekten de sana düşmandır a oğul.

LXVIII

Kötü huyum var güzelim, sen beni mazur tut; senin güzel yüzün olmadıkça a güzelim, benim huyum nasıl güzelleşir?

Sensiz kışa dönüyorum, halk benim yüzümden azaba giriyor; fakat seninle oldum mu güllük gülistanlık kesiliyorum, huyum bahar huyuna dönüyor.

Sensiz gönlüm kırık, yaşayıştan usanıyorum, ne söylersem kötü oluyor; ben akıldan utanıyorum, akıl da senin yüzünden utanıyor.

Bulanmış, kokmuş suyun çaresi ne? Tekrar ırmağa karışmak; kötü huyun çaresi ne? Tekrar sevgilinin yüzünü görmek.

Can suyunu şu beden girdabında mahpus görüyorum; toprağı kazayım da denizlere yol açayım.

Gizli bir şarabın var ki ümitsizlere sunuyorsun da umanlardan hasretle bir feryattır göklere ağıyor.

A gönül, mümkün oldukça gözünü sevgiliden ayırma; isterse seni kucaklasın, bağrına bassın, isterse yan çizsin, senden bir kenara çekilsin.

LXIX

Efendim, yorgunum ben, karanlıklar içindeyim, sen apaydınsın, gündüzlerdesin; gecemin uzayıp gitmesinden şikâyetçiyim, kaçacağım, fakat nerelere kaçayım?

4230 Gecem ellerini uzattı da gündüzün eteğini tuttu, bir yerlere koyuvermiyor onu, gecem kaçılacak yer, fakat kaçıp sığınılacak bucak yok.

Rabbimiz, buluşacağımız gün nurlandırdıkça nurlandır bizi; Rabbimiz yarlıga bizi, sonra da bu yarlıganmayı bir elbise gibi giydir bize.

Rabbimiz, aramızdaki kırgınlık, dargınlık, ancak bedenimizin yüzünden; Rabbimiz, duvarın ardındaki bahçe, ne de güzel bir bahçe.

Rabbimiz kaldır duvarı da aradaki engel yok olsun; Rabbimiz, gerçekten utanıyoruz, özür dilemedeyiz.*

* Bu gazel Arapçadır.

LXX

Her gece kendi kendimi kucaklayınca kendimde sevgilinin kokusunu bulurum.

Dün aşk bahçesine gitmiştim; aklıma onu görmek hevesi düştü; sevgisi gözlerimden coştu da bir ırmak akmaya başladı sanki.

O sevgi ırmağının kıyısında biten her gülen gül, varlık dikeninden kurtulmuştu, Zül-fekaar'dan aman bulmuştu.

Çayırlıkta her ağaç, her ot oynamadaydı; fakat aşağılık kişilerin gözleri görmüyordu onları.

Ansızın o servi boylumuz bir yandan çıkageldi; bahçe kendinden geçti, çınar el çırpmaya başladı.

Yüz ateş gibi, huy ateş gibi, şarap ateş gibi; üçü de hoş; can, bu ateşler yüzünden altüst olmuş, darmadağın olmuş, feryatlar içinde, nerelere kaçayım deyip duruyor.

Tanrı'nın birlik dünyasında şu sayıya bir bucak yok; sayı, beş duyguyla dört unsur dünyasında zordan meydana gelme bir nesne.

Yüz binlerce tatlı elmayı sayar, eline alırsın; bir olmasını istiyorsan sıkıver hepsini.

Yüz binlerce üzüm, kabuk perdesinden meydana gelir, kabuğu kalmadı mı padişahın şarabı belirir.

Harfleri saymaksızın gönülde beliren sözlere dikkat et, neden meydana geliyor şu sözler? Renksizlik yok da asıl işi düzüp koşandan bir şekle bürünüp beliriyor.

Tebrizli Şems, padişahçasına oturup kurulmuş, benim şiirlerim de seçilmiş kullar gibi huzurunda saf düzmüş.

LXXI

Bir âşık, sanki sevgili kendisiymiş gibi sevgilisine kızdı; bir yazmacı, ünlü, adlı sanlı güneşe öfkelendi.

Hem de o yazmacı, bütün yazmacılardan daha yoksul; hem de o güneş, her ülkenin güneşi.

Güneş, yazmacının nazını görünce işte onun işi gücü bu, hadi bakalım, kendi kendine kalakal deyip bulutla yüzünü gizleyiverdi de,

Yazmacı gülmedikçe ben de buluttan çıkmam, onun gönlü hoş olmadıkça bende de huzur, karar kalmaz dedi.

İşin gücün asıl tek yazmacının elinde olduğu meydana çıksın diye, öbür yazmacıların deste deste yazmaları öylece kalakaldı.

O güneşe, candan, gönülden âşık olan kişi, sakın o tek yazmacının ayağının bastığı topraktan baş kaldırmasın.

O yazmacı kimdir söyleyeyim: Ancak Tebrizli Şems'tir o; her ülkeden doğan, her yanı ışıtan güneş, yalnız onun için doğmadadır.

LXXII

Tatlı ömür gibi geçip gitmeyi kuruyormuşsun, hatırla ama; ayrılık atına eyer vurmuşsun, hatırla ama.

Yeryüzünde de sana yüreği temiz dostlar bulunur, yerden biter gibi biter onlar gökyüzünde de; fakat önce eski dostla bir ahittir etmiştin; hatırla ama.

Sana karşı kusurlar etmişim, belki kinlendin, olur ya; a kin gütmeyen dost, geçirdiğimiz geceleri hatırla ama.

Her gece ay değirmisini yastık edinince dizimizi yastık edindiğin geceleri hatırla ama.

Senin havana düşmüşüm, Ferhad gibi ayrılık dağını delmeye koyulmuşum; ey yüzlerce Husrev'in, yüzlerce Şirin gibi dilberin kul köle kesildiği güzel, hatırla ama.

Hani bir deniz kesilen gözlerimin kıyısında, safran dallarıyla, nesrinlerle dopdolu bir aşk ovası seyretmiştin; hatırla ama.

Ateşli dileklerim gökyüzüne ağmada; Cebrâil Arş yanında âmin, âmin diyor; hatırla ama.

A Tebrizli Şems, yüzünü gördüğüm günden beri dinim aşktır, yüzün dinin de övündüğü bir yüz; hatırla ama.

LXXIII

4260 Merhaba ey ölümsüz can, ey muradına ermiş padişah; a her kırana can bağışlayan, a her ülkeye güneş kesilen güzel.

Bu dünya da, o dünya da, her ikisi de buyruğuna kul köle; istemiyorsan vur birbirine, ikisi de dağılsın gitsin, istiyorsan koru, mamûr et.

(s. 198) Yokluk güneşinin ışığını sal varlık âlemine de herkesi cennete de aldırış etmez, cehennemden de korkmaz bir hale getir.

Yoksullukla övünenleri can korkusundan kurtar; ressamın uğruna bütün şu resimleri, şekilleri kırıver.

Yüz binlerce kişinin kanını dökmüş olan kahramanın canından ölümsüz, zevâlsiz devlet ateşiyle dumanlar çıkar.

Lûtuflarındaki bu sırları, işin ta üzerine dalıp yoklukta mahvolan, varlığından tamamıyla geçip giden kişi anlar.

Gönlün o kıvılcımlı ateşte kızıl altın gibi güldüğünü gören kişi, çekinmeden, tiksinmeden canını mahveder gider.

Hey gidi hey, sen asıl altın, inci madenindensin; artık dünyadaki kimyalara başvurmak ayıptır sana.

Toprak beden, Tebrizli Şems yüzünden baştan başa bir kimya kesildi; o kimyanın parıltısını onların bakırına vurdur da hepsi altın olsun.

LXXIV

Arkadaş, başını kaldır da altın gibi sapsarı yüzüme bak; can verdim ben, ama gene de kalkana az ok at.

Şu ciğerim oklardan oklukirpinin sırtına döndü; aşkın ciğeri olsaydı aşkın da acırdı bana.

Ciğerden vazgeçtim ben, ne istersen ol de; bu sözden başka bir söz söylersem ağzıma vur.

Aşk sâkîsinin kuluyum, o tortulu dert şarabını içtim de sarhoş bir halde bir köşeye yığıldım, hayra da boş verdim, şerre de; öylece uyudum kaldım.

Gam gelirse ona derim ki: O gam yiyen geçti gitti; sen pazara git de bir rebâb al bana.

LXXV

Âşıkların semâ'ından atmosfere bir ışıktır, bir parlaklıktır vurdu; semâ'ı, çalgıyı inkâr edenlere, tutmayanlara deyiver: Tutmayın, ne çıkar.

Güneşin çevresinde dönüp duran topluluk, Tanrı payına düşmüştür; bir bölük halk da, bir topluluk da zemherinin çevresinde dönüp durmadadır.

Acı suyun içine dalmış bir topluluk Tanrı payıdır da, bir bölük halk, bir başka topluluk, balla sütün içinde gene de acıdır, gene de gamlı.

* Tanrı topluluğu, kıyamete dek yokluk-yoksulluk, övüncümdür benim nöbetini çalıp durur; a yoksul, mademki şarabın var, durma, gece gündüz iç, gece gündüz sun.

Yokluğu, yoksulluğu Tanrı ışığında ara, hırtı pırtı elbisede, çulda çaputta arama; her soyunan adam olsaydı sarmısak da adam olurdu.

Kuşların seslerini duyuyorsun da kanatlarını çırpmaya başlıyorsun; fakat gerçekten de uçmak istiyorsan ayağını zifftten kurtar.

Aklın can bağıyla bağlanmış, tabiatın ekmek bağıyla bağlı; beyninde sersemlik var, ellerin hamura bulanmış.

A her şeyden haberi olan, olgunluk çağına gelmişsen olgunların kıran çağı geldi çattı; Tanrı yardımı geldi çağı şimdi, müjdeci erişti, müjde verin.

A genç, ıssılığını başka yerde harcadın; orda ıssı olanın bu yanda içi geçer, orda hararetlenen, burda tıknefes olur gider.

Hararetliysen soğukluğa düştün gitti; soğukluğa düştüysen hararetlendin demektir; orda ıssılığa erdiysen çaresiz burda soğukluğa düşeceksin.

Fakat gene de umutsuzluğa düşme; Tanrı'nın ışısına son yoktur; bu güneşin karşısında cehennem bile bir zerreden ibarettir.

Yeter artık eşsiz korkutucu, çok söyledin; sus da dileyenleri mıhladız gibi dilsiz-dudaksız çek kendine.

LXXVI

Senin yüzünü görmedikten sonra tut ki yüzlerce dünya görmüşüm; ne çıkar? Senin sözün olmadıktan, senden bahsedilmedikten sonra tut ki sırrın da sırrını duymuşum; ne faydası var?

Seni ne Âdem rüyasında gördü, ne soyu sopu; güzelliğini kimlere sorayım, tut ki herkese sormuşum, kim anlatacak?

A gözlülerden bile gizli olan, seninle buluşmadıktan sonra tut ki cennette ebedîyim, hurilerle eşim, devlet yâr olmuş bana; ne anlarım bunlardan?

Her an senin şekerler gibi tatlı öfkeni görmedikten, ballar gibi tatlı nazını çekmedikten sonra tut ki mâna padişahlarına bile nazlanmışım, onlar bile nazımı çekiyorlar; ne fayda?

4290 Ayrılık bulutu senin ay yüzünü örttükten sonra o bulut tut ki başıma inciler, mücevherler yağdırmış, ne kârım var?

Sarhoşlara mum da senin yüzün, sevgili de; yüzünü görmedikten sonra her yan yüz binlerce şarap küpüyle dolmuş, ne çıkar bundan?

Hızır, ben yokken senin yüzünü görürse eyvahlar olsun bana; fakat yüzünü görmezse tut ki her an abıhayat içiyor; ne faydası var?

Şu aşağılık büyücü karı, şu dünya, mademki yok olup gidecek bir gün; tahtını, bahtını, dünya hazinelerini bana bağışlamışlar say; ne olur ki yâni?

Ta önüne ön olmayan demde gerçeklerin canları senin yoluna dökülüp saçılmış; yüzünü görmedikten sonra tut ki bu saçıları ben toplamışım; elime ne geçer ki?

Şu can Mısır'ımın azizi, senin yüzünü görmedikten sonra tut ki iki günde bir şeker dudaklı bir Yusuf satın almış; ne çıkar bundan?

Derdimden, çakmaktaşıyla demirden her an bir kıvılcım çakıp durmada; o kıvılcım çakmazsa gök gürlemiş, şimşek çakmış, bana ne?

O deli divaneyi bir gececik şu zincire konuk et; senin saçlarına sarılmaz, onları dağıtmazsa tut ki kendisi darmadağın olmuş; ne işe yarar?

Senin aşkın yüzünden bütün dünya kötülüğümü söylese pervam yok; tut ki bir gerçek hakkında yüzlerce yalan söylenmiş, bir doğruya yüzlerce iftira edilmiş; n'olur yâni?

Ayrılığınla iki dünyada da en mazlum biri varsa o da benim; artık zalim, tut ki senin mazlumundan feryat ediyor; varsın etsin.

A Tebrizli Şems, mahallenin köpeklerinden söz açmazsam tut ki dünyadaki arslanları övmüşüm, ne çıkar bundan?

LXXVII

Aşk arslanın kanımızı içmeye kalkışırsa tut ki içmiş; ne olur ki? Her an bir başka can feda etsem tut ki feda ettim, ne değeri var canın?

Şimdi sana bir sır açayım: Sen şarap olduktan sonra pervasızca şarap içtim ben; ama birisi gelecekmiş de sarığımı, ayakkabımı alacakmış; tut ki gelmiş, almış, ne olur ki?

Aklın başında, gösteriş yapıyorsun desem ne çıkar? Tut ki birbiri ardınca çakıp duran bu çeşit yıldırımlarla beraber gösteriş de yapmışsın; nen eksilir?

Canımın elinde ebedîlik fermanı var; görünüşüm bugünlük, yarınlık; tut ki ölmüş gitmişim, canım sağ ya.

Tanrı'dan bir deniz isteyip duruyorsun amma toprakta sürünen bir yılansın sen; balık olmadıktan sonra eline deniz geçmiş, neye yarar yâni?

Üzüm sıkıyorsun, sonra da ben riyazat çekiyorum diyorsun; şarap içmedikten sonra üzüm sıkmışsın, ne faydası var?

Yürekleri tertemiz sûfîlere, tortulu şarap içtiler diyorsun; tertemiz sûfîlerin şarapları var, ama sen tortulu şarap say onu, ne çıkar?

Bizim şarabımızı içip ağacında gülmeyen çiçeği tazeyse de, gülüyorsa da solmuş say.

A Tebrizli Şems, sen bir güneşsin, senden başkasından ışıklanmanın çaresi yok; sen olmazsan dünyada gece olur; tut ki yıldızları sayıp durmuşuz, ne geçer elimize?

LXXVIII

A çalgıcı, mademki padişahların tapısında perdeci oldun, padişahça perdelerden başka bir perdeden gazel okuma.

O padişaha kul olanların gönülleri hoş, kulluklarından bir eser bile belirmiyor; kanları pıhtılaşmamış, şarapları başa sersemlik vermez.

Her çeşit bağdan kurtulan kişinin görür gözü halkı da görür, Hakk'ı da; bütün halktan kaçar da herkese buyruğunu yürütür o.

Güneş gibi dünyayı aydınlatır o, gök gibi başı yücedir onun; hem sekiz cennetin anahtarıdır o, hem beş duyguyla dört unsurdan dışarıdır o.

Namaz kılan da ona secde eder, kılmayan da; çorak yer de ona karşı yeşerir, çayırlık çimenlik de.

LXXIX

Sevgili, dudaklarınla lûtuflarda bulundun; dilerim ebedî olsun bu lûtuflar; o, baştan başa lûtuftan ibaret, yarabbi, sen ebediyen yaşat onu.

Ay'ın karanlık gecelere nice hakkı geçmiştir; ey gündüzün, gecenin Rabbi, sen onu daimî kıl.

Canın aldığı yolda güzel konaklar var; Tanrım, sen onu bu yolculuktan ayırma.

Can çocuğu, mektebinde hocaların da hocası oldu; Tanrım, bu çocuğu ayırma o mektepten.

Din ordusu, padişahım Tebrizli Şems'ten ışıklanmada; Tanrım, alayını daimî et onun.

LXXX

Onu yalnızca bir yerde doya doya görseydim, engel yokken kana kana doyasıya öperdim onu.

Hırsızlamaca nice hatalar işledim; fakat gene de Hıtâ Türkü'nün dudağını bir gün doya doya öpmek istiyorum.

Felek, karıyla kocanın doyasıya geçimini asla görmemiştir, bir kerecik de görse ne olur ki?

Yabancıları birer birer çıkarın aradan; çıkarın da o bildiği bir doyasıya kucaklayayım.

Elini tutup meydana getireyim, oyuna sokayım da onunla bir güzel raksedeyim.

Ne mutlu gündür o gün ki elbisesinin düğmelerini birer birer çözer de onu çırçıplak, doya doya bağrıma basarım.

Cana canlar katan canlara canlar bağışlasın diye beden, Tebrizli Şems'in ayrılığıyla eridi gitti.

LXXXI

Şehvet için hayvanlar gibi can vermedesin; canına ot veriyorsun, ama onu da zorla hani.

(s. 199) Aşağılık kişilerden ona on dört vermek üzere borç alıyorsun; a huzuru, kararı kalmayan, güzelin, lokmanın havasındasın sen.

Fakat o sepet taşıyan o lokmaları külhandan külhana kaçırır gider; tabut taşıyansa güzelini alır, mezarlığa doğru çekip götürür.*

Lokman leş kesilir, güzelin ölür gider; sense şu iki ölünün arasında durursun, tiksinmezsin bile.

Ahırı gören gözü yum da öbür gözü aç; her işin sonunu gör de gözün aydınlansın.

* Beyitteki "külhandan külhana" sözü, "tun be tun"dur; iyice hatırlıyorum, babaannem, "tundan tuna" sözünü kullanırdı.

LXXXII

Ey seher yeli, Şemseddin'in yüzünden, beninden bir koku getir bize; Çin'den Huten miskini al, İstanbul'a ilet.*

Tatlı dudağında bir selâmcık varsa söyle; taş yüreğinden bir haber varsa bildir.

Baş da nedir ki Şemseddin'e feda edeyim, ayaklarının altına döküp saçayım; Şemseddin'in adını söyle, canımı vereyim gitsin.

* Gönlüm onun aşkıyla en hayırlı elbiseye büründü; üst giyimim Şemseddin'in güzelliği, alt giyimim Şemseddin'in aşkı.

Şemseddin'in kokusuyla sarhoşuz, yürüyüp gidiyoruz işte; Şemseddin'in kadehiyle sarhoşuz, sâkî, şarap sun.

Genzimiz Şemseddin'in kokusuyla doldu, güzel kokulara daldı; ödağacına da boş verdik, ambere de, Tatar ülkesinin miskine de.

Şemseddin gönülde oturmada, Şemseddin canla konuşmada; Şemseddin eşsiz tek inci, Şemseddin eldeki peşin akçe.

Şemseddin, Şemseddin diye nağmeler salan, tek ben değilim ki; bahçede bülbül de, dağda keklik de onu anıyor.

340 Güzellerin güzelliği Şemseddin, cennet bağı Şemseddin; insanların gözbebeği Şemseddin, ululuğun övündüğü can, gene Şemseddin.

Aydın gün Şemseddin, parlak Ay Şemseddin, madendeki inci Şemseddin, gece, gündüz Şemseddin.

Cem'in kadehi Şemseddin, uçsuz bucaksız deniz Şemseddin; İsa nefesli Şemseddin, Yusuf yüzlü Şemseddin.

* Metinde "Kostantin"dir.

Tanrı'dan canla, gönülle, onunla hoş bir devlete ermeyi isterim: Can ortada, Şemseddin bağrımızda.

Candan da güzel Şemseddin, şekerler, ballar diyarı Şemseddin; yürüyen servi Şemseddin, bağ bahçe, bahar Şemseddin.

Meze, şarap Şemseddin, çeng, rebâb Şemseddin; şarap, sarhoşluk Şemseddin, ateş, nur Şemseddin.

Eziyet, keder, nedamet veren sarhoşluk değil; Şemseddin'den gelen sarhoşluk, övüncüne övünç katar insanın.

A âşıklar kılavuzu, a âşıklar peygamberi, a Tebrizli Şems, gel; sakın bizden el çekme.

LXXXIII

O sevgili kızgınlıkla söylenmeye başladı, nerelere kaçayım? Yokluk yurdundan, haydin kalkın diye naralar gelmeye başladı, nerelere gideyim?

Kapıda yüz binlerce yalım, yüz binlerce meşale; kimdir kapıdaki, kimdir? Kapıdaki de benim, nerelere kaçayım?

İçerden, kapıdaki kimdir diyen de benim, kapıya gelip halkayı çalan da ben, nerelere gideyim?

Kim beni ikiye ayrılmış sanırsa kahrından çatladı, ikiye bölündü; fakat birsem hem suyum, hem yağ; nerelere kaçayım?

Nasıl bir olabilirim ki saçlarım yüz binlerce karanlık diyarı; fakat nasıl iki olabilirim ki aydın Ay gibi meydandayım; nerelere gideyim?

Beni kumaş hırsızı gibi niceye bir evin çevresinde arayıp duracaksın? Şu hırsıza bak ki penceremden baş çıkarmada, nerelere kaçayım?

Bu kafesin her deliğinden başımı çıkarmadayım; buluşma yurduna doğru kanat açıp uçmadayım; nerelere gideyim?

Bedenim bu kafesin içinde sevgilerle yandı, yakıldı; fakat başım her an bu kafesten dışarda; nerelere kaçayım?

Tebrizli Tanrı güneşinin şarabı olmaksızın kendi sözlerimden kendim sarhoş olmuşum; duduyum, yahut bülbülüm, yahut da süsenim ben; nerelere gideyim?

LXXXIV

Sevgilinin aşkı, âşıklara geçit resmi seyrettirmede; o geçit resminde ölüler atlı da diriler yaya.

Yanağının yüzü savaşa girmiş bir orduya dönmüş; dinle de duy, seyret de gör; âşıkların gözleri ne yaralar açıyor, açılan göz göz yaralara bak.

A güneş, onun yüzünden utan da bulut altına gir; a parlak Ay, böyle bir yüzden sakın, çekin.

Aşk ordugâhına gelirken ödünç iki göz al; sonra da bir bakışta o borçları öde gitsin.

Göze can şarabının mahmurluğundan başka bir çare yok; can şarabını kimden içebilirsin? O iki mahmur gözden.

Ayağın topal olduktan sonra tut ki halhallerle doluymuş; sağır kulağa yüz bin küpe takılsa ne faydası var?

Mûsa'nın elinden sopasını kapmışsın, ne fayda; Zül-fekaar'ı çekmeye, çalmaya Hayder'in pazusu gerek.

İsa'nın sürmesini çalma, elini tut, o ele sahip ol da el ne işler edermiş, iş nasıl başarılırmış, bir seyret.

O yana varamıyor, o yanın çevresini bilemiyorsan bir dikkatlice bak; fakat sınama gözüyle değil, utangaç bir gözle bak.

Orda lûtuflardan, rahmetlerden öylesine bir deniz coşmuş ki Tebrizli Şems mi desem, Tanrı güzelliği mi?

LXXXV

Şekerkamışı gerek ki o dudaklara karşı hizmet kemerini kuşansın; Husrev gerek ki o tatlı dudaklardan şekerler, ballar içsin.

Aşk, öylesine bir denizdir ki rahmet dalgalarıyla dalgalanır, dünyaya bulutlar yollar, yakınlarına inciler yağdırır.

Ey can, sarhoşlardan yüzlerce selâm götür, kulluklarını bildir; a gümüş bedenli, altın kadehi sun, gümüşümüzü al gitsin.

Dertle gam kimin bêlini kırmışsa sen o kişiye arkasın, dayanaksın; kimin ciğerinde bir katrecik su kalmamışsa o kişinin suyusun sen.

Senin aşk ateşinle yanıp kavrulan gönlün ekmeği pişmiştir; senin yüzünden altüst olan, ebedî olarak herkese üst olmuştur.

Bu sevgide satır gibi iki başlı, ikiyüzlü değildir onlar, bu yüzden onun sarhoşları ölüm kasabından başlarını kurtarmıştır.

Oğullarının canları, başları için olsun şarap sun ey aşk; o şeker gibi şarapla düşünceleri yok et.

A cömert er, dün topluluğa ne verdiysen verdin; a her an daha da ziyade veren, daha da fazla bağışlayan sâkî, bugün şarap sun bize.

Yeter artık, bir başka perdeye dokun da kimse usanmasın; bir bahçeden bir bahçeye uç da kanatlarının şükrünü böylece yerine getir.

LXXXVI

Sâkî, halk bizim şarabımızdan uzak mı uzak; o olgunluktan, o güzellikten, o tek güzel yüzden uzak mı uzak.

Zevk etmede, safâ sürmede kocalmışsın amma a ihtiyâr, bizim eski, yıllanmış şarabımızdan pek uzaksın sen.

Zaten gözlüler bile kadehimizin rengini göremiyor; akıl da bilir ki körün canı görgüden uzaktır, uzak.

Onun canı, kadı'nın apaçık sözünü de, gizli kapaklı sözünü de anlamadıktan sonra artık gönlü, işaretle söylenen sözlerden elbette uzaktır.

Tanrı Şems'inin kılıcı, zünnârını kesmedikçe, canın o lûtuftan da uzaktır, o tapılacak puttan da uzak.

Canın ekmek aramayı bırakmadıkça o güzel dilberin yüzünü görmekten çok uzak kalırsın sen.

Padişahların meclisinde işret edenlerin başındaydın amma bu meclise girersen halkadan öyle uzak kalırsın ki.

Mûsa'nın yakınlığını, Turusîna'yı, Tanrı nurunu duydun amma o Turusîna Hızır'ın tapısından ne kadar da uzaktır, ne kadar da uzak.

Gök kubbe senin gözüne pek yüce görünüyor amma onun yüceliğine karşı o kadar da alçak ki.

A ağırcanlı, ya çevikleş, yahut meclisimizden git, yahut da bizim meclisimizden o kadar uzak kalma.

A âşıklar çalgıcısı, hatırım için şu nağmeyi çalmaya bak; çünkü sağır kulaktan şu zurna sesi uzak mı uzaktır.

LXXXVII

Çin aynası sana yarar, geceleri gözü görmeyen Zenci'nin ne işi var o aynayla; anadan doğma sağırın ne işi var zurna sesiyle?

Namussuz adam nerde, sevgilinin nazını çekmek nerde; yeni doğmuş çocuğun kızıl şarapla ne ilgisi olabilir?

Zühre ellerine kına yakmış, nerden silahşorluk edecek? Kara kuşunun denizin dalgasıyla, denizin gürleyişiyle ne işi var?

4390 Göğe mi ağdın da İsa yücelikten bir koku bile almadı diyorsun? Herkesin alay ettiği kişinin yücelerde ne işi var a Müslümanlar?

Yokluk meyhanesinin bucağına sığınmış rintler topluluğuyuz biz; a tacir, bizim çeyizle, çimenle, mahzenle, kumaşla bir alışverişimiz yok.

Delilikten divanelikten de öteye geçtik, yüz binlerce yıllık yol aldık; sen aklınla Eflâtun kesilmişsin, yürü git, bizimle ne işin ver senin?

Böylesine akılla, böylesine gönülle yol kesicilerin bulunduğu yere geliyorsun; korkak tacirin bu çeşit kavgada ne işi olabilir?

Orda kılıç yarası var, her yanda mızrak yarası var; bacakları nazik, güzel kadınların ne işi var orda?

Bugün Rüstemler bile kanlarına bulandılar; belleri bükülmüş, iki kat olmuş ihtiyârcıkların ne işleri var?

Âşıkların, yaralanmaktan, yarayı sevmekten başka işleri güçleri yok; esenlik âşıklarının bu sevda ile ne işleri olabilir?

Ne şaşılacak şeydir ki âşıklar ne kadar öldürürlürlerse o kadar diridirler; hâşâ, ölümsüz aşk dünyasında ölümün ne işi var?

Bu aşk sarhoşu Şemseddin'in havasına uymuş da ta Tebriz'e dek gitmiş, yürü, senin orda ne işin var sözünü duymuş.

İki dünyanın da ötesinden cana şu ses gelip durur: Senin ölümsüz, yüceler yücesi Şemseddin'le ne işin var?

LXXXVIII

Mideni dün, mayalı, mayasız ekmekle doldurmuştun; uyku gözlerinden akıyordu; işte aradığını buldun, al bakalım.

Doyasıya yemekten sonra ne gelir? Ya gaflet uykusu, ya dışarıya çıkma ihtiyacı; patlıcanın eşi dostu nedir? Ya sirke, ya sarmısak.

Tanrım, sen kendi temiz rızkınla canı doyur da pis köpekler gibi her lokmayı kabul etmesin.

Yemek yenmediği zaman gönülden feryatlar kopar; fakat yemekten sonra aşağı yoldan, zîr perdesinden bir sestir çıkar.

Hocam, rûhun feryadını istiyorsan yan yakıl, lokmayı azalt; aşağı yanın sesini diliyorsan al önüne kâseyi.

LXXXIX

Padişah zaman zaman perdeden çıkıyor, sonra gene perdeye giriyordu; böylece tam sekiz kere perde perde dolaştı.

Bir an oluyor dışardakilerin akıllarını, gönüllerini kapıyordu; bir an geliyor içerdekilerin akıllarını alıyor, onları işten güçten ediyordu.

Mutlak büyüden bir defter, gözlerinin önünde açılmıştı; salınıp kırıtmasından her kararsız âşıkın gönlüne bir titremedir, bir oynamadır düşmüştü.

Gâh sevdası, kalemin ucundan bir resimdir meydana getirmedeydi; gâh aşkının zurnası, yoksul aklı şaşırtmada, taş gibi dondurmadaydı.

Gece olunca yüzlerce pervaneyi çevresinde döndürmek için yanağındaki ateşten bir mumdur yaktı, parlattı.

(s. 200) Gece yarısı olunca sarhoşların hepsi de sızdı; yalnız biz kaldık, gece kaldı, mum kaldı, şarap kaldı, o sevgili kaldı.

Varlığımız da uyumuştu, arada bir engel, bir zahmet kalmamıştı; varlığımızla varlığı kucak kucağa uyumuşlardı.

Bu varlığımız, o varlığa seher çağı gibi iştiyak çekmedeydi; derken varlığımız gölge gibi geldi, sevgilinin varlığı dışarı çıktı, gitti.

Tebrizli Şems gitti amma yüzünün yalımları her yanda istidadı olanlara ışık verip duruyor.

XC

Ne mutlu sana ki şu dünyada gönlüne bir haberdir geliyor; ne mutlu sana ki gönlünde bir güzelim bal, bir güzelim şeker beliriyor,

* Tanrım, bizi şu iki çeşit süpürücülükten kurtar; Ashab-ı Kehf gibi haberim olmadan bir yandan bir yana döndür beni.

Gam neşenin gölgesidir, gam neşenin peşinden koşar; neşeyi bırak, çünkü bu ikisi birbirinden hiç ayrılmaz.

Gece, gündüzün ardındadır, gam neşenin peşinde; gündüzü gördün mü bil ki geceden kaçınmaya imkân yok.

Sen gamın peşinde koştukça neşe de senin peşinde koşar; fakat sen neşenin ardınca gidersen yol uğrağına gam çıkıverir.

Anlayış da kalmasın, vehim de; güzel de yok olsun, çirkin de; kuru da bitsin, yaş da; işte bunun için bizi çekip sömüren timsahı an, onu düşün.

1420 * Nahil yapanların mumu gibi ateş onu kendine çeker; şekillerle, resimlerle dopdolu kâğıt suya düşer gider.

— Z —

XCI

Deli divane değilsen yürü, var kendini deli divane et; yüz kere mat oldun amma bir kere daha tavla oynamaya koyul, at zarı.

Onun mızrabına karşı bir tele dönmüşsün amma davran, bir mızrap daha vur; doğanın pençesiyle yaralısın amma gene de uç, bu yana gel a kuş.

Nice ev kaybettin, şehrin çevresinde dönüp dolaşıyorsun; gene şehirde evini kaybedersen bâri bir kılavuzla yola düş.

Ağaçtan bir at yaptın, bu benim atım diyorsun; atın tahtadan değilse hiç olmazsa bir konaklık yola koştur bakalım hocam.

Tanrı'nın çağırmasını duymuyorsun da dualara koyuluyorsun; şu namazsız duadan utan be kardeş.

Baştan başa her şeye razı değilsin ki Tanrı kılıcından başını kurtarasın; nasıl olur da amber gibi kokarsın? Sarmısaksın, soğansın sen.

Tebrizli Şems, lûtfeder de niyazını kabul eylerse, artık var nazlanmak için ta Arş'ın başköşesine kurul.

XCII

O âşıkları okşayan, onlara iltifatlarda bulunan sevgilinin aşkı, kendi evine geldi; aşkın aklında bütün şekilleri yakıp eriten bir şekil yapma kuruntusu var.

Kendi evine geldin a aşk, gir içeriye, hoş geldin, safâlar getirdin; gönlün kapısından gir de canın tapısına dek yürü.

Bedenimin her zerresi güneşine âşık, dikkat et de bak, zerrelerin güneşle uzun bir işi var.

Pencerenin önündeki zerrelere bak, havada ne de güzel oynuyorlar; kimin kıblesi güneş olursa namazı böyle olur onun.

Şu zerreler, güneşin ışığında sûfiler gibi semâ' edip dururlar; fakat hangi nağmeyle, hangi vuruşla, ne biçim bir sazla semâ' ederler, kimsecikler bilmez.

Her gönülde bir başka nağme, bir başka vuruş; oynayan meydandadır da çalgıcılar sır gibi gizli.

Hepsinden üstün, bizim iç semâ'ımız; bütün cüzlerimiz yüz çeşit yücelikle, yüz çeşit nazla onun ışığında oynayıp duruyor.

A Tebrizli Şems, can padişahlarına padişahsın sen; sen bir Mahmud'sun, fakat benim gibi bir Eyaz da dünyaya gelmez.

— Ş —

XCIII

Dünyadan dışarda olanı dünyaya getirdim; çekinip yan çizeni ortaya attım.

İşveler satana, cilveler edene öyle bir işve sattım, öyle bir cilve ettim ki... Benden baş çekeni öylesine bir sürüye çeke getirdim ki...

Her sabah çağı benden cana şikâyet edeni şikâyetlerden şikâyetlere, kavgadan kavgaya düşürdüm de candan bezdirdim.

Başı dönmüş, ayrılık çölünde kaybolup gitmiş âvâre canı aldım, çöllerden kurtardım da emniyet yurduna getirdim.

Can, sen çağrıldığıma bir alâmet göstermezsen gelemem, nerde ferman, nerde padişahın mührü dedi de ona ferman getirdim ben.

Hırsızı tuttum da eli bağlı olarak merhametli canın tapısına getirdim; merhamet de budur, sevgi de budur işte.

Mustafâ'nın elbisesinin bir ucu elime değdi de cehennemin ta dibinde olanı tuttum, cennetlere soktum.

XCIV

A sâkî, erken geldin, şarap sun, ercesine davran; deli divanelerin sâkîsisin sen, şarap gibi deli divane ol.

Kadehi dudağına kadar doldur, bir kıl sığacak yeri kalmasın; sun bize, sonra istersen vefa göster, istersen yürü git, yabancı kesil.

Kendine yabancı kesildin mi yürü, mutlak olarak teksin artık; bu meydandan korkana yürü de, evinde otur, burda ne işin var?

Sedef içinde bulunan inciler için denize yol yok; böyle bir deniz gerekse sana sedefsiz inci tanesi ol.

Tufana bağır da aklı başına gelsin, sersemleşmesin; mumu korkut, a mum de, pervaneye dön.

Kafatasından her şeyi çıkar da ondan sonra ona, a kutlu baş de, hadi, aşk şarabına sağrak ol.

A ölümsüz devlet kuşu, senin yuvan aşktır; aşka sımsıkı yapış da şu yuvada yerleş, otur.

XCV

4450 A Senâî, gelmiyorsan var kendi işinde ol; dünyada herkesin bir işi vardır, sen de kendi işinle oyalan.

Şu kervanda bulunanların her biri kendi malını mülkünü çalmak için yol keser; geri kal da kendi yükünün başında bulun.

Bunlar geçici güzellik verirler, geçici aşk alırlar; şu iki kuru ırmağı geç de kendi kendinin ırmağı ol.

Bu dostlar elinden tutarlar da yokluğa dek çeke çeke götürürler seni; elini çek onlardan da kendi kendinle oyuna giriş.

Bu güzeller gönüldeki güzeli gizleyen perdedeki resimlerdir; perdeyi kaldır, gir içeriye de sevgilinle baş başa kal.

Kendi güzelinle kal, güzelleş, güzel şeyler düşün; iki âlemden de vazgeç, kendi ülkende ol.

Yürü, benliği arttıran şarapla sarhoşluk etme; o ak pak yüzü gör, aklını başına al.

XCVI

Ariflerin mumları da gönüllerinden dışarda değildir, sevgilileri de; üzüm suyu içmez onlar, şarapları kendi kanlarıdır.

Dünyada herkes bir Leylâ'ya Mecnun olmuştur; ariflerin her an Leylâları da kendileridir, Mecnunları da.

Bir an ona terazi kesiliyorsun, bir an bunun terazisiyle tartılıyorsun; bundan böyle kendi kendinin terazisi ol da tartılı düzenli bir hale gel.

Benlik Firavun'unu beden Mısır'ından dışarı atarsan gönül evinde Mûsa'nı da görürsün, Hârun'unu da.

Can ayağına aşağılık bir demirdir bağlamışsın, her gün Karun'unla biraz daha dibe batıp gitmedesin.

Gönül denizinin kıyısında oturmuş bir Yunus gördüm; nasılsın dedim, kendi töresince bana cevap verdi de,

* Dedi ki: Şu denizde bir balığın gıdasıydım; nun harfi gibi büküldüm de sonunda kendi kendimin Zün-Nûn'u oldum;

Bundan böyle bana nasılsın deme, nelikten-nitelikten geç; kendi kendisinin neliksiz-niteliksiz varlığı kesilen, nasıl olur da nelikten-nitelikten söz eder?

Şarabı gamlılar içer, bizim gönlümüzse şaraptan da hoş; yürü a sâkî, afyonunu gam mahpuslarına sun.

Bizim kanımız gama haram, gamın kanını dökmekse helâl bize; çevremizde dönüp dolaşan gam kendi kanına girer.

Şarap gam, keder hastalarının betini benzini güle çevirir; bizim rengimiz zaten hoş, gül renkli beniz yeter bize.

Ölüler gibi dirilip kalkmak için Sûr'un üfürülmesini beklemiyorum ben; aşk her an bana üfürüp yeni bir can vermede.

Cennette yeşil atlaslardan, ipekli kumaşlardan elbiseler verilecekmiş, ayaklara halhaller takılacakmış; aşk bana bugün peşin olarak atlastan, ağır kumaşlardan elbiseler veriyor.

Dün müneccim, gördüm dedi, kutlu bir talihin var; evet dedim, doğru, fakat günden güne dolan kendi dolunayımdan bu talih.

Şu Ay da kim oluyor bizim ay yüzlü güzelimize karşı? Ay yüzlümüzün alımı, güzelliği karşısında, en büyük kutsuz yıldız bile kendi göğünde en büyük kutlu yıldız kesildi.

XCVII

Gir içeriye a neşenin, sevincin temelinin temeli; neşelen, sevin. Ak içeriye a abıhayatın abıhayatı, neşelen, sevin.

Dirilik seni görse son güne dek ölmez; ölü bile seni görse bilir ki cansın sen; neşelen, sevin.

Böylece her an o ebedî şarabı sunadur da elden çıkalım, kendimizden geçelim; bundan ötesini artık sen bilirsin; neşelen, sevin.

Bir amaç olan toprağımızda işte, şuracıkta açtığın yaranın izi; a iz, neşeli yaşa, a nişancı; neşelen, sevin.

(s. 201) A devlet kuşu, gölgen Kafdağı'nı bile kanatlandırdı; a o dünyanın güzel yüzlü devlet kuşu, neşelen, sevin.

Hem iş erisin, hem nazik, nazeninsin, hem mumsun, hem şarapsın; hem dünyasın, hem gizlisin, hem apaçık meydandasın; neşelen, sevin.

Her an o dünyanın hediyelerini getiriyorsun, getir, getir, pek hoş getiriyorsun; neşelen, sevin.

Sarhoşların canları, pılılarını pırtılarını senin tarafına çekmede; tattır onlara, çek onları; pek hoş çekiyorsun; neşelen, sevin.

480 A dünyayı neşelendiren, sevindiren, a yeryüzünü baştan başa define haline getiren, sonucu yeryüzü sana der ki: A gökyüzünün eri, neşelen, sevin.

Senin zamanında bir dilber, tutar da bir güzelin başını kaşırsa perçemini keserler de sana armağan sunarlar; neşelen, sevin.

A Tebrizli Şems, dünyada insanlığın aslı sensin; anlamlar denizi bile seni görüp şaşırıp kalmış; neşelen, sevin.

XCVIII

Dün padişahımın meclisine gittim; canımı sâkînin elindeki sürahide gördüm.

Ona, a sâkîlerin canlarına can olan dedim, Allah için olsun kadehi doldur, ahdini, peymanını unutma.

Güzelce bir güldü de dedi ki: A kerem sahibi, hizmetinde kusur etmem, imanıma and olsun, saygı gösteririm sana.

Parlak yüzü gibi parıl parıl parlayan şarapla dopdolu bir sağrak getirdi, öptü de elime sundu.

Ona karşı secde ettim, sağrağı diktim başıma; şarap kendi külhanından bir ateştir saldı bana.

Birbiri üstüne o çeşit birkaç kadeh sundu bana; o kızıl altın gibi şarap kendi potasına, kendi madenine aldı beni.

Gül yanaklarına daldım da bağımı bahçemi yemyeşil, terütaze, sünbüle benzeyen kaşları yüzünden ekmeğimi pişmiş, kızarmış gördüm.

4490 Baht, kısmet herkesi bir meyhaneye çeker; ben kimim? Ben ancak gam yemeyi lâyık buldum kendime.

Ebû Leheb'i orda gördüm, elini ısırıyordu, Ebû Hurayra'ysa elini dağarcığına sokmuştu.

Ebû Leheb, arka gibiydi, arka hiç yüzü görmez; Ebû Hurayra'ysa kendi Ay'ına, kendi Zühal yıldızına yüz çevirmişti.

Ebû Leheb, düşüncelere dalmıştı, delil aramadaydı; Ebû Hurayra'ysa kendisi, kendisinin deliliydi.

Her küp bu şaraba lâyık değildir, şu küpü kapa da sâkî kendi meyhanesinden bir başka küp getirsin.

Susayım artık da meclisin beyi, kendi gizli meclisinin yüz binlerce destanını size söylesin.

— K —

XCIX

Mahmurluk, aşk sevdasının başına bir baş ağrısı verdiyse şimdicek aşk şarabının sâkîsi imdada erişir.

Neşe davulu âşıklar ordusunu perişan ederse "gerçekten de biz açtık, fethettik" müjdesini üfürür aşk zurnası.

Aşktan bitip coşan, akıp duran o şekerler yüzünden hemencecik zehir âşıkın dilinde, damağında bal olur gider.

Bir zaman bulut gelir, Ay'ı örter amma cana canlar katan aşk şimşeği hemen çakar, bulutu yakıp dağıtır.

Görürsün, çöl yolunda yakıcı kumlar içinde aşk sakası gök gürlercesine naralar atar.

Sâkî, canın için olsun, halka bir sağrak dök, yahut da yüce boylu aşka çağır halkı.

Tebrizli Şems, Tanrı kubbelerinden bir parlar, bir görünürse o anda aşk denizinden dalga kubbeleri coşar, köpürür.

— K —

C

Şarap gibi esritip coşturan aşkı mı daha eşsiz, çengten çıkardığı perde perde nağmeler mi? Dumansız ateşe mi daha fazla şaşmalı, renkten renge giren yüzüme mi?

Sapsarı yanaklarıyla o yüzün şimşekle ne ilgisi var? Sıkılmış, daralmış gönlün şeker dengiyle bir münasebeti mi olur?

Ay, Müşteri için gönül tahtına kurulup oturmuş; tahtının çevresinde yığın yığın yüz binlerce can şaşırıp kalmış.

Tur Dağı'na benzeyen canlar, sevdasına tutulmuş, sevdasına; o dağda can, lâ'l dudakları için durmadan çakıp durmada.

Onun aşk cilâsını seç de lûtfuyla aynandan kirler, paslar arınsın gitsin.

— L —

CI

Bizim gibi yüz binlercesi şu gönül denizinde gark olup gitmiş; bakalım sonu ne olacak; vah gönül, eyvah gönül.

Aman istersin, o aman bilmez, aman vermez; canı tutmuş, şu balçıktan ta yüce gönüle dek çeker durur.

Her yanda bölük bölük insanlar, ya bir çukura dalmışlar, ya bir tepeye tırmanmışlar; neden böyle gâh tepeye tırmanıyorlar, gâh çukura düşüyorlar? Gönül kavgasından.

Can ummanıdır gönül, yahut Nuh'un gemisidir gönül; sıcak, coşkun kan dalgalarıyla dalga dalga coşar, köpürür gönül.

Şarap içenlerin coşkunluğuna bak, susanların ışığını seyret; gönlün ayakucunda ölen, baştan başa baş kesilmiştir.

A Ay'ın, Müşteri'nin bile kıskandığı güzel, bizim çevremizde uçup duruyorsun, a gönül Kafdağı, a gönül Zümrüdüanka'sı, gönül kapmaya geldin sen.

A can kanatları varken dünyada şaşkına dönmüş, senin şu töreni gönül sevdasına lâyık gördün mü hiç?

CII

A güzellikte eşsiz, örneksiz dilber, beni apaçık kaygılara daldırdın, gözyaşlarına gark ettin, aşkla depremlere uğrattın beni, aklım tir tir titremede.

Tur Dağı'nızdan geri döndük, geri döndük de bir yana geldik; bakın bize, bakın bize, arı duru suyla suvarıyoruz sizi.

Sizden gelen her şey bana lezzetlidir, temizdir; her yer senin yüzünden tertemiz olmuştur, işte sihr-i helâl dediğin de budur işte.*

* Bu gazel Arapçadır.

CIII

A aydın dolunay, beni apaçık kaygılara daldırdın, gözyaşlarına gark ettin, aşkla depremlere uğrattın beni, aklım tir tir titremede.

Ne kadar da seslendim, bize bakın, nurunuzla nurlanmak istiyoruz dedim; ululuk ışıklarının parıl parıl parladığı Tur Dağı'ndan döndük, bir yana geldik.

4520 Kim görmüştür bir ışığı ki insana eş dost olur, dünyayı sevgiyle doldurur; dostlara o ışıktan güzellikler, düşmanlaraysa elemler, kederler gelir.

Ondan gelen her iş gerçektir, lâyığız ona, buyruğu yürür onun; bütün hastalıkları iyileştirir o, bütün kederler, bütün usançlar, lûtfuyla geçer gider.

Kim kapının kapalı olmasından şikâyet ederse elbette anahtarını elde eder; kim susuzluktan şikâyet ederse arı duru su sunulur ona, kana kana içer.

Taktığın adlar boşuna takılmamıştır, hiçbiri asılsız olamaz, her biri gerçektir de dünyanın aldatmasıdır asılsız olan.

Kârı, ticareti kat kat artan, şevk çarşıları, ne de güzel çarşılardır; ışığında güneşin bile yeniay gibi göründüğü nur, ne kutlu nurdur.

Aşka düşüp de bir gececik bile uyanık kalmak, uyumamak sizin işiniz değil; geceleri nice hayaller görünür; bunu gece erleri bilir.

A âşık, kalk, konuş; seven uyumaz; a ımızganan, kalk, gelinler güzelleşti.

4527 Bir devlettir komşu oldu bize, komşulara müjde ver; o komşunun debdebesi, tantanası, can kuşlarına kol kanat bağışlar.*

* Bu gazelin son beytinden başka bütün beyitleri Arapçadır.

AÇILAMA

Bahr-i Hafif

B. 9. And olsun güneşe, and olsun kuşluk çağına. Kur'an'ın XCI. ve XCIII. sûreleri bu sözlerle başlar.

B. 13. Sırça – kandil. Kur'an, XXIV. 35.

B. 18. Onu anlatmak bize düşer. Kur'an, LXXV. 19.

B. 24. Gerçekten de insana, zamanın bir çağı gelmişti ki... Kur'an, LXXVI. 1.

B. 25. Elif, lâm. Arap alfabesinde elif, düz bir çizgidir. Bu yüzden düzgün boya benzetilir. Alfabemizdeki "l" harfinin karşılığı olan "lâm"sa düz bir çizginin bir çanakla sola ve sonra yukarıya kıvrılmış şeklidir.

B. 73. Ca'fer'in eli – iz. Ca'fer-i Tayyar'ın bir dağda ve herhalde kayada elinin izi olduğuna dair bir halk inancının bulunduğunu anlıyoruz.

B. 123. Acınmış ümmet. "Ümmetim, acınmış ümmettir; suçları yarlıganmıştır, tövbesi kabul edilmiştir.", "Şu benim ümmetim, acınmış ümmettir; âhirette azap edilmez; ancak azabı, fitnelerle, depremlerle, öldürülmeyle, belâlara uğramayla dünyadadır." (Hadis, *Al-Câmi'*, I, s. 54).

B. 157. Doyurun. Kur'an'da geçen bir sözdür (II. 195, 254, 267; XXXVI. 47; LVII. 7; LXIII. 10; LXIV. 16).

B. 168. Tanrı yemeğinden yerim. "Tanrı elçisi bir günün orucunu bozmayıp öbür güne ulamayı nehyetti; Müslümanlardan biri, sen uladın ya ey Tanrı elçisi deyince dedi ki: Hanginiz bana benzeyebilirsiniz? Gerçekten de ben Rabbime konuk olurum, Rabbim beni doyurur, suvarır." (Hadis, *Ahâdîs-i Mesnevî*, s. 36).

B. 182. **Gönüllere yakın.** "Biz ona şahdamarından da yakınız." (Kur'an, L. 16), "Ve biz, ona sizden daha yakınız ve fakat göremezsiniz." (LVI. 85).

Bahr-i Hezec –Mekfûf–

B. 220. **Zün-Nûn.** I. cilt, B. 2003'ün izahı; Açılama

B. 279. **Ferhad, Şeddad.** I. cilt, B. 66; B. 26; Açılama

Bahr-i Müctes

B. 423. **Elestü – belâ.** Kur'an, VII. 172, 173; I. cilt, B. 993'ün izahı; Açılama.

B. 430. **Deccâl.** I. cilt, B. 372'nin izahı; Açılama.

B. 462. **Emanet.** Kur'an, XXXIII, 72.

B. 466. **Aydın olsun gözün.** Kur'an'a göre Meryem, Cebrâil'in üfürüğüyle gebe kalmış, doğum zamanı bir kuru hurma ağacının dibine gitmiş, keşke bundan önce ölseydim de adım sanım unutulsaydı demiş. O sırada mahzun olma, Rabbin ayağının altından bir ırmak akıttı. Hurma ağacını silk, terütaze hurmalar dökülecek; ye, iç, gözün aydın olsun... diye bir ses duymuş (XIX. 22-26).

B. 467. **Halkı zalim olan köyden kurtuldun.** Mûsa, bir şehre girmiş, kavga eden iki adamdan birisi İsrailoğullarından olduğu için ona yardım etmiş, öbürüne bir yumruk vurmuş, adamı bir yumrukta öldürmüş; bu duyulunca ürküp o şehirden çıkmış, Medyen'e, Şuayb Peygamber'in yanına gitmiş. Şuayb, olayı anlayınca, korkma, zalim kavimden kurtuldun demiş (Kur'an, XXVIII. 15-25). "Rabbimiz, bizi ahalisi zalim olan şu şehirden çıkar..." Kur'an, IV. 75.

B. 476. **Yaklaştı, yakınlaştı.** Kur'an, LIII. 8, 9.

B. 477. **Mekke'yi bıraktı.** Hazreti Muhammed Mekke'de doğmuş, kırk yaşında peygamber olduğunu ilân etmiş, 621'de Mekke'den Medine'ye göçmüştür. Buna hicret derler. Medine'de kuvvetlenen Müslümanlar hicretten sonra Mekke'yi zapt etmişlerdir.

B. 546. **Nefes.** I. cilt, B. 62'nin izahı; Açılama.

B. 579. **İnin.** Tanrı, Âdem'le Havva'ya, cennetten çıkmalarını emrederken inin demiştir (Kur'an, II. 36).

B. 597. **Tanrı mühürlemiştir.** "Allah kalblerini, kulaklarını mühürlemiştir, gözlerinde de perde var..." Kur'an, II. 7.

B. 614. **Yokluk övüncümdür.** Hadis, II. cilt, B. 3561'in izahı; Açılama.

B. 620. **İnin ordan.** "Şeytan'sa ordan onların ayaklarını kaydırdı, onları bulundukları makamdan çıkarıverdi. Dedik ki: Bâzınız, bâzınıza düşman olarak inin burdan..." Kur'an, II. 36.

B. 627. **İndirdik.** Kur'an, XXIII. 18.

B. 638. **Kapıları açan, rızıkları indirdik diyen.** "Onlara her şeyin kapılarını açtık..." Kur'an, VI. 44. Gökten yağmur yağdırdık meâlinde gökten indirdik sözü, Kur'an'ın VII. sûresinin 57. âyetinde ve daha birçok âyetlerinde geçer.

B. 642. **İki yay kadar.** Kur'an, LIII. 8, 9.

B. 650. **Bilinmeyi diledim.** "Esenlik ona, Davud dedi ki: Yarabbi, halkı niye yarattın? Tanrı dedi ki: Ben gizli bir defineydim, bilinmemi sevdim, beni bilmeleri için halkı yarattım." Hadis-i Kudsî olarak sûfiyye tarafından boyuna nakledilegelen bu söz, hadis bilginlerince mevzudur; ancak anlam bakımından hadis sayılabilir (*Ahâdîs-i Mesnevî*, s. 29).

B. 653. **Nur.** "Allah, ışığıdır göklerin ve yeryüzünün..." Kur'an, XXIV. 35.

B. 678. **Tebâreke.** Kur'an'ın XXIX. cüzü, LXVII. sûreyle başlar. "Saltanat, tasarruf ve tedbir elinde olan mabudun şanı yücedir, münezzehtir ve onun her şeye gücü yeter" diye başlayan bu sûreye Mülk sûresi dendiği gibi ilk söz olan Tebâreke adı da verilir.

B. 684. **Depremler.** "Ey insanlar, çekinin Rabbinizden, şüphe yok ki kıyametin sarsıntısı pek büyük bir şeydir." Kur'an, XXII. 1. "Yeryüzü, şiddetli bir depremle sarsılınca." XCIX. 1.

B. 686. **Geceleri uyumazlar.** Kur'an, LI. 17, 18.

B. 694. **Davul – doğan.** Doğan, ava salındıktan sonra geri çağrılırken davul, yahut ıslık çalınır.

B. 698. **Âdemoğullarını üstün ettik.** Kur'an, XVII. 70.

B. 704. **Yetmiş iki mezhep.** Mezhep, inanç, ibadet ve muamelât yönlerinden anlayıştan doğan yola denir. "Yahudiler yetmiş bir, Hıristiyanlar yetmiş iki bölüğe ayrıldılar; ümmetim de yetmiş üç bölüğe ayrılır" meâlinde bir hadis de vardır (*Al-Câmi'*, I, s. 40).

B. 719. **Yahya.** İsa peygamberle çağdaş bir peygamberdir. Bu peygamber, başı kesilmek sûretiyle öldürülmüştür (Ahd-i Cedîd, Matyus, bab XIV).

B. 722. **Kamet.** Namazların sünnetinden sonra farz kılınacağı vakit aynı ezan cümlelerini "namaz başladı" cümlesinin Arapçasını da iki kere muayyen yerinde tekrarlamak sûretiyle ve yüksek sesle söylemeye kamet getirmek derler. Kamet aynı zamanda boy anlamına gelir ve bu yüzden sözün iki anlamıyla kelime oyunu yapılır.

B. 736. **Nizâmî.** İran'ın meşhur Hamse şâiridir. Gence şehrinde doğmuş, 1195, yahut 1209 tarihinde ölmüştür. Bu beytin ikinci mısra'ı Nizâmî'nindir.

B. 754. **Altı yüz elli.** Bu şiiri, hicretin 650. yılında (1252-1253) söylediği anlaşılıyor.

B. 757. **Uzeyr.** Peygamberlerden biridir. Ahd-i Atıyk'te "Tevârîh-i Sânî" kısmında geçtiği gibi, Kur'an'ın IX. sûresinin 30. âyetinde de anılır.

B. 765. **Gelin.** "Sonra bir duman halinde olan göğü yaratmayı hükmetmiştir de ona ve yeryüzüne, dileyerek, dilemeyerek meydana gelin demiştir, ikisi de dileyerek geldik demişlerdir." Kur'an, XLI. 11.

B. 767. **Geciktirmede zararlar var.** Arapça bir atasözüdür.

B. 797. **Ol.** Kur'an'da Tanrı'nın bir işi irâde edince ol dediği, o işin de oluverdiği II. sûrenin 117, III. sûrenin 47, VI. sûrenin 73, XVI. sûrenin 40, XIX. sûrenin 35, XXXVI. sûrenin 82, XL. sûrenin 68. âyetlerinde bildirilir.

B. 799. **Kâf – nun.** Ol anlamını veren "Kün"den bu sûretle de bahsedilir. Bundan önceki izaha bakınız.

B. 881. **Yeryüzünde bir tek kâfir bile bırakma.** Kur'an, LXXI. 26.

B. 883. **Pisler pislerindir.** Kur'an, XXIV. 26.

B. 892. **Eflâtun.** Meşhur Yunan filozofu ve ide nazariyesinin kurucusu Platon'dur. Sokrat'ın talebesi, Aristo'nun hocasıdır. Milâttan 430 yıl önce doğmuş, Sokrat'ın öldürülmesinden sonra seyahate çıkmış, bu arada Mısır'da epeyce oturmuş, Yunanistan'a dönünce M.Ö. 388'de Akademiya'yı kurmuş, M.Ö. 348 yahut 347 tarihinde ölmüştür. Doğu edebiyatında akıl timsali olarak övülegelmiştir.

B. 905. **Nur – kandil.** Kur'an, XXIV. 35.

B. 907. **Görün bana.** Kur'an, VII. 143.

B. 914. **Fâtiha, Kâf Hâ, Yâ Sîn.** Kur'an'ın I, XIX. ve XXXVI. sûrelerinin adlarıdır.

B. 924. **Padişah – halifenin sopası.** Abbasoğullan devrinde hemen bütün Müslüman hükümdarlar onları büyük sayarlardı. Halifenin yeni padişaha hükümdarlık menşûru göndermesi âdetti. Bu beyitten anladığımıza göre halifelerin bir sopası var. Yeni padişah olanlar bizzat halifenin huzuruna giderlerse, halife bu sopayla onların herhalde arkalarına dokunuyor. Bu törenle saltanatları tasdik edilmiş oluyor.

B. 929. **Kapta, ne varsa dışına o sızar.** Bir Arap atasözü.

B. 935. **Mal, can vererek alışveriş etmek.** Kur'an, IX. 111.

B. 937. **Yaklaştı, yakınlaştı.** Kur'an, LIII. 8.

B. 939. **Rabbime konuk olurum.** B. 168'in izahına bakınız.

B. 971. **Gerçekten de insan Rabbine karşı pek inatçıdır.** Kur'an, C. 6.

B. 990-997. **Şeytan – lânet.** Kur'an, XXXVIII. 71, 83; VII. 16; XV. 39.

B. 1014. **Rableri onları tertemiz bir şarapla suvarır.** Kur'an, LXXVI. 21.

B. 1027. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 1036. Geceleri kalk. Kur'an, LXXIII, 2.

B. 1037. Mûsa – ateş. Kur'an, XX. 10; XXVII. 8; XXVIII. 29.

B. 1041. Kâbe – siyah örtü. Kâbe'nin üstüne, yukarı tarafında, içine altın ve gümüş sırmayla âyetler işlenmiş bir siyah atlas örtü geçirilir ki, bu Abbasoğullarından kalmadır. Abbasoğulları siyahlar giyerler, siyah sarık sararlardı, bayraklarının rengi de siyahtı.

B. 1110. İlliyyîn. Yücelik, yükseklik anlamına gelen alâ kökündendir; cennetlerin en yüce yeridir; cehennemin en aşağı yeri olan "Siccîn" karşılığıdır. İnananların amel defterlerinin bulunduğu göktür diyenler de vardır (*Al-Müfredât*, 351, 223, 224). Kur'an'ın LXXXIII. sûresinin 18 ve 19. âyetlerinde geçer.

B. 1146. Namaz uykudan hayırlıdır. Ehl-i sünnette bu söz, sabah ezanında iki kere söylenir.

B. 1160. Vîs. Râmîn adlı delikanlının sevdiği kızın adıdır; Vîse diye tanınmıştır.

B. 1200. Nerde olursanız... Kur'an, II. 144, 149, 150.

B. 1251. Süheyl – deri. Yemen'den pek iyi göründüğü için "Yemânî" diye tanınan bu yıldız, eski inanca göre akıyka renk verir. Kırmızıya boyanan deriler de yere yayılır, boyayı bu yıldızın tesiriyle emdiğine inanılırdı.

B. 1254. Rabbiniz değil miyim? Kur'an, VII. 172.

B. 1261. Ebabil kuşları. Kur'an, CV. 3-5.

B. 1263. Ay – bölünmek. Kur'an, LXXXIV. 1.

B. 1299. Rey – yeraltında ev. Şimdiki Tahran şehrinin yakınlarında bulunan Rey şehrinde, evlerin serdapları, yâni yeraltı odaları olduğu ve Bağdat'ta olduğu gibi yazın, sıcak günlerde orda barınıldığı anlaşılıyor.

B. 1301. İ'tizâl. Mu'tezile mezhebini benimsemek. Mu'tezile denen ve inançta bir mezhep olan bu yol, Tanrı sıfatlarını ve şerrin de Tanrı tarafından yaratıldığını inkâr esaslarına dayanır. Tanrı'nın zatı, hiçbir sıfatla mukayyet

olamaz. Sıfatlar kadîm olmadığından Kur'an da mahlûktur. Kaderi inkâra "adl" demişlerdir. Bu inanca göre kul, işlediği işleri kendi irâdesiyle, kendi ihtiyârıyla yapar. Hayır işlerse mükâfatını, şer işlerse mücâzatını görür, aksi takdirde, yâni kötülüğü Allah yaptırdığı takdirde yapma demesi abes, mücâzat vermesiyse zulüm olur. Gene Mu'tezile'ye göre Allah kimseye görünmez; çünkü cismi, mekânı, şekli, heyeti yoktur. Mu'tezile, bütün bu inançlarda aklı esas tutmuştur. Bu bakımdan bunlara Müslümanların rasyonelleri denebilir.

B. 1319. Zengibar – Rum. Zengibar, Habeş ve Hindu mürâdifidir; karanlık anlamını verir; Rum da Türk mürâdifidir; aydınlık, güzellik anlamlarına kullanılır.

B. 1321. Zenci – Rum. B. 1319'un izahına bkz.

B. 1382. Bâyezîd. I. cilt, B. 168'in izahı; Açılama.

B. 1383. Şeytan – azgın. Kur'an, XIX. 44.

B. 1385. Ebû Saîd. 1049 yılının başlarında ölen Melâmet erenlerinden Ebû Saîd Ebû'l Hayr-ı Mîhenî'dir.

B. 1387. Husrev – Şirin. I. cilt, B. 66'nın izahı; Açılama.

B. 1392. Eflâtun – Ebû'l Hasan. Eflâtun, Yunan filozoflarındandır. Doğu-İslâm şiirinde aklı temsil eder. Ebû'l Hasan 653-4'te ölen ve Mu'tezile'denken Sünnî olan ve Aş'ariyye sistemini kuran Ebû'l Hasan-ı Aş'ari, yahut 1033 sonlarında vefat eden Şeyh Ebû'l Hasan-ı Harkaanî'dir. Bilginlerden ve şeyhlerden Ebû'l Hasan künyesini taşıyan başkaları da vardır; fakat bizce burdaki Ebû'l Hasan, doğrudan doğruya ve gelişigüzel söylenmiştir, kimse kastedilmemiştir.

B. 1398. Damışk. Şam ülkesinin merkezi olan Şam şehrinin asıl adıdır.

B. 1471. Ölmeden önce ölün. Sûfiyye bu sözü hadis olarak kabul eder; muhaddislerse mevzu olduğunu söylerler (*Ahâdîs-i Mesnevî*, s. 116). Sözün anlamı; ferdiyetten, ferdiyetçilikten, varlıktan, ululuktan ölün, toplum için yaşayın tarzında anlaşılırsa, buna ait hadisler bulunduğundan bu söz meâlen hadis sayılabilir.

B. 1488. **İbret alın.** Kur'an, LIX. 2.

B. 1490. **Un ufak olur.** Kur'an, XXXIX. 21.

B. 1519. **Duadaki dal.** Arap alfabesiyle yazılan "dua" sözünün ilk harfi "dal" adıyla anılır. Bu harf, sağdan sola doğru küçük bir çizginin bükülerek sola doğru eğrice çekilip ucunun kıvrılmasıyla yazılır, bu bakımdan iki büklüm boya benzetilir.

B. 1521. **Susan kurtuldu.** Hadis (*Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, II, s. 159).

B. 1534. **Tanrı'ya borç verin.** Kur'an, LVII. 18; LXIV. 17.

B. 1547. **Üzümünü ye de bağını sorma.** Türk atasözü.

B. 1589. **İneği kesin.** Kur'an'ın II. sûresinin 67-73. âyetlerinde Tanrı'nın İsrailoğullarına kart ve genç olmayan, sapsarı renkte, çift sürmemiş, tarla sulamamış bir inek kurban etmelerini Mûsa vasıtasıyla emrettiği bildirilir. Bir kocakarıda böyle bir inek bulunmuş, kesilmiş, uzuvlarıyla, kimin tarafından öldürüldüğü bilinmeyen adama dokunulmuş, adam dirilip kendisini öldüreni haber vermiş ve tekrar ölmüş.

B. 1596. **Evrâd.** Muayyen zamanlarda okunan ve âyetlerle hadislerden, dualardan meydana gelen mürettep duasenâ. Dervişler, bunu muayyen vakitlerde, bilhassa sabah namazından sonra okurlar.

B. 1603. **On dört.** Ahd-i Atıyk'te Yusuf'un on bir kardeşi olduğu, rüyasında on bir yıldızla Güneş'in, Ay'ın kendisine secde ettiği hikâye edilir (Tekvin, bab XXVII. 9, 10). Kur'an da XII. sûrenin 4. âyetinde aynı rüyayı anlatır. Halbuki bu beyitte "on dört"ten bahsediliyor. Yusuf ve kardeşleri on iki kişidir, anası ve babasıyla on dört olurlar ki Mevlânâ hepsini birden anmaktadır.

B. 1637. **Rableri suvarır.** Kur'an, LXXVI. 21.

B. 1655. **Mağara gençleri.** I. cilt, B. 2175'in izahı; Açılama. Kur'an, XVIII. 9-26.

B. 1656. **Büyücüler.** Kur'an'ın birçok sûresinde büyücülerin Mûsa'ya inandıkları, Firavun'un da ellerini, ayaklarını

kırdırıp hurma dallarına astırarak onları öldürttüğü anlatılır (Meselâ bakınız: XX. 56-76).

B. 1657. **Mısırlı kadınlar.** I. cilt, B. 429'un izahı; Açılama. Kur'an, XII. 30, 31.

B. 1658. **Circîs.** I. cilt, B. 1407'nin izahı; Açılama.

B. 1660. **Ahmed-i Muhtâr.** Ahmed, Hazreti Muhammed'in adıdır; Muhtâr, seçilmiş anlamına gelir ve Hazreti Muhammed'in lâkaplarındandır.

B. 1662. **Edhemoğlu.** I. cilt, B. 722'nin izahı; Açılama.

B. 1663. **Kendimi tenzih ederim. Ben Hakk'ım.** İlk sözü söyleyen Bâyezîd-i Bıstâmî, ikincisini söyleyen Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc'tır. I. cilt, B. 168 ve B. 1657'nin izahı; Açılama.

B. 1678. **Sayıya sığmaz.** Kur'an, XIV. 34; XVI. 18.

B. 1711. **Görün bana.** Kur'an, VII. 143.

B. 1722. **Haraç – nal parası, Ateş – nal.** Haraç ve nal parası iki vergidir. Birisinin sevgisini kazanmak, gelmesini sağlamak için nalı ateşe koyup kızdırmak ve bu sırada bâzı şeyler okumak âdetmiş.

B. 1738. **Nil.** Firavun, İsrailoğullarını Mısır'dan koyuvermeyince, Tanrı Mısırlılara belâlar vermişti ki, bu belâların biri de Nil ırmağının İsrailoğullarına su olduğu halde Mısırlılar alınca kana dönmesiydi. Bu belâlar, Ahd-i Atıyk'te etraflı (Hurûc, bab VII, XII), Kur'an'da kısaca anlatılmaktadır (VII. 133).

B. 1751. **Dört üstün dost.** Ebû Bekr, Ömer, Osman, Ali.

B. 1766. **İbret alın.** Kur'an, LIX. 2.

B. 1770. **Fil – Ebabil.** Kur'an, CV.

B. 1773. **Cehennem – ayak basmak.** Cehennemle cennet birbirleriyle konuşur, birbirlerine delil getirirler. Cehennem, ben ululananlara, zorlulara verilmişim der. Cennet de, bana insanları arıkları, sakatları, âcizleri girer, der. Allah cennete, sen rahmetimsin benim, kullarımdan dilediğime seninle acırım ben der. Cehenneme de sen azabımsın der, kullarımdan dilediğimi seninle azaplandırırım; ikinize de girecekler var. Fa-

kat cehennem dolmaz da dolmaz, sonucu Tanrı kudret ayağını basar üstüne, onun üzerine yeter, yeter, doydum der (*Müslim*, s. 151. Bu meâlde dört hadis daha vardır; s. 151, 152).

B. 1796. **Ölmeden önce.** B. 1471'e bakınız.

B. 1800. **Fârûkıy macun.** Zehrin öldürücülüğünü gideren bir macun.

B. 1806. **Cisim – araz.** Cisim, boşlukta yer kaplayandır. Araz için I. cilt, 1268. beytin izahı; Açılama.

B. 1833. **Yâ Sîn – Bu, ancak bir bağrış.** Yâ Sîn, Kur'an'ın XXXVI. sûresidir. Tayy lûgatında "Sîn" insan demektir. Bu bakımdan "Yâ Sîn", "Yâ Muhammed" anlamına gelir. Beyitte anlamı verilen âyet, bu sûrenin 49. âyetidir.

B. 1837. **Zebur.** Davud'un Mezâmîr'ine verilen addır.

B. 1887. **Zümrüt – ejderhâ.** Zümrütün yılanın gözünü aldığı, kamaştırdığı hakkında eski bir inanç vardır.

B. 1891. **Ciğer – merhamet.** Eskilere göre merhamet ciğerden meydana gelir.

B. 1958. **Safiyy.** Tertemiz anlamına gelir; Âdem peygambere Tanrı'nın tertemiz kulu anlamına Safiyy-Allah denir.

B. 1980. **Cüneyd.** 909'da, yahut 911'de Bağdat'da vefat eden meşhur sûfidir.

B. 1996. **Eyaz, yahut Ayaz.** Gazneli Mahmud'un sevgili delikanlı kölesi.

B. 2026. **Mûsa – taş.** Kur'an, II. 60; I. cilt, B. 1418'in izahı; Açılama.

B. 2029. **Tanrı, kimin göğsünü...** Kur'an, VI. 125; XXXIX. 22.

B. 2079. **Hüthüt.** Kur'an'da XXVII. 20. âyetten itibaren, hüthütün Süleyman'ın meclisinde bulunmadığı, derken gelip Seba ülkesinden, Belkıys'ten haber getirdiği anlatılır.

B. 2118. **Lîlâfi.** Kur'an'ın CVI. sûresidir ve bu sözle başlar; asıl adı "Kureyş Sûresi"dir.

B. 2133. **Tatar.** Moğol akınını anlatıyor.

B. 2210. **Âdemoğullarını...** Kur'an, XVII. 70.

B. 2224. **Tanrı arslanı – Düldül.** Tanrı arslanı Ali'dir. Düldül, Hazreti Muhammed'in ona verdiği beyaz atın adıdır.

B. 2225. **Söyle.** Kur'an'ın birçok âyetlerinde geçer, o cümleden olarak son sûreleri olan CXII, CXIII ve CXIV. sûrelerin 1. âyetleri de bu sözle başlar.

B. 2228. **Âmul.** İran'ın güneyinde, Mâzenderân ülkesindeki bir şehirdir. Bu şehirden birçok bilgin yetişmiştir. Vaktiyle pek mamûrmuş. Beyitte, "emel" kelimesiyle anılarak bir söz sanatı yapılmıştır.

B. 2232. **Kulaklar baştan sayılır.** Hadis (*Al-Câmi'a'l-Sagyr*, I, s. 102).

B. 2239. **Geri dön de gel.** Kur'an, LXXXIX. 28.

B. 2248. **Sağ elinle.** Kur'an, XVII. 71; LXIX. 19; LXXXIV. 7.

B. 2274. **Rabbiniz değil miyim?** Kur'an, VII. 172, 173.

B. 2299. **Kelîm – ağaç, Halil – ateş.** I. cilt, B. 27 ve B. 30'un izahı; Açılama. Kur'an, XX. 39; XXVIII. 7, 12, 23-29 ve XXI. 57-70, XXXVII. 91, 98.

B. 2301. **Adn cenneti.** Adn, biteviyelik, daimîlik anlamlarına gelir ve cennetin vasfıdır (*Al-Müfredât*, s. 328). Aynı zamanda Adn'in, cennette bir şehir olduğunu, peygamberlerle şehitlerin orda oturacaklarını, öbür cennetlerin bu cennetin çevresinde bulunduğunu, burda inciden, yakuttan köşkler olduğunu, Arş altından esen bir yelin buraya vurduğunu, misk gibi koktuğunu söyleyenler de vardır (Kur'an, IX. 72; Abdülbâki Gölpınarlı: *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, İst. Remzi Kitabevi-Matbaası, 1374-1955, II, Açılama, s. LXIX).

B. 2310-2312. **Habîb-i Neccâr.** İsa'ya inandığı için öldürülen bir zat. XXXVI. sûrenin 20-27. âyetlerinde adı anılmaksızın hikâye edilir ve ölümünden sonra kendisinin, ne olurdu, kavmim de bilseydi ne yüzden Rabbimin beni yarlıgadığını ve yüce derecelere ermişler arasına kattığını dediği bildirilir.

B. 2324. **Kıbtî – Nil.** I. cilt, B. 27'nin izahı; Açılama.

B. 2331. **Behrâm.** Mirrîh yıldızıdır. I. cilt, B. 279'un izahı; Açılama.

B. 2347. **Yahudice içiş.** Gizli şarap içiş.

B. 2365. **Semender.** Ateşte yaşadığına, ateşten çıkarılınca öldüğüne inanılan bir hayvan.

B. 2376. **Elest.** Kur'an, VII. 172, 173.

B. 2442. **Ateş – güllük.** Kur'an, XXI. 69.

B. 2446. **Ebced – elif, dal, cim.** Arap alfabesinde elif, düz ve yukardan aşağıya çekilmiş bir çizgidir. Bu bakımdan bâzı kere hiçbir varlığı olmayan kişiye benzetilir. Burdaysa baş çeken, kendini beğenen birisine benzetiliyor. Dal, evvelce de söylediğimiz gibi eğri bir şekildedir. Cim harfiyse soldan sağa düz bir çizgiden sonra sola, sonra da sağa ve yukarı doğru kıvrılan bir yuvarlaktır, bu yuvarlağın içinde bir de nokta bulunur. Ebced için I. cilt, B. 2849'un izahı; Açılama.

B. 2456. **İsa – gökten yemek.** Kur'an, V. 114.

B. 2464. **He gibi.** Allah kelimesi Arap alfabesiyle yazılınca sonunda "he" harfi vardır, ona işaret ediliyor.

B. 2466. **Kul huvallah. Tenzih – teşbih.** Kul huvallah, Kur'an'ın CXII. sûresinin başıdır. Tenzih, Tanrı'yı her türlü benzetişten arı bilmek, kuldan, kul sıfatlarından mukaddes tanımaktır. Teşbih, Tanrı'yı insana benzetmek, Allah Arş'tadır, Allah'ın eli, onların elleri üstündedir gibi birer istiareyi belirten âyetleri tevil etmeyip olduğu gibi kabul ederek onu insan şeklinde kabul etmek, fakat keyfiyetinden bahsetmemektir. Bu inancı benimseyenlere Müşebbihe derler.

B. 2486. **Afsun – şerbet.** Bir bardak şerbete bâzı dualar okunur, üfürülürse içen adamı yılan, akrep gibi zararlı hayvanların sokmayacağına inanılırdı; hattâ bu adamlara "şerbetli" denirdi.

B. 2488. **Rûhumdan rûh üfürdüm.** Kur'an, XV. 29.

B. 2505-2508. **Yusuf.** I. cilt, B. 42'nin izahı; Açılama. Kur'an, XII. 62-66.

B. 2516. **Saltanat ver.** Kur'an, XXXVIII. 35.

B. 2547. **Dört tekbir.** Cenaze namazı.

B. 2552. **Dört mezhep.** Dört Sünnî mezhebi: Hanefî, Şafiî, Mâlikî, Hanbelî.

B. 2579. **Kil.** Eskiden ve şimdi de Anadolu'nun birçok yerlerinde baş kille yıkanır.

B. 2596. **Boyundaki damardan da yakın.** Kur'an, L. 16.

B. 2614. **Dört ırmak.** Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil'in cennet ırmakları olduğu hadiste bildirilmiştir (*Müslim*, VIII, s. 149).

B. 2615. **İki denizin kavuştuğu yer.** İskender'in Hızır ve İlyas'la abıhayatı aramaya gittiği, fakat Hızır'la İlyas'ın buldukları halde Tanrı emriyle ona haber vermedikleri, halk rivayetlerindendir. I. cilt, B. 15'in izahı; Açılama. Kur'an, XVIII. 60.

B. 2616. **Yecüc-Mecüc.** Kur'an, XVIII. 94; XXI. 96. Ahd-i Atıyk'ın Tekvin bölümünde Nuh'un oğlu Yâfes'in oğulları arasında Comer ve Macuc vardır (X. 2). Hızkıyâl'e ait bölümde Macuc bir ülkedir (XXXVIII. 1). Aynı kitapta, birinin adıdır (XXXIX. 1). Maksat Karadeniz kıyılarında yaşayan ve arada bir Kafkas dağlarını aşarak Asya'ya saldıran boylardır (Aynı kitap, 85-91).

B. 2686. **Yusuf – gömlek.** Yusuf'un ayrılığıyla babası Yakub'un gözlerine ak düşmüş, sonradan Mısır'da malî işlere memur olan Yusuf, kardeşlerine kendisini bildirmiş, babasına gömleğini yollamıştır. Yakub, daha kervan yoldayken Yusuf'un kokusunu almış, gömlek kendisine verilince yüzüne gözüne sürmüş, gözleri açılmıştır (Kur'an, XII. 93-96; I. cilt, 42. beyitin izahı; Açılama.

B. 2723. **İnciler çal.** "Çalacaksan inci çal, zina edeceksen hür kadınla zina et" meâlindeki Arap atasözünden. Mevlânâ, bu atasözünü *Mesnevî*'de de anar (Tercememiz, İst. Maârif Mat. 1942, cilt I, s. 279).

B. 2735. **Kaymaz, Sencer.** İki Türk adı.

B. 2759. **Cübbemde Tanrı'dan başka kimse yok.** Bâyezîd-i Bıstâmi'nin sözü.

B. 2789. **Hasancağız.** Rastgele bir ad.

B. 2803. **Yedi deniz.** I. cilt, B. 161'in izahı; Açılama.

B. 2822. **Rabbiniz değil miyim?** Kur'an. VII, 172, 173.

B. 2912. **Arefe – bayram.** Arefe, halk deyimiyle arife, bayramdan önceki gündür.

B. 2915. **Kocakarı – doğan.** Mevlânâ, bu beyitte geçen hikâyeyi *Mesnevî*'de etraflıca anlatır (Tercememiz, İst. Maârif Mat. 1943, II, s. 30-35).

B. 2919. **Gulyabani.** Çöllerde bulunduğuna ve yolcuların yollarını azdırdığına inanılan cinler.

B. 2982. **Öşür.** Onda bir anlamına gelir. Eskiden, ekilen ekinin onda biri devletin hakkıydı. Devlet bu hakkı iltizam yoluyla satardı. İltizamcı, yâni bu hakkı tahminî bir değerle satın alan, satın aldığı bölgedeki, yahut köydeki tarlalara hasat zamanı adamlarını yollar, onda birini alır, satardı. Mahsul iyi olur, yahut verdiği para az olursa kâr ederdi. Fakat mahsul olmasa da, verdiği para çok olsa da ölçek hileleriyle, tehditlerle, inancı istismarla, hasılı çeşitli yollarla köylü zulüm görür, âşarı alan mutlaka kâr ederdi.

B. 2983. **Beşr, Cüneyd-i Bağdadî.** 841'de Bağdat'da ölen Mervli Beşr-ibna'l-Hâris ibni Abdurrahmana'l-Hâfî'dir. Ayrıca Beşr-i Hâfî'den sonra ölen Beşra'l-Tabrânî adlı bir şeyh de vardır. Cüneyd için B. 1980'in izahına bakınız.

B. 2988. **Vaadinde hiç hilâf olmayan.** Kur'an, III. 9.

B. 3019. **Tanrı'ya ödünç verin.** Kur'an, LVII. 18; LXIV. 17.

B. 3021-3022. **Arslan, Öküz, Yengeç.** Burçlar.

B. 3024. **Nuh – tandır.** Kur'an'ın XI ve XXIII. sûrelerinin 40 ve 27. âyetlerinde tandırın altından su fışkırmaya başlayınca Nuh'un kendisine inananlarla gemiye girdiği ve her cins hayvandan da birer çifti gemiye aldığı anlatılmaktadır. Tandırın benzetme yoluyla yeryüzü olduğunu söyle-

yenler, tandırdan su fışkırdı ve tandır kızıştı sözlerinin, iş işten geçti, işin tam kıvamı geldi çattı anlamına olduğunu bildirenler bulunduğu gibi, bu tandırın Nuh'un evindeki tandır, yahut bir kocakarının evindeki tandır olduğunu söyleyenler, hattâ yerinin şimdi Kufe mescidinde bulunduğunu bildirenler de vardır.

B. 3069. **Büyük kutluluk yıldızı.** Müşteri yıldızıdır. I. cilt, B. 115'in izahı; Açılama.

B. 3070. **Büyük kutsuzluk yıldızı.** Zühal. I. cilt, B. 715'in izahı; Açılama.

B. 3071. **On sekiz bin âlem.** I. cilt, B. 2682'nin izahı; Açılama.

B. 3106. **Cebrî – Kaderi.** Cebrî, yahut Ceberî, kulda küllî, cüzî bütün irâdeyi kabul etmeyen Ceberîyye mezhebi inancını benimseyen kişidir. Kaderî ise tam bunun aksi olan İ'tizâl mezhebidir. B. 1301'in izahına bakınız.

B. 3154. **Sırlar meydana dökülmüş.** Kur'an, C. 9, 10.

B. 3162. **Halife.** Kur'an, II, 30. *Kur'an-ı Kerim ve Meâli* adlı eserimizin Açılamasına da bakınız; s. XXIX-XXX, Halife maddesi.

B. 3168. **Fağfur.** Çin hükümdarlarına verilen ad. Burda hüküm sahibi anlamına gelir.

B. 3174. **Allah'la konuştu.** Kur'an, II. 253; IV. 164. I. cilt, B. 27'nin izahı; Açılama.

B. 3210. **Davud – güzel.** Ahd-i Atıyk, Mülûk-i Sâni (XI-XII); Kur'an, XXXVIII. 21-25 (*Kur'an-ı Kerim ve Meâli* adlı eserimizin Açılamasına da bakınız, s. XCI-XCII).

B. 3211. **Başak.** I. cilt, B. 6'nın izahı; Açılama.

B. 3227. **Nesr-i Tâir.** I. cilt, B. 1164'ün izahı; Açılama.

B. 3269. **Somak.** Arapçası "summak"tır. Bâzı yerlerde etlere, kebaplara ekilir, küçük ve kırmızımtırak tanecikler-dir. Tıpta da kullanılır. Yunancada "rhus", Latincede "coriara" denir.

B. 3292. **Gölge – Güneş.** Kur'an, XXV. 45, 46.

B. 3315. **Dağ – Tecelli.** Kur'an, VII. 143.

B. 3330. **Yusuf – Bünyâmîn.** Kur'an, XII. 69-83. 1. cilt, B. 42'nin izahı; Açılama.

B. 3380. **Hırka.** Derviş olan kişiye şeyh hırka giydirir ki bu halini ona vermek demektir.

B. 3413. **Oku.** Kur'an'ın XCVI. sûresi olan El-Alâk sûresi, bu sözle başlar.

B. 3433. **İnanan kişiyi deve say.** "İnananlar yumuşak, mülâyim olurlar; deveye benzerler âdeta; bağlanırlarsa râm olurlar, ıhlarlar, bir taşın kıyısına çöküp otururlarsa rahata kavuşurlar" (*Al-Câmi'*, II, s. 171).

B. 3459. **Ebû Yahya.** Can alıcı melek, Azrail.

B. 3465. **Tûbâ ağacı.** Tanrı'nın kudret eliyle diktiği, rûhundan rûh üfürdüğü hadislerde bildirilen bir ağaç. Bu ağacın dallarının, yapraklarının bütün cenneti doldurduğuna, cennetin sınırından öte yandan da göründüğüne, uzunluğunu ancak Tanrı'nın bildiğine, bir dalının gölgesinde yetmiş yıl at koşturulsa gene aşılamayacağına dair de hadisler vardır (*Al-Câmi'*, II, s. 46).

B. 3472. **Uyumayan.** Kur'an, II. 255.

Bahr-i Remel

B. 3625. **Emîr-hac.** Padişahlar tarafından Mekke'ye hac mevsiminde gönderilen ve hac töreninde memleketlilerine önderlik eden zat.

B. 3628. **Dokumacı Hoca.** XI. yüzyıl şeyhlerinden Tûslu Ebû Bekra'l-Nassâc'dır (*Nafahât* tercemesi, Matbaa-i Âmire 1290, s. 404).

B. 3745. **Sidre.** Kur'an, LIII. 14, 16 (Abdülbâki Gölpınarlı, *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, Açılama, s. XCIX-CI).

B. 3747. **Uhud.** Medine civarında bir dağdır. Orda önce Müslümanların bozguna uğradığı bir savaş olmuştur. Hazreti Muhammed'in "Beni görmedikleri halde inanan kardeşlerimi pek özlemedeyim" dediği rivayet edilmiştir.

B. 3800. **Kitabın aslı katında olan.** Kur'an, XIII. 39.

B. 3839. **Şiddetle çekip alanlar.** Kur'an, LXXIX. 1.

B. 3873. **Taraz.** Çin sınırında bir şehirdir. Güzelleriyle meşhurdur. Bu bakımdan güzeli Taraz mumuna benzetirler.

B. 3879. **Cudi.** Ararat dağı tepelerinden birinin adıdır. Kur'an'a göre Nuh Peygamber'in gemisi bu tepeye oturmuştur (Kur'an XI. 44).

B. 3882. **Un ufak olmuş kemikler.** Kur'an, XXXVI. 78.

B. 3901. **Rableri suvarır.** Kur'an, LXXVI. 21. beyitteki yedi, göklerdir; beş, duygulardır; dört de unsurlardır.

B. 3903. **Kıyılarında ırmaklar akan cennetler.** Kur'an'da II. sûrenin 15. âyetinden itibaren 33 âyette cennet böyle vasıflandırılır.

B. 3959. **Un ufak olmuş kemikler.** Kur'an, XXXVI. 78.

B. 3961. **Yüce yazıcılar.** Kur'an, LXXX. 15; LXXXII. 11.

B. 3962. **Terazi.** Kur'an. VII. 8.

B. 3981. **Keşke kavmim bilseydi.** Kur'an, XXXVI. 26.

B. 4004. **Kur'an'ı belleten.** Kur'an, LV. 2.

B. 4010. **Çeng.** Bu beyitten Mevlânâ'nın çeng çaldığını öğreniyoruz.

B. 4069. **İçtihat.** Lûgatta çalışıp çabalama anlamına gelirse de terim olarak kitaptan, sünnetten, bâzılarına göre sahabenin ittifakı ile veya kıyastan hüküm ve rey çıkarma işine derler. Bu işi yapana müçtehit, kurduğu yola mezhep denir.

B. 4160. **And olsun soluya soluya koşanlara.** Kur'an, C. 1.

B. 4202. **Kedi – arslan.** Kedinin arslanın burnundan düştüğüne dair bir halk inancı vardır. Güya Nuh'un gemisinde pislik artmış, Nuh'a şikâyet etmişler; Nuh domuzun sırtını sıvazlamış, domuz aksırmış, burnundan fare düşmüş; fareler pislikleri yemişler, fakat bu sefer erzaka dokunmaya başlamışlar; bunun üzerine arslanın belini sıvazlamış, arslan aksırmış, burnundan kedi düşmüş.

B. 4277. **Yokluk, yoksulluk övüncümdür.** Sûfîler bu sözü hadis olarak kabul ederler.

B. 4335. **En hayırlı elbise.** Kur'an, VII. 26.

B. 4415. Ashab-ı Kehf. I. cilt, B. 2175'in izahı; Açılama. Kur'an'ın XVIII. sûresinde bunlardan bahsedilir ve sûrenin adı da Kehf sûresidir.

B. 4420. Nahil. Eskiden gelin alayının önünde, üstüne çeşitli kumaşlar takılmış adam boyundan uzun, iki, yahut daha fazla mum taşınırdı. Bu mumlara "nahil" adı verilirdi. Mevlânâ zamanında da bu âdetin bulunduğunu bu beyitten anlıyoruz. Bu âdetin Falizm'den geçtiğinde şüphe yoktur.

B. 4463. Zün-Nûn. Balık sahibi anlamına gelir ve Yunus Peygamber'in adıdır (Kur'an, XXI. 87).

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I		B. 914
II	7	B. 597
	15, 38	B. 3903
	30	B. 3162
	36	B. 579, B. 620
	60	B. 2026
	67-71	B. 1589
	117	B. 797
	144, 149, 150	B. 1200
	195	B. 157
	253	B. 3174
	255	B. 3472
	254, 267	B. 157
III	9	B. 2988
	47	B. 797
IV	75	B. 467
	164	B. 3174
V	114	B. 2456
VI	44	B. 638
	73	B. 797
	125	B. 2029
VII	8	B. 3962
	16	B. 990-997
	26	B. 4335
	57	B. 638
	133	B. 1738
	143	B. 907, B. 1711, B. 3315
	172-173	B. 423, B. 1027, B. 1254, B. 2274, B. 2376, B. 2822

IX	30	B. 757
	72	B. 2301
	111	B. 935
XI	40	B. 3024
	44	B. 3879
XII	4	B. 1603
	30-31	B. 1657
	62-66	B. 2505-2508
	69-83	B. 3330
	93-96	B. 2686
XIII	39	B. 3800
XIV	34	B. 1678
XV	29	B. 2488
	39	B. 1014
XVI	18	B. 1678
	40	B. 797
XVII	70	B. 698, B. 2210
XVIII	9-26	B. 1655
	60	B. 2615
	94	B. 2616
XIX	1	B. 914
	22-26	B. 466
	35	B. 797
	44	B. 1383
XX	10	B. 1037
	39	B. 2299
	56-76	B. 1656
XXI	57-70	B. 2299
	69	B. 2442
	87	B. 4463
	96	B. 2616
XXII	1	B. 684
XXIII	18	B. 627
	27	B. 3024
XXIV	26	B. 883
	35	B. 13, B. 653, B. 905
XXV	45-46	B. 3292
XXVII	8	B. 1037
	20	B. 2079
XXVIII	7, 12, 23-29	B. 2299
	15-25	B. 467
	29	B. 1037

XXIX	57-70	B. 2299
XXXIII	72	B. 462
XXXVI	1	B. 914
	20-27	B. 2310, B. 2311
	26	B. 3981
	47	B. 157
	78	B. 3882, B. 3959
	82	B. 797
	49	B. 1833
XXXVIII	21-25	B. 3210
	35	B. 2516
	71, 83	B. 990-997
XXXIX	21	B. 1490
	22	B. 2029
	67	B. 2248
XL	68	B. 797
XLI	11	B. 765
L	16	B. 182, B. 2596
LI	17, 18	B. 686
LIII	8	B. 937
	8-9	B. 476, B. 642
	14-16	B. 3745
LV	2	B. 4004
LVI	85	B. 182
LVII	7	B. 157
	18	B. 1534, B. 3019
LIX	2	B. 1488, B. 1766
LXIII	10	B. 157
LXIV	16	B. 157
	17	B. 1534, B. 3019
LXVII	1	B. 678
LXIX	19	B. 2248
LXXI	26	B. 881
LXXIII	2	B. 1036
LXXV	19	B. 18
LXXVI	1	B. 24
	21	B. 1014, B. 1637, B. 3901
LXXIX	1	B. 3839
LXXX	15	B. 3961
LXXXII	11	B. 3961
LXXXIII	18-19	B. 1110

LXXXIV	1	B. 1263, B. 2338
	7	B. 2248
LXXXIX	28	B. 2239
XCI	1	B. 9
XCIII	1	B. 9
XCVI	1	B. 3413
XCIX	1	B. 684
C	1	B. 4160
	6	B. 971
	9-10	B. 3154
CV	1	B. 1770
	3-5	B. 1261
CVI	1	B. 2118, B. 3413
CXII	1	B. 2225, B. 2466
CXIII	1	B. 2225
CXIV	1	B. 2225

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

"Allah cehenneme ayağını basar da cehennem, yeter yeter der." (Hadis); B. 1773

"Dört ırmak." (Hadis); B. 2614

"Geciktirmede âfetler vardır." (Arap atasözü); B. 767

"Gerçekten de bu ümmetim, acınmış bir ümmettir." (Hadis); B. 123

"Gizli bir defineydim; bilinmeye meylettim de halkı, beni bilsin diye yarattım." (Davud Peygamber'in bir sorusuna cevap olarak söylendiği rivayet edilen hadis-i kudsî); B. 650

"İnananı deve say." (Hadis); B. 3433

"Kim susarsa kurtulur." (Hadis); B. 1521

"Kulaklar baştandır." (Hadis); B. 2232

"Ölümden önce ölüm." (Hadis olarak nakledilen bir söz); B. 1471

"Rabbime konuk olurum. O, beni doyurur, suvarır." (Hadis); B. 168

"Testinin içinde ne varsa dışına o sızar." (Atasözü); B. 929

"Tûbâ" (Hadis. Açılama'ya bakınız); B. 3465

"Ümmetim yetmiş üç bölüğe ayrılacak; bir bölüğünden başka bölükler cehennemdedir." (Hadis olarak nakledilen bir söz); B. 704

"Üzümünü ye de bağını sorma." (Atasözü); B. 1547

"Yokluk övüncümdür." (Hadis olarak nakledilen söz); B. 4277

"Yokluk, yoksulluk övüncümdür; onunla öbür peygamberlere övünürüm." (Hadis olarak nakledilen bir söz); B. 614

"Zinâ edeceksen hür kadınla zina et; çalacaksan inci çal." (Atasözü); B. 2723

Açılamada Geçen Kelimelerin Alfabetik Fihristi

Adn cenneti: B. 2301
Afsun – şerbet: B. 2486
Ahmed-i Muhtâr: B. 1660
Altı yüz elli: B. 754
Âmul: B. 2228
Arefe – bayram: B. 2912
Ateş – nal: B. 1722

Bâyezîd (-i Bıstâmî): B. 1382
Behrâm: B. 2331
Ben Hakk'ım: B. 1663
Beşr (-i Hâfî): B. 2983
Büyük kutluluk yıldızı: B. 3069
Büyük kutsuzluk yıldızı: B. 3070

Ca'fer'in eli – iz: B. 73
Cebrî (Ceberî) – Kaderî: B. 3106
Ciğer – merhamet: B. 1891
Cisim – araz: B. 1806
Cüneyd (-i Bağdadî): B. 1980

Damışk: B. 1398
Davud – güzel: B. 3210
Davul – doğan: B. 694
Dokumacı Hoca: B. 3628
Dört ırmak: B. 2614
Dört mezhep: B. 2552
Dört tekbir: B. 2547
Duadaki dal: B. 1519

Ebced – elif, dal: B. 2446
Ebû'l Hasan (-ı Harkaanî): B. 1392
Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): B. 1385
Ebû Yahya (Azrail): B. 3459
Edhemoğlu (İbrahim): B. 1662
Eflâtun: B. 892; B. 1392
Elif – lâm: B. 25
Emîr-hac: B. 3625
Evrâd: B. 1596
Eyaz (Ayaz): B. 1996

Fağfur: B. 3168
Fârûkıy macun: B. 1800

Gulyabani: B. 2919

Habîb-i Neccâr: B. 2310-2312
Halil – ateş: B. 2299
Haraç – nal parası: B. 1722
He gibi: B. 2464

Hırka: B. 3380
Husrev – Şirin: B. 1387

İçtihat: B. 4069
İlliyyîn: B. 1110
İ'tizâl: B. 1301

Kâbe – siyah örtü: B. 1041
Kâf – nun: B. 799
Kamet: B. 722
Kedi – arslan: B. 4202
Kelîm – ağaç: B. 2299
Kendimi tenzih ederim: B. 1663
Kil: B. 2579
Kocakarı – doğan: B. 2915

Mûsa – taş: B. 2026

Nahil: B. 4420
Nefes – İsa: B. 546
Nizâmî: B. 736
Nuh – tandır: B. 3024

On dört: B. 1603
Öşür: B. 2982

Padişah – halifenin sopası: B. 924

Rey – yeraltında ev: B. 1299

Safiyy: B. 1958
Semender: B. 2365
Somak: B. 3269
Süheyl – deri: B. 1251

Tanrı arslanı – Düldül: B. 2224
Taraz: B. 3873
Tatar: B. 2133
Tenzih – teşbih: B. 2466
Tûbâ ağacı: B. 3465

Uhud Dağı B. 3747
Uzeyr: B. 757

Vîs – Râmîn: B. 1160

Yahudice içiş: B. 2347
Yahya: B. 719
Yecüc-Mecüc: B. 2616
Yedi deniz: B. 2803
Yetmiş iki mezhep: B. 704
Yusuf – gömlek: B. 2686

Zebur: B. 1837
Zenci – Rum: B. 1321
Zengibar – Rum: B. 1319
Zümrüt – ejderhâ: B. 1887

İndeks

Hususî Adlar

— A —
Abdal: 3792
Âd (Kavmi): 4167
Âdem (Peygamber): 430, 507, 536, 591, 674, 717, 803, 980, 1958, 2316, 2584, 4287
Ahmed (Muhammed Peygamber): 477, 1082, 1187, 1263, 1429, 2207, 3747, 4106
Ahmed-i Muhtâr (Muhammed Peygamber) : 3905
Ahmed (Rastgele bir ad): 3334
Ali (Murtazâ): 23, 1032, 3283
Ashab-ı Kehf: 4415
Ateşe tapanlar: 1187
Azrâ: 397
Azrail: 3980

— B —
Bâyezîd (-i Bıstâmî): 1382, 1980, 2007, 2906, 4084
Behrâm: 2331, 2482
Beşr: 2983
Bilâl: 2207
Buğra Kaan: 3631
Bulgar (boyu): 3159

— C —
Ca'fer-i Tayyar: 73, 75, 811, 4145
Cebrâil: 3745, 4258
Circîs (Peygamber): 1658, 4121
Cüneyd (-i Bağdadî): 1980, 2983

— D —
Davud (Peygamber): 962, 963, 1837, 2176, 2693, 3210, 3614
Deccâl: 430, 2175, 3792
Dokumacı Hoca (Hace Ebû Bekr-i Nessac): 3628
Dört üstün dost (Çehar Yâr): 1751
Düldül: 2224, 2225, 2851

— E —
Ebû Ali (Sînâ): 3649
Ebû Bekr: 1429
Ebû Cehil: 3361
Ebû Hurayra: 841, 3494, 4491, 4492, 4493
Ebû'l Alâ (El-Maarî): 3649
Ebû Leheb: 755, 1082, 2857, 3361, 4491, 4492, 4493

Ebû'l Hasan: 1392
Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): 1385
Ebû Yahya (Azrail): 3459
Edhemoğlu (İbrahim): 1662
Eflâtun: 892, 1392, 4392
Eyaz: 1996, 2333, 3621, 4435
Eyyub (Peygamber): 2843

— F —
Ferhad: 279, 760, 4256
Ferîdûn: 1149
Firavun: 1177, 1511, 2177, 2910, 3468, 4460

— H —
Habîb-i Neccâr: 2310, 2312
Halil (İbrahim Peygamber): 93, 983, 1177, 2007, 2299, 2442
Hallâc (Huseyn ibni Mansûr): 3627
Hârun (Peygamber): 651, 4460
Hasancağız (Rastgele bir ad): 2789
Havva: 591, 674, 717, 803
Hayder (Ali): 4363
Hıristiyan, Hıristiyanlık: 990, 1472, 3984
Hıtay Türkü: 3161
Hızır: 556, 628, 1606, 2328, 3243, 3387, 3803, 3998, 4292, 4383
Hindu: 4200
Hintli: 2936, 3629
Husâmeddin (Çelebi): 69, 2889
Huseyn: 526
Husrev: 1387, 3727, 4029, 4256, 4367

— İ —
İblis: Birçok yerde
İbrahim (Peygamber): 4106
İdris (Peygamber): 866, 4212
İlyas (Peygamber): 1606
İmranoğlu Mûsa: 475, 750, 1177, 1711, 2494, 3257
İsa (Peygamber): 210, 478, 697, 757, 1117, 1895, 2001, 2175, 2456, 3256, 3257, 3422, 3676, 3776, 3876, 4094, 4342, 4364, 4390
İskender: 2615
İsrâfîl: 3170
İsmail (Peygamber): 3979
İ'tizâl mezhebi: 1301

— K —
Kâb kadısı: 566
Karun: 377, 798, 3923, 4461
Kaymaz: 2735
Kayser: 2587, 3276
Kelîm (Mûsa'ya da bkz): 651, 907, 2299, 3565, 3745
Keykavus: 3592
Keykubad: 4062
Kıbtî: 2324

— L —
Leylâ: 220, 396, 791, 1038, 1039, 1541, 2231, 2659, 3366, 3457, 4083, 4458
Leylî: 220
Lokman: 3992

— M —
Mağara gençleri (Ashab-ı Kehf): 1655
Mahmud: 2333, 3621, 4435
Mansûr (Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc): 2030, 2375, 3046, 3147, 3644, 3967, 3985, 4084
Mecnun: 220, 393, 791, 1038, 1039, 1541, 1967, 2659, 3366, 3457, 3877, 4083, 4458

Mehdi: 2968
Mekkeli: 3625
Meryem: 1117, 1630, 2996, 2997, 3876
Meryemoğlu İsa: 478, 2456, 3257
Mesîh: 319, 427, 1005, 1976, 2315, 3372, 3745, 3984
Mısır azizi: 4070
Mısırlılar: 2647
Muhammed (Peygamber): 440, 476, 754, 1471, 1476, 1477, 1661, 1723, 1724, 2347, 2857
Muhammed-i Muhtâr: 1660
Murtazâ (Ali): 23
Mûsa (Peygamber): 210, 897, 1037, 1132, 1511, 1544, 1656, 2026, 2153, 2177, 2324, 2815, 2910, 3164, 3174, 3257, 3283, 3467, 3651, 3746, 3758, 3904, 3938, 4363, 4383, 4460
Mustafâ (Muhammed Peygamber): 1751, 1909, 2170, 4442
Mu'tezilî: 3279
Müslüman, Müslümanlar: Birçok yerde

— N —
Nemrud: 983, 1177, 1262
Nişaburlu: 3173
Nizâmî: 736
Nuh (Peygamber): 881, 1404, 2178, 3024, 3256, 3504, 3991, 4511

— Ö —
Ömer: 3229

— P —
Peygamber (Muhammed Peygamber): 278, 2858, 3433, 3659
Peygamberler Ulusu (Muhammed): 2232

— R —
Râmîn: 397, 2659, 3412
Rûhü'l-Emin: 224
Rûhü'l-Kudüs: 1932, 2802, 2933
Rum: 1104, 1321, 1360
Rum Kayseri: 1319, 1389, 2587, 3273
Rüstem: 1740, 1741, 4395

— S —
Sahabe: 1478, 1660
Salâhaddin: (Mahlas beyitlerde, birçok yerde)
Senâî: 4450
Sencer (Rastgele bir ad): 2735, 3727
Süleyman: 1305, 2079, 2454, 2516, 2602, 2747, 2830, 3348, 3355, 3492, 3571

— Ş —
Şeddad: 279
Şems, Şemseddin: Birçok yerde
Şeytan: Birçok yerde
Şirin: 1387, 4029, 4256
Şuayb (Peygamber): 2910

— T —
Tamgaç (Rastgele bir ad): 3629
Tanrı arslanı (Ali): 2224, 3493
Tatar: 2133, 2467
Türk: 2394, 2788, 2936, 2937, 3173, 3605

— V —
Vâmık: 397
Vîs, Vîse: 397, 1160, 2659, 3412

— Y —
Yahudi, Yahudilik, Yahudiler: 990, 1187, 1276, 1472, 2347, 3422
Yahya (Peygamber): 719
Yakub (Peygamber): 420, 675, 878, 970, 1955, 2429, 2487, 2840, 2900
Yecüc-Mecüc: 2616, 2621, 2622
Yezîd: 526, 618, 1382
Yunus (Peygamber): 1277, 3950, 4462
Yusuf (Peygamber Yusuf-ı Ken'an): 420, 446, 474, 646, 654, 675, 833, 834, 878, 970, 1092, 1310, 1501, 1598, 1601, 1657, 1908, 1955, 1956, 2429, 2487, 2507, 2508, 2647, 2686, 2743, 2900, 3150, 3246, 3247, 3330, 3331, 3339, 3388, 3562, 3660, 3676, 3772, 3773, 3907, 4053, 4070, 4180, 4295, 4342

— Z —
Zenci, Zenciler: 685, 1104, 1321, 1389, 1668, 2432, 2586, 2587, 3273, 4387
Zelîhâ: 3150, 3388
Zülkarneyn: 1570
Zün-Nûn (Şeyh Mısrî): 220
Zün-Nûn (Yunus Peygamber): 4463

Coğrafi Adlar

— A —
Akkâ: 1140
Âmul: 2228

— B —
Bağdat: 317, 3967, 4090
Buhârâ: 3138, 3628

— C, Ç —
Ceyhun: 470
Cudi Dağı: 3879
Çin: 4332, 4387

— D —
Damışk: 1398
Dicle: 470

— F —
Fırat: 418, 470, 2150

— H —
Hayber: 1032
Hindistan: 4058
Huten: 863, 3241, 4332

— I, İ —
Isfahan: 1308
İrem bağı: 2818
İstanbul: 4332

— K —
Kafdağı: 429, 756, 943, 956, 1157, 1480, 1529, 2116, 2471, 3781, 4476, 4513
Kerbelâ: 526
Kıpçak ili: 3276

— M —
Medine: 557, 1909
Mekke: 477, 1140, 3265
Mergaz: 3138
Mısır: 474, 1092, 1657, 1752, 1753, 2910, 3676, 3907, 4053, 4295, 4460

— N —
Nil: 1738, 2324
Nişabur: 3173

— R —
Rey: 1299
Rum ülkesi: 1103, 2361, 3173, 3276

— S, Ş —
Seba: 2456
Şam: 557, 558, 1295, 2361

— T —
Taraz: 2392, 3873
Tatar ülkesi: 1755, 4337
Tebriz: Birçok yerde
Tur Dağı (Turusîna): 750, 907, 923, 1000, 1132, 3164, 3174, 3283, 3565, 3746, 3758, 3760, 3937, 4383, 4506, 4516, 4519
Türkistan: 4200

— U —
Uhud Dağı: 1720, 3747

— Y —
Yemen: 3389

— Z —
Zengibar: 1319